

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 74

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΝΒ' — Θ'
(ΚΕΦ. 7 — 13)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

Μετάφρασις — Σχόλια

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

φιλολόγου

Καθηγητὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βιβλαίου Σχολῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11 - 285
Ὁμιλία ΝΒ' (Ἰωάν. ζ', 44 — η', 19)	11 (289)*
Ὁμιλία ΝΓ' (Ἰωάν. η', 20-30)	25 (296)
Ὁμιλία ΝΔ' (Ἰωάν. η', 31-47)	37 (302)
Ὁμιλία ΝΕ' (Ἰωάν. η', 48-59)	52 (311)
Ὁμιλία ΝΣ' (Ἰωάν. θ', 1-5)	63 (316)
Ὁμιλία ΝΖ' (Ἰωάν. θ' 6-16)	78 (324)
Ὁμιλία ΝΗ' (Ἰωάν. θ', 17-33)	90 (330)
Ὁμιλία ΝΘ' (Ἰωάν. θ', 34 — ι', 13)	108 (340)
Ὁμιλία Ξ' (Ἰωάν. ι', 14-21)	126 (349)
Ὁμιλία ΞΑ' (Ἰωάν. ι', 22-41)	190 (362)
Ὁμιλία ΞΒ' (Ἰωάν. ια', 1-29)	167 (371)
Ὁμιλία ΞΓ' (Ἰωάν. ια', 30-40)	185 (380)
Ὁμιλία ΞΔ' (Ἰωάν. ια', 41-48)	199 (388)
Ὁμιλία ΞΕ' (Ἰωάν. ια', 49 — ιδ', 8)	217 (397)
Ὁμιλία ΞΣ' (Ἰωάν. ιδ', 9-24)	230 (404)
Ὁμιλία ΞΖ' (Ἰωάν. ιδ', 25-34)	243 (411)
Ὁμιλία ΞΗ' (Ἰωάν. ιδ', 34-41)	253 (416)
Ὁμιλία ΞΘ' (Ἰωάν. ιδ', 42-50)	263 (422)
Ὁμιλία Ο' (Ἰωάν. ιγ', 1-11)	274 (427)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	289 - 433

* Οἱ ἐν τῷσὶ παρενθέσεσιν ἀριθμοὶ εἰσὶν οἱ ἀντιστοιχοὶ τῶν ἀελλίδων τοῦ ὀρθοῦ κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΒ' (52)
(Ἰωάν. ζ', 44 — η', 19)

«Ἦλθον εὐν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς ἔκκετον· δεσὶ εὐν ἤγάγατε αὐτόν; ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· σὺδέποτε αὐτοὺς ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος!».

α'. Τίποτε σοφώτερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, τίποτε ἀπλούτερον, ἐάν δὲν φερώμεθα μὲ κακὴν διάθεσιν· ὅπως θεοβλαβῆς τίποτε δυσκολώτερον δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ νὰ δεικνύωμεν δυσμενῆ διάθεσιν. Διότι Ἰησοῦς· οἱ μὲν Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, οἱ ὅποιοι ἐφαινοντο διήθην ὅτι εἶναι σοφώτεροι, συναναστρεφόμενοι πάντοτε τὸν Χριστόν, ἔνεκα κακοῦ σκοποῦ, καὶ ἐνῶ ἔβλεπον θαύματα καὶ ἀνεγίνωσκον τὰς Γραφάς, σὺδεμίαν ὠφέλειαν συναπεκόμισαν, ἀλλὰ ἀπειναντίας ζημίαν· οἱ δὲ ὑπηρέται, ἐνῶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν τίποτε νὰ εἰπουν ἐκ τούτων, ἀπὸ μίαν μόνον δημοσίαν ὀμίλιαν Του ἔσα-

1. Ἰωάν. 7, 45-46.

γηνεύθησαν, καὶ ἐνῶ ἀπῆλθον, διὰ τὰ δέουσιν Αὐτόν, ἐπέστρεψαν δέσμοι τοῦ θαυμασμοῦ δι' Αὐτόν.

Δὲν πρέπει δὲ μόνον τὴν σῆναι αὐτῶν νὰ θαυμάσωμεν, δεδομένου ὅτι δὲν ἐχρειάσθησαν θαύματα, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν διδασκαλίαν Του ἠχμαλωτίσθησαν (διότι δὲν εἶπον ὅτι: Οὐδέποτε ἐθαύμασα τὸν ἄνθρωπον οὕτως; ἀλλὰ τί; Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος;) δὲν πρέπει λοιπὸν τὴν σῆναι αὐτῶν μόνον νὰ θαυμάσωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ θάρρος, διότι τοὺς λόγους τούτους ἔλεγον πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀποστελεῖ αὐτοὺς (διὰ τὰ συλλάβουσαν τὸν Ἰησοῦν), δηλαδὴ πρὸς τοὺς Φαρισαίους, πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουσαν Αὐτόν, καὶ τὰ πάντα ἐπραττον δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Διότι λέγει ὁ Εὐαγγελιστής: «Ἦλθον οἱ ὀπηρέται καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι: διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;»².

Τὸ ὅτι ἦλθον δὲ ἦτο πολὺ σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἔμμενον. Διότι τότε μὲν θὰ ἀπῆλλασσονται ἀπὸ τὴν ἐνόχλησιν αὐτῶν· τώρα δὲ γίνονται κήρυκες τῆς σοφίας τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὴν δεικνύουσιν τὸ θάρρος των· καὶ δὲν λέγουσιν «Οὐκ ἠδυνήθημεν διὰ τὸν ὄχλον», δεδομένου ὅτι ἐπράσσαν εἰς αὐτόν, ὅπως εἰς προφήτην, ἀλλὰ τί λέγουσιν; «Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος»³.

Ἄν καὶ ἠδύναντο θεθαίως νὰ δάσωσαν ἐκείνην τὴν ἀπάντησιν πρὸς δικαιολογίαν των (δηλαδὴ «Οὐκ ἠδυνήθημεν διὰ τὸν ὄχλον»), ἐν τούτοις ἀποφαίνονται τὴν ὀρθὴν γνώμην των. Διότι ἡ ἀπάντησις αὕτη, ἡ ὅποια ἐδόθη, εἶναι ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι οὐκ μόνον θαυμάζουσιν Ἐκείνον, ἀλλὰ καὶ κατηγοροῦν ἐκείνους (τοὺς Φαρι-

2. Ἰωάν. 7, 48.
3. Ἰωάν. 7, 45.
4. Ἰωάν. 7, 48.

σαίους) ὅτι ἐστεῖλαν αὐτοὺς, νὰ δάσωσαν Αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀκούουσιν· καὶ ὅμως δὲν ἤκουσαν θεθαίως μακρὰν ὁμιλίαν, ἀλλὰ σύντομον διότι ὅταν ἡ σέψις εἶναι ἀμερόλητος, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη μακρῶν λόγων· τοιαύτη θεθαίως εἶναι ἡ ἀλήθεια⁵.

Τί κάμνουν λοιπὸν οἱ Φαρισαῖοι; Ἐνῶ ἔπρεπε νὰ συναισθανθοῦν τὰ λεγόμενα, κάμνουν τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ καταποδίδουσαν κατηγορίαν εἰς αὐτοὺς, λέγοντες: «μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;»⁶. Προσέτι κατασκευοῦν αὐτοὺς, καὶ δὲν ὁμιλοῦν μὲ σφοδρότητα, φοβούμενοι μήπως τελείως ἀποσχισθοῦν ἀπὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ δεικνύουσιν τὴν ὀργὴν των καὶ μὲ προσεκτικὴν χρῆσιν ἐκφράσεων ὁμιλοῦν, διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐρωτήσουσαν, τί εἶπε, καὶ νὰ θαυμάσουσαν τὰ λεχθέντα, τοῦτο μὲν δὲν πράττουσαν (διότι ἐγνωρίζον ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ σαγηνευθοῦν), ἀλλὰ ἐκ μίας ἀποδείξεως λίαν ἀνοήτου ὀρμώμενοι διατυπώνουσιν εἰς αὐτοὺς συλλογισμὸν δηλαδὴ λέγουσιν «διατί οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν»; Εἰπέ μου, τὴν κατηγορίαν αὕτην στρέφεις κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐκ κατὰ τῶν ἀπιστούντων;

«Ἄλλ' ὁ ὄχλος», λέγει, «ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρτατοι εἰσιν»⁸. (Αὕτη θεθαίως εἶναι ἡ σπουδαιότερα κατηγορία εἰς ἄραος σας, ὅτι ὁ μὲν ὄχλος ἐπίστευσε, σεις δὲ δὲν ἐπίστεύσατε). Καὶ ὅμως ἐκείνοι ἐξστέλλουσιν τὰ καθήκοντα ἐκείνων, αἱ ὅποιοι γνωρίζουσιν τὸν νόμον, πῶς λοιπὸν εἶναι ἐπικατάρτατοι; Σεις θεθαίως εἰσθε ἐπικατάρτατοι, οἱ ὅποιοι δὲν τηρεῖτε τὸν νόμον· οὐκ ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι ὑπακούουσιν εἰς τὸν νόμον. Δὲν

5. Ἀποφθεγματικοὶ εἶναι οἱ λόγοι οὗτοι: «Ὅταν γὰρ ἡ διάνοια ἀδικασίας ἢ οὐδὲ μακρῶν λόγων δεῖ τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀλήθεια».

6. Ἰωάν. 7, 47.
7. Ἰωάν. 7, 48.
8. Ἰωάν. 7, 49.

ἔπρεπε δὲ νὰ κατηγοροῦν ἀπὸ τοὺς ἀπιστοῦντας τὸν μὴ πιστευόμενον, (διότι δὲν ἦτο δρθὸς τρόπος αὐτὸς) ἐφ' ὅσον καὶ σεῖς δὲν ἐπίστευσατε εἰς τὸν Θεόν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος: «Τί γὰρ, εἰ ἠπίστησαν τινες; Μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσῃ;»⁹. Διότι καὶ οἱ προφῆται κατηγοροῦν αὐτοὺς πάντοτε λέγοντες: «Ἀκούσατε ἄρχοντες Σαδὸμων»¹⁰ καὶ: «Οἱ ἄρχοντες σου ἀπειθοῦσι»¹¹. Καὶ πάλιν: «οὐχ ὁμῶν ἐστι γινῶναι τὸ κρίμα;»¹² καὶ πανταχοῦ σφοδρότερον ἐπιτιμοῦν αὐτούς. Τί λοιπὸν; Καὶ τὸν Θεὸν θὰ κατηγορήσῃ κανεὶς διὰ τὰ ἀνωτέρω; Ἀπομάκρυνε μίαν τοιαύτην σκέψιν ἀπὸ τὸν νοῦν σου. Διότι ἐκείνους θαρρόνῃ ἡ κατηγορία. Διότι ποῖον ἄλλο σημεῖον θὰ ἐθεώρει κανεὶς τοῦ ὅτι δὲν γνωρίζετε σεῖς τὸν νόμον, παρὰ τὸ ὅτι δὲν ὑπακούετε;

Ἐπειδὴ δὲ εἶπον «μὴ τῶν ἀρχόντων τις ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν;»¹³ καὶ «οὐ μὴ γινώσκοντες τὸν νόμον» (ἐπίστευσαν), ἐν συνεχείᾳ ἐλέγχει αὐτοὺς ὁ Νικόδημος¹⁴, λέγων τὰ ἑξῆς: «Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον;»¹⁵. Δηλαδὴ δεῖκνυεὶ ὅτι αὐτοὶ οὕτε γνωρίζουν τὸν νόμον, οὕτε ἐφαρμόζουν τὸν νόμον διότι ἐὰν ἐκεῖνος μὲν διατάσσει νὰ μὴ θανατώσῃ κανένα ἄνθρωπον, πρὶν ἀκούσῃ αὐτὸν προηγουμένως, αὐτοὶ δὲ, πρὶν ἀκούσῃ αὐτόν, ἐσπευσαν διὰ νὰ τὸν θανατώσῃ, εἶναι παραβάται τοῦ νόμου.

Καὶ ἐπειδὴ εἶπον: «Καὶ οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐ-

9. Ρωμ. 3, 3, 4.

10. Ἠσ. 1, 10.

11. Ἠσ. 1, 28.

12. Μιχ. 3, 1.

13. Ἰωάν. 7, 48.

14. Ἰωάν. 8, 12, 21, 8 Ἰωάν. 7, 50.

15. Ἰωάν. 7, 51.

πίστευσεν εἰς αὐτόν», διὰ τοῦτο σημειώνει ἐπιπροσθέτως ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἦτο ὁ Νικόδημος «εἰς ἐξ αὐτῶν»¹⁶, ἀποδεικνύων ὅτι καὶ ἄρχοντες ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν δὲν ἐδείκνυν θεσπείως τὸ ἀπιστούμενον θάρρος, ἐγένοντο ὁμῶς ὁπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ.

Βλέπε δὲ πῶς καὶ μετὰ πάσης προσοχῆς (εἰς τὰς ἐκφράσεις του) κάμνει τὸν ἐλεγχόν διότι δὲν εἶπε: «Σεῖς θέλετε νὰ θανατώσατε αὐτόν, καὶ ἀπλῶς καταδικάζετε τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀπατεῶνα». Ἀλλὰ δὲν εἶπεν οὕτω, ἀλλὰ ὁμιλήσας ἠπιώτερον, θέλων νὰ ἀνακόψῃ τὴν ἀπερίγραπτον ὀργὴν τῶν, ὡς καὶ τὴν ἀπερίσκεπτον τῶν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν διὰ φόνον. Διὰ τοῦτο στρέφει τὸν λόγον του σύμφωνα μὲ τὸν νόμον λέγων: «Ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ἀκριβῶς καὶ γινῶ τί ποιεῖ»¹⁷, «Ὡστε ὑφίσταται ἀνάγκη ὄχι ἀπλῆς ἀκροάσεως, ἀλλὰ συνουσιουμένης ὑπὸ ἀκριθείας» διότι τοῦτο σημαίνει: «Καὶ γινῶ τί ποιεῖ, τί θέλει, καὶ διὰ τί; καὶ πρὸς τί; μήπως δι' ἀνατροπὴν τῆς πολιτείας; Καὶ ὡς ἐχθρός; Εὐρεθέντες λοιπὸν εἰς ἀμηχανίαν, ὅταν εἶχον εἶπει: «Οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν», οὕτε μὲ δέδητα οὕτε μὲ ἠπίστητα ἐφάρθησαν ἀπέναντί του.

8'. Εἶπέ μου λοιπὸν, ποῖαν λογικὴνσχέσιν ἔχει, ὅταν ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι «ὁ νόμος ἡμῶν οὐ κρίνει οὐδένας»¹⁸, ἢ ἀπάντησις αὐτῶν: «Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ;»¹⁹. Διότι, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἐστειλαν ὑπηρέτας πρὸς αὐτόν νὰ τὸν καλέσῃν ὄχι ἀνευ λόγου, ἢ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν τὸ δίκαιωμα νὰ ὁμιλήσῃ, μὲ περισσότερο ἀγροίκον καὶ περισσότερο ὀργίλον τρόπον διατυπώνουν τὴν ἀντίρρησην: «Ἐρώτησον καὶ ἴδε,

16. Ἰωάν. 7, 50. «... εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν».

17. Ἰωάν. 7, 51. Τὸ κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου ἔχει ὡς εἴρη: «ὅταν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον».

18. Ἰωάν. 7, 51.

19. Ἰωάν. 7, 52.

ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται»²⁰. Διότι τί εἶπεν ὁ ἄνθρωπος; Εἶπεν ὅτι εἶναι προφήτης; Εἶπεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ θανατωθῆ ἄκριτος. Αὐτοὶ δὲ κατὰ τρόπον προσβλητικόν, ἀπηύθυνον πρὸς αὐτόν, ὡς μὴ ἔχοντα οὐδεμίαν γνώσιν περὶ τῶν Γραφῶν, τοὺς λόγους τούτους· ὡς ἂν ἔλεγε καινῆς: «Ὑπαγε, μάθε»· διότι τοῦτο σημαίνει ἡ φράσις: «Ἐράτησον καὶ ἴδε». Τί πράττει λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἐπειδὴ πάντοτε ἀνέφερον τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὸν προφήτην, θέλων νὰ ἀπαλλάξῃ ἕλους ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνάμυστον ὑποψίαν, καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι εἰς ἓκ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ τοῦ Κόσμου Δεσπότης, λέγει:

«Ἐγὼ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου»²¹. («Ὅχι τῆς Γαλιλαίας, ὄχι τῆς Παλαιστίνης, οὔτε τῆς Ἰουδαίας). Τί λέγουν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι; «σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἐστὶν ἀληθής»²². Ὅποια ἀνοησία! εἰς τὰς Γραφὰς παρέπεμψεν αὐτοὺς ἐκάστοτε, καὶ αὐτοὶ λέγουσιν «σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς»²³. Τί ἔμαρτύρησε δέ; «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»²⁴. Μέγας εἶναι ὁ λόγος οὗτος, ἀληθῶς μέγας²⁵· ἀλλὰ δὲν ἐτάραξεν αὐτοὺς πολὺ, ἐφ' ὅσον οὔτε ἐξισώνει τὰρα τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸν Πατέρα, οὔτε εἶπεν ὅτι εἶναι Υἱὸς ἐκείνου, οὔτε ὅτι εἶναι Θεός, ἀλλὰ εἶπε τότε ὅτι εἶναι φῶς. Ἦθελον μὲν καὶ αὐτὸν τὸν λόγον νὰ ἀνατρέψουν· καὶ αὐτὸς θεσθαίως ὁ λόγος εἶναι πολὺ σπουδαιότερος ἀπὸ τὸν λόγον: «Ὁ ἀκολου-

20. Ἰωάν. 7, 52.

21. Ἰωάν. 8, 12. Τὸ ἀκριβὲς χωρίον ἔχει οὕτως: «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου».

22. Ἰωάν. 8, 13.

23. Ἰωάν. 8, 13.

24. Ἰωάν. 8, 12.

25. «Μ ε γ α τὸ λεχθέν, καὶ ὄντως μ ε γ α». Ἐξιοραστῆρον τὸ σχῆμα κυκλοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ οὗ θεὸς ἱεράρχης ἔδειρε τὸν χαρκτηριστῶν μ ε γ α.

θῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ»²⁶, λέγει ὁ Ἰησοῦς ἐννοῶν τὸ φῶς καὶ τὴν σκοτίαν ἀπὸ νοητῆς ἀπόψεως· δηλαδὴ λέγων ταῦτα, ἐννοεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν παραμένει εἰς τὴν πλάνην»²⁷.

Ἐδῶ καὶ τὸν Νικόδημον προσελκύει καὶ παρορμᾷ, διότι εἶδειε μέγα θάρρος καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἐπαινεῖ, οἱ ὅποιοι ἔπραξαν τοῦτο. Διότι τὸ νὰ κράξῃ²⁸, εἶναι ἴδιον ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ἐνεργήσῃ, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἀκούσων· συγχρόνως δὲ ὑπαινίσσεται καὶ αὐτούς, οἱ ὅποιοι παρασκευάζουν δόλια σχέδια κρυφῶς καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν πλάνην· ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπερισχύσων τοῦ φωτός.

Καὶ εἰς τὸν Νικόδημον ὑπενθυμίζει τοὺς λόγους ἐκείνους, τοὺς ὁποῖους προηγουμένως ἔλεγε: «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσων μισεὶ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα»²⁹. Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, διὰ τοῦτο λέγει: «Ὁ τὰ φαῦλα πράσων οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς»³⁰, ἀποδεικνύων ὅτι τὸ νὰ μὴ ἔλθων δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ φωτός, ἀλλὰ ἐκ τῆς διεστραμμένης γνώμης ἐκείνων.

«Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς»³¹. Τί εἶπε λοιπὸν αὐτός; «Κἀν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἢ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστίν» ὅτι σι-

26. Ἰωάν. 8, 12.

27. Τὸ χωρίον τοῦτο (Ἰωάν. 8, 12) ἀσφαλῶς τὸ γνωρίζουν οἱ τοκτικῶς ἐκκλησαζόμενοι, δεδωμένου ὅτι ἀνογράφεται ἐπὶ τῆς βίβλου, τὴν ὁποῖαν κρατεῖ ὁ ἐπὶ τοῦ τέμπελου καὶ δεξιῆ τῆς Ἰσραὴλ Πύλης ἐκκαθίζωντος Ἰησοῦς.

28. Ἰωάν. 7, 37.

29. Ἰωάν. 3, 20.

30. Ἰωάν. 3, 20.

31. Ἰωάν. 8, 13. Οἱ Φαρισαῖοι κρίνοντες μὲ ἀνθρώπινον μέτρον δικαιοσύνης δὲν ἤθύνοντο νὰ παραδεχθῶν ἀνθρώπινον μάρτυρα περὶ ἑαυτοῦ. Εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν δικαίον δὲν ἦρκει ἡ μαρτυρία ἑνός, διὰ τοῦτο ἱσχυοῦν ἡ ρήτρα TESTIS UNUS, TESTIS NULLUS.

δα πόθεν έρχομαι και ποϋ ύπάγω· ύμεις δέ οϋκ οΐδατε πόθεν έρχομαι»³².

Έκεινο άκριβώς, τϋ όποιον πρώτος ειπε, τούτο προβάλλουν εκείνοι ως να έλέγητο προηγουμένως όπ' αυτών. Τι κάμνει λοιπόν ό 'Ιησους; ανατρέπων αυτήν την ιδέαυ και δεικνύων, ότι αυτά τά έλεγεν εις αυτους άναφορικως προς την γνώμην, την όποιαν ειχον περι αυτου εκείνοι, νομίζοντες αυτών άπλοων, άνθρώπων, λέγει: «Και εάν έγω μαρτυρω περι εμαυτου, αληθής εστιν ή μαρτυρία μου· ότι οΐδα, πόθεν έρχομαι»³³. Τι σημαίνει τούτο; «Έκ του Θεου ειμι, και Θεός, και Υιός Θεου». 'Ο δέ Θεός ό Ίδιος είναι δι' 'Εαυτον άξιόπιστος μάρτυς. «Ύμεις δέ οϋκ οΐδατε». Δεικνύετε θεληματικως κακια, λέγει, και, ενώ γνωρίζετε, προσποιείσθε ότι δέν γνωρίζετε· αλλά δια εν γένει τά εκφράζετε σύμφωνα με την ανθρωπίνην σκέψιν, και δέν θέλετε να νοήσετε τίποτε πέραν εκείνου, τϋ όποιον φαίνεται (δηλ. τϋ αισθητου). «Ύμεις κατά την σάρκα κρίνετε»³⁴. Όπως άκριβώς τϋ να ζή κανεις κατά σάρκα (δηλαδή τϋ να ζή με άμαρτωλόν τρόπον), αυτω και τϋ να κρίνη τις κατά σάρκα (δηλαδή κατά τά έξωτερικά φαινόμενα), Ισοδυναμει με τϋ να κρίνη άδίκως.

«Έγω οϋ κρίνω οϋδένα» και εάν κρίνω, ή έμη κρίσις δικαία εστιν»³⁵. Έκεινο δέ, τϋ όποιον λέγει, σημαίνει περίπου τούτο: «άδίκως κρίνετε». Και εάν κρίνωμεν άδίκως, δύναται να ειπη τις, διατι δέν άκαγγέλλεις κατηγορίαυ; διατι δέν τιμαρεΐς; διατι δέν κατακρίνεις; Διότι δέν ήλθον δι' αυτών τόν σκοπόν»³⁶, λέγει. Διότι τούτο σημαίνει τϋ «έγω οϋ κρίνω οϋδένα»

32. 'Ιωάν. 8, 14.

32a. 'Ιωάν. 8, 14.

33. 'Ιωάν. 8, 18. Δηλαδή κρίνετε σύμφωνα με τόν αισθητόν κόσμον.

34. 'Ιωάν. 8, 15-16.

35. 'Ιωάν. 12, 47.

και εάν κρίνω δέ έγω, ή κρίσις μου αληθής εστιν»³⁶. Διότι, εάν ήθελον να κρίνω, σεΐς θα άνηκτε εις τούς καταδικασμένους.

Και τά λέγω αυτά, λέγει, όχι ενεργών κρίσειν. Δι' αυτών δέ τόν λόγον δέν ειπον: «δέν όμιλω ενεργών κρίσειν, διότι έχω την πεποιθήσειν, ότι εάν έκρινον, δέν θα σάς εϋρισκον ενόχους (διότι και εάν έκρινον, δικαίως θα σάς καταδικάζον), αλλά τώρα δέν είναι καιρός κρίσεως».

Και περι μὲν τής μελλούσης κρίσεως έκαμε όπαινυγμόν, όταν ειπε: «Ότι μόνος οϋκ ειμι, άλλ' έγω και ό πέμψας με Πατήρ»³⁷, εδω δέ έκαμε όπαινυγμόν, ότι δέν καταδικάζει αυτους μόνος Αυτός, αλλά και ό Πατήρ. Έπειτα συνεκάλυψε τούτο, παραπέμπον εις την μαρτυρίαυ περι αυτου: «Και εν τω νόμω δέ τω ύμετέρω γεγραπται, ότι ύϋο ανθρωπων ή μαρτυρία αληθής εστι»³⁸.

γ'. Τι δύναται λοιπόν να ειπουν εδω οι αϊρετικοί; Κατά τί υπερτερεί τών ανθρωπων, εάν λάθωμεν τϋ λεχθέν άπλω, όπως λέγεται; Διότι επί μὲν τών ανθρωπων δια τούτων τόν λόγον έχει όρισθή αυτό»³⁹, δηλαδή επειδή κανεις μόνος του δέν είναι άξιόπιστος, επί δέ του Θεου, πώς δύναται τούτο να έχη λογικήν βάση;

Υπό ποίαν έννοιαν λοιπόν έχει λεχθή τϋ «ύϋο» άρά γε; επειδή είναι δύο, ή επειδή είναι άνθρωποι οι ακούοντες, ύπάρχει ή ανάγκη τής μαρτυρίας τών δύο; εάν έλέγητο, επειδή είναι δύο, διατι δέν κατέφυγεν εις τόν 'Ιωάννην, ουτε ειπε: «Μαρτυρω έγω περι εμαυτου, και μαρτυρεί περι εμου ό 'Ιωάννης»; διατι δέν κατέφυγεν

36. 'Ιωάν. 8, 15-16.

37. 'Ιωάν. 8' 18.

37. 'Ιωάν. 8, 17.

38. 'Ιωάν. 8, 17.

38. 'Ιωάν. 8, 17.

εις τὸν ἄγγελον; διὰ τὸ δὲν κατέφυγεν εἰς τοὺς προφή-
τας; διότι καὶ ἀπίστους ἄλλας μαρτυρίας θὰ εἴρῃσκει.

Ἄλλὰ δὲν θέλει νὰ δεῖξῃ μόνον τοῦτο, ὅτι εἶναι δύο,
ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας. Λέγουσιν εἰς αὐτὸν:
«Τίς ἐστὶν ὁ Πατὴρ σου;»⁴⁰. Ἐπειτα λέγει: «Οὐτε ἐμὲ
οἴσατε, οὔτε τὸν Πατέρα μου»⁴¹. Διότι, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἐγνώ-
ρίζον, τὸν ἡρώτων ὡς μὴ γνωρίζοντες καὶ ὡς δοκιμά-
ζοντες αὐτόν, οὔτε ἀπαντήσεως ἀξίους δὲν θεωρεῖ αὐ-
τούς. Διὰ τοῦτο ὁμίλει τοῖς λοιποῖς σαφέστερον καὶ μὲ
περισσότερον θάρρος, ἀφοῦ ἔλαθε τὴν μαρτυρίαν ἐκ τῶν
θαυμάτων καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι
ἠκολούθουν αὐτόν, ἐπειδὴ ἐπιληθίαζεν ὁ καιρὸς τῆς
Σταυρώσεως.

Λέγει: «Οἶδα πῶθεν ἔρχομαι». Ταῦτο δὲν θὰ ἐθορώ-
σει αὐτοὺς πολὺ τὸ ὅτι δὲ προσέθεσε: «Καὶ ὅπου ἐγὼ
ὑπάγω»⁴² περισσότερο θὰ προεκάλει φόβον εἰς αὐτούς,
μὲ τὴν σκέψιν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ εἰς τὸν
θάνατον.

Διὰ τὸ δὲν εἶπεν: «οἶδα, ὅτι Θεὸς εἰμι», ἀλλὰ:
«οἶδα πῶθεν ἔρχομαι;»⁴³. Πάντοτε ἀναμειγνύει τὰ ταπει-
νὰ μὲ τὰ ὑψηλά, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια (τὰ ὑψηλά) περι-
καλύπτει· διότι, ὅταν εἶπεν «ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυ-
τοῦ»⁴⁴ καὶ ἔδειξε τοῦτο, ἦλθεν εἰς τὰ ταπεινότερα, ὡς
ἐὰν εἶπεν: «Οἶδα παρὰ τίνος ἀπέσταλμαι, καὶ πρὸς τί-
να ἀπέρχομαι»· διότι τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ ἠδύνατο
νὰ φέρουν οὐδεμίαν ἀντίρρησην ὅταν ἤκουον ὅτι ἐκ μέ-
ρους Ἐκείνου ἔχει σταλῆ καὶ πρὸς Ἐκεῖνον θὰ ἀπέλ-
θῃ. Διότι δὲν θὰ ἔλεγον, λέγει, τίποτε ψευδές, ἐφ' ὅσον

40. Ἰωάν. 8, 19.

41. Ἰωάν. 8, 19.

42. Ἰωάν. 8, 14.

43. Ἰωάν. 8, 14.

44. Ἰωάν. 8, 18.

ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχομαι καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ ἀπέρχομαι, δηλαδὴ
πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Σεῖς δὲ δὲν γνωρίζετε τὸν Θε-
όν· διὰ τοῦτο «ὡς ἄνθρωποι κρίνετε»⁴⁵ διότι σεῖς, οἱ ὁ-
ποῖοι ἠκούσατε τόσα συμπεράσματα καὶ τόσας ἀποδεί-
ξεις, ἀκόμη λέγετε: «Οὐκ ἐστὶν ἀληθής»⁴⁶, καὶ τὸν Μωϋ-
σέα θεωρεῖτε ἀξίωσιμον καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνον, τὰ ὅποια
λέγει περὶ τῶν ἄλλων καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνον, τὰ ὅποια λέ-
γει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, τὸν δὲ Χριστὸν ὄχι· τοῦτο ση-
μαίνει τὸ νὰ κρίνῃ τις κατὰ σάρκα (δηλαδὴ κατὰ τὰ
ἐξωτερικὰ φαινόμενα).

Ἐγὼ δὲ οὐ κρίνω οὐδένας⁴⁷. Καὶ ὁμοῦ λέγει ὅτι
«ὁ Πατὴρ οὐ κρίνει οὐδένας»⁴⁸. Πῶς λοιπὸν λέγει ἐδῶ:
«Καὶ ἐὰν κρίνω ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι
οὐκ εἰμι μόνος»⁴⁹; Πάλιν ὁμίλει σύμφωνα μὲ τὴν ἀν-
τιληψιν αὐτῶν· δηλαδὴ: «Ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ τοῦ Πατρὸς
ἐστίν· οὐκ ἂν ἄλλως ἔκρινον ὁ Πατὴρ κρίνων εἰ μὴ
ὡς ἐγώ, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως ἐγώ, εἰ μὴ ὡς ὁ Πατὴρ». Διὰ
τοῖον λόγον δὲ ἔκαμε ὑπόμνησιν καὶ περὶ τοῦ Πα-
τρὸς; Διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν εἶναι ἀξίωσιτος ὁ Υἱός, ἐὰν
δὲν ἐπεκαλεῖτο καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρὸς, ἐν ἐναν-
τίᾳ δὲ περιπτώσει, δὲν θὰ εἶχε θάσιν ὁ λόγος· διότι ἐπὶ
τῶν ἀνθρώπων, ὅταν δύο μαρτυροῦν περὶ ξένης ὑποθέ-
σεως, τότε ἡ μαρτυρία εἶναι ἀληθής, (διότι τοῦτο ση-
μαίνει νὰ μαρτυροῦν δύο), εἰ δὲ πρόκειται νὰ μαρτυρή-
σῃ κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτόν του, τότε πᾶσαν δὲν εἶναι δύο.

Ἐλέπεως ὅτι διὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἶπε τοῦτο, παρὰ,
διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὸν Ἐαυτόν του ὁμοούσιον, καὶ διὰ
τοῦ Ἐαυτοῦ του πάλιν νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην

45. Ἰωάν. 8, 15.

46. Ἰωάν. 8, 13.

47. Ἰωάν. 8, 15.

48. Ἰωάν. 8, 22.

49. Ἰωάν. 8, 15.

άλλης μαρτυρίας, και να δείξη ότι οὐδόλως ὑπολείπεται τοῦ Πατρὸς; Βλέπε λοιπὸν τὸ κύρος. «Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με Πατήρ»⁵⁰. Δὲν θὰ ἔθετε δὲ τοῦτον τὸν λόγον, εἰάν ἦτο κατωτέρας οὐσίας.

Τώρα δέ, διὰ τὴν μὴ νομίσης ότι ἡ προσθήκη αὕτη ἐγένετο χάριν τοῦ ἀριθμοῦ, παρατήρει ότι ἡ ἐξουσία δὲν ἔχει οὐδεμίαν διαφορὰν. Μαρτυρεῖ ἄνθρωπος, ὅταν εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ ἀξιόπιστος ὅχι ὅταν ἔχη ἀνάγκην μαρτυρίας, καὶ τοῦτο προκειμένου περὶ ξένης ὑποθέσεως περὶ ἰδίας δὲ ὑποθέσεως, ὅταν ἔχη ἀνάγκην τῆς ἐκ μέρους τοῦ ἄλλου μαρτυρίας, δὲν εἶναι πλέον ἀξιόπιστος. Ἐδῶ δὲ καθ' ὁλοκλήριαν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον διότι καὶ μαρτυρῶν περὶ ἰδίας ὑποθέσεως, καὶ λέγων ότι τυγχάνει μαρτυρίας ἐκ μέρους ἄλλου, λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του ότι εἶναι ἀξιόπιστος, ἐφ' ὅσον ἐκ πάσης πλευρᾶς ἀποδεικνύει τὸ κύρος του· διότι, διατί ὅταν εἴπῃ: «Οὐκ εἰμι μόνος, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ», καὶ τὸ «ὄχι ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἐστὶν ἀληθής»⁵¹ δὲν ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ προέθεσεν: γαίᾳ.

«Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ»⁵². Δηλαδὴ δεικνύει τὸ κύρος του. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνέφερε τὸν ἑαυτὸν του. «Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ»⁵³. Δεικνύει ἐδῶ καὶ τὸ ὁμότιμον, καὶ ότι τίποτε δὲν ὠφελοῦνται, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐνῶ λέγοντι ότι γνωρίζουν τὸν Θεὸν Πατέρα, δὲν γνωρίζουν Αὐτόν. Καὶ αἴτιον τούτου, λέγει, ότι εἶναι τὸ ότι δὲν θέλουν νὰ γνωρίσουν Αὐτόν. Λέγει λοιπὸν ότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίσῃ κανεὶς τὸν

50. Ἰωάν. 8, 18.
51. Ἰωάν. 8, 18, 17.
52. Ἰωάν. 8, 18.
53. Ἰωάν. 8, 18.

Πατέρα ἄνευ Αὐτοῦ, ἵνα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἴσως προσελκύσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν περὶ Αὐτοῦ γνώσιν. Ἐπειδὴ ἀφήνοντας Αὐτόν, πάντοτε ἐζήτουν νὰ γνωρίσουν τὸν Πατέρα, λέγει: «Οὐ δύνασθε εἰδέναι τὸν Πατέρα χωρὶς ἐμοῦ»⁵⁴. Ὡστα ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θλασφημοῦν τὸν Υἱόν, δὲν θλασφημοῦν Αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐγέννησεν Αὐτόν.

δ'. Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν αὐτὰ ἡμεῖς καὶ ἄς δοξάσωμεν τὸν Υἱόν. Καὶ θεθαίως, εἰάν δὲν ἦτο τῆς αὐτῆς φύσεως, δὲν θὰ ἔλεγε τοὺς προαναφερθέντας λόγους· διότι εἰάν ἐδίδασκε μόνον, ἦτο δὲ ἐξ ἄλλης οὐσίας, θὰ ἦτο δυνατόν ἀγνοῶν τις Αὐτόν νὰ γνωρίσῃ τὸν Πατέρα, καὶ πάλιν θὰ ἦτο δυνατόν γνωρίζων τις καθ' ὁλοκλήριαν Αὐτόν, νὰ γνωρίσῃ τὸν Πατέρα, διότι οὔτε ὁ γνωρίζων ἄνθρωπον, γνωρίζει ἀγγελον. «Καὶ εἶναι δυνατόν», δύναται νὰ εἴπῃ τις· διότι καὶ ἐκεῖνος ὁ ὅποιος γνωρίζει τὴν κτίσιν, γνωρίζει τὸν Θεόν. Οὐδόλως συμβαίνει τοῦτο· διότι πολλοὶ, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν τὴν κτίσιν, μᾶλλον δὲ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, (διότι θλέπουσι αὐτήν), καὶ τὸν Θεόν δὲν γνωρίζουσι.

Ἄς δοξάσωμεν λοιπὸν τὸν Υἱόν τοῦ Θεοῦ ὅχι μόνον μετὰ τὴν δόξαν αὐτῆν τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐκφραζομένην διὰ τῶν ἔργων, διότι ἡ πρώτη ἄνευ τῆς δευτέρας οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει. «Ἴδε σύ», λέγει, Ἰουδαῖος ἐπωνομάζῃ καὶ ἐπαναπαύει τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ. Ὁ οὖν διδάσκων τὸν ἕτερον ἑαυτὸν οὐ διδάσκει; ὁ ἐν νόμῳ καυχώμενος διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεόν ἀτιμάζει;»⁵⁵. Βλέπε μήπως καὶ ἡμεῖς καυχώμενοι διὰ τὴν ὀρθότητα τῆς πίστεως, μετὰ τὸ νὰ ἀποδεικνύομεν ότι ἡ ζωὴ μας δὲν συμβαδίζει μετὰ

54. Ματθ. 11, 27.
55. Ρωμ. 2, 17, 21, 23.

τὴν Πιστὴν ἀτιμάζωμεν τὸν Θεόν, συντελοῦντες ὥστε νὰ βλασφημῆται Αὐτός· διὰτι θέλει τὸν Χριστιανὸν νὰ εἶναι διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, καὶ ζῶμῃ καὶ φῶς καὶ ἄλας. Τί εἶναι δὲ «τὸ φῶς»; Βίος λάμπων, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτε τὸ σκοτεινόν. Τὸ φῶς δὲν εἶναι χρῆσιμον εἰς ἑαυτὸ, οὔτε τὸ ἄλας, οὔτε ἡ ζῶμῃ, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἄλλους δεικνύουν τὴν ὠφέλειαν. Τοιοῦτοτρόπως δὲν ζητοῦμεν μόνον τὴν ἰδικὴν μας ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἄλλων διὰτι τὸ ἄλας, ὅταν δὲν καθιστᾷ κατὰ ἄλλωρον, δὲν εἶναι ἄλας⁵⁶. Ἄλλὰ κατὰ ἄλλο ὑπονοεῖται⁵⁷· ὅτι ἐὰν θιώσωμεν ὀρθῶς καὶ ἄλλοι καθ' ὁλοκληρίαν θὰ ἀκολουθήσουν ὀρθὴν πορείαν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐφ' ὅσον ἡμεῖς δὲν ἀκολουθοῦμεν ὀρθὴν πορείαν, οὔτε καὶ ἄλλοι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὠφελησώμεν.

Τίποτε τὸ ἐνόητον, τίποτε τὸ μαλθακὸν νὰ μὴ ἐπικρατῇ εἰς ἡμᾶς. Διὰτι τοιαῦτα εἶναι τὰ κοσμικὰ πράγματα· τοιαῦτα εἶναι αἱ θιωτικαὶ φροντίδες. Διὰ τοῦτο αἱ παρθένοι ἀνομάστησαν μαραιῖ, διὰτι εἶχον ἀσχοληθῆ με ὑποθέσεις ἀνοήτους καὶ κοσμικὰς, ἐδῶ μὲν συνέλεγον, δὲν ἀπέθετον δὲ ἐκεῖ, ὅπου ἔπρεπε.

Ἐπάρχει λοιπὸν φόβος, μήπως πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ φόβος μήπως ἀπέλωσώμεν καὶ ἡμεῖς ἐνδεδυμένοι μὲ ρυπαρὰ ἐνδύματα, ἐκεῖ ὅπου ἔλαιον ἔχουν λαμπρὰ καὶ ἐνδοξαῖ· διὰτι τίποτε περισσότερο ρυπαρὸν δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, τίποτε περισσότερο ἀκάθαρτον. Διὰ τοῦτο ἐξηγῶν τὴν φύσιν αὐτῆς ὁ Πρωφήτης ἀναφωνεῖ: «Προσώξεσον καὶ ἐσάτησον οἱ μάλωπέδες μου»⁵⁸.

Καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ γωρῆσῃς τὴν δυσωδίαν τῆς ἁμαρτίας, σκέψου αὐτὴν μετὰ τὴν πραγματοποίησιν, ὁ

56. Ματθ. 5, 13.

57. Δηλαδή ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ ἄλατος.

58. Ψαλμ. 37, 9.

τὸν ἀπαλλαγῆς τῆς ἐπιθυμίας, ὅταν δὲν σὲ ἐνοχλῇ τὸ πῦρ αὐτῆς πλέον, καὶ τότε θὰ ἴδῃς τί εἶναι ἡ ἁμαρτία⁵⁹. Σκέψου τὸν θυμόν, ὅταν εὐρίσκεισαι εἰς ψυχικὴν ἡρεμίαν σκέψου τὴν πλεονεξίαν, ὅταν παύσης νὰ κατέχεσαι ἀπὸ τὸ πάθος.

Τίποτε ἀσχημότερον, τίποτε θδελυρότερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν.

Αὐτὰ λέγομεν συνεχῶς, ὅχι ἐπειδὴ θέλομεν νὰ σὰς ἐνοχλῶμεν, ἀλλὰ νὰ κερτίσωμεν κατὰ σπουδαῖον καὶ ἀξιοθαύμαστον· διὰτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν διαφθώθη τὴν πρώτῃν φοράν, ἴσως τὴν δευτέραν ἀκούσας πραγματοποιήσει τοῦτο· καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀντιπαρέρχεται τὴν δευτέραν φοράν, τὴν τρίτην θὰ διαφθώθῃ.

Εἶθε νὰ συμβῇ δέ, ὅλοι ἡμεῖς, ἀφοῦ ἀπαλλαγώμεν πάσης πονηρίας, νὰ ἔχωμεν τὴν εὐωδίαν τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅσον εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα μετὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συγχρόνως, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΓ' (53)

(Ἰωάν. γ', 20 - 30)

«Ταῦτα τὰ ρήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ γαζοφυλακίᾳ, διδάσκων ἐν τῇ ἱερῇ· καὶ οὐδεὶς ἐπίσταν αὐτόν· ὅπου γὰρ ἐληγάθε: ἡ ὕρα αὐτοῦ»¹.

59. Ἄν διδακτικοὶ οἱ λόγοι οὗτοι: «καὶ εἰ βούλει μωθεῖν τῆς ἁμαρτίας τὸ δυσῶδες ἐνόησον αὐτὴν μετὰ τὸ γενέσθαι, ὅταν τῆς ἐπιθυμίας ἀπαλλαγῆς, ὅταν μὴ εἴ ἐνοχλῇ τὸ πῦρ, καὶ τότε ὁμοί τὰ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία».

1. Ἰωάν. 8, 20.

α'. Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ Ἰουδαϊκὴ ἀνοησία! Ἐνῶ ἐζήτουν πρὸ τοῦ Πάσχα Αὐτόν, ἔπειτα ἐνῶ ἐδρέθη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐνῶ πολλὰκις ἐπεχείρησαν νὰ τὸν συλλάβουν καὶ αὐτοπροσώπως καὶ δι' ἄλλων, καὶ δὲν ἠδυνήθησαν, οὔτε τότε ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν δύναμιν Αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπέμενον εἰς τὴν κακίαν καὶ δὲν ἀπέχον ἀπὸ αὐτῆν· διότι, τὸ ὅτι ἐπεχείρουν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, τὸ θεσφαῖο ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγων: «Ταῦτα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαστροφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐθεὶς ἐπίσασεν αὐτόν»². Εἰς τὸ ἱερὸν ὠμίλει καὶ εἰς θέσιν διδασκάλου (πράγμα, τὸ ὅποιον ἦτο μᾶλλον ἀρκετὸν, διὰ νὰ ἐξεγείρῃ αὐτούς), καὶ ἔλεγεν αὐτά, διὰ τὰ ὅποια δυσηρεστοῦντο, καὶ κατηγοροῦν Αὐτόν, ὅτι κάμνει Ἐ-αὐτὸν ἴσον μὲ τὸν Πατέρα· καθ' ὅσον μάλιστα τὸ «δύο ἀνθρώπων ἢ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστὶ»³ τοῦτο δεικνύει.

Ἄλλ' ἤμως, «ταῦτα», λέγει, «ἐλάλει ἐν τῷ ἱερῷ» καὶ εἰς θέσιν διδασκάλου, «καὶ οὐθεὶς αὐτὸν ἐπίσασεν, ὅτι οὕτω ἐληλύθει ἡ ὄρα αὐτοῦ»⁴. Δηλαδή, διότι δὲν ἦτο ὁ κατάλληλος καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον ἠθέλησε νὰ σταυρωθῇ. Ὡστε καὶ τότε δὲν εἶχε πραγματοποιηθῆ ἔργον τῆς δυνάμεως ἐκείνων, ἀλλὰ τῆς οικονομίας Αὐτοῦ· διότι αὐτοὶ καὶ παλαιότερον ἠθέλουν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο· δὲν θά ἠδύναντο λοιπὸν οὔτε τότε, ἐὰν δὲν τὸ ἐπέτρεπεν Αὐτός.

«Ἐπὶ οὖν αὐτοῖς πάλιν ὁ Ἰησοῦς: Ἐγὼ ὅπαγο καὶ ζητήσατέ με»⁵. Διὰ τοῦτο λέγει τοῦτο συνεχῶς; Διότι θέλει νὰ ταραξῆ καὶ νὰ φοβῆσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν· διότι θέλει πόσον φόβον προεκάλει ὁ λόγος οὗτος· διότι καὶ ἐνῶ ἠθέλων νὰ θανατώσων αὐτόν, διὰ νὰ ἀπαλ-

2. Ἰωάν. 8, 20.

3. Ἰωάν. 8, 17.

4. Ἰωάν. 8, 20.

5. Ἰωάν. 8, 21.

λαγοῦν, ζητοῦν νὰ μάθουν, ποῦ ὅπαγει· τόσον σπουδαία ἐφαντάζοντο ἐκ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς.

Καὶ κάτι ἄλλο ἠθέλε νὰ διδάξῃ αὐτούς, ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς θίας ἐκείνων, ἀλλὰ ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ὀρεῖσαι αὐτὸ, καὶ τὴν Ἀνάστασιν εἶχεν ἤδη προδιαγράψει διὰ τῶν λόγων τούτων.

Ἐλεγον λοιπὸν «Μὴτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν»⁶. Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς; Θέλων νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ὑποψίαν αὐτῶν, καὶ νὰ δείξῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ὑποπιτεύονται, ἀποτελεῖ ἀμάρτημα⁷, λέγει: «Ἦμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ»⁸. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποιον λέγει, σημαίνει τοῦτο: «Οὐδόλως εἶναι ἀπορίας ἄξιον τὸ ὅτι σεῖς κάμνετε τοιαύτας σκέψεις, ἐφ' ὅσον εἰσθε ἄνθρωποι σαρκικοί καὶ δὲν σκέπτεσθε τίποτε πνευματικόν· ἀλλ' ἐγὼ δὲν θά ἐπιτελέσω τοιαύτην πράξιν»· «ἀνωθεν γάρ εἰμι· ἡμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ»⁹. Καὶ πάλιν ἐδὼ τὰς κοσμικὰς καὶ σαρκικὰς σκέψεις ἀναφέρει ἐκ τούτου δὲ εἶναι φανερόν, ὅτι καὶ τὸ ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου¹⁰, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν προσέλαθε σάρκα, ἀλλὰ ὅτι εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν πονηρίαν ἐκείνων· διότι καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς λέγει ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου¹¹· ἀλλ' ἤμως ἐκεῖνοι εἶχον σάρκα.

Ὅπως λοιπὸν ὁ Παῦλος, στὰν λέγει: «Οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί»¹², δὲν ἐννοεῖ ὅτι εἰμεθα ἀσώματα, οὕτω καὶ ὁ Κύριος, στὰν λέγει, ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, τίποτε ἄλλο δὲν μαρτυρεῖ εἰς αὐτούς, παρὰ καρτερίας.

6. Ἰωάν. 8, 22.

7. Ἡ αὐτοκτονία καταδικάζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Σικρότους (Πλάτωνος Φαίδων Κεφ. 5).

8. Ἰωάν. 8, 23.

9. Ἰωάν. 8, 23.

10. Ἰωάν. 9, 29.

11. Ἰωάν. 15, 19.

12. Ρωμ. 8, 9.

«Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι, ἐάν μὴ πιστεύσῃτε ὅτι ἐγώ εἰμι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἀποθανεῖσθε»¹³· διότι, ἐάν διὰ τοῦτο ἦλθε, διὰ νὰ ἐξαλειφῇ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἀποβάλωμεν αὐτήν, παρὰ μόνον διὰ τοῦ θανάτου, εἶναι ἀναπόφευκτον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν πιστεύει, νὰ διατηρῇ εἰς ἑαυτὸν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νὰ θανατώσῃ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς πίστεως καὶ νὰ τὸν θάψῃ, θὰ ἀποθάνῃ μαζί με αὐτὸν, καὶ θὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖ με τὴν προσηλυτικὴν νὰ δώσῃ λόγον καὶ διὰ τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα. Διὰ τοῦτο ἔλεγε· «Ὅ δὲ μὴ πιστεύων ἦδη κέκριται»¹⁴, ὅχι μόνον ἐπειδὴ δὲν πιστεύει ἀλλὰ καὶ διότι ἀπέρχεται διατηρᾶν καὶ τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα.

Ἔλεγον λοιπὸν· «Σὺ τίς εἶ;»¹⁵. Ὅποια ἀνοησία! Μετὰ τὸσον χρόνον καὶ ὑστερα ἀπὸ θαύματα καὶ διδασκαλίαν ἔρωτοῦν· «Σὺ τίς εἶ, τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; Ἐτὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν»¹⁶. Αὐτὸ δὲ, τὸ ὁποῖον λέγει σημαίνει τοῦτο περίπου· «Ἐἴθε ἀνάξει νὰ ἀκούσετε καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς λόγους μου, πολλῶ μᾶλλον καὶ νὰ μάθετε ποῖος εἰμαι· διότι οὐδὲν πάντοτε ὁμιλεῖτε θέλοντες νὰ με δοκιμάσετε, καὶ χωρὶς νὰ προσέχετε εἰς τοὺς λόγους μου. Καὶ αὐτὰ ὅλα ἠδυνάμην τῶρα νὰ τὰ ἐλέγξω (διότι τοῦτο σημαίνει τό· «Πολλὰ ἔχω καὶ λέγειν καὶ κρίνειν»)»¹⁷· ὅχι μόνον δὲ νὰ ἐλέγξω, ἀλλὰ καὶ νὰ τιμωρήσω, ἀλλ' Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος με ἀπέστειλε, δηλαδὴ ὁ Πατὴρ, δὲν θέλει τοῦτο· «οὐ γὰρ ἦλθον κρι-

13. Ἰωάν. 8, 24 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

14. Ἰωάν. 3, 18.

15. Ἰωάν. 8, 25.

16. Ἰωάν. 8, 25, δηλαδὴ «εἰμι ὅ,τι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ συνεχῶς λέγω πρὸς σᾶς».

17. Ἰωάν. 8, 28.

ναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον»¹⁸· οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, λέγει, «ἀλλ' ἵνα σῶσῃ τὸν κόσμον»¹⁹. «Ἐάν λοιπὸν διὰ τοῦτο με ἀπέστειλεν, εἶναι δὲ ἀληθὴς, εὐλόγως ἐγὼ τώρα κανένα δὲν κρίνω. Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ λέγω διὰ τὴν σωτηρίαν σας, ὅχι δι' ἑλεγχον». Λέγει δὲ αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι, ἐνῶ ἀκούει τόσα, δὲν ἀντικρούει αὐτοὺς λόγῳ ἀβυσσαίως, ἢ ὅτι δὲν γνωρίζει τὰς σκέψεις αὐτῶν καὶ τοὺς ἐμπαιγμοὺς αὐτῶν.

«Οὐκ ἔγνωσαν δὲ ὅτι τὸν Πατέρα αὐτοῖς λέγει»²⁰. Ὅποια ἀνοησία! δὲν ἔπαυε νὰ ὁμιλῇ εἰς αὐτοὺς περὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ αὐτοὶ δὲν κατενόουν τοῦτο.

Ἔπειτα, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἔκαμε πολλὰ θαύματα καὶ ἐδίδαζε, δὲν προσέλακουσεν αὐτοὺς, τοῦ λοιποῦ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Σταυροῦ, λέγων· «Ὅταν ὑψώσῃτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι καὶ ἀπ' ἐμοῦ οὐ λαλῶ, καὶ ὅτι μετ' ἐμοῦ ἔστιν ὁ πέμψας με, καὶ οὐκ ἀφήκε με μόνον ὁ Πατὴρ»²¹. Ἀποδεικνύει, ὅτι δικαίως ἔλεγε· «Ἐγώ εἰμι ὅ,τι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ συνεχῶς λέγω πρὸς σᾶς»²².

6'. Εἰς τοιοῦτον σημεῖον δὲν ἐπέσχεον εἰς τοὺς λόγους. «Ὅταν ὑψώσῃτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου». Τότε κυρίως σᾶς δὲν περιμένετε νὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ ἐμὲ καὶ νὰ με θανατώσετε; Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ἐτότε κυρίως θὰ μάθετε ὅτι ἐγώ εἰμαι» καὶ λόγῳ τῶν θαυμάτων, καὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀλώσεως. Διότι ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἀρκετὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Καὶ δὲν εἶπε «Τότε θὰ γνωρίσετε, ποῖος εἰμαι». Διότι,

18. Ἰωάν. 12, 47 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

19. Ἰωάν. 3, 17 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

20. Ἰωάν. 8, 27.

21. Ἰωάν. 8, 28-20. Μεγίστη διαφορά μετὰ τοῦ κυρίου, ὡς ἀνοητέροι, καὶ τοῦ ἀθεητικοῦ κειμένου.

22. Ἰωάν. 8, 28.

λέγει, όταν ἴδετε, ὅτι τίποτε δὲν θὰ πάθω ἀπὸ τὸν θάνατον ἐπὶ τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι»²³. Δηλαδή ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος πάντα φέρω καὶ ὀδηγῶ, καὶ οὐκ ἀντίθετος πρὸς ἑαυτὸν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προσέθεσε: «Καὶ ἐπὶ ἑαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν»²⁴. Ἐποὶ καὶ τὰ δύο θὰ γνωρίσετε, καὶ τὴν δύναμίν μου καὶ τὴν συμφωνίαν μου μὲ τὸν Πατέρα διότι τὸ «ἐπὶ ἑαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν» δεικνύει τὸ ἀπαράλλογον τῆς οὐσίας²⁵, καὶ τὸ ὅτι τίποτε δὲν λέγει διαφορητικὸν ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔνωσε ὁ Πατήρ. Διότι ὅταν ἐκπέσετε ἀπὸ τὴν λατρείαν, ὅταν δὲν ἐπιτραπῆ εἰς σὰς οὐτε ἑαυτὸν νὰ λατρεύετε, ὅπως καὶ πρότερον, τότε θὰ γνωρίσετε ὅτι κάμνει αὐτὰ ὑπερασπίζων ἑμὲ καὶ ὀργιζόμενος κατ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤκουσαν ἐμὲ ὡς νὰ ἔλεγεν: «Ἐάν θεάσασθε ἡμῖν κάποιος ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἕνεος πρὸς ἑαυτὸν, δὲν θὰ ἐκίνη ἐναντίον σας τὸ σὴν ὄργην».

Τοῦτο καὶ ὁ Ἰσαάκ λέγει: «Δώσει τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ»²⁶ καὶ ὁ Δαβὶδ: «Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὄργῃ αὐτοῦ»²⁷, καὶ ὁ Ἰδιὸς ὁ Κύριος: «Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημωσ»²⁸. καὶ αἱ παραβολαὶ τὸ αὐτὸ δεικνύουσιν, ὅταν λέγῃ: «Τί ποιῆσει τοῖς γεωργοῖς ἐκεῖνοις ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελωνίου ἐκείνου; Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς»²⁹.

Βλέπεισθε ὅτι πανταχοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲν λέγει μέχρι τότε πιστεύεται, ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι ἂν αὐτοὺς καταστρέψῃ, ὅπως καὶ θὰ τοὺς καταστρέψῃ θε-

23. Ἰωάν. 8, 28.

24. Ἰωάν. 8, 28. Τὸ αὐθεντικὸν κείμενον ἀντὶ τοῦ «λαλῶ» ἔχει «παιῶ».

25. Δηλαδή τὸ ὅτι εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα.

26. Ἠσα. 53, 9.

27. Ψαλμ. 2, 5.

28. Ματθ. 23, 38.

29. Ματθ. 21, 40-41.

θαίως (διότι λέγει: «φέρετε αὐτοὺς ὧδε τοὺς μὴ θέλοντάς με θαυσιεῦσαι, καὶ κατασφάξετε»³⁰, διὰ τοῖον λόγον δὲν λέγει ὅτι εἶναι ἰδικόν του ἔργον, ἀλλὰ εἶναι τοῦ Πατρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον γίνεται; Διότι προσφράζει τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὴν μικρὰν ἰκανότητα ἐκείνων (ὡς πρὸς τὸ νὰ κατανοοῦν τὰς ὑψηλὰς ἐννοίας), καὶ διότι συγχρόνως τιμᾷ τὸν Πατέρα. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε: «ἀφίημι τὸν οἶκον ὑμῶν ἐρημωσ» ἀλλὰ «ἀφίεται» διότι τοῦτο μὲν τὸ ἐξέφρασεν ἀπροσώπως, διὰ δὲ τῶν λόγων: «Προσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠθέλησατε»³¹, κατόπιν δὲ τῆς προσθήκης ὅτι «ἀφίεται»³² δεικνύει ὅτι ὁ Ἰδιὸς ἠτοίμαζε τὴν ἐρημωσιν. Διότι λέγει: ἐπειδὴ εὐεργετούμενοι καὶ θεραπευόμενοι δὲν ἠθέλησατε νὰ ἀποκησθε γνωσιν, τιμωρούμενοι θὰ γνωρίσετε ποῖος εἰμι ἐγὼ.

«Καὶ μετ' ἐμοῦ ἔστιν ὁ Πατήρ»³³. Δηλαδή διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι τὸ «ἐδὲ πέμψας με»³⁴ ἐκφράζει κατωτέρωτητα αὐτοῦ, λέγει: «Μετ' ἐμοῦ ἔστιν» ἢ μὲν πρώτη ἐκφρασις δεικνύει τὴν θεῖαν οἰκονομίαν, ἢ δὲ δευτέρα τὴν θεότητα (τοῦ Χριστοῦ).

«Καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε»³⁵. Πάλιν τὸν λόγον του κατεβίβασεν εἰς ταπεινότερας ἐκφράσεις³⁶, ἀσχολούμενος συνεχῶς μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεγεν, ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι δὲν φυλάσσει τὸ Σάββατον ὡς πρὸς τοῦτο λέγει:

30. Λουκ. 19, 27.

31. Λουκ. 13, 34.

32. Λουκ. 13, 35.

33. Ἰωάν. 8, 29.

34. Ἰωάν. 8, 29.

35. Ἰωάν. 8, 29.

36. Δηλαδή ἐκφράσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ γίνωνται κατανοηταὶ ὑπὸ τοῦ πληθῶς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν ὑψηλὰς ἐννοίας.

«Τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε», δεικνύων ὅτι καὶ ἡ κατάλυσις τοῦ Σαθεθάου εἶναι ἀρεστὴ εἰς Αὐτόν.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῆ λέγει: «Δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν Πατέρα μου;»³⁷. Καὶ θεθαίως ὅταν εἶπτε μόνον: «Τίνα ζητεῖτε»³⁸. Ἐρριψε τοὺς δίκους τοῦ ὀπίστου. Διατί λοιπὸν δὲν λέγει: «Δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι ὑμᾶς ἀπολέσαι», ἀφοῦ ἀποδείξῃ τοῦτο ἑμπρόκτως; Προσαρμόζεται εἰς τὴν ἐλαχίστην ἰκανότητα αὐτῶν διότι μεγάλην φροντίδα ἐλάμβανεν ὥστε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τίποτε ἀντίθετον πρὸς τὸν Πατέρα δὲν κάμνει. Τοιοιουτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἠμιλεῖ κατὰ τρόπον περισσώτερον καταννητὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅπως ἀκριβῶς δὲ τὸ «οὐκ ἀφῆκέ με μόνον» ἔχει λεχθῆ, οὕτω καὶ τὸ «ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»³⁹. Ὅταν κατεβίβασε τὸν λόγον τοῦ εἰς ταπεινὴν βαθμίδα ἐκφράσεων⁴⁰, τότε πολλοὶ ἐπίστευσαν. Ἀκόμη λοιπὸν ἐρωτᾷ διὰ ποῖον λόγον ἠμιλεῖ μὲ ταπεινὰς ἐκφράσεις; Καὶ ἕως θέθαι, ὁ Εὐαγγελιστὴς ὑπεδήλωσε τοῦτο, ὅταν εἶπεν ὅτι «ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»⁴¹, σχεδὸν κραυγάζων δι' αὐτῶν τῶν γεγονότων τοῦτο: «Νὰ μὴ θρυβηθῆς, ἀκρατά, ἐὰν ἀκούσης κάτι ταπεινόν διότι ἐκείναι, οἱ ὁποῖοι μέχρι τότε μετὰ πόσῃν διδασκαλίᾳ δὲν εἶχον ἀκάμῃ πεισθῆ, εὐλόγως ἤκουον διδασκαλίαν μὲ ταπεινότερον τρόπον ἐκφράσεως, διὰ νὰ πεισθοῦν».

37. Μαθ. 28, 58.

38. Ἰωάν. 18, 4.

39. Ἰωάν. 8, 29-30.

40. Δηλοῦν ἐκφράσεων καταννητῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς τὴν φράσιν: «Οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀνθρωπινώτερον ὑπέγγειται» (ἦτις μεταφράσθη: Τοιοιουτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἠμιλεῖ κατὰ τρόπον περισσώτερον καταννητῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους).

41. Ἰωάν. 8, 30.

Καὶ τοῦτο λοιπὸν ἀποτελεῖ δικαιολογίαν δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ λεχθοῦν κατὰ ταπεινὸν τρόπον ἐκφράσεως. Ἐπίστευσαν θεθαίως, ἀλλὰ ὅχι ὅπως ἔπρεπε, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔπυχεν, εὐχαριστηθέντες καὶ ἀνσπουθέντες ἐκ τῆς ταπεινῆς ἐκφράσεως τῶν λόγων διότι τὸ ὅτι δὲν εἶχον τελείαν πίστιν, τὸ ἀποβεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐκ τῶν λόγων, ποῦ ἠκολούθησαν κατόπιν, κατὰ τοὺς ὁποῖους Αὐτὸν πάλιν ὑβρίζουν. Καὶ ἐδειξεν, ὅτι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, λέγων τὰ ἐξῆς: «Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους: ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ»⁴², δεικνύων ὅτι μέχρι τότε οὐδὲν παρεβέθησαν τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλὰ ἐπρόσεχον μόνον εἰς τοὺς λόγους του. Διὰ τοῦτο καὶ σφοδρότερον ἠμιλησε διότι ἐκεῖ μὲν εἶπεν ἀπλῶς: «Ζητησέτε με»⁴³, τώρα δὲ κάτι σπουδαιότερον προσέθεσεν, ὅτι «ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἀποθνήσκετε»⁴⁴. Καὶ τὸ πῶς θὰ συμβῆ αὐτὸ, τὸ δεικνύει τὸ ὅτι «δὲν δύνασθε, ἀφοῦ ἔλαθε ἐκεῖ, τοῦ λοιποῦ νὰ μὲ παρακαλέσετε»⁴⁵.

Ταῦτα δὲ λαλῶ εἰς τὸν κόσμον»⁴⁶. Διὰ τούτων τῶν λόγων ἐδήλωσεν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ μεταβῆ Αὐτὸς εἰς τὰ Ἔθνη. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνώρισαν εἰς τὸ ἐξῆς ὅτι πρότερον ἠμιλεῖ εἰς αὐτοὺς διὰ τὸν Πατέρα, πάλιν ἠμιλεῖ περὶ Αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς χρήσεως ταπεινῶν ἐκφράσεων ἔχει ἐκθέσει ὁ Εὐαγγελιστὴς.

γ'. Ἄν λοιπὸν τοιοιουτρόπως θέλωμεν τὰς Γραφὰς νὰ ἐρευνῶμεν μὲ ἀκρίβειαν καὶ ὅχι μὲ ἀπλήν ἀνόγνωσιν, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτόχωμεν τὴν σωτηρίαν ἐν

42. Ἰωάν. 8, 31.

43. Ἰωάν. 8, 21.

44. Ἰωάν. 8, 24.

45. Πρὸς Ἰωάν. 8, 21. «ὅπου ἐνὶ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν».

46. Ἰωάν. 8, 26.

συνεχῶς ἀσχολούμεθα με αὐτάς, θά γνωρίσωμεν καί τήν ὀρθότητά τῶν δογμάτων καί τήν χρησιμότητά τοῦ θείου (τὸν τέλειον θίον). Καί ἂν κανεὶς εἶναι πολὺ ἀπληρὸς, καὶ ἁμὸς, καὶ μολυβακός, καὶ ἂν τίποτε δὲν κερδίζει κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον, κατὰ τὸν χρόνον θεθαίως τοῦτον θά συναποκομίσῃ κέρδος, καὶ θά λάθῃ κάποια ἀφέλειαν, ἂν καὶ ἔχι τὴν ἴσιν, ὥστε νὰ τήν ἀποσῶσθῃ, ἀλλ' ὅμως θά λάθῃ αὐτήν διότι ἂν κανεὶς πλησιάζων εἰς παρασκευαστήριον μύρων καὶ καθήμενος πλησίον τοιούτων ἐργαστηρίων, καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του δέχεται νέαν ὁσμὴν λόγῳ τῆς εὐωδίας, πολλῶ μᾶλλον ὅταν μεταβαῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διότι ὅπως ἐκ τῆς ἀργίας δημιουργεῖται ἀργία, οὕτω καὶ ἐκ τῆς δραστηριότητος δημιουργεῖται προθυμία. Καὶ ἂν εἶσαι πλήρης μορίων κακῶν, καὶ ἂν εἶσαι ἀκάθαρτος, νὰ μὴ ἀποφύγῃς τὸ νὰ συχνάξῃς ἐκεῖ.

Δύναται νὰ εἴπῃ τις: Διὰ τί νὰ συχνάξω ἐκεῖ, ἐφ' ἧσον, ἐνῷ ἀκούω, δὲν ἐκτελῶ; Δὲν εἶναι μικρὸν τὸ κέρδος νὰ θεωρῆς ἄθλιον⁴⁷ τὸν ἑαυτὸν σου δὲν εἶναι ἀχρηστός αὐτὸς ὁ φόβος δὲν εἶναι εἰς καιρὸν ἀκατάλληλον. Ἐάν μόνον στενάξῃς μετὰ τὴν σκέψιν, ὅτι ἐνῷ ἀκούεις δὲν ἐκτελεῖς, ὅπως ὅποτε κάποτε θά φθάσῃς καὶ εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῶν ἀκουσμένων διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν κανεὶς ὁμιλῇ μετὰ τὸν Θεόν, καὶ ἀκοῇ τὸν Θεὸν νὰ ὁμιλῇ, νὰ μὴ συναποκομίσῃ κέρδος.

Ἄμέσως θεθαίως ἀισθανόμεθα εὐλάβειαν καὶ νίπτωμεν τὰς χεῖρας, ὅταν θέλωμεν νὰ λάβωμεν θιβλίον. Βλέπεις πόση εὐλάβεια ἐκδηλώνεται καὶ πρὸ τῆς ἀναγνώσεως; Ἄν λοιπὸν καὶ μὴ ἀπρίθειαν ἀναγνώσωμεν τὸ θιβλίον, πολλὴν ἀφέλειαν θά συναποκομίσωμεν διό-

47. «Τολανίζω», ρῆμα ὁσιῶντων παρὰ Χρυσόστομῳ (ἀντιθ. «μακαρίζω»).

τι ἂν τὸ θιβλίον δὲν προεκάλει εἰς τὴν ψυχὴν εὐλάβειαν, δὲν θά ἐνίπτομεν τὰς χεῖρας⁴⁸ καὶ γυνή, καὶ ἂν εἶναι ἀκάλυπτος, ἁμέσως καλύπτεται μετὰ τὸ εἰδικὸν ὄφασμα, δεκνύουσα τὴν ἐσωτερικὴν εὐλάβειαν⁴⁹ καὶ ὁ ἀνὴρ, ἂν εἶναι κεκαλυμμένος, ἀποκαλύπτει τὴν κεφαλὴν. Βλέπεις πῶς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα καθίσταται κήρυξ τῆς ἐσωτερικῆς εὐλαβείας;

Ἐπειτα ὅταν καθίσῃ ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὴν ἀκοῆσιν, πολλὰκις στενάξει καὶ καταδικάζει τὴν παροῦσαν ζωὴν.

Ἄς προσέχωμεν λοιπὸν εἰς τὰς Γραφάς, ἀγαπητοί, καὶ ἂν ἔχι τίποτε ἄλλο, τὰ Εὐαγγέλια πάντως ἄς γίνονται εἰς ἡμᾶς ἀντικείμενον μελέτης, καὶ ἄς ἀσχολούμεθα μετὰ αὐτά διότι ἁμέσως, ὅταν ἀνοίξῃς τὸ θιβλίον, θά ἴδῃς ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ θά ἀκούσῃς⁵⁰ ἁμέσως νὰ λέγῃ: «Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις ἦν οὕτω. Μηστηθεύσεις γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας ἐφ' Ἰωσήφ, εὐρέθη ἔν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου⁵⁰». Ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος ἀκούει αὐτὰ θά ἐπιθυμῆσιν ἁμέσως τὴν παρθενίαν, θά θαυμάσῃ τὸν τόκον τῆς Παρθένου, θά ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰ γήϊνα. Δὲν εἶναι ἀσημάτωτα καὶ αὐτὰ, ὅταν ἔβῃς ἐπίσης τὴν Παρθένον νὰ ἀξιωνέται Πνεύματος Ἁγίου, καὶ τὸν ἀγγέλον νὰ συνομιλῇ μετὰ αὐτήν. Καὶ αὐτὰ μὲν θά ἐπιτύχῃς μετὰ τὴν ἐπιφανειακὴν ἀνάγνωσιν ἂν δὲ ἐπιμένῃς μέχρι τέλους νὰ ἐξετάσῃς τὸ Εὐαγγέλιον, ἁμέσως θά περιφρονήσῃς ὅλα τὰ τοῦ παρόντος θίου, καὶ ὅλα τὰ ἐδῶ θά περιγελάσῃς καὶ ἂν εἶ-

48. Παρατηρήθων τὸ ἐπιτολογικὸν σχῆμα «τῆς ἐνδοθεν εὐλαβείας τὸ θεῖον ἐνδευκνύμενη».

49. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι οὐκ ἀκριβοῦς περὶ τῆς ἐνανθρώπου τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν χρησιμοποιοῦν τὸ ῥῆμα ὀνομαστικῶς ἀλλὰ ὀνομαστικῶς ἐπιπέσει νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι νεκρὸν γράμμα, ἀλλὰ ζῶσα διδασκαλία.

50. Ματθ. 1, 18.

σαι πλούσιος, τίποτε δὲν θὰ θεωρήσης τὸν πλοῦτον, ὅταν ἀκούσης ὅτι, ἐνῶ ἦτο ἐκείνη γυνὴ τέκτονος καὶ ἐκ ταπεινοῦ οἴκου κατήγετο, κατέστη Μήτηρ τοῦ Δεσπότη σου καὶ ἂν εἶσαι πτωχός, δὲν θὰ ἀλοχυνθῆς διὰ τὴν πτωχείαν σου, ὅταν μάθης ὅτι δὲν ἠσχύνθη διὰ τὴν εὐτελεστάτην οἰκίαν ὁ Δημιουργός τοῦ κόσμου.

Αὐτὰ ὅταν σκεφθῆς, δὲν θὰ κλέψῃς, δὲν θὰ γίνῃς πλεονέκτης, δὲν θὰ λάθῃς σὺ ἐκεῖνα, ποῦ εἶναι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ἀγαπήσῃς τὴν πτωχείαν καὶ θὰ περιφρονήσῃς τὸν πλοῦτον ἂν δὲ γίνῃ τοῦτο, θὰ ἀποβάλλῃς ὅλα τὰ κακὰ.

Πάλιν, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν νὰ κήται ἐπὶ τῆς φάτης, δὲν θὰ φροντίσῃς νὰ θέσῃς εἰς τὸ τέκνον σου χρυσοῦ κοσμήματα, οὔτε εἰς τὴν γυναῖκα νὰ ἐτοιμάσῃς ἀργυροστόλιον κλίην.

Ὅταν δὲ δὲν φροντίζῃς δι' αὐτὰ, οὔτε εἰς ἀρπαγὰς καὶ πλεονεξίας προερχομένης ἐκ τούτων θὰ ἐπιδοθῆς. Πολλὰ καὶ ἄλλα εἶναι δυνατόν νὰ κερδίσῃς, τὰ ὅποια τώρα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρωμεν ἐν πρὸς ἐν' θὰ τὰ γνωρίσουν δὲ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν λάθῃ παῖρα.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ νὰ ἀποκτήσετε θιβλίαι, καὶ μετὰ τῶν θιβλίων νὰ κατέχετε τὰ νοήματα, καὶ νὰ τὰ χαράσσετε εἰς τὴν σκέψιν σας: διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ δὲν ἐπρόσεχον, διετάσσοντο νὰ κρεμοῦν τὰ θιβλίαι ἐκ τῶν χειρῶν, ἡμεῖς οὔτε εἰς τὰς χεῖρας, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν τὰ τοποθετοῦμεν, ἐνῶ πρέπει νὰ τὰ ἐντυπώνωμεν εἰς τὴν καρδίαν.

Διότι τοιοῦτοτρόπως, καθαρίζοντες τὸν παρόντα θιν, θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα αγαθὰ, τὰ ὅποια εἶθε νὰ συμῆθαι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δό-

ξα, συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ' (54)

(Ἰωάν. η', 31-47)

Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παπιστευμένους αὐτῷ Ἰουδαίους: Ἐάν ἡμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμοῦ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἔσθε, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς¹.

Ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα εἰς ἡμᾶς ὑφίσταται ἀνάγκη μεγάλης ὑπομονῆς, ἀγαπητοί: ἡ δὲ ὑπομονὴ ἀποκτάται, ὅταν ἔχουν ριζωθῆ τὰ δόγματα θεαθῶς εἰς τὴν καρδίαν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὴν ἑρῶν, ἡ ὅποια εἰς τὰ κάτω στρώματα τοῦ ἐδάφους ἀφίνει τὰς ρίζας καὶ περισφίγγεται ἰσχυρῶς, οὐδεὶς ἄνεμος ὅταν ἐνσκήψῃ δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ ἀποσπᾷσῃ, οὕτω ἀκριβῶς καὶ τὴν ψυχὴν, ἡ ὅποια ἔχει καθήλωθῆ ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπομακρῶνῃ αὐτὴν ἐκ τούτου: διότι ἀπὸ τὴν ρίζωσιν ἡ καθήλωσις εἶναι ἰσχυροτέρα. Τοῦτο λοιπὸν ὁ Προφήτης εὐχεται λέγων: «Καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου»².

Τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ θὰ καθήλωσῃς τὴν ψυχὴν σου καὶ νὰ συνάψῃς αὐτὴν, ὡς ἐάν ἐπιτυχάνῃς ταῦτα διὰ καρφίου διασπερασαμένου. Διότι ὅπως αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἐφαρμόζον τούτο, εἶναι ἀκαταμάχητοι, οὕτω καὶ οἱ ἀντιθέτως πράττοντες εἶναι ἐκκατάβλητοι καὶ

¹ Ἰωάν. 8, 31.
² Ψαλμ. 118, 120.

εύκόλως καταρρίπτονται, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς καὶ τότε ἔπαυον οἱ Ἰουδαῖοι· διότι ἐνῶ ἤκουσαν καὶ ἐπίστευσαν, πάλιν παρεξέκλιναν.

Θέλων λοιπὸν ὁ Χριστὸς νὰ καταστήσῃ θαθεῖαν τὴν πίστιν αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἐπιφανειακὴ, κεντρίζει τὴν ψυχὴν αὐτῶν μὲ σφοδρότερους λόγους· (διότι ἴδιον τῶν πιστευόντων ἦτο καὶ τοὺς ἐλέγχους νὰ ἀνεχῶνται, ἐκεῖνοι δὲ ἀμέσως ἐξωργίζοντο). Πῶς δὲ πράττει τοῦτο; Κατ' ἀρχὴν παραγγέλλει: «Ἐάν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ὅντως μοιηταὶ μου ἔσθε, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς»³, σχεδὸν⁴ τοῦτο λέγων: «Μέλλω θαθεῖαν δοῦναι τομῆν, ἀλλὰ μὴ σαλευσθε». Μᾶλλον δὲ διὰ τούτων τῶν λόγων καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν κατέπαυσε. Εἶπέ μου: ἀπὸ τί θὰ ἐλευθερώσῃ αὐτούς; Ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα.

Τὶ ἀπήνησαν λοιπὸν οἱ ἀλαζόνες ἐκεῖνοι; «Σπέρμα Ἀβραάμ ἔσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»⁵. Κατέπεσεν ἀμέσως τὸ φρόνημα αὐτῶν τοῦτο διὰ συνέθη, ἐπειδὴ εἶχον ταραχθῆ λαμβάνοντες ὅπ' ὄψιν τὰ τοῦ κόσμου.

«Ἐάν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ»⁶, εἶναι λόγοι Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δεῖκνύει τὰς ἐνδομύχους ἀκείμεις τῶν, καὶ γνωρίζει ὅτι ἐπίστευσαν, ἀλλὰ δὲν παρέμειναν ἐν τῇ πίστει. Καὶ μεγάλῃν ὑπόσχεσιν δίδει, δηλαδὴ νὰ γίνουσι μοιηταὶ Αὐτοῦ. Διότι, ἐπειδὴ μερικοὶ ὄλιγον πρὶν εἶχον ἀποχωρήσει, ὑπαιτισσόμενος αὐτούς, λέγει: «Ἐάν μείνητε»· διότι καὶ ἐκεῖνοι ἤκουσαν καὶ ἐπίστευσαν καὶ ἀπεχώρησαν, ἐπειδὴ δὲν εἶχον παραμεί-

νει ἐν τῇ πίστει· «Πολλοὶ γάρ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ παρρησίᾳ περιεπάτουσαν»⁷.

«Γνώσεθε τὴν ἀλήθειαν»⁸, δηλαδὴ ἐμὲ θὰ γνωρίσετε: «ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια»⁹. «Τὰ μὲν Ἰουδαϊκὰ πάντα ἀπετέλουν τύπον, τὴν δὲ ἀλήθειαν ἐκ μέρους μου θὰ γνωρίσετε, καὶ θὰ σὰς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα»· διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγεν εἰς ἐκείνους: «Ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε»¹⁰, οὕτω καὶ εἰς τούτους ἔλεγεν: «Ἐλευθερώσει ὑμᾶς»¹¹.

Καὶ δὲν εἶπεν: «ἀπαλλάξω ὑμᾶς δουλείας», ἀλλὰ τοῦτο εἰς αὐτούς ὄφθαλμὸν νὰ ἐνοήσουν. Τὶ ἀπήνησαν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Σπέρμα Ἀβραάμ ἔσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε»¹². Καὶ ὅμως, ἐάν ἔπρεπε νὰ ἀγανακτήσουν, ἦτο ὀρθὸν νὰ ἀγανακτήσουν διὰ τὸν προηγούμενον λόγον: «Γνώσεθε τὴν ἀλήθειαν» καὶ νὰ εἶπουν: «Τὶ οὖν; νῦν τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἴσμεν; ὁ νόμος οὖν ψεῦδος καὶ ἡ γνώσις ἡ ἡμετέρα;». Ἀλλὰ δὲν ἐνβιεφέροντο διὰ τίποτε ἐκ τούτων, ἀλλὰ ποιοῦν διὰ τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ ὀκνητοῦν ὅτι αὐτὰ ἀποτελοῦν δουλείαν. Διότι ὑπάρχον καὶ τώρα πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι διὰ μὲν πράγματα ἀδιάφορα αἰσχύνονται ὡς καὶ διὰ τὴν δουλείαν αὐτῆν, διὰ δὲ τὴν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας δὲν αἰσχύνονται πλέον καὶ θὰ προετίμων μυρίας φορές νὰ ἀποκληθῶν δοῦλοι ὡς πρὸς ἐκείνην τὴν

3. Ἰωάν. 8, 32.

4. «Μονονουχία» συνήθης ἐκφρασις παρὰ Χρυσόστομου, κατὰ μίμησιν ἰσως τοῦ Δημοσθένους (πρῶτ. μόνον οὐχὶ φωνὴν ὀφείλει Α' Ὁλύμπ. 2).

5. Ἰωάν. 8, 33.

6. Ἰωάν. 8, 31.

7. Ἰωάν. 8, 66.

8. Ἰωάν. 8, 32.

9. Ἰωάν. 14, 6.

10. Ἰωάν. 8, 24.

11. Ἰωάν. 8, 32.

12. Ἰωάν. 8, 33.

δουλείαν, παρὰ ὡς πρὸς αὐτὴν ἐδῶ (τὴν κοσμικὴν) μίαν φορὰν¹³.

Τοιοῦτοι περὶπου ἦσαν καὶ ἑκεῖνοι, καὶ δὲν ἐγνώριζον ἄλλην δουλείαν, καὶ λέγουσιν: «Δούλους ἐκόλεσας τοὺς ἀπὸ τοῦ γένους τοῦ Ἀβραάμ, τοὺς εὐγενεῖς;» τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ δομάσῃ δούλους, διότι λέγουσιν: «οὐδέποτε ἐδουλεύσαμεν». Διότι τοιαῦτα ἦσαν αἱ καυχησιολογίαι τῶν Ἰουδαίων: «Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν». «Ἰσραηλιταὶ ἐσμεν». Οὐδόλως ἐνθυμούνται τὰ ἔργα τῶν διὰ τοῦτο ἀνεφώνησεν ὁ Ἰωάννης λέγων: «Μὴ δόξητε λέγειν ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ»¹⁴.

Διατί δὲ δὲν ἠλεγξεν¹⁵ αὐτοὺς ὁ Χριστός; (διότι καὶ πολλάκις ὑπῆρξαν δοῦλοι καὶ εἰς τοὺς Αἰγυπτίλους). Διότι οἱ λόγοι αὐτοῦ δὲν ἐγίνοντο πρὸς ἀντιδικίαν μὲ αὐτούς, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν, καὶ πρὸς εὐεργεσίαν, καὶ διὰ τοῦτο κατέβαλε φροντίδα. Διότι θὰ ἐμνημόνευε τὰ τετρακόσια ἔτη τῆς δουλείας αὐτῶν θὰ ἐμνημόνευε τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη τὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Κριτῶν, τὰ ἄλλοτε μὲν εἰκοσι, ἄλλοτε δὲ δύο, ἄλλοτε δὲ ἑπτὰ θὰ ἔλεγεν, ὅτι οὐδέποτε ἐπαύσαν νὰ εἶναι δοῦλοι¹⁶.

Ἄλλὰ δὲν ἐφρόντιζε νὰ ἀποδείξῃ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ὑπῆρξαν δοῦλοι ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὅτι εἶναι δοῦλοι

13. «Καὶ εἰπατο ἂν μισοὶ ἐκεῖνη κληθῆναι δοῦλοι τὴν δουλείαν ἢ ταύτην ἁπασάν». Ἐνταῦθα παραπρεῖται μισησι τοῦ ῥήτορος Λυσίου ἂν παραβάλλῃ τις ἐν χωρίον ἐκ τοῦ «ὑπὲρ οὐνότου» λόγου αὐτοῦ, τὸ εἶπε: «δεκάκις ἂν ἔλατο χαρηνοὶ μύλλον ἢ ἀνηκούσαι ὀπαῖ» (ὑπὲρ οὐν. 9).

14. Ματθ. 3, 9.

15. Διὰ τὸν ἠδύνατο ὁ Κύριος νὰ εἴπῃ: «Οὐδὲν ἐδουλεύσατε; οὐκ ἐδουλεύσατε Αἰγυπτίους καὶ Βαβυλωνίους καὶ ἑτέροις πολλοῖς».

16. Ἴδε προηγουμ. σημ. ὑπ' ὀφθ. 15. Τὰ 400 ἔτη ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ δουλείαν, τὰ δὲ ἑβδομήκοντα εἰς τὴν Βαβυλωνίαν σιγαλωσίαν.

τῆς ἁμαρτίας, ἢ ὅποια εἶναι καὶ ἡ πᾶσαν ἀκαταμάχητος δουλεία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁμολογοῦν ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔργον Θεοῦ, εἰς τοῦτο φέρει αὐτοὺς καὶ λέγει: «Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας»¹⁷, δεικνύων ὅτι περὶ αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας ὁμιλεῖ, ἀπὸ αὐτῆς τῆς δουλείας.

Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα¹⁸. Μὲ ἠρεμίαν καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τὸ σημεῖον ἀπορρίπτει τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμενα, ὅπου ἂν τοὺς προηγουμένους χρόνους. Διότι, διὰ νὰ μὴ ἀνατρέχουν εἰς τὸν νόμον καὶ νὰ μὴ λέγουν: «Βυσίας ἔχομεν ὡς ἐπέταξε Μωϋσῆς» ἐκεῖναι ἡμᾶς ἀπαλλάξαι θύναται», διὰ τοῦτο προσέθεσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους¹⁹.

Διότι ποῖαν ἀκολουθίαν θὰ εἶχον τὰ λεχθέντα; «Πάντες γὰρ ἡμαρταν καὶ ὕστερονται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιοῦμενοι δωρεάν τῇ αὐτοῦ χάριτι»²⁰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἱερεῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει περὶ τοῦ ἱερέως ὅτι «ὀφείλει, προσφέρειν ὅπερ ἑαυτοῦ, καθὼς ὁπέρ τοῦ λαοῦ, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περικείται ἀσθένειαν»²¹. Καὶ τοῦτο δεικνύεται διὰ τῆς φράσεως «Ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ». Ἐδῶ δὲ δεικνύει τὴν αὐτὴν τιμὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ τὴν διαφοράν δοῦλου καὶ ἐλευθέρου· διότι ἡ παραβολὴ τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ, δηλαδὴ ὅτι δὲν ἔχει ἐξουσίαν ὁ δοῦλος· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ «οὐ μένει».

8'. Διατί δὲ, ὁμιλῶν περὶ ἁμαρτημάτων, ἔκαμε λόγον περὶ οἰκίας; Διότι ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι, ὅπως εἰς

17. Ἰωάν. 8, 34.

18. Ἰωάν. 8, 35.

19. Ἰωάν. 8, 35.

20. Ρωμ. 3, 23-24.

21. Ἐφθ. 5, 3, 2.

τὴν οἰκίαν ὁ θεσπότης, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐξουσιάζει τὰ πάντα. Τὸ δὲ «οὐ μένει» σημαίνει τοῦτο: «Δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ παρέχῃ δωρεὰς, δεδομένου ὅτι δὲν εἶναι οἰκοδεσπότης· ὁ δὲ υἱὸς εἶναι οἰκοδεσπότης» διότι τοῦτο σημαίνει ἡ φράσις: «Μένει εἰς τὸν αἰῶνα», — λεγομένη κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, διὰ τὰ μὴ λέγουν: «Σὺ τίς εἶ;»²². — «Ἐμὰ ἐστὶ πάντα Υἱὸς γὰρ εἰμι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ μένω τοῦ Πατρὸς», καὶ οἰκίαν ὀνομάζει τὴν ἐξουσίαν διότι καὶ ἀλλαγῶν ὀνομάζει οἰκίαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατρὸς: «ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν»²³. Διότι, ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας, εὐλόγως χρησιμοποιοῦ αὐτὴν τὴν μεταφορὰν, λέγων ὅτι δὲν εἶχον ἐξουσίαν ἐκεῖνοι ἀφέσεως ἁμαρτιῶν.

«Ἐάν οὖν ὁ Υἱὸς ὁμᾶς ἐλευθερώσῃ»²⁴. Εἶδες τὸ ὁμοίωμα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ πῶς ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν μὲ Ἐκεῖνον; «Ἐάν ὁ Υἱὸς ὁμᾶς ἐλευθερώσῃ», οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ προβάλλει ἀντίρρησην, ἀλλὰ θαθαίαν ἔχετε τὴν ἐλευθερίαν· «Θεὸς γὰρ ὁ δικαῖον τίς ὁ κατακρίνων;»²⁵. Ἐδῶ βεικνύει καὶ τὸν ἑαυτὸν του καθαρὸν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὑπονοεῖ τὴν κατ' ἄνωγον ἐλευθερίαν διότι αὐτὴν καὶ οἱ ἄνθρωποι διδοῦν, ἐκεῖνην δὲ μόνος ὁ Θεός. Καὶ διὰ τούτου τοῦ λόγου²⁶ πείθει αὐτοὺς νὰ μὴ ἀσχύνονται διὰ τὴν δουλείαν αὐτῆν ἐδῶ, ἀλλὰ διὰ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Καὶ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ἂν καὶ δὲν ἦσαν δοῦλοι, ἐπειδὴ ἀπέκρουσαν ἐκεῖνην τὴν δουλείαν, περισσότερον ἔχουν καταστῆ δοῦλοι, προσέθεσεν ἡμῶς: «Ὅντως ἐ-

22. Ἰωάν. 8, 25.

23. Ἰωάν. 14, 2.

24. Ἰωάν. 8, 36.

25. Ρωμ. 8, 33-34.

26. Ἰωάν. 8, 38.

λεύθεροι ἔσεσθε»²⁷. Διὰ δὲ τῆς προσθήκης βεικνύει ἐπίσης ὅτι αὐτὴ ἡ ἐλευθερία (ἡ ἐδῶ) δὲν εἶναι ἀληθής.

Ἔπειτα, διὰ τὰ μὴ λέγουν ὅτι «ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν» (διότι ἦτο φυσικὸν νὰ εἴπουν τοῦτο), θέλετε πῶς αὐτοὺς εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἔρριψε· ἀφοῦ παραλείπει νὰ ἐλέγξῃ ὅλον τὸν βίον αὐτῶν, τοῦτο μὲ τὸ ὁποῖον ἠσχαλοῦντο καὶ τὸ ὅποιον ἠθέλον νὰ κάμουν, φέρει εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει: «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνει»²⁸. Μὲ ἡρεμίαν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποβάλλει αὐτοὺς ἐκ τῆς συγγενείας ἐκείνης, διδάσκων νὰ μὴ κουχῶνται δι' αὐτὴν διότι ὅπως ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ δουλεία ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν ἔργων, οὕτω καὶ ἡ συγγένεια. Καὶ δὲν εἶπεν ἐ μέρους: «Οὐκ ἐστε τοῦ Ἀβραάμ, οἱ ἀνδροφόνου τοῦ δεκαίου», ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν συμβαδίζει μὲ αὐτοὺς, καὶ λέγει: «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε»²⁹. ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιον ζητεῖται διὰ τοῦτο καὶ ἐν συνεχείᾳ καθιστᾷ δριμύτερον τὸν λόγον τοῦτον.

Διότι εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτι βίαν πρόκειται κάποιος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ σπουδαῖον, μετὰ τὴν πραγματοποιήσῃ, μεγαλύτεραν ἐλευθερίαν λόγου ἐπιβεικνύει, δεδομένου ὅτι ἡ μαρτυρία ἢ προερχομένη ἐκ τῶν ἔργων ἀποστομῶναι αὐτοῦς.

«Ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνει»³⁰. Διατί, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις, δὲν ἐρωτᾷ, ἐάν δικαίως ζητοῦν νὰ φονεύσουν αὐτόν; Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως ἡ ὑπόθεσις· διὰ τοῦτο καὶ

27. Ἰωάν. 8, 36.

28. Ἰωάν. 8, 37.

29. Ἰωάν. 8, 37. Λέγων ὁ ἱερός Χρυσόστομος «συγγένεια» ἐναντί ὅτι συμβαδίζει μὲ αὐτοὺς ὡς πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν των καὶ ἐπιπέσῃ ὄντι τὴν φρόνη των. Δηλ. ἐκεῖνοι λέγουν:

«Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν», καὶ ὁ Κύριος λέγει: «οἶδα ὅτι Σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε».

30. Ἰωάν. 8, 37.

τὴν αἰτίαν προβάλλει, δηλαδή ὅτι «ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν»³¹. Πῶς λοιπὸν λέγει ὅτι ἐπίστευον εἰς Αὐτόν; Ἀλλά, πρῶτον τὸ ὅποιον εἶπον, μετεβάλλου-
το πάλιν. Διὰ τοῦτο καὶ σοφοῶς ἐπετίμησεν αὐτοῦς διότι ἐὼν καυχᾶσθε διὰ τὴν συγγένειαν ἐκείνου (δηλ. τοῦ Ἀβραάμ), πρέπει νὰ δεῖξετε καὶ τὸν ἀνάλογον τρόπον ζωῆς.

Καὶ δὲν εἶπεν: «οὐ χωρεῖτε τὸν λόγον», ἀλλὰ: «οὐ χωρεῖ ὁ ἐμὸς λόγος ἐν ὑμῖν»³². Θέλων νὰ δεῖξῃ τὸ ὕψος τῶν δογμάτων Αὐτοῦ καὶ ὅμως δὲν ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ τὸν θανατώσουν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸν τιμῶν καὶ νὰ τὸν λατρεύουν, διὰ τὴν διδαχθῶν.

Τί λοιπὸν, θὰ εἴλεγον, καὶ ἂν οὐ ἀπ' ἑαυτοῦ τὰ λέγῃς; διὰ τοῦτο προσέθεσεν: «Ἄ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τοῦ Πατρὸς μου, ταῦτα λαλῶ καὶ ὑμεῖς, ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ποιεῖτε»³³. Ὅπως, λέγει, ἐγὼ καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀλήθειαν παρουσιάξω τὸν Πατέρα, οὕτως καὶ σεῖς ἀπὸ τὰ ἔργα διότι δὲν ἔχω μόνον τὴν αὐτὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτὴν μετὰ τὸν Πατέρα ἀλήθειαν.

Λέγουν εἰς Αὐτόν: «Ἡμεῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς: εἰ πατέρα εἴχετε τὸν Ἀβραάμ, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐποιεῖτε ἂν. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτείνει»³⁴. Συνεχῶς ἐδῶ ἀνακινεῖ τὴν φονικὴν αὐτῶν διώξασιν καὶ τὸν Ἀβραάμ ἐνθυμεῖται. Κάμνει δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ θέλει καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν συγγένειαν νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτοῦς, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν περιττὴν καύχησιν αὐτῶν, καὶ νὰ πείσῃ αὐτοὺς νὰ μὴ στηρίζουν εἰς ἐκεῖνον τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας, οὔτε εἰς τὴν κατὰ

31. Ἰωάν. 8, 37.

32. Ἰωάν. 8, 37.

33. Ἰωάν. 8, 38 (παρηλλαγμένον τὸ χωρίον).

34. Ἰωάν. 8, 39-40.

φύσιν συγγένειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν κατὰ προαίρεσιν διότι τοῦτο ἦτο κείνο, τὸ ὅποσον ἠμπούδιζεν αὐτοὺς νὰ πλησιάσουν τὸν Χριστόν, τὸ ὅτι δηλαδή ἐνόμιζον ὅτι ἦρκει εἰς αὐτοὺς ἡ συγγένεια ἐκείνη διὰ τὴν σωτηρίαν των.

Ποῖαν δὲ ἀλήθειαν λέγει; ὅτι εἶναι ἴσος μετὰ τὸν Πατέρα διὰ τοῦτο θεαίως ἐζήτουν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ θανατώσουν Αὐτόν, καὶ λέγει: «Ζητεῖτέ με ἀποκτείνει, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς μου»³⁵. Θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὰ, τὰ ὅποια λέγει, δὲν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὸν Πατέρα, πάλιν εἰς Αὐτόν καταφεύγει.

«Λέγουσιν Αὐτῷ: Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημέθα ἓνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν. Τί λέγεις; σεῖς πατέρα τὸν Θεόν ἔχετε καὶ τὸν Χριστὸν κατηγορεῖτε, ἐπειδὴ λέγει τοῦτο; Ἐλέπετε ὅτι κατὰ ἐξαιρετικὸν τρόπον εἴλεγον ὅτι Πατὴρ Αὐτοῦ εἶναι ὁ Θεός;»³⁶.

γ'. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπέκλεισεν αὐτοὺς ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ Ἀβραάμ, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο τίποτε νὰ εἴπουν, κατὰ ἄλλα σοβαρώτερον τολμοῦν ἀναφερόμενοι εἰς τὸν Θεόν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν τιμὴν ἀποκλείει αὐτοὺς, λέγων: «Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπάτε ἂν ἐμέ' ὅτι ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω καὶ ἀπ' ἐμοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. Διατί οὐκ οἴσασθε τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκοεῖν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνός ἐσθρῶποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν. Ὅταν λαλήσῃ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ»³⁶.

35. Ἰωάν. 8, 40 (παρηληλημένον τὸ χωρίον).

36. Δεδομένου ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι κατ' οὐσίαν Υἱὸς τοῦ Πατρὸς καὶ ἰσὺς μετὰ τὸν Πατέρα, ὅπως ἔμελλε αἱ Χριστιανοί.

36. Ἰωάν. 8, 42-44.

Ἄπεκλεισε λοιπὸν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐπειδὴ ἐτόλμησαν σοβαρώτερον νὰ εἰπουν, τότε ἐν συνεχείᾳ ἐπιφέρει κατ' αὐτῶν τὸ πλῆγμα, λέγων ὅτι οὐκ ἴσους δὲν εἶναι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ τοῦ διαβόλου, καταφέρων τὸ τραῦμα εἰς ἀντιστάμισμα τῆς ἀναισχυντίας αὐτῶν, καὶ δὲν ἀφήνει αὐτὸ ἀνευ μαρτυρίας, ἀλλὰ μὲ ἀποδείξεις αὐτὸ ἐξοπλίζει· διότι τὸ νὰ φωνῆσῃ κακεῖς, λέγει, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς κακίας ἐκείνου.

Καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς: «τὰ ἔργα» ἀλλὰ «τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποιεῖτε», ἀποδεικνύων ὅτι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἐκεῖνοι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ φόνους, καὶ ὅτι ἡ αἰτία ἦτο ὁ φθόνος³⁷. Διότι ὁ διαβόλος, ἐνῶ δὲν ἠδύνατο καμίαν κατηγορίαν νὰ διατυπώσῃ κατὰ τοῦ Ἀδάμ, παρὰ μόνον ἐπειδὴ ἐφθόνη αὐτὸν, τὸν ἐφόνευσε.

Αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐδῶ ὑπαινίσσεται. «Καὶ ἐν τῇ ἀλήθειᾳ οὐχ ἔστηκε»· δηλαδὴ εἰς τὴν ἐνάρετον ζωὴν δὲν ἔμεινε σταθερὸς. Διότι ἐπειδὴ συνεχῶς κατηγοροῦν αὐτὸν, ὅτι δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, λέγει ὅτι καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν αὐτῶν προέρχεται ἀπὸ ἐκεῖ (δηλαδὴ ἀπὸ τὸν διαβόλου)· διότι ἐκεῖνος πρῶτος ἐγέννησε τὸ ψεῦδος λέγων: «ἢ ἂν ἡμέρα φάγητε, διανοιχθήσονται ὡμῶν οἱ ὀφθαλμοί»³⁸. Καὶ αὐτὸς πρῶτος ἔκαμε χρῆσιν αὐτοῦ· διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι δὲν τὸ χρησιμοποιοῦν ὡς ἰδικῶν των, ἀλλ' ὡς ξένον, ἐκεῖνος δὲ ὡς ἰδικῶν του.

Ἐγὼ δὲ ὅτι ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι³⁹. Ποῖα εἶναι ἡ συνέχεια; «Χωρὶς νὰ ἔχετε οὐδεμίαν κα-

37. Ἐπισορατήριος ἔνταθθα εἶναι ἡ παρήρησις τῶν γραμμάτων γ, φ καὶ ν:

καὶ αὐτοὶ φθόνον ἔχοντες
καὶ ὅτι φθόνος ἦν ἡ αἰτία.

38. Γεν. 3, 5.
39. Ἰωάν. 8, 45.

τηγορίαν, θέλετε νὰ μὲ θανατώσετε· διότι, ἐπειδὴ εἰσθε ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦτο μὲ διαώκετε· ἐὰν δὲν εἶναι αὕτη ἡ αἰτία, διατυπώσατε τὴν κατηγορίαν». Δι' αὐτὸν θεβαίως τὸν λόγον προσέθεσε: «Τίς ἐξ ὡμῶν ἐλέγχει μα περὶ ἁμαρτίας»⁴⁰. Καὶ ἔπειτα ἐκεῖνοι λέγουσιν: «Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννημέθα»⁴¹. Καὶ ὁμοῦ ἐκ πορνείας ἐγεννήθησαν πολλοί! (διότι καὶ μὴ ἐπιτρεπομένης σχέσεως ἀνηήτου)· ἀλλ' οὔτε ὡς πρὸς τοῦτο φέρει ἀποδείξεις, ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνο⁴² ἀσχαλεῖται. Δηλαδὴ ἐπειδὴ ἐδείξεν ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαβόλου (διότι καὶ ὁ φθόνος εἶναι ἔργον διαβολικόν, καὶ τὸ ψεῦδος διαβολικόν· αὐτὰ δὲ καὶ τὰ δύο σείς πράττετε), ἐκ τούτων ὅλων ἀποδεικνύει ὅτι τὸ νὰ ἀγαπῶμεν, αὐτὸ εἶναι σημεῖον τοῦ ὅτι προέρχεται τις ἐκ τοῦ Θεοῦ.

«Διὰ τί οὐκ οἴδατε τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν»⁴³. Διότι, ἐπειδὴ πάντοτε ἠπύρου, λέγοντες: «Τί ἐστιν, ἔτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὡμεις οὐ δύνασθε ἐλθεῖν»⁴⁴ διὰ τοῦτο λέγει: «Οὐκ οἴδατε τὴν ἐμὴν λαλίαν, ὅτι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε»⁴⁵. Τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰς σῶς, διότι σκέπτεσθε τὰ γήινα, καὶ διότι τὰ ἰδικὰ μου εἶναι πολὺ ἀνώτερα. Ποῖαν σημασίαν λοιπὸν ἔχει, ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσων. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσηιν τὸ νὰ μὴ δύνασθε, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ μὴ θέλετε, διότι ἐξεπαυδύσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας νὰ εἶναι εὐταλεῖς, διότι δὲν ἀκέπτεσθε τίποτε σπουδαῖον.

Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι καταδιώκουν αὐτὸν δεῖ-

40. Ἰωάν. 8, 46.

41. Ἰωάν. 8, 41.

42. Εἰ ὁ Θεὸς, πατὴρ ὡμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμὲ· Ἰωάν. 8, 42.

43. Ἰωάν. 8, 43. (Τὸ κεκλιμένον τῆς Κ. Δ. ὀνίτ τοῦ οἴδατε ἔχει τὰ γινώσκετε).

44. Ἰωάν. 7, 36.

45. Ἰωάν. 7, 43-44.

κινούντες ζήλον ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο παντοῦ προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ νὰ καταδιώκουν Αὐτόν, εἶναι ἔργον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μισοῦν τὸν Θεόν ἀντιθέτως δέ, λέγει, τὸ νὰ ἀγαποῦν Αὐτόν εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν τὸν Θεόν.

«Ἐνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν»⁴⁶. Δι' αὐτὰ καυχῶνται ἐκ τῆς τιμητικῆς ὀνομασίας καὶ ἔχει ἐκ τῶν ἔργων. Ἄρα τὸ ὅτι σεῖς δὲν πιστεύετε δὲν εἶναι ἀπόδειξις, τοῦ ὅτι εἶμαι ἕνεος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἡ ἀπιστία εἶναι σημεῖον τοῦ ὅτι δὲν γνωρίζετε σεῖς τὸν Θεόν⁴⁷. Τὸ δὲ αἶτιον προέρχεται ἀκ τοῦ ὅτι θέλετε νὰ ψευδοσθε καὶ νὰ ἐπιτελήτε τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

Τοῦτο δὲ προκαλεῖ ἡ μικρότης τῆς ψυχῆς, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος: «Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζήλος, οὐκ ἐστὶν σαρκικοί ἐστε;»⁴⁸. Διατί δὲ δὲν δύνασθε; «Ὅτι τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»⁴⁹, δι' αὐτὸ φρονεῖτε καὶ φιλονικεῖτε.

Βλέπετε ὅτι τὸ «οὐ δύνασθε», τὸ παρουσιάζει ὡς ἰσχυρότατον μὲ τὸ νὰ μὴ θέλου; Διότι «Ἀβραάμ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν»⁵⁰.

Ἀλλὰ ποῖα εἶναι τὰ ἔργα αὐτοῦ; Ἡ ἡμερότης, ἡ ἐπιεικεία, ἡ ὀπακοή· σεῖς δὲ ἀντίθετον στάσιον τηρεῖτε, διότι εἴσατε σκληροὶ καὶ ὀμοί. Πῶς δὲ ἦλθεν εἰς τὸν

46. Ἰωάν. 8, 41.

47. Ἀποστολικὴ ἡ ἀντιθεσις:

Οὐκ ἄρα τοῦ ὀλοκαῖου με εἶναι, τὸ μὴ πιστεῖν ὅμως πενήτην ἀλλὰ τοῦ ὅτι μὴ εἶναι τὸν Θεόν, ἡ ἀπιστία σημεῖον.
Ἄρα ἐντάθῃ, ὅτι ὁ Ἰεραρχὴς εἶπκε τὰς λέξεις «πενήτην» καὶ «σημεῖον», καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ ῥήτωρ Ἰσοκράτης. Π.χ. Ἀποσταλικά οὐκ ἔσθ' ἐν τῶν λόγων.

τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὁμοῦ εὐνοίας σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰπείκων συνθέσις.
(Ἰσοκρ. πρὸς Δημόκων 2).

48. Α' Κορινθ. 8, 3

49. Ἰωάν. 8, 44

50. Ἰωάν. 8, 40.

νοῦν τὸν νὰ καταφύγουν εἰς τὸν Θεόν⁵¹;

Ἀπέδειξεν αὐτοὺς ὡς μὴ ἀνταξίους πρὸς τὸν Ἀβραάμ. Θέλונτες δὲ νὰ ἐκφύγουν ἐκ τῆς εἰς θάρος τῶν ἰησοφειῶν ταύτης, προέβησαν εἰς δήλωσιν περὶ ἀνωτέρας καταγωγῆς· διότι, ἐπειδὴ κατηγοροῦσεν αὐτοὺς διὰ φόνον, ὡς ἐὰν προσέβουλον δικαιολογίαν ὅτι λαμβάνουν ἐκδίκησιν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, λέγουσιν τοῦτο. Δεικνύει λοιπὸν ὅτι τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀντιτίθενται πρὸς τὸν Θεόν.

Τὸ δὲ «ἐξῆλθον»⁵² δεῖκνυε ὅτι Αὐτὸς ἀπὸ ἐκεῖ κατάγεται. Λέγει δὲ «ἐξῆλθον», ὑπονοῶν τὴν ἀφίξιν Αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φυσικὸν αὐτὸ νὰ εἶπουν ὅτι «λέγεις μερικά πράγματα παράξενα καὶ νέα», λέγει ὅτι ἔχει ἔλθει ἐκ τοῦ Θεοῦ. Εὐλόγως λοιπὸν δὲν ἀκούετε αὐτοὺς τοὺς λόγους, λέγει, διότι προέρχεσθε ἐκ τοῦ διαβόλου. Διότι, διὰ ποῖον λόγον θέλετε νὰ μὲ θανατώσετε; Ποῖαν κατηγορίαν ἔχοντες νὰ προσβάλλετε; Ἐάν δὲν συμβαίῃ τοῦτο, διατί «οὐ πιστεύατέ μοι;»⁵³.

Τοιοῦτοτρόπος λοιπὸν, ἀφοῦ ἀπέδειξεν ὅτι αὐτοὶ προέρχονται ἐκ τοῦ διαβόλου ἕνεκα τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ φόνου, εἶδειν ὅτι εἶναι καὶ ἕνοι πρὸς τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Θεόν, καὶ διότι μισοῦν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔκαμεν οὐδεμίαν ἀδικίαν, καὶ διότι δὲν ἤκουον Αὐτοῦ. Καὶ ἀποδεικνύει παντοῦ ὅτι οὔτε ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν ἦτο, οὔτε ἦτο ὁ λόγος αὐτός, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐπίστευον, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευον, διότι ἦσαν ἕνοι πρὸς τὸν Θεόν· διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει διαπράξει ἀμαρτήματα, ποῦ λέγει ὅτι ἔχει ἔλθει ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἀπὸ Ἐκείνου ἔχει ἀποσταλῆ, ποῦ λέγει τὴν ἀλήθειαν

51. Ἰωάν. 8, 41.

52. Ἰωάν. 8, 42.

53. Ἰωάν. 8, 40.

καί κατά τοιοῦτον τρόπον λέγει αὐτήν, ὥστε ἴδους νά τοὺς προσκαλῆ δι' ἑλεγχον πρὸς διαπίστωσιν αὐτῆς, κατόπιν ἐάν δέν γίνεται πιστευτός, εἶναι φανερόν ὅτι δέν γίνεται πιστευτός, διότι ἐκεῖνοι εἶναι σαρκικοί· διότι γνωρίζει, ὅτι ἡ εὐτελής ψυχὴ διαπράττει ἀμαρτήματα. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐπεὶ καθροί γεγόνασθε τὰς ἑκοσὰς ἡμῶν»⁵⁴. Διότι ὅταν κανεὶς δέν δύναται νά περιφρονῆ τὰ ἐπίγεια, πῶς δύναται νά βεῖξῃ καρτερίαν διὰ τὰ ἐπουράνια;

δ'. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ὡς πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νά ἀκολουθήσωμεν ὀρθὴν ὁδὸν εἰς τὸν θίον ἡμῶν, νά καταστῆ καθαρὰ ἡ διάνοιά μας, διὰ νά μὴ ὑπάρξῃ εἰς ἡμᾶς οὐδέν ρυπαρὸν ἐμπόδιον. Νά φωτίσθε δηλαδὴ τοὺς ἑαυτοὺς σας μὲ φῶς γνώσεως, καὶ νά μὴ στείρετε εἰς ἀκάνθιας⁵⁵; διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δέν γνωρίζει ὅτι ἡ πλεονεξία εἶναι κακόν, πότε θά γνωρίσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶναι ἀνώτερον; ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δέν ἀπέχει ἀπὸ τὰ ἐδῶ, πότε θά προσκολληθῇ εἰς τὰ ἐκεῖ;

Ὡραῖον εἶναι τὸ νά ἀρπάξῃ κανεὶς, ἀλλὰ ὅχι τὰ φθαρτά, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν διότι «θιασταί», λέγει, «ἀρπάττουσιν αὐτήν»⁵⁶. Ἄρα δέν εἶναι δυνατόν μὲ ἀκηρίαν νά ἐπιτύχωμεν αὐτήν, ἀλλὰ μὲ ἐπιμέλειαν.

Τί δὲ σημαίνει: «θιασταί»; Ὑπάρχει ἀνάγκη πολλῆς θίας (διότι εἶναι στενὴ ἡ ὁδὸς) καὶ νεανικῆς ψυχῆς καὶ γενναίας. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀρπάττουσιν θέλουσιν ἴδους νά τοὺς προλάβουσι δέν σπρέφουσιν τὸ θλέμμα των εἰς τίποτε, οὔτε διὰ καταδίκην, οὔτε διὰ κατηγορίαν, οὔτε διὰ τιμωρίαν, ἀλλ' εἰς ἕνα μόνον σκοπὸν ἀποθλέπουσιν,

54. Ἐβρ. β, 11.

55. Ἐννοεῖται ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἔχει ἂν ἔβην τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως (Ματθ' 13, 4-9).

56. Ματθ' 11, 12.

νά λάθουσιν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θέλουσιν νά ἀρπάσουσιν, καὶ ἴδους τοὺς ἐμπροσθεν αὐτῶν προσπαθοῦν νά προσπεράσουσιν. Ἄς ἀρπάσωμεν λοιπὸν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν διότι ἐδῶ τὸ νά ἀρπάσῃς δέν εἶναι ἀντικείμενον κατηγορίας, ἀλλὰ ἐπαίνου· ἀντικείμενον κατηγορίας δὲ εἶναι τὸ νά μὴ ἀρπάσῃς.

Ἐδῶ λοιπὸν ὁ πλοῦτος μας δέν καθίσταται πρόξενος τῆς ζημίας τοῦ ἄλλου. Ἄς σπεύσωμεν λοιπὸν νά ἀρπάσωμεν Ἀθήν (τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν)· καὶ ἂν μᾶς ἐνοχλῇ ὁ θυμὸς, καὶ ἂν μᾶς ἐνοχλῇ ἡ ἐπιθυμία, ὡς πείσωμεν τὴν φύσιν ὡς γίνωμεν ἡμερώτεροι· ὡς κοπιᾶσωμεν ὀλίγον, διὰ νά ἀναπαυθῶμεν αἰωνίως. Νά μὴ ἀρπάσῃς τὸν χρυσόν, ἀλλὰ νά ἀρπάσῃς πλοῦτον, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει ὅτι ὁ χρυσὸς εἶναι θάρβωρος⁵⁷. Διότι, εἰπέ μου, ἐάν εἶχε τῆθ' ἐμπροσθεν σου μάλυθος καὶ χρυσός, τί θά ἤρπαζες; δέν εἶναι εὐλογον ὅτι θά ἤρπαζες τὸν χρυσόν; Ἐπειτα, ἐκεῖ μὲν ὅπου ὁ ἀρπάζων τιμωρεῖται, τιμᾶς τὸ ἀνώτερον, ἐκεῖ δὲ ὅπου ὁ ἀρπάζων τιμᾶται, προδίδεις τὸ ἀνώτερον⁵⁸; διότι ἐάν καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρᾶς ἐπέκειτο τιμωρία, δέν θά ἤρχεσο πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν ὅλιν;

Ἐδῶ δὲ δέν συμβαίνει τίποτε τοιοῦτον (τιμωρία), ἀλλὰ καὶ μακαρισμὸς ἐπακολουθεῖ.

Δυνατὸν νά εἴπῃ τις: Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νά ἀρπάσω τὴν βασιλείαν; Νά ρίψῃς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖρας σου· διότι ἐφ' ὅσον κατέχεις αὐτά, ἐκεῖνα δέν θά δυνηθῇς νά τὰ ἀρπάσῃς. Διότι φαντάσου ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰς χεῖρας του πλήρεις ἀργύρου· μήπως θά δυνηθῇ, ἐφ' ὅσον κρατεῖ τοῦτον, νά

57. Ἀποφθεγματικοὶ οἱ λόγοι αὗτοι: «Ἥλ' ἀρπάσῃς χρυσόν, ἀλλὰ ἄρπασον πλοῦτον, τὸν θάρβωρον δεικνύοντα τὸν χρυσόν».

58. Ἴδε τὴν ἀσμετρικὴν ἀντίθεσιν: Ἐνθα μὲν ὁ ἀρπάζων κολάζεται, τὸ μείζον τιμᾶς· ἐνθα δὲ ὁ ἀρπάζων τιμᾶται, προδίδωσιν τὸ μείζον;

άρπάζει χρυσόν, ἐάν δὲν ρίψῃ τὸν ἀργυρον καὶ δὲν καταστῆ ἐλεύθερος ἀπὸ αὐτόν;

Διότι ὁ ἀρπάζων πρέπει νὰ εἶναι εὐκίνητος, ὥστε νὰ μὴ κατακρατηθῆ; διότι καὶ τώρα ὑπάρχουν ἀντίπαλοι δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι μᾶς καταδιώκουν, διὰ νὰ μᾶς ἀρπάξουν ἐκεῖνο τὸ ἀγαθόν. Ἄλλὰ ἅς ἀποφύγωμεν αὐτάς, ἅς τὰς ἀποφύγωμεν, χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν εἰς αὐτάς ἀπ' ἑξῶ οὐδεμίαν λαθὴν. Ἄς ἀποκόψωμεν τὰ σχοινία, ἅς ἀπελευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰς θιωτικὰς μερίμνας. Ποία εἶναι ἡ ἀνάγκη μεταξωτῶν ἐνδυμάτων; μέχρι πότε θὰ ἐμπλεκώμεθα εἰς αὐτὰ τὰ καταγέλαστα ἀντικείμενα; Μέχρι πότε θὰ κρύπτωμεν τὸν χρυσόν;

Θὰ ἤθελα νὰ παύσω νὰ λέγω αὐτὰ πάντοτε, ἀλλὰ σεῖς δὲν με ἀφήνετε, διότι πάντοτε μοῦ δίδετε ἀφορμὰς καὶ σχετικὰ ζητήματα.

Ἄλλὰ τώρα θέθεται ἅς παύσωμεν, ὥστε, καὶ ἄλλους ἀφοῦ διδάξωμεν διὰ τοῦ θίου, νὰ ἐπιτόχωμεν τὰ ὑπεσχρημένα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, νῦν καὶ ἀπὸ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ' (53)

(Ἰωάν. η', 48-59)

Ἐπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ: Οὐ πολλὰς λέγεις ἡμεῖς εἶσαι Σαμαρεῖτης εἰ σὺ, καὶ δαιμόσιον ἔχεις; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς: Ἐγὼ δαιμόσιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμὴ τὸν Πατέρα¹.

1. Ἰωάν. 8, 48-49.

α'. Ἀναίσχυντον πράγμα καὶ θρασύ είναι ἡ κοκία, καὶ, ὅταν πρέπει νὰ κρύπτεται, περισσότερον ἐξαγριώνεται. πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει συμβῆ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων διότι, ἐνῶ ἔπρεπε, νὰ αἰσθανθοῦν κατάνυξιν δι' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶχον λεχθῆ, ἀφοῦ θαυμάσουν τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν λόγων, ἐν τούτοις ὀβριζοῦν. ἀποκαλοῦντες τὸν Ἰησοῦν Σαμαρεῖτην καὶ λέγοντες ὅτι κατέχεται ὑπὸ δαιμονίου καὶ λέγουσι: «Οὐχὶ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι Σαμαρεῖτης εἰ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;»². Διότι, ὅταν εἶπῃ κάτι ὑψηλόν, θεωρεῖται τοῦτο ὑπὸ λίαν ἀναισθητῶν ὅτι εἶναι ἀφροσύνη, ἂν καὶ θεοβίως εἰς οὐδὲν μέρος προηγουμένης εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἀπεκάλεσαν τὸν Κύριον Σαμαρεῖτην, εἶναι ὅμως ἐκ τῶν λόγων τούτων³ προφανές ὅτι πολλὰς εἰς ἐλέγχῃ τοῦτο ὑπ' αὐτῶν.

«Δαιμόνιον ἔχεις», λέγει. (Καὶ ὅμως ποῖος εἶναι ὁ ἔχων δαιμόνιον; ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τιμᾷ τὸν Θεόν, ἢ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὀβριζεῖ τὸν τιμῶντα Αὐτόν;).

Τὶ ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ Χριστὸς, αὐτῇ ἡ πράττει, αὐτῇ ἡ ἐπιείκεια; «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμὴ τὸν πέμψαντά με»⁴. Ἐκεῖ μὲν, ὅπου ἔπρεπε νὰ διδάξῃ αὐτοὺς καὶ νὰ καταρρίψῃ τὴν μεγάλην ἀλαζονίαν αὐτῶν, καὶ νὰ διδάξῃ αὐτοὺς νὰ μὴ ὑπερηφανεύονται διὰ τὸν Ἀθραάμ, ἦτο ἀόστηρός· ἐκεῖ δέ, ὅπου ὁ ἴδιος ὀβριζόμενος ἔπρεπε νὰ ὑπομείνῃ τοῦτο, πολλὴν πραότητα μετέρχεται· διότι ὅταν μὲν εἴλεγον: «Πατέρα τὸν Θεὸν ἔχομεν καὶ τὸν Ἀθραάμ», σφοδρῶς ἐπετίμησεν αὐτούς, ὅταν δὲ αὐτὸν κατηγοροῦν ὡς ἔχοντα δαιμόνιον, ὁμιλεῖ κατὰ ἥπιον τρόπον, διδάσκων ἡμᾶς τὰ μὲν ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεὸν νὰ προσκίζωμεν,

2. Ἰωάν. 8, 48.

3. Ἰωάν. 8, 48.

4. Ἰωάν. 8, 49.

τά δὲ εἰς ἡμᾶς νὰ παραβλέπωμεν.

«Ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν»⁵. Ταῦτα εἶπον, λέγει, διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι δὲν ἦτο πρέπον εἰς σᾶς τὸν Θεὸν νὰ ἀποκαλῆτε πατέρα, διότι εἰσαθε ἀνθρωποκτόνοι. Ὡστε ἕνεκα τῆς τιμῆς πρὸς Ἐκεῖνον εἶπον αὐτά, καὶ δι' Ἐκεῖνον ἀκούω αὐτά⁶, καὶ δι' Αὐτὸν μὲ προσθέλλετε. Ἀλλὰ οὐδόλως μὲ ἐνδιαφέρει διὰ τὴν ὕβριν αὐτῆν διότι ἀπέναντι Ἐκεινοῦ εἰσαθε ὑπόλογοι διὰ τὰ λεχθέντα, διὰ τὸν ὅποιον ἀκούω αὐτά τώρα.

«Ἐγὼ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν»⁷. «Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἀπέφυγα νὰ σᾶς τιμωρήσω, προβαίνω εἰς συμβουλήν σας, καὶ συμβουλεύω αὐτὰ νὰ πράττετε, ἐκ τῶν ὁποίων οὐκ ἔμνησον τὴν κόλασιν θὰ ἀποφύγετε, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν θὰ ἐπιτύχετε»⁸.

«Ἐάν τις μου τὸν λόγον τηρήσῃ, οὐ μὴ θεωρήσει θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα»⁹. Ἐβῶ δὲν ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς καθαρότητος τοῦ θίου. Καὶ προηγουμένης μὲν ἔλεγε: «Ζωὴν αἰώνιον ἔξευ»¹⁰. ἔβῶ δὲ, (λέγει) «θάνατον οὐ μὴ θεωρήσει»¹¹ συγχρόνως δὲ ὑπαινίσσεται ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ πράξουν ἐναντίον Αὐτοῦ διότι ἐάν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τὸν λόγον Αὐτοῦ δὲν θὰ ἀποθάνῃ, πολλῶ μᾶλλον Αὐτός.

Τοῦτο λοιπὸν ἀφοῦ κατενόησαν καὶ οἱ ἴδιοι, λέγουν: «Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαίμονιον ἔχεις. Ἀθραάμ

5. Ἰωάν. 8, 50.

6. Ἰωάν. 8, 48.

7. Ἰωάν. 8, 50.

8. Ἀξιοσημειώτηρον ἐπισημαίνει τὸ ὁμοιωτέλετον σχῆμα: οὐ μόνον τὴν κόλασιν ἐσφουδέουθε, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπιτύχετε.

Παρατήρησον ὡσοῦτως τὴν ἀντίθεσιν.

9. Ἰωάν. 8, 51.

10. Ἰωάν. 2, 15 - 16 καὶ 8, 40.

11. Ἰωάν. 8, 51.

ἀπέθανε καὶ οἱ προφήται ἀπέθανον»¹², δηλαδὴ, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπέθανον, καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν τὸν Ἰβικὸν σου δὲν θὰ ἀποθάνουν;

«Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀθραάμ; Ὅποια κενοδοξία! πάλιν ἀνατρέχουν εἰς τὴν συγγένειαν αὐτοῦ καὶ βίως κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν ἔπρεπε νὰ εἴπουν: «Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ Θεοῦ;» εἴ οἱ ἀκούσαντες σου (μείζονες εἶσαι) τοῦ Ἀθραάμ; (Μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Θεόν, ἢ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι σὲ ἤκουσαν, ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Ἀθραάμ;). Ἀλλὰ δὲν λέγουν αὐτό, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι Αὐτός ἦτο κατώτερος καὶ ἀπὸ τὸν Ἀθραάμ.

Λοιπὸν κατ' ἀρχὰς μὲν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀνθρωποκτόνοι, καὶ αὐτῶς ἀπέκλεισεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν συγγένειαν (τοῦ Ἀθραάμ), ἐπειδὴ δὲ ἐπέμειναν, δι' ἄλλου τρόπου καταρρίπτει πάλιν αὐτὴν τὴν καυχολογίαν των, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι κοπιᾶζον ἀνωφελῶς, καὶ περὶ μὲν τοῦ θανάτου τίποτε δὲν εἶπεν εἰς αὐτοὺς, οὔτε ἀπεκάλυψε, οὔτε εἶπε ποῖον θάνατον ἐννοεῖ, κατ' ἀρχὴν δὲ πείθει ὅτι ἀπὸ τὸν Ἀθραάμ εἶναι ἀνώτερος, ἵνα καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κάμῃ αὐτοὺς νὰ ἐντραποῦν «διότι θεσβιάως», λέγει «καὶ ἐάν ἡμῖν ὁ τυχόν, δὲν ἔπρεπε νὰ θανατωθῶ, ἐφ' ὅσον δὲν διέπραξα οὐδὲν ἀδίκημα, ὅταν δὲ λέγω καὶ τὴν ἀλήθειαν λέγω, καὶ δὲν ἔχω καμμίαν ἁμαρτίαν, καὶ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶμαι ἀπεσταλμένος, καὶ ἀπὸ τὸν Ἀθραάμ ἀνώτερος, πῶς δὲν εἰσαθε μανιακοὶ καὶ δὲν ματαιοποιεῖτε, ἐπιχειροῦντες νὰ μὲ φονεύσετε;».

Τί λέγουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαι-

12. Ἰωάν. 8, 52.

μόνιον ἔχεις»¹³. Ἄλλ' ἡ Σαμαρείτις δὲν ὠμίλησεν οὕτως· διότι δὲν εἶπεν εἰς αὐτόν: «δαμιόνιον ἔχεις», ἀλλὰ μόνον: «Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ;»¹⁴· διότι αὐτοὶ μὲν ἦσαν ὄφρισταὶ κακοποιοὶ, ἐκείνη δὲ ἤθελε νὰ μάθῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἠπόρησε, καὶ μετὰ τὴν πρόπουσαν ματριφοροσύνην ἀπήντησε, καὶ Κύριον ὀνομάζει Αὐτόν (διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται πολλὰ ἀνώτερα πράγματα, καὶ εἶναι ἀξιώσιμος δὲν ἔπρεπε νὰ ὀφριζέται, ἀλλὰ καὶ νὰ θαυμάζεται)· αὐτοὶ δὲ ἀποκαλοῦν αὐτὸν δαμιονισμένον¹⁵. Διότι ἐκεῖνοι μὲν οἱ λόγοι, δηλαδὴ τῆς Σαμαρείτιδος, ἦσαν λόγοι γυναικὸς ἐκφραζούσης ἀπορίαν, αὐτοὶ δὲ οἱ λόγοι ἦσαν ἀνθρώπων μὴ πιστευόντων καὶ διεστραμμένων.

«Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ;»¹⁶. Ὡστε τοῦτο κάμνει νὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἴδετε νὰ ὑψωθῆ, θά ὁμολογήσετε ὅτι εἶναι ἀνώτερος. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Ὅταν ὀψώσῃτέ με, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι»¹⁷.

Καὶ παρατήρησε τὴν σύνεσιν. Κατ' ἀρχὴν ἀφοῦ ἀπέσχισεν αὐτὸς ἀπὸ τὴν συγγένειαν, παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸν του ὅτι εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον, ὥστε κατὰ πολλὴ ἀνώτερος καὶ τῶν Προφητῶν νὰ θεωρηθῆ. Διότι, ἐπειδὴ πάντοτε ἔλεγον αὐτὸν προφήτην, διὰ τοῦτο ἔλεγεν «Ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν»¹⁸.

Ἐκεῖ μὲν λοιπὸν ἔλεγεν ὅτι ἐγείρει τοὺς νεκρούς,

13. Ἰωάν. 8, 52.

14. Ἰωάν. 4, 12.

15. Πιθανῶς ἐνίστατο ἡ ἱερά Χριστοσύνη ἐξ ἡμῶν ἐκ τῶν Ἀποκηρυκτικῶν τοῦ Σαυρόφροντος (Βιβλ. Γ', κεφ. 1, παρ. 18), ἐνθα συχνὰ ὀνομάσθησαν οἱ λέξεις: δαμιόνιον, δαμιόνιον, μήνησθα, μήνησθα, δεδομένου ὅτι συχνάστα χρησιμοποιεῖ τὴν πρώτην, ἐνακοῦ δὲ καὶ τὰς ἄλλας.

16. Ἰωάν. 8, 53.

17. Ἰωάν. 8, 28.

18. Ἰωάν. 8, 37.

ἐδῶ δέ: «Ὁ μὴ θεωρήσει θάνατον ὁ πιστεύων»¹⁹, πρῶγμα, τὸ ὅποιον πολλὸ σπουδαιότερον ἦτο ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ κρατηθῆ ὑπὸ τοῦ θανάτου· διὰ τοῦτο περισσότερο ὠργίζοντα. Τί λέγουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Τίνα ὀσαστὸν ποιεῖς;»²⁰. Καὶ τοῦτο τὸ ἔλεγον κατὰ ὄφριστικὸν τρόπον «Σὺ», λέγει κανεὶς, «ἐπαίνεις τὸν ἑαυτὸν σου». Εἰς τοῦτον τὸν λόγον λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἀπαντᾷ: «Ἐάν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν»²¹.

8'. Τί λέγουν ἐδῶ οἱ αἰρετικοί; Ἦκουσε: «Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ;» καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς «ναί», ἀλλὰ συγκαλυμμένως κάμνει τοῦτο. Τί λοιπὸν; τίποτε δὲν εἶναι ἢ δόξα Αὐτοῦ; Ὡς πρὸς ἐκεῖνους τίποτε δὲν εἶναι. Διότι, ὅπως λέγει: «Ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἐστὶν ἀληθής»²², συμφωνοῦν μετὰ τὴν σκέψιν ἐκαίμων, οὕτω καὶ ἐδῶ λέγει: «Ἔστιν ὁ δοξάζων με»²³. Καὶ διατὶ νὰ μὴ εἴπῃ: «Ὁ Πατὴρ ὁ τέμψας με», ὅπως ἔλεγε προηγουμένως, ἀλλὰ λέγει: «Ὁν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἐστί, καὶ οὐκ οἴδατε αὐτόν;»²⁴. Διότι ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι ἔχει μόνον ὡς Πατέρα δὲν γνωρίζουν Αὐτόν, ἀλλὰ οὔτε ὡς Θεόν.

Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν»²⁵. Ὡστε τὸ νὰ λέγῃ «Ἐγὼ οἶδα αὐτόν» δὲν εἶναι καυχησιολογία, ἀλλὰ τὸ νὰ εἴπω ὅτι δὲν γνωρίζω εἶναι ψεῦδος· σεις δέ, ὅταν λέγετε ὅτι γνωρίζετε Αὐτόν, ψεύδεσθε. Ὅπως λοιπὸν σεις, ἐάν λέγετε ὅτι γνωρίζετε, ψεύδεσθε, οὕτω καὶ ἐγὼ, ἐάν εἴπω ὅτι δὲν γνωρίζω.

19. Ἰωάν. 8, 51.

20. Ἰωάν. 8, 53.

21. Ἰωάν. 8, 54.

22. Ἰωάν. 8, 31.

23. Ἰωάν. 8, 54.

24. Ἰωάν. 8, 54-55.

25. Ἰωάν. 8, 55.

«Ἐάν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτὸν»²⁶. Ἐπειδὴ ἔλεγον: «Τίνα σεαυτὸν ποιεῖς;»²⁷ λέγει: «Ἐάν ἐγὼ ποιῶ, ἢ δοξα μου οὐδὲν ἔστιν»²⁸. Ὅπως λοιπὸν ἐγὼ γνωρίζω Αὐτὸν καλῶς, οὕτω σεῖς Αὐτὸν ἀγνοεῖτε.

Ὅπως λοιπὸν ἐπὶ τοῦ Ἀθραάμ δὲν ἀπέκλεισε καθ' ὀλοκληρίαν τὴν καταγωγὴν, ἀλλὰ λέγει: «Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀθραάμ ἐστε»²⁹, ὥστε νὰ καταστήσῃ σοβαροτέραν τὴν κατηγορίαν εἰς θάρος των, οὕτω καὶ ἐδῶ δὲν ἀπέκλεισε τελείως τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ καταγωγὴν, ἀλλὰ εἰ λέγει: «Ὅν ὑμεῖς λέγετε»³⁰. Ἀφοῦ ἐξέθεσε τὴν διὰ τῶν λόγων διατυπωθεῖσαν καύχησιν, σοβαροτέραν κατέστησε τὴν κατηγορίαν.

Πῶς δὲ δὲν γνωρίζετε Αὐτόν; Διότι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα ὑπὲρ Αὐτοῦ λέγει καὶ πράττει, ὥστε νὰ δοξασθῇ Αὐτός, τὸν ὀβριζετε, ἀν καὶ ἔχει σταλῆ ὑπ' Ἐκείνου.

Ἀλλὰ τοῦτο³¹ εἶναι ἀνευ μαρτυρίας· ἀλλὰ τοῦτο πάλιν σφηρίζεται ἐπὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ. «Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ»³². Ἐδῶ δὲ, ἐάν εἶχον κάτι ἀντιθετὸν, ἠθόνατο νὰ τὸ ἀντιτάξουν· διότι ἦτο σπουδαιότητα ἀπόδειξις τὸ ὅτι εἶχε σταλῆ ἐκ μέρους Ἐκείνου.

Ἀθραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη»³³. Πάλιν δεικνύει ὅτι αὐτοὶ εἶναι ξένοι πρὸς ἐκεῖνον (τὸν Ἀθραάμ), ἐν θεσπείῳ δὲ ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια ἔχαιρεν, αὐτοὶ λυποῦνται. Ἡ ἡμέρα δὲ τὴν ὅποιαν ἐννοεῖ, νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Σταυροῦ, τὴν ὅποιαν προεικόνι-

26. Ἰωάν. 8, 54.

27. Ἰωάν. 8, 53.

28. Ἰωάν. 8, 54.

29. Ἰωάν. 8, 37.

30. Ἰωάν. 8, 54.

31. Δηλαδή τὸ ὅτι ἔχει σταλῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

32. Ἰωάν. 8, 55.

33. Ἰωάν. 8, 56.

σε κατὰ τὴν προσφορὰν τοῦ κριοῦ καὶ τοῦ Ἰσαάκ.

Τί λέγουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Τεσσαράκοντα ἔτη ἔπι ἔχεις καὶ Ἀθραάμ ἐώρακας;»³⁴. Ἐπομένως ὁ Χριστὸς ἐπληροῖαζε τὰ τεσσαράκοντα ἔτη. Ἀπαντᾷ εἰς αὐτούς: «Πρὶν Ἀθραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. Καὶ ἔλαθον λίθους, ἵνα θάλωσιν ἐπ' αὐτόν»³⁵.

Βλέπεις πῶς ἐστήριξε τὸ ὅτι εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἀθραάμ; Δηλαδή ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐχάρη, νὰ ἴδῃ τὴν ἡμέραν, καὶ θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἀντικείμενον ἐνδιαφέροντος, εἶναι φανερόν ὅτι θεωρεῖ αὐτὴν ὡς ἡμέραν παρουσιασθεῖσαν δι' ἐνεργείαν, καὶ ὡς ἡμέραν ἐνὸς ἀνωτέρου ἀπὸ αὐτόν. Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον: «Ὁ τοῦ τέκτονος υἱός»³⁶ καὶ τίποτε περισσότερο δὲν ἐνόμιζον, ὄλιγον κατ' ὀλίγον ὠδηγεῖ αὐτοὺς εἰς ὑψηλότερας σκέψεις.

Ὅταν λοιπὸν ἤκουσαν: «οὐκ οἶδατε τὸν Θεόν», δὲν ἐλυπήθησαν, ὅταν δὲ ἤκουσαν: «Πρὶν Ἀθραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι»³⁷, ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην των προσεβόλλετο ἡ εὐγενὴς καταγωγὴ των, ὠργίζοντο καὶ ἐλιθοβόλουν.

Ἐἶδε τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν καὶ ἐχάρη»³⁸. Δεικνύει ὅτι ἐρχεται εἰς τὸ πάθος ὄχι παρὰ τὴν θέλησίν του, ἐφ' ἧσον ἐπαινεῖ αὐτόν, ὁ ὁποῖος πύχαριστήθη διὰ τὸν σταυρὸν διότι τοῦτο τὸ πάθος ἦτο ἡ σωτηρία τῆς οἰκουμένης. Ἐκεῖνοι δὲ λίθους ἔρριπτον· τὸσον παρεσκευασμένοι ἦσαν διὰ φόνους καὶ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας ἀφ' ἐαυτῶν ἐπατέλουν ἀπερισκέπτως.

Διατί δὲ δὲν εἶπε: «Πρὸ τοῦ Ἀθραάμ γενέσθαι, ἐγὼ ἦμην», ἀλλὰ «ἐγὼ εἰμι»; Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πατὴρ

34. Ἰωάν. 8, 57. (Ἐν Κ. Δ. ἀναγράφεται πενήτηκοντα).

35. Ἰωάν. 8, 58-59.

36. Ματθ. 13, 53.

37. Ἰωάν. 8, 58.

38. Ἰωάν. 8, 56.

αυτού χρησιμοποιεί αυτήν την λέξιν, δηλαδή τὸ «εἰμι», οὕτω καὶ Ἐκεῖνος· διότι ἡ λέξις αὕτη σημαίνει ὅτι πάντοτε εἶναι, καὶ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ οἰοφθήποτε χρόνον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ λόγος αὐτὸς θεωρεῖται ὅτι ἐκείνων ὅτι εἶναι θλάσθημος. Ἐὰν δὲ δὲν ἠνέχθησαν τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸν Ἀθραάμ, (ἂν καὶ ἦτο θεσπιάς μικρά), ἐὰν συνεχῶς τὸν Ἐαυτὸν του παρουσίαζεν ἴσον μὲ τὸν Πατέρα, ἄρα γε θὰ ἔπαυον Αὐτὸν νὰ κτυποῦν; Κατόπιν φεύγει πάλιν κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον, καὶ κρύπτεται, ἀφοῦ ἀρκετὴν διδασκαλίαν ἔκαμεν εἰς αὐτούς· καὶ ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τὰ ἀφορῶντα εἰς Αὐτόν, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἴασιν τοῦ τυφλοῦ, θέλων διὰ τῶν ἔργων νὰ καταστήσῃ πιστευτὸν, ὅτι πρὸ τοῦ Ἀθραάμ ὑπάρχει.

Ἄλλ' ἴσως θὰ εἶπῃ τις: «Διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐξηγήθηναι τὴν δύναμιν αὐτῶν; διότι τότε θὰ ἐπίστευον». Παράλυτον ἐθεράπευσε καὶ δὲν ἐπίστευσαν, ἀπειρα ἀλλὰ θαύματα ἔκαμεν, εἰς αὐτὸ δὲ ἀκόμη τὸ πάθος του ἐβρισην αὐτοὺς ὑπτίους³⁹, καὶ ἐσκότισεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ δὲν ἐπίστευσαν πῶς λοιπὸν θὰ ἐπίστευον, ἐὰν ἐξεμηδάνιζε τὴν δύναμιν αὐτῶν; Διότι τίποτε χειρότερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια δὲν ἔχει ἐλπίδα· καὶ ἂν ἴσῃ σημεία καὶ ἂν ἴσῃ τέρατα, ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἀναισχυντίαν διότι καὶ ὁ Φαροῦ, ἐνῶ ἀπείρους πηγάδας ἐδέχετο, μόνον ὅταν ἐτιμωρεῖτο, ἐσαφρονίζετο, καὶ μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας παρέμεινεν ἀδιόρθωτος, δεδομένου ὅτι κατεδίωκεν αὐτοὺς, τοὺς ὁποίους ἀφήκεν ἐλευθέρους⁴⁰.

Διὰ τοῦτο συχνὰ ὁ Παῦλος λέγει: «Μὴ σκληρυνθῆ

τις ἐξ ὁμῶν ἀπάτη τῆς ἁμαρτίας»⁴¹. Διότι ὅπως τὰ μέλη τοῦ σώματος εἰς τὸ τέλος νεκρώνονται καὶ δὲν ἔχουν πλέον οὐδεμίαν αἰσθησιν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν καταληθῆ ἀπὸ πολλὰ πάθη, νεκρώνεται ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν. Καὶ ἂν προσφέρῃς ὀτιδήποτε, δὲν λαμβάνει αἰσθησιν τοῦ προσφερομένου, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπειλήσῃς μὲ τιμωρίαν ἢ μὲ ὀτιδήποτε ἄλλο, θὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστος.

γ'. Διὰ τοῦτο λοιπὸν παρακαλῶ, ἐφ' ὅσον ἔχομεν ἐλπίδας σωτηρίας, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν, νὰ πρόξωμεν τὰ πάντα· διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν χάσει τὰς αἰσθήσεις των, ὅπως ἐκ τῶν κυβερνητῶν ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἔχασαν πᾶσαν ἐλπίδα παραδίδοντες τὸ σκάφος εἰς τοὺς ἀνέμους δὲν καταβάλλουν οὐδεμίαν προσπάθειαν ἐκ μέρους των, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοῦ λοιποῦ φέρονται. Δηλαδή ὁ φθονερός εἰς ἓνα μόνον σκοπὸν ἐπιβλέπει, νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ἂν πρόκειται νὰ τιμωρηθῆ, καὶ ἂν πρόκειται νὰ θανατωθῆ, γίνεται μόνον τοῦ πάθους δοῦλος· τὸ αὐτὸ πράττειν καὶ ὁ ἀκόλαστος καὶ ὁ φιλοχρήματος.

Ἐὰν δὲ τῶν παθῶν τὴν εἶδος εἶναι ἡ τυραννίς, πολὺ ἀνωτέρα εἶναι τῆς ἀρετῆς ἢ δυνάμις· ἐὰν δι' ἐκεῖνα δὲν ὑπολογίζομεν τὸν θάνατον, πολὺ περισσότερον δι' αὐτὴν· ἐὰν ἐκεῖνοι περιφρονοῦν τὴν ψυχὴν των, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν κατὰ παρόμοιον τρόπον διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν· διότι ποια δικαιοσύγια θὰ ὑπάρχῃ δι' ἡμᾶς, ὅταν, ἐνῶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι καταστρέφονται δεικνύουσιν τοιοῦτον ζῆλον διὰ τὴν καταστροφὴν των, ἡμεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας δὲν δεῖξωμεν τόσον ζῆλον, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιμένωμεν νὰ βασανιζώμεθα ὑπὸ τοῦ φθόνου;

Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν φθόνον.

39. Ἰωάν. 18, 8.
40. Ἔφεσ. 7-14.

41. Ἔφεσ. 3, 12.

νον διά να καταστρέψη άλλον ὁ φθονερός, καταστρέφει καὶ τὸν ἑαυτὸν του⁴². Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ φθονεροῦ τίηεται ὑπὸ τῆς λύπης, ἣ ἔς διαρκῆ θάνατον, τοὺς θεωρεῖ ὅλους ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν διαπράξει οὐδὲν ἀδικήμα· ἄλλωθαι διότι ὁ Θεὸς τιμᾶται, χαίρει βί' ἐκείνους, διὰ τὰ ὅποια ὁ διάβολος χαίρει⁴³.

Ὁ τάδε ἔχει τιμηθῆ ἕκ μέρους τῶν ἀνθρώπων; Ἄλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τιμῆ, μὴ φθονήσης. Ἄλλὰ χαίρει τιμῆς ἕκ μέρους τοῦ Θεοῦ; νὰ συναγωνισθῆς αὐτὸν καὶ νὰ γίνῃς ὅμοιος. Δὲν θέλεις; διατί λοιπὸν καταστρέφεις ἐπιπροσθέτως τὸν ἑαυτὸν σου; Διατί καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχεις τὸ ἀπορρήτεις; Δὲν βύνασαι νὰ γίνῃς ἴσος μὲ ἐκεῖνον καὶ νὰ λάθῃς κάτι καλόν; διατί λαμβάνεις ἐπιπροσθέτως καὶ τὸ κακόν; Ἐνῶ πρέπει νὰ συμμετέχῃς εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἄλλου, ὥστε καὶ ἂν δὲν δυνηθῆς νὰ συμμετάχῃς εἰς τοὺς κόπους, νὰ συναποκομίσῃς ὠφέλειαν ἐκ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν χαρὰν διότι ἀρκεῖ πολυάκις ἢ προαίρεσις, διὰ νὰ ἐπιτελέσῃς μέγα ἀγαθόν.

Ὁ Ἰεζεκιήλ λοιπὸν λέγει ὅτι οἱ Μωσαῖται ἐτιμωροῦντο, διότι ἔχαρον διὰ τὰς συμφορὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν⁴⁴ καὶ ὅτι μερικοὶ ἄλλοι ἐσώζοντο, διότι ἐστέναν διὰ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων. Ἐάν διὰ τοὺς στενάζοντας ἔνεκα τῶν συμφορῶν τῶν ἄλλων ὑπάρχει κά-

ποια παρηγορία, πολὺ περισσότερον βί' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εὐχαριστοῦνται διὰ τὰς τιμὰς τῶν ἄλλων.

Κατηγορεῖ τοὺς Μωσαῖτας, διότι ἔχαρον διὰ τὰ κακὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἂν καὶ ὁ Θεὸς ἐτιμῶρει αὐτούς· ἀλλὰ οὔτε, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τιμῶρῃ, πρέπει ἡμεῖς νὰ ἰσχυριστοῦμεθα εἰς ἔσρας τῶν τιμωρουμένων· διότι οὐτε ὁ ἴδιος δὲν θέλει νὰ τιμωρήσῃ αὐτούς.

Ἐάν δὲ πρέπει νὰ πονῶμεν μαζί μὲ τοὺς τιμωρουμένους, πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει νὰ φθονῶμεν τοὺς τιμωμένους.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ περὶ τὸν Κορέ καὶ τὸν Δαβὴν ἠφανίσθησαν, ἀφοῦ τοὺς μὲν φθονομένους κατέστησαν λαμπροτέρους, τοὺς δὲ ἑαυτοῦς των παρέδωκαν εἰς τὴν τιμωρίαν.

Διότι ὁ φθόνος εἶναι θηρίον ἰοδόλον, θηρίον ἀκάθαρτον⁴⁵, κακία θεληματικῆ ἀσυγχώρητος, πονηρία ἀναπολόγητος, αἰτία καὶ μήτηρ πάντων τῶν κακῶν.

Διὰ τοῦτο ριζικῶς ἄς ἐπορθώσωμεν αὐτήν, ἵνα καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπολλαγώμεν, καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα ἡ δόξα αὐγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ' (56)

(Ἰωάν. θ', 1-5)

«Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γεννητῆς. Καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες Ἰησοῦ, τίς ἥμαρτεν αὐτοῦ, ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς γεννηθῆ;»¹

42. Παράβαλε τὸ σατυρικὸν ἐπιγράμμα τοῦ Κωνστ. Σκόκου:

Ο ΦΘΟΝΟΣ

Ὁ φθόνος ὅσα νὰ ν' κακός,
μὴ ᾄς καὶ τὸ καλὸ του
κάνει καὶ αὐτὸν τὸν μαθητῆ
νὰ λιώνῃ ἐπὶ τὸ κακὸ του.

43. Παρασηματέον ἐντοῦθα τὸ ὄχημα κύκλου: χαίρει ἐθ' οἷς ὁ διάβολος χαίρει

44. Ἰεζεκ. 35, 14-15.

45. Σχίσμα ἐπινοήσας ἔβαλον τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ φθόνου εἰς θηρίον. Θηρίον γὰρ ἔστιν ἰοδόλον ὁ φθόνος, θηρίον ἀκάθαρτον.

α', «Καί παράγων ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἀνθρώπων τυφλὸν ἐκ γενετῆς»¹. Ἐπειδὴ ἦτο λίαν φιλόανθρώπος καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ ἤθελε νὰ φράξῃ τὰ στόματα τῶν πονηρῶν, τίποτε δὲν παραλείπει ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσῃ, καὶ ἂν ἀκόμη οὐδεὶς εἶδεδε προσοχῆν.

Αὐτὸ λοιπὸν ἀφοῦ ἐγνώριζεν ὁ Πραφήτης ἔλεγεν: «Ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε»². Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ εἶδῶ, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν τὸ ὕψος τῶν λόγων Του, ἀλλὰ καὶ δαιμονισμένον ἀπεκάλεσαν Αὐτόν, καὶ ἐπεχείρουν νὰ τὸν θανατώσουν, ἀφοῦ ἐξήλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, βέλων καὶ μὲ τὴν ἀπουσίαν του νὰ κατακραυγῇ τὴν ὀργὴν αὐτῶν, καὶ μὲ τὴν ἐπιτέλειον τοῦ θαύματος νὰ καταστελεῖ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ὀμότητα αὐτῶν, καὶ τοὺς λόγους του νὰ καταστήσῃ πιστευτούς, καὶ ἐπιτελεῖ θαῦμα ὄχι τυχαῖον, ἀλλὰ θαῦμα, τὸ ὁποῖον τότε διὰ πρώτην φοράν συνέβη· «ἀπὸ γὰρ τοῦ αἰῶνος», λέγει, «οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου»³· διότι τυφλοῦ μὲν ἤνοιξε ἴσως κάποιος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ τυφλοῦ ἐκ γενετῆς, ὄχι ἀκόμη. Καὶ ὅτι, ἐξελεθῶν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἦλθεν ἐπιτηδὲς δι' αὐτὸ τὸ ἔργον, εἶναι φανερὸν ἐκ τούτου: δηλαδὴ ὁ ἴδιος εἶδε τὸν τυφλόν, δὲν προσήλθεν εἰς αὐτόν ὁ τυφλός· καὶ μὲ τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν ἀνέβλεψεν, ὥστε καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ προκαλέσῃ αἰσθήσιν. Ἐνεκα τούτου προέβησαν καὶ εἰς τὴν ἐπομένην ἐρώτησιν· δηλαδὴ θλέπουντες αὐτόν νὰ προσέχη μὲ ἐπιμέλειαν, ἐξήτουν νὰ μά-

1. Ἰωάν. 9, 1.
2. Ἰωάν. 9, 1.
3. Φαλίμ. 50, 8.
4. Ἰωάν. 9, 32.

θουν σχετικῶς, λέγοντες: «Τίς ἡμάρτεν, ὅπως ἦ οἱ γονεῖς αὐτοῦ;»⁴. Ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἐρώτησις· διότι πῶς θὰ διέπραττεν ἁμαρτίας, πρὶν γεννηθῆ; πῶς δέ, ἂν οἱ γονεῖς τοῦ ἡμάρτανον, ἐκεῖνος θὰ ἐτιμωρεῖτο; Ἐκ ποίας αἰτίας λοιπὸν προέβησαν εἰς αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν; Πρὸ τούτου τοῦ περιστατικοῦ, ὅταν ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον, ἔλεγεν: «Ἰδοὺ ὄγιός γεγονας· μηκέτι ἁμαρτανε»⁵. Ὅσοι λοιπὸν, ὅταν ἠγνώσαν ὅτι ἐκεῖνος ἐξ ἁμαρτίας εἶχε καταστῆ παράλυτος, λέγουσι: «Ἔστω ἐκεῖνος κατέστη παράλυτος λόγῳ ἁμαρτημάτων· ἀλλὰ περὶ τούτου τί θὰ ἔλεγες; αὐτὸς ἡμάρτησεν; Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ εἴπῃς, διότι εἶναι ἐκ γενετῆς τυφλός. Ἀλλὰ ἡμάρτησεν οἱ γονεῖς αὐτοῦ; Ὅτε τοῦτο δυνατόν καὶ προσήλθη ὡς ἀπιτολογία διότι τὸ τέκνον δὲν τιμωρεῖται διὰ τὰ παραπτώματα τοῦ πατρὸς»⁶.

Ὅπως λοιπὸν, ὅταν θλέπουμεν παῖδιν νὰ εὐρίσκειται εἰς κακὴν κατάστασιν, λέγομεν: «Τί δυνατόν νὰ εἴπῃ τις περὶ τούτου; τί ἔκαμε τὸ παῖδιόν;», δὲν διατυπώνομεν ἐρώτησιν, ἀλλὰ ἀπορίαν, οὕτω ἀκριβῶς καὶ οἱ μαθηταί

5. Ἰωάν. 9, 2.

6. Ἰωάν. 9, 14.

7. Παρατήρησον ὅτι καὶ εἰς τὸ σχῆμα ὑποφωρῶ καὶ ἀνθυποφωρῶα ἵδεται ἐν ἀρχῇ ὁ ἀντιθετικὸς σύνδεσμος «ἀλλὰ».

Ὅπως ἡμάρτεν; Ἀλλ' οὐκ ἔστιν εἰλεῖν ἐκ γενετῆς γὰρ τυφλός.

Ἀλλ' οἱ γονεῖς αὐτοῦ; Ἀλλ' οὐδεὶς τούτου ποιεῖ γὰρ ὅπερ πατὴρ εὐ εἶδεναι εἶπῃν.

Ἐνταῦθα καταφανὴς εἶναι ἡ μίμησις τοῦ Λυδίου· εἰς τὸν λόγον αὐτόν «ὅπερ ἀδυνάτου» ὁ ἀναλογισμὸς λέγει:

«Πότερον ὅτι εἰ ἤμῃ τις εἰς ἀγῶνα πόποτε καταστὰς ἀπέλασε τὴν αἰσίαν; ἀλλ' οὐδ' ἂν εἰς ἀποδείξειεν ἄλλ' ὅτι φιλοπρόγμην εἰμὶ καὶ θρασὺς καὶ φιλοπεχόμενος; ἀλλ' αὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς...»

Ἦρῃε τὸ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. ἀλλ' ὅτι ὑβριστὴς καὶ βίαιος; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φρασεν. εἰ μὴ δοῦλοιο καὶ κατὰ ταῦτα φερόμενος τὰς ἄλλας ἀφῆκε. ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράκτονα γενόμενος ἐν δουλείᾳ κακῶς ἐποίησα πολλοὺς τῶν πολιτῶν; ἀλλὰ μετὰ τῶν ὑμετέρων ἐπὶ τοῦτο εἶπον εἰς Χαλκίδα... (Λυσ. ὅπερ ἀδυνάτου 24-25).

ἔλεγον τοῦτο ἔχει διατυπώνοντες ἀπλῶς ἐρώτησιν, ἀλλὰ ἐκφράζοντες ἀπορίαν.

Τί ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ Χριστός; «Οὔτε οὗτος ἤμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ»⁸. Τοῦτο δὲ τὸ λέγει ἔχει θέλων νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸς τῶν ἁμαρτημάτων (διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς: «Οὔτε οὗτος ἤμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ», ἀλλὰ προσέθεσεν: «Ἴνα τυφλὸς γεννηθῆ»), ἀλλ' ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· διότι καὶ αὐτὸς μὲν ἡμάρτησε καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ, λέγει, δὲν προέρχεται ἐκ τούτου ἡ τύφλωσις.

Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγεν, ἔχει διὰ νὰ δείξῃ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς μὲν δὲν ἐτυφλώθη διὰ τὴν αἰτίαν, τὴν ὁποῖαν ἐνόμιζον οἱ μαθηταί, ἄλλοι δὲ ἐτυφλώθησαν ἐκ τῆς αἰτίας αὐτῆς, δηλαδὴ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν γονέων· διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν ἁμαρτάνῃ κάποιος, νὰ τιμωρῆται ὄχι. Διότι, ἔαν παραδεχθῶμεν τοῦτο, θὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ ἡμάρτησε πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Ὅπως λοιπὸν, ὅταν εἶπεν ὅτι «οὔτε οὗτος ἤμαρτεν», δὲν θέλει νὰ εἴπῃ τοῦτο, δηλαδὴ ὅτι εἶναι δυνατόν ἐκ γενετῆς νὰ ἁμαρτήσῃ κανεὶς καὶ νὰ τιμωρῆθῃ, ὅτω καὶ ὅταν εἶπεν: «Οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ», δὲν ἤθελε νὰ εἴπῃ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἶναι δυνατόν κανεὶς ἐξ αἰτίας τῶν γονέων νὰ τιμωρῆθῃ· διότι καὶ διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ ὁ Θεὸς ἐξαλείφει αὐτὴν τὴν ἰδέαν: «Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, εἰ ἔσται ἡ παραβολὴ αὐτῆ ἢ λεγομένη· Οἱ πατέρες ἔφαγον ἄμφω καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἠμωδίασαν»⁹.

Καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲ λέγει: «Οὐκ ἀποθνήσκειται πατήρ ὑπὲρ τέκνου»¹⁰. Καὶ περὶ ἐνὸς βασιλέως ἀναφέρεται ὅ-

8. Ἰωάν. 9, 3.

9. Ἰεζ. 18, 3, 2. ἄμφω = ἄμφω δότερα (σταφυλαί). ἠμωδίασαν = ὑπέσπρον ἐκ πώθησος τῶν σάνων.

10. Δευτ. 24, 16.

τι διὰ τοῦτον τὸν λόγον δὲν ἔπαυσε τοῦτο, διότι ἤθελε νὰ τηρήσῃ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσαέως¹¹.

Ἐάν δὲ λέγῃ κανεὶς: «Πῶς λοιπὸν ἔχει λεχθῆ: Ὁ ἀποδοθεὺς ἁμαρτίας γονεὺν ἐπὶ τέκνον ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν;»¹² ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀπόφασις δὲν εἶναι διὰ πάντας, ἀλλὰ ἔχει λεχθῆ δι' ὀρισμένους, δηλαδὴ δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποιον ἐννοεῖ, εἶναι περίπου τοῦτο: «Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς Αἰγύπτου μετὰ ἀπὸ τόσα σημεῖα καὶ θαύματα ἔχουν καταστῆ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς προγόνους των, οἱ ὅποιοι εἴποτε ἐκ τούτων δὲν εἶδον, θὰ πάθουν τὰ ἴδια, λέγει, τὰ ὅποια ἀκριβῶς ἔπαθον καὶ ἐκεῖνοι, διότι ἐτόλμησαν νὰ ὑποπέσουν εἰς τὰ αὐτὰ παραπτώματα». Καὶ ὅτι περὶ ἐκείνων ἔχει λεχθῆ τὸ ἀνωτέρω¹³, θὰ τὸ γνωρίσῃ κανεὶς, ἔαν μελετήσῃ τὸ σχετικὸν χωρίον, ἀκριβέστερον.

Διατὶ λοιπὸν ἐγεννήθη τυφλός; «Ἴνα φανερωθῇ ἡ βόξα τοῦ Θεοῦ»¹⁴, λέγει. Ἴδου πάλιν ἄλλη ἀπορία γεννᾶται, ἔαν δηλαδὴ ἄνευ τῆς τιμωρίας αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φανῇ ἡ βόξα τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως δὲν ἔχει λεχθῆ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ οὕτω (διότι ἦτο δυνατόν), ἀλλὰ ἐλέγχῃ, ἵνα καὶ εἰς αὐτὸν φανερωθῇ ἡ βόξα τοῦ Θεοῦ.

11. Οὗτος ἦτο ὁ Ἀμεσσίας υἱὸς Ἰαῦδα βασιλεὺς Ἰαῦδα. Περὶ αὐτοῦ ἀναφέρονται σχετικῶς τὰ ἔξης: «καὶ ἐγένετο ὅτε κηλοῦμεν ἡ βασιλεία ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξέ τούς δουλοὺς αὐτοῦ τούς πατέρας τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱούς τῶν πατέρων αὐτοῦ οὐκ ἐβασίλευσε, καθὼς γέγραπται ἐν βιβλίῳ νόμων Μωϋσῆ, ὡς ἐνετείλατο Κύριος λέγων οὐκ ἀποθνήσκειται πατέρες ὑπὲρ υἱῶν, καὶ υἱοὶ οὐκ ἀποθνήσκουσι ὑπὲρ πατέρων, ὅτι ὅλλ' ἡ ἔκστασις ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶ ἀποθνήσκειται». (Δ' Βασιλ. 14, 6-8).

12. Δευτ. 5, 9.

13. Δευτ. 8, 9.

14. Ἰωάν. 9, 3. (ἐν τῷ πνευματικῷ κείμενῳ ἀναγράφεται: «τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ»).

«Τί λοιπόν;» δύνανται νά εἴπῃ τις, «ἤδικήθη διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;». «Ποῖαν ἀδικίαν ὑπέστη», εἰπέ μου ἐάν θεοβίως δὲν θά ἦθελε οὐδέποτε νά γεννηθῆ. Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι εὐηργετήθη ἐπίσης, ἐκ τῆς τυφλώσεως. Διότι ἀνέβλεψεν ὡς πρὸς τοὺς ἐσωτερικοὺς (τοὺς πνευματικούς) ὀφθαλμούς· διότι ποῖα ὠφέλεια προκύπτει εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν; (διότι σοφωτέρωρον τιμωρίαν ὕφισταντο, δεδομένου ὅτι ἐτυφλώθησαν πνευματικῶς διὰ τῆς φυσικῆς ὀρθώσεως)· ποῖα δὲ θάλαθη προκύπτει εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς τυφλώσεως; δι' αὐτῆς ἀνέβλεψεν.

Ὅπως λοιπὸν τὰ κακὰ, τοῦ παρόντος βίου, δὲν εἶναι κακὰ οὕτω καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲν εἶναι ἀγαθὰ, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀμαρτία εἶναι κακόν, ἡ τύφλωσις δὲ δὲν εἶναι κακόν. Ἐκεῖνος δέ, ὁ Ὅποιος ἐκ τοῦ μηθενὸς ἐφερῆν αὐτὸν εἰς τὴν ὑπαρξίν εἶχε ἐξουσίαν καὶ νά ἀφήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὅποιον εὐρίσκετο.

Λέγουν μερικοὶ ὅτι αὐτὸς ὁ πρόσθετος λόγος¹⁵ δὲν αἰτιολογεῖ τὴν τύφλωσιν, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀναφέρει τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπως π.χ. ὅταν λέγῃ: «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ θλέποντες θλέψωσι, καὶ οἱ θλέποντες τυφλοὶ γένωνται»¹⁶. (Καὶ ὁμοίως δὲν ἦλθε δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, δηλαδὴ διὰ νά γίνωνται τυφλοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θλέπουν). Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει: «Τὸ γὰρ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογητούς»¹⁷ (καὶ ὁμοίως δὲν ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τὰ γνωστὰ εἰς Αὐτόν, διὰ νά στερηθοῦν ἀπολογίας, ἀλλὰ διὰ νά ἐπιτύχουν ἀπολογίαν)· καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος λέγει: «Νόμος δὲ πα-

15. Δηλαδὴ τὸ «ἵνα φανερωθῆ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ».

16. Ἰωάν. 9, 39.

17. Ρωμ. 1, 19-20.

17. Ρωμ. 8, 20.

ρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα»¹⁸ (καὶ ὁμοίως δὲν παρεισήχθη διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, δηλαδὴ διὰ νά πλεονάσῃ ἡ ἀμαρτία, ἀλλὰ διὰ νά ἐμποδισθῆ ἡ ἀμαρτία).

6'. Βλέπεις ὅτι πανταχοῦ ὁ πρόσθετος λόγος¹⁹ δεικνύει τὸ ἀποτέλεσμα (καὶ ὄχι τὸν σκοπὸν); Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἕνας ἀριστος οἰκοδόμος, τῆς οἰκίας τὸ μὲν ἐν τμήμα κατασκευάζει, τὸ δὲ ἄλλο ἀφήνει ἀτελειωτὸν, ὥστε μὲ τὸ ὑπολειπόμενον νά ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν ἀπέναντι τῶν μὴ πιστευόντων διὰ τὸ ἕλθον ἔργον του, οὕτω καὶ ὁ Θεός, ὡς μιαν οἰκίαν ἐφθοαρμένην, τὸ σῶμα ἡμῶν συγκολλᾷ καὶ τελειοποιεῖ, τὴν χεῖρα τὴν ἐξηράν θεραπεύων, τὰ παραλελυμένα μέλη ἀποκαθιστῶν, τοὺς χωλοὺς θεραπεύων, τοὺς λαίπρους καθαρίζων, τοὺς ἀσθενούντας καθιστῶν ὑγιεῖς, τοὺς ἀναπήρους κατὰ τὰ μέλη καθιστῶν ἀρτιμελεῖς, τοὺς νεκροὺς ἀνακαλῶν ἐκ τοῦ θανάτου, τοὺς κекλεισμένους ὀφθαλμοὺς ἀνοίγων, μὴ ὑπάρχοντας ὀφθαλμοὺς τοποθετῶν διὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἦσαν ἐλαττώματα τῆς ἐκ φύσεως ἀσθενείας, ἀφοῦ κατόπιν διώρθωσεν, ἔδεικνυε τὴν δύναμιν Αὐτοῦ.

Ὅταν εἶπε δὲ: «ἵνα φανερωθῆ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ»²⁰, λέγει περὶ Ἐαυτοῦ, ὄχι περὶ τοῦ Πατρὸς· διότι ἡ δόξα Ἐκεῖνου ἦτο φανερά. Δηλαδὴ, ἐπειδὴ ἤκουον ὅτι τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς ἀδημιούργησε, ἀφοῦ ἔλαθε χῶμα ἐκ τῆς γῆς, διὰ τοῦτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ αὐτὸς ἔπλασε· διότι τὸ νά εἴπῃ μὲν²¹ ὅτι «ἐγὼ εἶ-

18. Ρωμ. 8, 20.

19. Δηλαδὴ ἡ πρότασις ἡ τελικὴ μὲ τὸ ἵνα.

20. Ἰωάν. 9, 3.

21. Ἐνταῦθα δυνάμει νά παρατηρήσωμεν μίμησιν τοῦ ἔκγονου ἐκ τῆς ἀντιπροσώλλωσιν τοῦ χωρίου τοῦτο πρὸς τὸ ὅμοιον τοῦ ἐν λόγῳ συγγραφῆς:

1) Χρυσόστομος:

Τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν ὅτι «ἐγὼ εἶμι ὁ Ἰσθὺν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ

μι ὁ λαθῶν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλάσας τὸν ἀνθρώπον», θεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἀποκρουστικὸν εἰς τοὺς ἀκούοντας, ἐὰν δὲ ἐδεικνυε τοῦτο ἐμπράκτως, δὲν θά ἠδύνατο πλέον τοῦ λοιποῦ νὰ ἀποκρουσθῆ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ Αὐτός, ἀφοῦ ἔλαθε χῶμα καὶ ἀφοῦ ἀνέμειξεν αὐτὸ μὲ τὸ πτόμα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐφάνερωσε τὴν κεκρυμμένην δόξαν Αὐτοῦ· διότι δὲν ἦτο μικρὰ ἢ δόξα τὸ νὰ θεωρηθῆ ὅτι εἶναι Αὐτὸς Δημιουργὸς τῆς Κτίσεως· διότι ἐκ τούτου ἠκολούθουν καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ἀπὸ τὸ μέρος ἐπιστεύετο τὸ ἔλθῃ διότι ἡ πίστις περὶ τοῦ σπουδαιότερου²² ἐδημιούργει τὴν θεβαιότητα καὶ περὶ τοῦ ὀλιγώτερον σπουδαίου· διότι τὸ πολυτιμότερον ἐξ ὅλων τῶν δημιουργημάτων τῆς κτίσεως εἶναι ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ σώματός μας πολυτιμότερον εἶναι ὁ ὀφθαλμός. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ ἐκείνον τὸν τρόπον (δηλαδὴ λαθῶν χοῦν) ἐδημιούργησε τοὺς ὀφθαλμούς· διότι ἐν καὶ εἶναι αὐτὸ τὸ μέρος μικρὸν κατὰ τὸ μέγεθος, εἶναι ἕμιας τὸ ἀναγκαϊότερον ἀπὸ ἕλα καὶ μέλη τοῦ σώματος.

Καὶ δεικνύων τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ἐάν εἴπη ἢ ἀκοῆ ὅτι οὐκ εἰμι ὀφθαλμός, οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ σώματος· οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;»²³. Διότι ὅλα μὲν τὰ ὄργανα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὸ σῶμα μας εἶναι ἀπόδειξις τῆς σαφείας τοῦ Θεοῦ, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὁ ὀφθαλμός.

Τοῦτο τὸ ὄργανον διακυβερνᾷ ὅλον τὸ σῶμα, τοῦτο βίβει τὴν ὠραιότητα εἰς ὅλον τὸ σῶμα, τοῦτο κοσμεῖ

²¹ Πλάσας τὸν ἀνθρώπον» πρόσαντες ἐδόκει εἶναι.

²² Ἐνοφθαλμός.

²³ Τὸ τε γὰρ ἐκ τοῦ ἐμφανούς ἐπιχειρήσει σαφερέρον ἐδοκεῖ εἶναι (Ἐπιφ. Ἑλληνικά, βιβ. 2 κεφ. 1 παρ. 2).

²² Διὸ ἦτο τὸ νομισθῆναι Δημιουργὸν τῆς Κτίσεως.

²³ Α' Κορινθ. 12, 18.

τὸ πρόσωπον, τοῦτο εἶναι λόγνος ὄλων τῶν μελῶν διότι ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον εἶναι ὁ ἥλιος εἰς τὴν οἰκουμένην, τοῦτο εἶναι ὁ ὀφθαλμός εἰς τὸ σῶμα. Ἄν σθέσης τὸν ἥλιον τὰ πάντα ἀφανίζεις καὶ συνταράσσεις· ἂν σθέσης τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ οἱ πόδες εἶναι ἀχρηστοί, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ ἡ ψυχὴ· διότι ἐξαφανίζεται ἡ γνῶσις, ὅταν ἀχρηστευθῶν αὐτὰ διότι δι' αὐτῶν ἔχομεν γνωρίσει τὸν Θεόν· τὰ γὰρ ἀάρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται²⁴.

Ἄρα ὁ ὀφθαλμός δὲν εἶναι μόνον λόγνος εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ τὸ σῶμα εἰς τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὡς εἰς ἕνα θασικὸν μέρος ἔχει ἐγκατασταθῆ ἀφοῦ ἔλαθε τὴν ἀνωτέραν θέσιν²⁵, καὶ προϊσταται τῶν ἄλλων αἰσθήσεων.

Τοῦτο λοιπὸν διαπλάσσει. Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίση ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ὕλην, ὅταν δημιουργῆ, καὶ διὰ νὰ μάθησθαι ὅτι οὐτε ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἀνάγκην πηλοῦ, (διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρήγαγε τὰς σπουδαιότερας οὐσίας, αἱ ὅποια δὲν ὄπῃρχον, πολλῶ μᾶλλον αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἀνευ ὕλης ἐδημιούργησεν), διὰ νὰ μάθησθαι λοιπὸν ὅτι δὲν κόμειναι τοῦτο ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ θέλων νὰ διδάξῃ δει Αὐτός εἶναι ὁ ἐν ἀρχῇ Δημιουργός, ἀφοῦ ἐπέχρισεν τὸν πηλόν, λέγει «Ἄπελθε νίψαι»²⁶, «διὰ νὰ γνωρίσησθαι, ὅτι δὲν ἔχω ἀνάγκην πηλοῦ διὰ νὰ δημιουργήσω ὀφθαλμούς, ἀλλὰ διὰ νὰ φανερωθῆ μὲ αὐτὸ ἢ δόξα μου». Ἀπόδειξις δὲ, ὅτι ὀμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ, ὅταν λέγη: «Ἴνα φανερωθῆ ἢ δόξα τοῦ Θεοῦ» εἶναι τὸ ὅτι προσέθεσεν: «Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με»²⁷. δηλαδὴ «Ἐγὼ πρέπει νὰ

²⁴ Ρωμ. 1, 20.

²⁵ Τὴν ἄνω λήξιν λαχόν. Ἐπιμολογητὸν σχῆμα (αὐτοῖσιν ἂν τιθεμένων).

²⁶ Ἰωάν. 9, 7.

²⁷ Ἰωάν. 9, 4.

φανερῶς τὸν ἑαυτὸν μου, καὶ νὰ πράξω ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἐγὼ πράττω τὰ αὐτὰ μὲ τὸν Πατέρα, ὅχι παρόμοια, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ²⁸, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπόδειξις μεγαλύτερας ἰσότητος, καὶ τὸ ὁποῖον λέγεται ἐπὶ πραγμάτων μὴ ἐχόντων οὕτε τὴν ἐλαχίστην διαφορὰν.

Ποῖος λοιπὸν τοῦ λοιποῦ θὰ θλέπη μὲ ἀμφισβήτησιν, ὅταν παρατηρῇ ὅτι αὐτὸς δύναται τὰ αὐτὰ μὲ τὸν Πατέρα νὰ ἐπιτελῇ; διότι δὲν ἐπλάσε μόνον ὀφθαλμούς, οὕτε ἤνοιξεν αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ ἐχάρισε καὶ τὴν δρασκίαν, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι καὶ ψυχὴν ἐφύσησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον διότι ὅταν ἐκαίνη δὲν ἐνεργῆ, ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ ἂν εἶναι τέλειος, δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τίποτε ποτὲ.

Ὡστε καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς ἐχάρισε, καὶ ἔδωκε μέλος, τὸ ὁποῖον ἔχει τὰ πάντα, καὶ ἀρηθρίαι, καὶ νεύρα, καὶ φλέβας, καὶ αἷμα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται τὸ σῶμα ἡμῶν.

Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι, ἕως ἡμέρας ἔστι²⁹. Τί σημαίνουν οἱ λόγοι αὗτοι; Ποῖαν δὲ συνέπειαν ἔχουν; Πόλῳ. Διότι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει, ἔχει περίπου τὴν ἐξῆς σημασίαν: «Ἔως ἡμέρας ἔστιν»³⁰, «ἕως ἔξοστι τοῖς ἀνθρώποις πισταῖν εἰς ἐμὲ, ἕως ὁ θῖος οὐτος ἐνέστηκε, δεῖ με ἐργάζεσθαι».

Ἐρχεται νύξ, (δηλαδὴ ὁ μέλλων καιρὸς), «ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι»³¹. Δὲν εἶπεν: «Ὅτε ἐγὼ οὐ δύναμαι ἐργάζεσθαι», ἀλλ' «ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι», δηλαδὴ, ὅταν δὲν ἰσχύουν πλέον ἢ πίστις, οὕτε οἱ κόποι, οὕτε ἡ μετάνοια.

Διότι, ἐπειδὴ ἔργον ἐννοεῖ τὴν πίστιν, λέγουσιν εἰς

28. Ἀπλ. τὸ ἴδιον (τὸ αὐτὸ) ὅχι ὁμοία (τοιαῦτα).

29. Ἰωάν. 8, 4.

30. Ἰωάν. 8, 4.

31. Ἰωάν. 8, 4.

αὐτόν: «Τί ποιήσομεν, ἵνα ἐργασώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ»;³² Ἀπαντᾷ: «Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς τὸν ἀπέστειλαν ἐκεῖνος»³³. Πῶς λοιπὸν τὸ ἔργον τοῦτο «οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι» τότε; Διότι οὕτε ἡ πίστις ἰσχύει, ἀλλὰ καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες θὰ ὁρακοῦσιν εἰς τὸν Θεόν.

Δηλαδὴ διὰ νὰ μὴ εἴπη κανεὶς ὅτι ἐκ φιλοδοξίας κινούμενος πράττει τοῦτο, θεικνύει, ὅτι τὰ πάντα ἐπιτελεῖ, ἐπειδὴ φροντίζει δι' αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι μόνον ἔδω (εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν) ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ πιστεύσουσιν, καὶ δὲν δύνανται πλέον ἐκεῖ (εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν) νὰ συναποκομίσουν οὐδεμίαν ὠφέλειαν.

Διὰ τοῦτο δὲν ἔκαμε, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔκαμεν, ἀφοῦ προσῆλθεν ὁ τυφλός. Διότι ὅτι ἦτο μὲν ἄξιός νὰ θεραπευθῆ, καὶ ἐάν ἔθλεπε, θὰ ἐπίστευε καὶ θὰ προσήρχετο, καὶ ἐάν ἤκουεν ἀπὸ κάποιου ὅτι ἦτο παρών, οὕτε τότε θὰ εἰδείκνυε ἀμέλειαν, εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἀκολούθων σημείων, δηλαδὴ ἐκ τῆς ἀνδρείας καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πίστεως: διότι καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ σκεφθῆ αὐτός καὶ νὰ εἴπῃ: «Τί εἶναι τέλος πάντων αὐτό; Πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἰπέ μοι: Ὑπάγε, νίψαι»³⁴ δὲν ἠδύνατο νὰ μὲ θεραπεύσῃ, καὶ τότε νὰ μὲ σταλῇ εἰς τὸν Σιλωάμ; παλάκις ἐνίφθη ἐκεῖ μετ' ἄλλων πολλῶν, καὶ οὐδεμίαν ὠφέλειαν συναποκομίσαι ἐάν εἶχε κάποια δύναμις, θὰ μὲ ἐσθράπευε παρών' πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Νεεμὴν πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον ἔλεγε. Διότι καὶ ἐκεῖνος, λαθῶν ἐντολὴν νὰ μεταστῇ διὰ νὰ λουθῆ εἰς τὸν Ἰορδάνην, εἰδείκνυεν ἀπιστίαν, καὶ μάλιστα ἐνῶ τῶσι φήμη ἐπεκράτει περὶ τοῦ Ἐλισσαίου³⁵.

32. Ἰωάν. 8, 26.

33. Ἰωάν. 8, 26.

34. Ἰωάν. 8, 11.

35. Α. Βασιλ. 5, 10-11.

Ἄλλ' ὁ τυφλὸς δὲν ἔδειξεν ἀπιστίαν, οὔτε ἔφερον ἀντίρρησην, οὔτε διελογίσθη καθ' ἑαυτὸν, «Τί εἶναι τοῦτο τέλος πάντων; ἤτο ἀνάγκη νὰ θέσῃ πηλὸν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου; Τοῦτο περισσότερο δύναται νὰ τυφλώσῃ· ποῖος ἀνέβλεπε καθ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ἀλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἐσκέφθη.

Εἶδες πίστιν σταθερὰν καὶ προθυμίαν;

«Ἐρχεται νύξ». Δεικνύει ἐκ τούτων τῶν λόγων ὅτι καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν πρόκειται νὰ λάθῃ πρόνοιαν διὰ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ πολλοὺς νὰ προσελκύσῃ εἰς τὴν πίστιν· «ἔτι γὰρ ἡμέρα ἐστίν». Μετὰ δὲ τοῦτο τελείως αὐτοὺς ἀπομακρύνει.

γ'. Διὰ τί λοιπὸν ὁ Παῦλος νύκτα μὲν ἀνόμασε τὴν παρούσαν ζωὴν, ἐκείνην δὲ (τὴν μέλλουσαν) ἀνόμασε ἡμέραν; Ὅχι ἀντιτιθέμενος πρὸς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγων, ἂν καὶ ὄχι μὲ τοὺς αὐτοὺς λόγους, ἀλλὰ μὲ τὰς αὐτὰς ἐννοίας· διότι καὶ λέγει: «Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε»³⁶. Διότι νύκτα ἐννοεῖ τὸν παρόντα καιρὸν δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κἀθίστανται εἰς (πνευματικόν) σκότος, ἡ ἐπειδὴ συγκρίνει αὐτὴν μὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὁ δὲ Χριστὸς νύκτα τὸ μέλλον καλεῖ διὰ τὸ ἀνευρέγητον τῶν ἀμαρτημάτων· ὁ δὲ Παῦλος νύκτα τὸν παρόντα θίον καλεῖ· διότι εὐρίσκονται εἰς τὸ σκότος ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διέρχονται τὸν καιρὸν τῶν μὲ κακίαν καὶ ἀπιστίαν.

Τοὺς πιστοὺς λοιπὸν διδάσκων ἔλεγεν· «Ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν»³⁷, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νὰ ἀπολαύσουν τὸ φῶς ἐκεῖνο (τῆς μελλούσης ζωῆς)· καὶ νύκτα καλεῖ τὸν παλαιὸν θίον· διότι λέγει: «ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους»³⁸. Βλέπεις ὅτι λέγει ὅτι δι'

36. Ρωμ. 13, 12.

37. Ρωμ. 13, 12.

38. Ρωμ. 13, 12.

ἐκείνους εἶναι νύξ. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἐσσημόνας περιπατήσωμεν»³⁹, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὸ φῶς ἐκεῖνο· διότι ἐν τούτῳ τὸ φῶς εἶναι τόσον ὥραον, θὰ σκεφθῆς πόσον θὰ εἶναι ἐκεῖνο· διότι ὅσον ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου τὸ ἡλιακὸν εἶναι ἀνώτερον, τόσον καὶ πολὺ περισσότερο θὰ εἶναι ἐκεῖνο ἀνώτερον ἀπὸ αὐτό.

Καὶ θέλων νὰ δείξῃ τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγεν ὅτι ἐὼ ἡλίου σκοτισθήσεται⁴⁰, δηλαδὴ λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς ἐκείνης τῆς λαμπρότητος δὲν θὰ φανῇ οὔτε αὐτός.

Ἐάν δὲ τώρα, διὰ νὰ ἔχωμεν φωτεινὰς οἰκίας καὶ εὐαέρους, δοπανῶμεν ἀπειρα χρήματα, οἰκοδομοῦντες, ταλαιπωρούμενοι, νὰ σκεφθῆς πῶς πρέπει καὶ τὰ σώματα νὰ δοπανῶμεν, διὰ νὰ οἰκοδομηθῶν δι' ἡμᾶς λαμπραὶ οἰκίαι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἔπου επικρατεῖ ἐκεῖ τὸ φῶς τὸ ἀνέκφραστον διότι ἐδῶ μὲν καὶ μάχα καὶ φιλονικία γίνονται διὰ τὰ ἔργα καὶ τοὺς ταίχους, ἐκεῖ δὲ δὲν γίνεται τίποτε παρόμοιον, δὲν ὑπάρχει φθόνος οὔτε ζηλοτυπία κανεὶς δὲν θὰ φιλονικῆσῃ μὲ ἡμᾶς δι' ὀρθόθεσίαν.

Καὶ αὐτὴν μὲν τὴν οἰκίαν ἀνάγκη εἶναι νὰ τὴν ἐγκαταλείψωμεν ὅποσδήποτε, ἐκείνη δὲ νὰ παραμῆνῃ συνεχῶς· καὶ αὐτὴ μὲν καθ' ἀνάγκην φθίρειται ὅπῃ τοῦ χρόνου καὶ ὀφίσταται ἀπείρους ζημίας, ἐκείνη δὲ παραμῆνῃ ἀφθαρτος αἰωνίως· καὶ αὐτὴν μὲν ὁ πένης δὲν δύναται νὰ τὴν οἰκοδομήσῃ, ἐκείνην δὲ εἶναι δυνατόν καὶ διὰ τὸ ὄβολον ἀκόμη νὰ τὴν οἰκοδομήσωμεν, ὅπως ἡ χίρα.

Διὰ τοῦτο ἀγανακτῶ, διότι ἐνῷ πρὸ ἡμῶν τόσα ἀγαθὰ ἔχουν τεθῆ, δεικνύομεν ἀμέλειαν, ἄκηρίαν, καὶ διὰ νὰ ἔχωμεν ἐδῶ λαμπρὰς οἰκίας τὸ πᾶν πράττομεν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν δὲ ἔστω καὶ μικρὸν κατάλυμα εἰς

39. Ρωμ. 13, 13.

40. Ματθ. 24, 29.

τούς αύρονους, δὲν λαμβάνομεν μέριμναν, δὲν λαμβάνομεν φροντίδα. Διότι, εἰπέ μου, ποῦ ἤθελες νὰ ἔχης οἰκίαν ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς; ἄρα γὰρ εἰς ἔρημον, ἢ εἰς μίαν ἐκ τῶν πόλεων τῶν μικρῶν; Ἐγὼ τουλάχιστον δὲν νομίζω ὅτι θὰ ἤθελες ἐκεῖ· ἀλλὰ θὰ ἤθελες νὰ ἔχης οἰκίαν εἰς τὰς βασιλικωτάτας καὶ μεγάλας πόλεις, ὅπου μεγαλύτερον εἶναι τὸ ἐμπόριον, καὶ ὅπου μεγαλύτερα εἶ- καὶ ἢ λαμπρότης.

Ἐγὼ δὲ σὲ ὡδήγῶ εἰς μίαν τοιαύτην πόλιν, τῆς ὁποίας τεχνίτης καὶ δημιουργὸς εἶναι ὁ Θεός. Ἐκεῖ παρακαλῶ νὰ κτίσῃς καὶ νὰ οἰκοδομήσῃς δι' ὀλιγοτέρων χρημάτων, δι' ὀλιγοτέρου κόπου. Ἐκείνην τὴν οἰκίαν τὴν κατασκευάζουσιν αἱ χεῖρες τῶν πτωχῶν, καὶ τοῦτο κυρίας ἀποτελεῖ οἰκοδομίην· διότι αὐτά, τὰ ὅποια γίνονται τῶρα, εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς μεγαλύτερας ἀνοησίας.

Διότι, καὶ ἐὰν κανεὶς σὲ ὡδήγει εἰς τὴν Περσικὴν γῆν, διὰ νὰ ἴδῃς τὰ εὐρισκόμενα εἰς αὐτήν, καὶ νὰ ἐκπανελέθῃς, ἔπειτα σὲ προέτρεπε νὰ κτίσῃς εἰς αὐτὰ τὰ μέρη οἰκίαν, ἄρα γὰρ δὲν θὰ καταλόγιζες εἰς αὐτὸν τὴν μεγαλύτεραν ἀνοησίαν, εἶδει κατὰ τὴν γνώμην σου θὰ σὲ προέτρεπε νὰ κάμῃς ἀκόπους δαπάνας; Πῶς λοιπὸν αὐτὸ ἀκριβῶς πράττεις ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν ὅποιαν ὀλίγον κατόπιν θὰ ἐγκαταλείψῃς;

Ἄλλὰ, θὰ εἴπῃ τις, θὰ τὰ ἀφήσω εἰς τὰ τέκνα. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνα ὀλίγον κατόπιν μετὰ ἀπὸ σὲ θὰ ἐγκαταλείψουν τὸν κόσμον τοῦτον, πολλοὶ δὲ καὶ πρὶν ἀπὸ σὲ· καὶ ἐκεῖνοι πάλιν, οἱ ὅποιοι θὰ ἔλθουν μετὰ ἀπὸ ἐκείνους, τὴν αὐτὴν πορείαν θὰ ἀκολουθήσουν.

Καὶ καθίσταται εἰς σὲ τὸ ζήτημα αἰτίου ἀπογοητεύσεως, ὅταν δὲν ἴδῃς τοὺς κληρονόμους νὰ κατέχουν αὐτά, ποῦ ἔχεις. Ἐκεῖ τοιαύτην περιπτώσιν δὲν πρέπει νὰ φοβῆσθῃς· ἀλλὰ ἢ κτῆσις μένει ἀμετάβλητος καὶ εἰς σὲ, καὶ εἰς τὰ τέκνα, καὶ εἰς τοὺς ἐγγόνους, ἂν ἀκο-

λουθήσουν τὴν αὐτὴν ἀρετὴν. Τὴν οἰκοδομίην ἐκείνης τῆς οἰκίας ὁ Χριστὸς ἀναλαμβάνει· ὅταν οἰκοδομῆς ἐκείνην, δὲν παρίσταται ἀνάγκη, ὅστε ἐπιστάτας νὰ διορίξῃς, ὅστε νὰ καταβάλλῃς φροντίδας, ὅστε νὰ λαμβάνῃς μέριμναν· διότι ὅταν ὁ Θεὸς ἀναλάβῃ τὸ ἔργον, πῶς ἀνάγκη ὑπάρχει φροντίδας; Διότι Ἐκεῖνος συγκεντρώνει τὰ πάντα καὶ ἀνεγείρει τὴν οἰκίαν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο ἀξιοθαύμαστον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι κατὰ τοιοῦτον τρόπον οἰκοδομεῖ αὐτήν, ὅπως εἶναι ἀρεστὸν εἰς σὲ, μᾶλλον δὲ εἰς σαθρὸν ἀνώτερον τοῦ ἀρεστοῦ καὶ ἐκείνου, τὸ ὅποιον θέλεις· διότι εἶναι τεχνίτης ἀριστος καὶ εἰς μέγα σαθρὸν φροντίζει διὰ τὰ συμφερόντά σου.

Καὶ ἂν εἶσαι πτωχὸς καὶ βελήσης νὰ οἰκοδομήσῃς τὴν οἰκίαν αὐτήν, δὲν θὰ δημιουργήσῃς κατὰ σοῦ φθόνον, ὅτε ζηλοτυπίαν· διότι κανεὶς δὲν θέλει αὐτὴν ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν μάθει νὰ φθονοῦν, ἀλλὰ ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν νὰ χαίρουν διὰ τὰ ἀγαθὰ σου, οἱ ἄγγελοι· κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῇ αὐτῆς τὰ ὄρια νὰ καταπατήσῃ· διότι κανεὶς δὲν κατοικεῖ πλησίον αὐτῆς ἢ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν ἐκ τοιούτων ψυχικῶν ἀσθενειῶν.

Γείτονας ἔχεις ἐκεῖ τοὺς ἁγίους, τοὺς περὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον, τοὺς προφῆτας Ἰλαος, τοὺς μάρτυρας, τὴν χορείαν τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀρχαγγέλων.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὄλα τὰ ὑπάρχοντα ἄς τὰ δώσωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν τῶν σκηνῶν τὰς ὁποίας ἄς συμῆθῃ ἴλοι νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα συγχρόως μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ' (57)

(Ἰωάν. 9', 6 - 16)

«Ταῦτα εἰπόν ὁ Ἰησοῦς, ἔκτισε χαμαί, καὶ ἔποιησε πηλὸν ἐκ τοῦ πύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὑπάγε, νύμφαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ»¹.

α'. Ἐκείνοι οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ συναποκομίσουν κάποια ὠφέλεια ἀπὸ τὰ ἀναγινωσκόμενα, οὕτε τὸ ἐλάχιστον ἐκ τῶν λεγομένων δὲν πρέπει νὰ ἀντιπαρέρχονται· διότι ἐλάθωμεν ἐντολὴν νὰ ἐρευνῶμεν τὰς Γραφάς διὰ τοῦτον τὸν λόγον, διότι τὰ πολλὰ θεωροῦνται (δὲν καὶ θεθαίως ἀμέσως φαίνονται ὅτι εἶναι εὐκολονόητα) ὅτι κρύπτουν εἰς τὸ θάθος σπουδαία νοήματα.

Διότι, παρατήρησε, ποῖον νόημα περικλείει καὶ τὸ χωρίον τοῦτο.

«Ταῦτα γὰρ εἰπόν», λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, «ἔπτυσσε χαμαί»². Ποῖα εἶναι αὐτά, τὰ ὅποια εἶπεν; «Ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ»³, καὶ ὅτι «θεῖ με ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με»⁴. Δηλαδή δὲν μᾶς ὑπενθύμισεν ἀπλῶς τὰ λεχθέντα ὁ Εὐαγγελιστής μετὰ τὴν προσθήκην ὅτι «ἔπτυσεν», ἀλλὰ θέλων νὰ δείξῃ ὅτι τὸν λόγον τοῦ ἔκαμε πιστευτὸν διὰ τῶν ἔργων.

Καὶ διατί νὰ μὴ χρησιμοποίησῃ ἕδωρ, ἀλλὰ πύσμα διὰ τὸν πηλόν; Ἐπρόκειτο νὰ στελῆ αὐτὸν εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ. Διὰ νὰ μὴ ἀποδοθῇ λοι-

πὸν οὐδεμία δύναμις εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ δύναμις, ἡ ὅποια ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος Αὐτοῦ, αὐτὴ καὶ διέπλασε καὶ ἥνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔπτυσσε χάμω. Τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ Εὐαγγελιστής ἀφοῦ ἐτόνισε, ἔλεγε: «Καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πύσματος».

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι τὸ κατόρθωμα αὐτὸ εἶναι τῆς γῆς, διέταξεν αὐτὸν νὰ νιφθῇ. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν ἐπετέλεσεν ἀμέσως αὐτὸ τὸ θαῦμα, ἀλλὰ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸν Σιλωάμ; διὰ νὰ μάθῃς τὴν πίστιν τοῦ τυφλοῦ, καὶ διὰ νὰ ἀποστομοθῇ ἡ ἀλαζονεία τῶν Ἰουδαίων· διότι ἦτο φυσικὸν ὄλοι νὰ θλέπουν αὐτὸν ἀπερχόμενον, καὶ ἔχοντα τὸν πηλὸν ἐπάνω εἰς τοὺς ὀφθαλμούς; διότι λόγῳ τοῦ παραδόξου θαύματος θὰ προσεῖλικε τὰ θλέμματα θλων εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον αὐτὸν, καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠγνόουν αὐτὸν, καὶ ἐντατικά θὰ ἔστρεφον τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς ἐκείνον· διότι, ἐπειδὴ δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἀναγνωρῶσῃ κανεὶς ὅτι τυφλὸς ἀνέθλεψε, κάμνει πολλοὶ νὰ γίνων προηγουμένως μάρτυρες, καταστήσας μακρὰν τὴν πορείαν τῆς θεραπείας, καὶ πιστοὶ θεαταὶ τοῦ παραδόξου θαύματος, ὥστε, ἀφοῦ γίνων προσεκτικώτεροι, νὰ μὴ δύνανται πλέον νὰ λέγουν: «Αὐτός εἶναι» δὲν εἶναι αὐτός».

Πρὸς τούτοις δὲ θέλει νὰ ἀποδείξῃ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι ξένος πρὸς τὸν νόμον καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἐφ' ὅσον στέλλει τὸν τυφλὸν εἰς τὸν Σιλωάμ· διότι οὕτε ἐκεῖνο ἦτο δυνατὸν ἐπὶ πλέον νὰ φορηθῇ, μήπως ὁ Σιλωάμ λάθῃ τὴν δόξαν· διότι καὶ πολλοὶ πολλὰς φορὰς ἀφοῦ ἐνιψαν ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν ἠξιώθησαν τοιοῦτου θαύματος· δηλαδὴ καὶ ἐκεῖ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐκεῖνη, ἡ ὅποια ἐπετέλει τὰ πάντα. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐμνηνεῖαν προσθέτει εἰς ἡμᾶς ὁ Εὐαγγελιστής. Δηλαδὴ ὅταν εἶπεν: «Εἰς τὸν Σιλω-

1. Ἰωάν. 9, 6-7.
2. Ἰωάν. 9, 6.
3. Ἰωάν. 9, 3.
4. Ἰωάν. 9, 4.

άμ», προσέθεσεν: «Ὁ ἔστιν, ἀπεσταλμένος»⁵, διὰ τὰ μάθητις ὅτι καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστὸς (καὶ ὅχι ἄλλος) αὐτὸν ἐθεράπευσεν, ὅπως ἀκριβῶς λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐπινοῶ γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθοῦσας πέτρας ἢ δὲ πέτρας ἦν ὁ Χριστὸς»⁶.

Ὅπως λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἦτο πέτρα πνευματικῆ, οὐτὼ καὶ ὁ Σιλωάμ ἦτο πνευματικὸς. Εἰς ἡμᾶς δὲ φαίνεται ὅτι καὶ ἡ ἀφνιδία παρουσία τοῦ ὕδατος ὑποδηλοῖ μυστήριον ἀνεκφραστον. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τοῦτο; Ἡ ἀπροσδόκητος ἐμφάνισις, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐν ἀντιθέσει πρὸς οὐρανὸν ποτε προσδοκίαν.

Ἀλλὰ θάλεπε τὴν γνώμην τοῦ τυφλοῦ, ἡ ὁποία εἰς ὄλα ὁπακοῦει διότι δὲν εἶπεν: «Ἐάν καθ' ὁλοκληρίαν ὁ πηλὸς εἶναι, ἢ τὸ πύσμα, αὐτὸ τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ τὴν ὄρασιν, ποία ἀνάγκη ὑφίσταται δι' ἡμᾶς τοῦ Σιλωάμ; ἐάν δὲ ὑφίσταται ἀνάγκη τοῦ Σιλωάμ, ποία ἢ ἀνάγκη τοῦ πηλοῦ; διὰ ποῖον λόγον ἐπέθεσε πηλὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου; διὰ ποῖον λόγον μὲ διετάξε νὰ υἱφθῶ;». Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐσκέφθη ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ δι' ἕν μόνον πράγμα ἦτο ἔτοιμος, δηλαδὴ νὰ πείθεται καθ' ὄλα εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶδε τὰς ἐντολάς, καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα δὲν ἐσκαυθόλιζεν αὐτόν.

Ἐάν δὲ κανεῖς ἐρωτήσῃ: «Πῶς λοιπὸν ἀνέθλεψεν, ἀφοῦ ἀπέθεσε τὸν πηλόν;» τίποτε ἄλλο δὲν θὰ ἀκούσῃ ἐκ μέρους ἡμῶν, παρὰ μόνον ὅτι δὲν γνωρίζομεν τὸν τρόπον. Καὶ τί τὸ ἀπορίας ἄξιον, ἐάν ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν; Διότι οὔτε ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ ἐγνώριζεν, οὔτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἑθεραπεύθη; ἀλλὰ ἐκεῖνο μὲν, τὸ ὁποῖον συνέθη, γνωρίζει, τὸν δὲ τρόπον δὲν δύναται νὰ κα-

5. Ἰωάν. 9, 8. (= ὁ ἐρμηνεύεται ἀπεσταλμένος) ὁ ἱερός Χριστός ποτε ἔχει τὸ «ἀπὸν» ἀπὸ τοῦ «ἐρμηνεύεται».)
6. Α' Κορινθ. 10, 4.

τοῦ λάθῃ. Ὅταν δὲ ὁ θεραπευθεὶς ἤρωτᾷτο ὡς πρὸς αὐτό, ἔλεγε: «πηλὸν ἐπέθηκον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἐνψάμην καὶ θάλεπω»⁷. Πῶς δὲ ἔχει γίνεαι τοῦτο, δὲν δύναται νὰ εἴπῃ, καὶ ἂν μυρίαὶ φορὰς ἐρωτήσῃ αὐτόν.

«Οἱ οὖν γείτονες», λέγει, «καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν ὅτι προσαιτῆς ἦν, ἔλεγον Ὅχι οὕτως ἔστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; Ἄλλοι ἔλεγον Ὅδὸς ἔστι»⁸. Διότι ἡ παραδοξότης τοῦ συμβάντος, ὡδήγει αὐτοὺς εἰς ἀπιστίαν, παρ' ὅτι θεθαίως τόσα εἶχον ρυθμισθῆ, ὥστε νὰ μὴ ἀπιστήσουν. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον: «Ὅχι οὕτως ἔστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;»⁹.

Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλονεικία τοῦ θεοῦ! ποῦ κατέβαινε, μὲ πολλὴν ἀγάπην θεραπεύων τοὺς ἐπαίτας, καὶ ἔνεκα τούτου ἀποστομῶνων τοὺς Ἰουδαίους! Διότι ὅχι μόνον τοὺς ἐνδόξους, οὔτε τοὺς ἐπιφανεῖς, οὔτε τοὺς ἀρχοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀφανεῖς ἐκρινεν ἀξίους τῆς αὐτῆς φροντίδος, καθ' ὅσον μάλιστα εἶχεν ἔλθει διὰ τὴν σωτηρίαν ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον συνέθη εἰς τὸν παραλυτικόν, τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὸν τυφλόν, δηλαδὴ οὔτε ἐκεῖνος ἐγνώριζε, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐθεράπευσεν αὐτόν, οὔτε αὐτός. Συνέθη δὲ αὐτό, λόγῳ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἀνεχώρει δὲ πάντοτε, ὅταν ἐθεράπευεν ὁ Ἰησοῦς, ὥστε νὰ ἐκλείψῃ οὐαδηγῶτα ὑποψία διὰ τὰ θαύματα. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώριζον αὐτόν, ποῖος εἶναι, πῶς θὰ ἐδεσκούοντο εὐχάριστοι ἀπέναντι του καὶ θὰ ἐπλάττον ἱστορίας ἐν σχέσει μὲ τὰ ἐπιτελεσθέντα θαύματα;

7. Ἰωάν. 9, 15.

8. Ἰωάν. 9, 8-9. (Τὸ κείμενον τῆς Κ. Δ. ἀπὸ τοῦ «προσάιτης ἦν», ἔχει τὴν φράσιν «τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν».)

9. Ἰωάν. 9, 9.

Διότι ὁ θεραπευθεὶς πᾶλός δὲν ἦτο ἐκ τῶν περιουθευόντων, ἀλλὰ ἐκ τῶν καθημένων πλησίον τῶν θυρῶν τοῦ ἱεροῦ. Ἐνῶ δὲ ὄλοι ἐξέφραζον ἀμφιβολίας περὶ αὐτοῦ, τί ἀπαντᾷ ἐκεῖνος; «Ἐγὼ εἶμι»¹⁰. Δὲν ἠσθάνθη ἐντροπὴν διὰ τὴν προηγουμένην τύφλωσιν, οὔτε ἐφοβήθη τὸν θυμὸν τοῦ πλήθους, οὔτε ἀποφεύγει νὰ δεῖξῃ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ κηρύξῃ τὸν εὐεργέτην.

«Λέγουσιν αὐτῷ: Πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Λέγει αὐτοῖς: Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς»¹¹. Τί λέγεις; ἄνθρωπος ἐπιτελεῖ τοιαῦτα ἔργα; Ἄλλὰ κατ' ἀρχὴν τίποτε σπουδαῖον δὲν ἐγνώριζε περὶ Αὐτοῦ. «Ἄνθρωπος, λεγόμενος Ἰησοῦς, ἐποίησε πηλὸν καὶ ἐπέχρισε»¹².

6'. Βλέπε, πῶς εἶναι ἀληθής. Δὲν εἶπε πῶς ἐπετέλεσε τοῦτο τὸ θαῦμα (διότι δὲν λέγει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει). Διότι δὲν εἶδεν, ὅτι ἔπτωσεν ἐπὶ τῆς γῆς ὅτι δὲ ἐπέθηκε τὸν πηλόν, τὸ ἀντελαιμδάνετο διὰ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς ἀφῆς.

«Καὶ εἶπέ μοι: Ὑπαγε νύμει εἰς τὴν καλυμθῆσαν τοῦ Σιλβάμα»¹³. Καὶ τοῦτο ἡ ἀκοή του τὸ ἔκαμε ἀντιληπτόν. Καὶ ἀπὸ τί ἐγνώριζε τὴν φωνὴν Αὐτοῦ; Ἀπὸ τῆν συνομιλίαν του πρὸς τοὺς μαθητάς.

Καὶ ἐνῶ λέγει ἄλλα αὐτά, καὶ ἐκ τῶν ἔργων λαμβάνει τὴν σχετικὴν μαρτυρίαν, δὲν δύνανται νὰ εἴπῃ τὸν τρόπον. Ἐάν δὲ διὰ πράγματα αἰσθητά καὶ διὰ τῆς ἀφῆς ἐγγιζόμενοι¹⁴ ὀφίσταται ἀνάγκη πίστεως, πολὺ περισσότερο διὰ τὰ ἀόρατα.

«Λέγουσιν αὐτῷ Ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος; Λέγει: Οὐκ

10. Ἰωάν. 9, 9.

11. Ἰωάν. 9, 11.

12. Ἰωάν. 9, 11.

13. Ἰωάν. 9, 11.

14. Κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «χειροπιάστ.».

οἶδα»¹⁵. Ἐλεγον δὲ τοῦτο τὸ «Ποῦ ἔστιν ἐκεῖνος;» ἔχοντες πλῆρον διάθεσιν φονικὴν κατ' Αὐτοῦ.

Παρατήρει δὲ τὴν ἑλλησπιν καυχῆσεως ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ, πῶς δὲν παρίστατο εἰς τοὺς θεραπευομένους (μετὰ τὴν θεραπείαν) διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀπακτίσῃ δόξαν, οὔτε νὰ προσελκύσῃ τὸ πλῆθος, οὔτε νὰ ἐπιχειρήσῃ.

Βλέπε πῶς ὄλα μὲ φύλαχθή τρόπον τὰ ἐκθέτει ἀπαντῶν ὁ τυφλός. Ἦθελον μὲν τὸν Χριστὸν νὰ εὑρουν, ὥστε νὰ οδηγήσουν Αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπέτυχον τοῦτο, ὡδήγουν τὸν πρῶτον τυφλὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, διὰ νὰ ἐρωτήσουν ἐκεῖνοι αὐτὸν μὲ μεγαλύτεραν θριμύτητα: διὰ τοῦτο θαθαίως καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς σημεῖώνει ὅτι ἦτο Σάββατον, δηλοῦν δὲ διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν πονηράν αὐτῶν σκέψιν, καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὅποιαν ἐζήτην Αὐτὸν νὰ κατηγορήσουν, ἐδρίσκοντες βῆθελν ὡς ἀφορμὴν αὐτὴν καὶ δυνάμενοι οὕτω νὰ διαθάλουν τὸ θαῦμα διὰ τῆς ἐντυπώσεως περὶ παραβάσεως τοῦ Νόμου.

Καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι, ὅταν εἶδον αὐτὸν, ἀμέσως τίποτε ἄλλο δὲν εἶπον, παρὰ μόνον: «Πῶς ἀνέφξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»¹⁶. Καὶ βλέπε πῶς λέγουν διότι δὲν εἶπον: «Πῶς ἀνέθλεψας;» ἀλλὰ «Πῶς ἀνέφξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;» παρέχοντες εἰς αὐτὸν εὐκαιρίαν νὰ διασώλῃ Ἐκεῖνον δι' ἔργασίαν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου. Ἐκεῖνος δὲ ὁμιλεῖ συντομώτερον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἔχουν μάθει: διότι χωρὶς οὔτε τὸ δνομα νὰ εἴπῃ, οὔτε ὅτι «εἶπέ μοι: Ὑπαγε νύμει», λέ-

15. Ἰωάν. 9, 15.

16. Ἰωάν. 9, 15. (Τὸ αὐθεντικὸν κείμενον ἔχει οὕτως: «Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέθλεψες». Πιθὼνός ὁ Χρυσόστομος τὴν φράσιν τὴν ὅποιαν ἀναφέρει, ἀπακλείων τὸ «πῶς ἀνέθλεψες;», εἰκόζει ἐκ τῶν χωρίων 9, 17 καὶ 9, 28).

γει ἀμέσως: «Πηλὸν ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἐνώσθη καὶ βλέπω»¹⁷. Διότι εἶχεν ἐπακταθῆ τέλει ἢ διαβολῇ καὶ ἐκεῖνοι εἶχον εἶπει: «Ἴδε ὁ Ἰησοῦς οἷα ἐργάζεται ἐν Σαββάτῳ, πηλὸν χρίει!».

Σὺ δὲ ἐξέτασε, πῶς δὲν ταρασσεται ὁ τυφλὸς διότι ὅταν μὲν ἔλεγε περὶ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα συνέθησαν, ἀνευ κινδύνου ἐρωτώμενος, δὲν ἦτο τόσον σπουδαῖον τὸ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὸ ἀξιοθαύμαστον εἶναι τώρα, ὅτι καὶ εἰς μεγαλύτερον κίνδυνον περιελθὼν, οὔτε ἀρναίται, οὔτε λέγει ἀντίθετα πρὸς τὰ προηγούμενα.

Τὶ κάμουν λοιπὸν οἱ Φαρισαῖοι, μάλλον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι; Ὡδήγησαν μὲν αὐτόν, διὰ νὰ ἀρηθῆ, ἔπαβον δὲ τὸ ἀντίθετον ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελον, τὸ ἔμαθον καὶ μὲ μεγαλύτεραν ἀκρίβειαν. Καὶ ὀφίστανται τοῦτο παντοῦ ἐν σχέσει μὲ τὰ θαύματα, μὲ περισσότεραν δὲ σαφήνειαν θὰ ἀποδειξώμεν αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ.

Τὶ λέγουν λοιπὸν οἱ Φαρισαῖοι; «Ἐλεγόν τινας (ἔχι ἔλοι, ἀλλὰ οἱ θρασύτεροι): «Ὅστος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν;»¹⁸.

Βλέπεις ὅτι: ἐκ τῶν σημείων προσελεύκοντο; Διότι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πρότερον εἶχον σταθεῖ ὀηρέτας διὰ νὰ ὀδηγηθῆ Ἰκεῖνος ἐνώπιον αὐτῶν, ἀκουσε τί λέγουν τώρα, ἂν καὶ δὲν τὸ λέγουν ἔλοι; διότι, ἐπειδὴ ἦσαν ἄρχοντες, ἐνεκα τῆς φιλοδοξίας καθίσταντο ἄπιστοι. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ὀμολόγουν.

Ὁ μὲν πολὺς λαὸς ἦτο εὐκαταφρόνητος, δεδομένοιο ὅτι δὲν συνέβαλλε πολὺ εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν,

17. Ἰωάν. 9, 15.
18. Ἰωάν. 9, 19.

οἱ δὲ ἄρχοντες, ἐπειδὴ περισσότερον διεκρίνοντο, δυσκολώτερον ἐλάμβανον θάρρος νὰ ὀμολογήσουσιν διότι ἄλλοι μὲν κατεῖχε φιλαρχία, ἄλλοι δὲ θεΐλια καὶ ὁ ἐκ μέρους τῶν πολλῶν φόβος.

Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε: «Πῶς δύνασθε πιστεῦειν, βόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες;»¹⁹. Καὶ αὐτοὶ μὲν, ἐνῶ ἐζήτουν ἀδίκως νὰ φονεύσουσιν, ἔλεγον ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνοι δὲ, ὁ ὁποῖος θεραπεύει, ἔλεγον ὅτι δὲν δύναται νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατον. Πρὸς αὐτὴν τὴν γνώμην, ἀντέταξαν οἱ ἄλλοι τὸ ὅτι ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ τοιαῦτα θαύματα.

Οἱ πρῶτοι μὲν, ἐκ κακίας ἀποσιωπῶντες τὸ γεγονός, ἔφερον εἰς τὸ μέσον τὴν φαινόμενην παράδοξον διότι δὲν ἔλεγον ὅτι θεραπεύει κατὰ τὸ Σάββατον, ἀλλ' ὅτι «τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ», οἱ δεῦτεροι δὲ πάλιν ἀσθενῶς ἀντιδρῶν διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ δεῖξουν πῶς δὲν λύεται τὸ Σάββατον, ἀντὶ τοῦ ἐπιχειρήματα μόνον ἐκ τῶν θαυμάτων. Καὶ εὐλόγως; διότι ἀκόμη ἐνόμιζον ὅτι Ἰκεῖνος εἶναι ἄνθρωπος. Διότι ἐάν δὲν εἶχεν οὕτω τὸ πρῶγμα, θὰ ἠδύνατο καὶ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ προσπίψουν τὴν γνώμην των, δηλαδὴ ὅτι ἦτο Κύριος τοῦ Σαββάτου, καὶ Αὐτὸς ἐδημιούργησεν αὐτό ἀλλὰ ἀκόμη μέχρι τότε δὲν εἶχον φεῖσιν τὴν γνώμην. Οὐδεὶς θεοαῖως ἐξ αὐτῶν ἐτόλμα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἠθέλε νὰ τὰ εἴπῃ φανερά, οὔτε εἰς ἔκφρασιν γνώμης, ἀλλὰ εἰς ἀμφισβήτησιν²⁰, ἄλλοι μὲν λόγῳ ἐλλείψεως θάρρους, ἄλλοι λόγῳ φιλαρχίας.

«Σχίσμα οὖν ἦν ἐν αὐτοῖς»²¹. Τὸ σχίσμα τοῦτο ἤρχισε πρῶτον νὰ δημιουργηθῆ εἰς τὸν λαόν, μετὰ ταῦτα

19. Ἰωάν. 5, 44.
20. Ἰωάν. 9, 18.
21. Ἰωάν. 9, 19.

καί εἰς τοὺς ἄρχοντας· «Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθὸς ἐστίν, ἄλλοι δὲ· Οὐχί, ἀλλ' ἀπατᾷ τὸν ὄχλον»²². Βλέπετε πῶς περισσώτερον ἀσύνετοι ἀπὸ τὸ πλῆθος οἱ ἄρχοντες, ὅτι ἐκ τῶν ὑστέρων ἐσχίσθησαν; Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ σχίσμα πάλιν οὐδεμίαν γενναϊότητα ἐπέδειξαν, ὅταν ἐβλεπον τοὺς Φαρισαίους νὰ εἶναι ἀπειλητικά.

Διότι, ἐὰν θεαίως τελείως ἀποσχίζοντο, ταχέως θὰ ἐλάμβανον γνώσιν τῆς ἀληθείας· διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσχισθοῦν τελείως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος ἔλεγε· «Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν»²³· διότι ὑπάρχει καὶ κακὴ ὁμόνοια, ὑπάρχει καὶ καλὴ διαφωτισία²⁴· διότι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐκτίζον τὸν πύργον, εἶχον ὁμόνοιαν ἀποθαίνουσαν εἰς κακὸν Ἰδικόν των, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πάλιν ἔνευ μὲν τῆς θελήσεώς των, ἀλλ' ἔμας πρὸς ὠφέλειάν των ἐχωρίσθησαν. Καὶ οἱ περὶ τὸν Κορῆ δὲ κακὴν ὁμόνοιαν εἶχον, διὰ τοῦτο καλῶς ἐχωρίσθησαν· καὶ ὁ Ἰούδας κακὴν ὁμόνοιαν συνῆψε μὲ τοὺς Ἰουδαίους.

Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ χωρισθοῦν οἱ ἄνθρωποι καλῶς, καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὁμοιοῦσιν κακῶς²⁵. Διὰ τοῦτο λέγει· «Ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου σκανδαλίξῃ σε, ἐκκοψὸν αὐτόν· ἐὰν ὁ ποὺς σου, ἔκτεμα αὐτόν»²⁶.

Ἐὰν δὲ πρέπει νὰ ἀποχωρίζωμεθα ἀπὸ μέλος, τὸ ὅποιον κακῶς ἔχει συναρθῆ, πολὺ περισσώτερον ἀπὸ φίλους, οἱ ὅποιοι κακῶς ἔχουν ἐνωθῆ μὲ ἡμᾶς. «Ὡστε ἡ

22. Ἰωάν. 7, 12.

23. Ματθ. 10, 34.

24. Σχήματα ἀντιθέσεως, ὁμοκατάκτιον καὶ ὁμοιστέλετον· ἔστι γὰρ καὶ κακὴ ὁμόνοια, ἔστι καὶ καλὴ διαφωτισία.

25. Ἔστιν οὖν ἀσχηθὸν καλῶς καὶ ἔστιν ὁμοιοῦσι κακῶς. Συγκαταλήτων ὁ Ἐρέρχης ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐν ὄρχῃ ἔκφρασησαν γνώμην (ἴδε σμ. 25) κατ' ἀντίστροφον σειράν.

26. Ματθ. 5, 29 καὶ 18, 8-9.

ὁμόνοια δὲν εἶναι εἰς ἕλας τὰς περιπτώσεις καλὴ, ἔπας θεαίως οὔτε ὁ χωρισμὸς εἰς ἕλας τὰς περιπτώσεις κακὸς²⁷.

γ'. Λέγω αὐτά, διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς πονηροὺς, καὶ νὰ ἀκαλουθῶμεν τοὺς ἀγαθοὺς· διότι ἐὰν μεταξὺ τῶν μελῶν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχει σαπίσει καὶ εἶναι ἀθεράπευτον κόπταμεν, ἐπειδὴ φοβοῦμεθα μήπως καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα ὑποστῇ τὴν αὐτὴν νηλάθειαν, καὶ κάμνομεν αὐτό, ὅχι ἐπειδὴ περιφρονοῦμεν ἐκεῖνο, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλομεν νὰ διαφυλάξωμεν τὸ ὑπόλοιπον, πολὺ περισσώτερον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πράττωμεν τοῦτο ἐπὶ ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι συναναστρέφονται μὲ ἡμᾶς κακῶς. Διότι ἐὰν μὲν δυνάμεθα καὶ ἐκεῖνους νὰ διαρθώσωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ μὴ θλασθῶμεν, πρέπει τὰ πάντα νὰ πράξωμεν, ἐὰν δὲ καὶ ἐκεῖνοι μένουσιν ἀδιάρθρωτοι καὶ ἡμᾶς θλάπτουν, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀποχωρίσωμεν αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐκβιάξωμεν· διότι πολλάκις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μάλλον θὰ συναποκομίσουν κέρδος.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοιοῦτοτρόπως συμβουλεύει λέγων· «Καὶ ἐξαιρεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ὁμῶν αὐτῶν»²⁸. Καί· «ἐἴνα ἐξαρθῆ ἐκ μέσου ὁμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας»²⁹.

Διότι εἶναι κακόν, εἶναι κακόν ἢ συναναστροφή μὲ πονηροὺς. Δὲν προσβάλλει μὲ τὴν τῶσιν ταχύτητα ὁ λοιμὸς, οὔτε ἡ ψώρα καταστρέφει αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἔχουν μολυνθῆ, οἱ ὅποιοι κατέχονται ὑπὸ τῆς νόσου, μὲ βίην ἢ κακίαν τῶν πονηρῶν ἀνδρῶν· «φθειροῦσι γὰρ ἡθῆ χρη-

27. Ἰδοὺ ὅτι διὰ τρίτην φορὴν ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐν σμ. 25 καὶ 26 γνώμην κατ' ἀντίστροφον σειράν πρὸς τὸ δεύτερον (σμ. 25)·

Ἦστε οὖν πανταχοῦ ὁμόνοιο καλόν, ὡςπερ οὖν οὐδε πανταχοῦ διασσεως κακόν.

28. Α' Κορινθ. 5, 13.

29. Α' Κορινθ. 5, 2.

στά θυμιλία κακαίς³⁰· και ὁ Προφήτης πάλιν: «Ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, και ἀφορίσθητε»³¹.

Κανείς λοιπὸν νὰ μὴ ἔχη κακὸν φίλον· διότι ἐὰν κακοῦς υἱὸς ᾖταν ἔχωμεν τοὺς ἀποκηρύττομεν, και δὲν λαμβάνομεν ὅπ' ὄφιν τὴν συγγένειαν, οὔτε τοὺς νόμους αὐτῆς, οὔτε τὴν ἐξ αὐτῆς ἀνάγκην, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς φίλους και τοὺς γνωρίμους, ᾖταν εἶναι πονηροί· διότι και ἂν δὲν ὀποστώμεν οὐδεμίαν ζῆμιαν ἐκ μέρους των, τὴν κακὴν φήμην δὲν θὰ δυνηθῶμεν θεσπίως νὰ διαφύγωμεν· διότι οἱ ἔξω τῆς οἰκογενείας δὲν ἔρευνοῦν τὴν ζωὴν μας, ἀλλὰ κρίνουν ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι συνασπρέφονται μὲ ἡμᾶς.

Αὐτὰ συμβουλεύω και εἰς τὰς γυναῖκας και εἰς τὰς παρθένους· διότι λέγει «Προνοοῦμενοι κατὰ οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ και ἐνώπιον ἀνθρώπων»³².

Ἔλα λοιπὸν ἅς τὰ πρόττωμεν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ σκανδαλισθῆ ὁ πλησίον διότι ὁ Θεός, και ἂν εἶναι λίαν ὀρθός, ἐὰν δημιουργῆ εἰς τοὺς ἄλλους σκάνδαλον, τὸ πᾶν καταστρέφει. Καὶ πᾶς εἶναι δυνατὸν ἢ ὀρθῆ διαβίωσις νὰ προκαλέσῃ σκάνδαλον· ᾖταν ἢ συναστροφή μὲ τοὺς μὴ ὀρθῶς διαβιούντας δημιουργῆσιν εἰς τὸν ὀρθῶς διαβιούντα κακὴν φήμην³³· διότι ᾖταν, ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς ἑαυτούς, συναστροφώμεθα μὲ τοὺς πονηροὺς, και ἂν οἱ ἴδιοι δὲν ἐλασθῶμεν, ἄλλους σκανδαλίζομεν.

Αὐτὰ και εἰς τοὺς ἀνδρας και εἰς τὰς γυναῖκας τὰ

30. Α' Κορινθ. 15, 33. Ταῦτο λέγει και ὁ Μένανδρος: «Φεβρουσαν ἢ ἢν χρῆσθ' ὀμίλια κακαί».

31. Ἰερου. 28, 45.

32. Ρωμ. 12, 17.

33. Καὶ ὁ Ἰσχυρὸς τονίζει περὶ αὐτοῦ λέγων: Ἐλθοῦσθε τὰς Σισυβίαν, καιν φεῦδός ἄσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν ἀλήθειαν ἄγνωστοὶ πρὸς ἑῆ τὴν δόξαν ἀπολέησαν. (Ἰσχυρ. πρὸς Ἀθηναίους 17).

λέγω και εἰς τὰς παρθένους, ἀφῆρων εἰς τὴν συνειδήσιν αὐτῶν μετὰ ἀκριθείας νὰ γνωρίσουν πόσα κακὰ γεννῶνται ἐκ τῶν τοιούτων συναστροφῶν· διότι ἐγὼ μὲν δὲν ὀποστεύω τίποτε πονηρὸν, οὔτε κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν τελειοτέρων, ἀλλὰ ὁ ἀπλοϊκώτερος ἀδελφός παροβλάπτεται ἐκ τῆς τελειότητος τῆς ἰδικῆς σου. Πρέπει δὲ νὰ λαμβάνωμεν ὅπ' ὄφιν και τὴν ἀσθένειαν ἐκείνου. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν θλασθῆ αὐτός, θὰ θλασθῆ ὁμοῦς ὁ Ἐθνικός.

Ὁ δὲ Παῦλος προέτρεψε νὰ μὴ σκανδαλίζωμεν οὔτε τοὺς Ἰουδαίους, οὔτε τοὺς Ἐθνικούς, οὔτε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ³⁴.

Ἐγὼ τίποτε τὸ πονηρὸν δὲν ὀποστεύω διὰ τὴν παρθένον (διότι ἀγαπῶ τὴν παρθένον· ἐῆ δὲ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακόν³⁵)· ἐγὼ ἀγαπῶ εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν πολιτείαν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ και δὲν δύναμαι νὰ διαλογισθῶ κατὰ τὸ ἄστοπον. Πῶς θὰ πείσωμεν τοὺς ἐκτός αὐτῶν εὐρισκομένους· διότι πρέπει και δι' ἐκείνους νὰ λάθωμεν πρόνοιαν.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἄς ρυθμίζωμεν τὰ ἀφορῶντα εἰς ἡμᾶς, ὥστε νὰ μὴ δύνανται οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀπίστων νὰ εἰρῆ ἐναντίον ἡμῶν δικαίαν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν· διότι ὅπως ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι θεικνύουν ὀρθὸν Θεὸν δοξάζουν τὸν Θεόν, οὕτω και ἐκείνοι οἱ ὅποιοι θεικνύουν τὸν ἀντίθετον συντελοῦν εἰς τὸ νὰ θλασθῆ μῆται.

Ἄλλὰ ἄς μὴ συμβῆ νὰ ὕπάρχουν πλησίον μας ἄνθρωποι τοιοῦτοι, ἀλλὰ οὕτω νὰ λάμψουν τὰ ἔργα ἡμῶν, ὥστε νὰ δοξασθῆ ὁ Πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, και ἀξιώσθωμεν τῆς ἐξ Ἐκείνου προερχομένης δόξης· τὴν ὁ-

34. Α' Κορινθ. 10, 32.

35. Α' Κορινθ. 13, 5.

ποιαν ἄς συμῆῃ νὰ ἐπιτύχωμεν ἄλλοι ἡμεῖς διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀνήκει εἰς τὸν Πατέρα ἡ δόξα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΗ' (58)

(Ἰωάν. θ', 17-33)

«Λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, δι: ἡμαῖξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστασαν οὐδὲ αἱ Ἰουδαῖοι».

α'. Τὰς Γραφὰς πρέπει ὄχι ἀπλῶς οὔτε ἐπιτολιμῶς νὰ ἀνογιγνώσκωμεν, ἀλλὰ μὲ ἄλλην τὴν ἐπιμέλειαν, ὥστε νὰ μὴ εὐρίσκωμεν δυσκολίας εἰς τὴν ἐρμηνείαν των. Διότι καὶ τώρα εὐλόγως δύναται κανεὶς εἶδῃ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀπορίαν, πῶς, ἐνῶ εἶπον: «Ὁστος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ»², λέγουσι εἰς αὐτόν: «Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡμαῖξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»³. Καὶ δὲν εἶπον: «Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι παρέλυσεν τὸ Σάββατον;» ἀλλὰ τώρα θέτουσι τὸ ἐρώτημα τὸ σχετικὸν μὲ τὴν ἀπολογίαν ἀντὶ τοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν κατηγορίαν.

Τί δύναται λοιπὸν νὰ ἀπαντήσῃ κανεὶς; Δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον: «Ὁστος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θε-

1. Ἰωάν. θ, 17.
2. Ἰωάν. θ, 18.
3. Ἰωάν. θ, 17.

οῦ»⁴, ἀλλ' ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὁποῖοι εἶπον: «Ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς οὐ δύναται τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν»⁵· διότι ἐπειδὴ ἤθελον νὰ ἀποστομώσουν τοὺς πρώτους τῶν ἰσχυρῶν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι συνηγοροῦν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ὄηγουσιν εἰς τὸ μέσον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔλαθε πείραν τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐρωτοῦν.

Βλέπε λοιπὸν τοῦ πτωχοῦ τὴν σοφίαν· διότι ἀπὸ δούλου αὐτοῦ μὲ περισσοτέραν σύνεσιν ὁμιλεῖ. Καὶ πρῶτον μὲν λέγει ὅτι «προφήτης ἐστὶ»⁶ καὶ δὲν ἐφοθήθη αὐτῶν τῶν διεστραμμένων Ἰουδαίων τὴν κρίσιν, οἱ ὁποῖοι ἐξέφραζον ἀντίθετον γνώμην καὶ ἔλεγον: «Πῶς δύναται ὁστος εἶναι παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ Σάββατον οὐ τηρῶν;»⁷ ἀλλὰ ἔλεγεν «ὅτι προφήτης ἐστὶ. Καὶ οὐκ ἐπίστευσαν ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως οὗ ἐφώνησαν τὸς γονεῖς αὐτοῦ»⁸.

Καὶ ἐξέτασε μὲ πόσους τρόπους ἐπιχειροῦν νὰ συγκαλύψουν τὸ θαῦμα καὶ νὰ τὸ ἀποκλείσουν. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ φύσις τῆς ἀληθείας, διὰ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων φαίνεται νὰ διώκεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τούτων καθίσταται ἰσχυρότερα· λάμπει διὰ τούτων τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων συγκαλύπτεται· διότι ἐάν δὲν ἐγίνοντο αὐτά, ὑπὸ τῶν πολλῶν θὰ ἐθεωρεῖτο ὑποπτόν τὸ θαῦμα, τώρα δὲ, ὡς ἐάν φροντίζουσιν διὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀλήθειαν, πράττουσι κατ' αὐτῶν τὸν τρόπον ὅλα, καὶ δὲν θὰ ἐνήργουν κατ' ἄλλον τρόπον, ἐάν θεοσίως ἐπραττεν τὰ πάντα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ· διότι καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἐπεχείρησαν νὰ καταθάλλουν αὐτόν,

4. Ἰωάν. θ, 18.
5. Ἰωάν. θ, 18.
6. Ἰωάν. θ, 17.
7. Ἰωάν. θ, 18.
8. Ἰωάν. θ, 17-18.

λέγοντες: «Πῶς ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»⁹ δηλαδή μήπως ἐπέτυχε τοῦτο μὲ καμίαν μαγείαν; Διότι καὶ ἄλλοτε, ἐπειδὴ δὲν εἶχον τίποτε νὰ καταγγεῖλαιον, ἐπιχειροῦν νὰ διαβάλλουν τὸν τρόπον τῆς θεραπείας λέγοντες: «Οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβοὺλ τῶ ἔρχονται τῶν δαιμονίων»¹⁰ καὶ ἐδῶ πάλιν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο νὰ εἶπουν, καταφεύγουν εἰς τὸ ἐπιχείρημα περὶ τοῦ καταλλήλου χρόνου, λέγοντες ὅτι λύει τὸ Σάββατον¹¹, καὶ πάλιν ὅτι «ἀμαρτωλὸς ἐστὶ»¹².

Καὶ ἰδὼς οὕς, οἱ ὅποιοι φθονεῖτε καὶ εἴθετε ἑτοιμοὶ νὰ εὑρετε πρόσχημα διὰ κατηγορίαν τῶν ὄντων πεπραγμένων, οὕς ἤρώτησε μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, λέγων: «Τίς ἐξ ὧν ἐλέγξει με περὶ ἁμαρτίας;»¹³ Καὶ κανεὶς δὲν ὠμίλησεν οὕτε εἶπεν ὅτι «βλασφημεῖς, ἀναμάρτητον λέγον σεαυτὸν». Καὶ βεβαίως, ἐάν εἶχον νὰ εἶπουν τι, δὲν ἦν ἐσώπων διότι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ ἤκουσαν ὅτι ὑπάρχει πρὸ τοῦ Ἀβραάμ, ἐλιθοβολήσαν αὐτόν, καὶ ἐκαυχῶντο μὲν ὅτι καταγόνοισιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἦσαν ἀνθρωποκτόνοι, δι' ἑκεῖνον δὲ, ὁ ὁποῖος ἐπετέλει τοιαῦτα θαύματα, ὅταν θεράπευσεν, ἔλεγον ὅτι δὲν καταγεται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐπειδὴ δὲν ἐτήρει τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου. ἐάν εἶχον τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν, δὲν θὰ παρέλειπον αὐτήν.

Ἐάν δὲ τὸν καλοῦν ἁμαρτωλὸν διὰ τοῦτον τὸν λόγον, διότι ἐθεωρεῖτο ὅτι καταλύει τὸ Σάββατον, καὶ ἡ κατηγορία αὐτῆ ἐφάνη ἀσπῆρκτης, ἀφοῦ, οἱ ἀνῆκοντες εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν μὲ αὐτούς, τοὺς κατηγορήσαν

9. Ἰωάν. 9, 17.
10. Μαρθ 12, 24.
11. Ἰωάν. 9, 18.
12. Ἰωάν. 9, 16.
13. Ἰωάν. 9, 49.

διὰ ψυχρότητα πολλὴν καὶ μικροψυχίαν.

Ἀπὸ παντοῦ λοιπὸν ἀφοῦ εὑρον ἐμπόδια, ἔρχονται ἐν συνεχείᾳ εἰς ἄλλο ἐπιχείρημα περισσότερον ἀναίσχυτον καὶ θρασύ. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τοῦτο; «Οὐκ ἐπίστευσαν», λέγει, «ὅτι ἦν τυφλός, καὶ ἀνέβλεψε»¹⁴.

Πῶς λοιπὸν τὸν κατηγορήσαν ὅτι δὲν τηρεῖ τὸ Σάββατον; ἢ προφανῶς ἐπειδὴ ἐπίστευσαν διετύπωσαν αὐτὴν τὴν κατηγορίαν¹⁵; Πῶς δὲ δὲν ἐδώσατε προσοχὴν εἰς τὸν πολὺν λαόν; εἰς τοὺς γείτονας, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον αὐτόν; Ἀλλὰ, πράγματι τὸ ὅποιον εἶπον, τὸ ψεῦδος παντοῦ συλλαμβάνεται εἰς τὴν ἴδιαν αὐτοῦ παγίδα, δι' ἐκεῖνων τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων νομίζει ὅτι διαβάλλει τὴν ἀλήθειαν, αὐτὴν δὲ λαμπροτέραν παρουσιάζει¹⁶, πράγμα τὸ ὅποιον ἀκριβῶς καὶ τῶρα συνέθη.

Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς, ὅτι δὲν εἶπον τίποτε ὀρθόν οἱ γείτονες καὶ οἱ παρατηροῦντες αὐτόν, ἀλλὰ ὅτι ὠμίλουν περὶ ἀνθρώπου ὁμοίου πρὸς τὸν θεραπευθέντα, φέρουν εἰς τὸ μέσον τοὺς γονεῖς, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀποδεικνύοντες παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀληθῶς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον συνέθη διότι καὶ αὐτοὶ περισσότερον ἀπὸ ἄλλους ἐγνώριζον τὸ τέκνον αὐτῶν.

Διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ποιήσουν αὐτόν, ἀλλὰ ἐβλέπον ὅτι μὲ ἄλλον τὸ θάρρος ἐκήρυσσε τὸν Ἐδουεργέτην του, ἤλπιζον ὅτι μὲ τοὺς γονεῖς θὰ προκαλέσων ἀμφισβήτησιν διὰ τὸ θαῦμα. Καὶ ἐλέπε τὴν κακὴν πρόθεσιν τῆς ἐρωτήσεως. Διότι τί λέγει; Ἀφοῦ ἔφερον αὐτούς εἰς τὸ μέσον, ὥστε νὰ ἐμβάλουν αὐτούς εἰς ἀγωνίαν, μὲ πολλὴν σφοδρότητα καὶ θυμὸν ἀπευθύνουν τὴν

14. Ἰωάν. 9, 18.

15. Διότι ἐάν δὲν ἐπίστευον ὅτι ἐπετέλεσθαι θαῦμα, δὲν θὰ ὠμίλουν περὶ καταλύσεως τοῦ Σαββάτου.

16. Ἀποφθεγματικαὶ οἱ λόγοι οὗτοι: Πανταχοῦ τὸ ψεῦδος εαυτῷ μὲν περιπίπτει, δι' ὧν ἐπικρούειν τὴν ἀλήθειαν δοκεῖ, τὴν δὲ ἀλήθειαν λαμπροτέραν ἐμφαίνει.

ἐρώτησιν: «Ὁτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν;»¹⁷. Καὶ δὲν εἶπαν: «Ὁ ποτὲ τυφλός», ἀλλὰ τί; «Ὅν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη;»¹⁸ ὡς ἂν αὐτοὶ ἔκαμνον σκευωρίας καὶ ἐπεδοκίμαζον τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ.

Ἀποτρόπαιοι καὶ λίαν ἀποτρόπαιοι! Καὶ ποῖος πατήρ θά προετίμα νὰ ἐκτομίση τοιαῦτα ψεύδη; Διότι σχεδὸν λέγουσιν: «Ὅν ὑμεῖς ἐποίησατε τυφλόν»¹⁹, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ διεδώκατε πανταχοῦ τὸν λόγον».

«Πῶς οὖν θλέπει νῦν;»²⁰. Ὅποια ἀνοησία! Ἰδικόν σας, λέγουσιν, εἶναι τὸ τέχνασμα καὶ τὸ ἐπιπόνημα! Διότι μὲ τὰ δύο αὐτὰ ἐπιχειροῦν νὰ τοὺς κάμουν νὰ ἀρνηθοῦν, δηλαδὴ καὶ μὲ τὴν φράσιν: «Ὅν ὑμεῖς λέγετε», καὶ μὲ τὴν φράσιν «Πῶς οὖν θλέπει ἄρτι;»²¹.

6'. Ἀφοῦ λοιπὸν διετυπώθησαν τρεῖς ἐρωτήσεις ἐάν ἦτο υἱὸς αὐτῶν, ἐάν ἦτο τυφλός, καὶ πῶς ἀνέβλεψε, τὰς δύο μόνον ὁμολογοῦν, τὴν τρίτην δὲ δὲν τὴν ἐπιβεβαιώνουν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀπέθη ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὥστε κανεὶς ἄλλος, ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐθεραπεύθη, καὶ ἦτο ἀξιώσιμος, νὰ ὁμολογήσῃ αὐτὰ οἱ γονεῖς αὐτοῦ θεαίως πῶς θὰ ἐφαίνοντο εὐχάριστοι, οἱ ὅποιοι καὶ μερικὰ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐγνώριζον τὰ παρεσιώπησαν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων; Τί λέγουσιν δηλαδὴ; «Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν ἡμεῖς οἶδαμεν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη» πῶς δὲ νῦν θλέπει ἢ τίς ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς; ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λόγον καλῆσαι»²². Ἀφοῦ κατέστησαν αὐτὸν ἀξιώσιμον, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέσιον ἀπὸ ἐπάνω των τὴν εὐθύνην. Δὲν

17. Ἰωάν. 8, 19.

18. Ἰωάν. 9, 18.

19. Παρασιώσατε αὐτὸν ὡς τυφλόν.

20. Ἰωάν. 9, 18.

21. Ἰωάν. 9, 19.

22. Ἰωάν. 9, 20-21.

εἶναι παιδίον, λέγουσιν, οὔτε νήπιον, ἀλλὰ ἱκανὸς νὰ μαρτυρήσῃ σχετικῶς μὲ τὸν ἑαυτὸν του.

«Ταῦτα δὲ εἶπον διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»²³. Νὰ παρατηρήσῃ, πῶς πάλιν ὁ Εὐαγγελιστὴς φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν γνώμην αὐτῶν καὶ τὴν πρόθεσιν. Αὐτὰ λέγω δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι ἔλεγον προηγουμένως, δηλ. ὅτι «ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖ τῷ Θεῷ»²⁴, ὅτι ἂν καὶ ἐκεῖνο ἦτο τῆς γνώμης τῶν Ἰουδαίων καὶ ὄχι τῆς κρίσεως τοῦ Χριστοῦ πόρισμα, θὰ προσέθετον ὁ Εὐαγγελιστὴς, καὶ θὰ ἔλεγεν ὅτι ἦτο γνώμη Ἰουδαϊκῆ.

Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατέπεμψαν αὐτοὺς εἰς τὸν θεραπευθέντα, πάλιν ἐκάλεσαν αὐτὸν διὰ δεύτεραν φοράν. Καὶ δὲν λέγουσιν μὲν φανερώς καὶ μὲ ἀνασχυντίαν τοῦτο «Ἄρνησαι ὅτι ὁ Χριστὸς ἐθεράπευσε», ἀλλὰ θέλουσιν τοῦτο νὰ τὸ περιβάλλουν μὲ πρόοχημα εὐλαβείας; δηλαδὴ λέγουσιν: «ὅς δόξαν τῷ Θεῷ»²⁵ διότι νὰ εἶπουν μὲν εἰς τοὺς γονεῖς: «Ἄρνησασθε ὅτι ὁ υἱὸς ἡμῶν ἐστίν, καὶ ὅτι τυφλὸν ἐγεννήσατε», ἐφαίνετο ὅτι εἶναι πολὺ γελοῖον, εἰς αὐτὸν δὲ πάλιν νὰ εἶπουν τοῦτο, θὰ ἦτο φανερὰ ἀνασχυντία διὰ τοῦτο μὲν δὲν λέγουσιν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον παυόργον διατυπώνουν αὐτοὺς. «ὅς δόξαν τῷ Θεῷ» λέγοντες; δηλαδὴ: «ὁμολόγησον ὅτι οὗτος οὐδὲν εἰργάσατο».

«Ἥμεῖς οἶδαμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ἐστίν»²⁷. Πῶς λοιπὸν δὲν ἐπετιμήσατε αὐτόν, ὅταν ἔλεγε: «Τίς ἐξ ἡμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;»²⁸ ἀπὸ ποῦ δὲ γνωρίζετε, ὅτι εἶναι ἀμαρτωλός; Ὅταν δὲ εἶπον αὐ-

23. Ἰωάν. 9, 22.

24. Ἰωάν. 5, 18.

25. Ἰωάν. 9, 24.

26. Ἰωάν. 9, 24.

27. Ἰωάν. 9, 24.

28. Ἰωάν. 8, 46.

τοί: «Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ» καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτε, ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ συνήτησεν αὐτόν, τὸν ἐπήνεσε, καὶ δὲν τὸν κατηγορήσεν οὔτε εἶπε: «Διατί οὐκ ἔδωκας δόξαν τῷ Θεῷ;» ἀλλὰ τί εἶπε; «Πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»²⁹, διὰ τὰ μάθησις ὅτι τὸ νὰ δοξάζῃς τὸν Θεὸν τοῦτο εἶναι.

Ἐάν δὲ δὲν ἦτο ἰσοτίμος μὲ τὸν Πατέρα, αὐτὴ δὲν θὰ ἦτο δόξα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τιμᾷ τὸν Υἱόν, ὁ ἴδιος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τιμᾷ τὸν Πατέρα, δικαίως δὲν ἐπιτιμᾶται ὁ τυφλός. Ὅταν λοιπὸν ἀνέμενον τοὺς γονεῖς αὐτοῦ νὰ ἀρνηθοῦν, τίποτε δὲν ἔλεγον εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ δὲ εἶδον ὅτι δὲν συναπεκόμισαν οὐδὲν κέρδος ἐκ τούτου, πάλιν ἐπανέρχονται εἰς αὐτόν, λέγοντες ὅτι «ἁμαρτωλὸς ἐστὶν οὗτος. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν· Εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστίν, οὐκ οἶδαν ἔν οἶδαν, ὅτι, τυφλὸς ὢν, ἄρτι θλάπω»³⁰.

Ἄρα γε μήπως ἐφοσθήθη ὁ τυφλός; Εἶθε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη! Καὶ πῶς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι «προφήτης ἐστίν», λέγει: «Εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστίν, οὐκ οἶδαν;». Λέγει τοῦτο ὅχι διότι ἔχει τοιαύτην διάθεσιν πρὸς τούτου, οὔτε ἐπειδὴ περὶ τούτου ἔχει πεισθῆ, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ γεγονότος καὶ ὅχι διὰ τῶν λόγων του νὰ ἀπαλλάξῃ Ἐκεῖνον τῆς κατηγορίας, καὶ νὰ καταστήσῃ ἀξιώπιστον τὴν δικαιοσύνην ὑπὲρ Ἐκεῖνου, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκ τῆς εὐεργεσίας προερχομένη μαρτυρία καταδικάζει αὐτούς· διότι ἐάν, β-ταν, κατόπιν περισσοτέρων λόγων, εἶπεν αὐτὸς ὅτι «εἰ μὴ οὗτος ἦν θεοσεθής, οὐκ ἠδύνατο τοιαῦτα σημεῖα ποι-εῖν»³¹, τὸσον ἠγανάκτου, ὥστε νὰ εἶπουν: «Ἐν ἁμαρτι-

29. Ἰωάν. 9, 35.

30. Ἰωάν. 9, 24, 25.

31. Ἰωάν. 9, 33.

αις αὐ ἐγεννήθησιν καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;»³²· ἐάν ἔλεγε ὁ τυφλὸς τοὺς λόγους τούτους ἐξ ἀρχῆς, τί δὲν θὰ ἔπραττον, τί δὲ δὲν θὰ ἔλεγον;

«Εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστίν, οὐκ οἶδαν». Λέγει τοῦτο ὡς ἐάν ἔλεγε: «Τίποτε τώρα δὲν λέγω περὶ αὐτοῦ, οὔτε ἐκφράζω γνώμην ἐξ ἀρχῆς, ἐκεῖνο ὅμως γνωρίζω καλῶς καὶ δύναμαι νὰ τὸ θεσπιάσω μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἐάν ἦτο ἁμαρτωλός, δὲν θὰ ἐπετέλει τοιαῦτα ἔργα». Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἑαυτὸν του κατέστησεν ἐλεύθερον πάσης ὑποψίας³³, καὶ τὴν μαρτυρίαν του ἀμερόληπτον, διότι δὲν προσεπάθει νὰ φανῇ εὐχάριστος, ἀλλὰ ἐμαρτύρει στηριζόμενος ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ γεγονότος.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἠδυνήθησαν οὔτε νὰ ἀφανίσουν οὔτε νὰ ἐξαλείψουν³⁴ τὸ γεγονός, πάλιν ἐπανέρχονται εἰς τοὺς προηγουμένους λόγους, ἀσχολοῦμενοι μὲ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ, ὅπως ἀκριθῶς μερικοί, οἱ ὁποῖοι ἀνιχνεύουν παντοῦ δι' ἔν θεθαιον θή-ραμα καὶ τρέχουν ὄλλοτε πρὸς ἔν, ὄλλοτε πρὸς ὄλλο μέρος. Καὶ ἐπανέρχονται εἰς τοὺς προηγουμένους λό-γους, διὰ τὰ ἐξασθενήσουν πάλιν αὐτούς διὰ τῶν συ-νεχῶν ἐρωτήσεων, καὶ λέγουσι: «Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;»³⁵. Τί κάμνει λοιπὸν ἐ-κεῖνος; Ἀφοῦ ἐνίκησε καὶ κατέβαλεν αὐτούς, τοῦ λοι-ποῦ δὲν συζητεῖ πλέον χαλαρῶς· διότι, ἐφ' ὅσον τὸ πρῶ-γμα εἶχεν ἀνάγκην ἐξετάσεως καὶ ἀποδείξεως, παρῆ-χε τὴν ἀπόδειξιν ὀμιλῶν μὲ κάποιαν συστολήν, ὅταν

32. Ἰωάν. 9, 34.

33. Ὅτι ἀληθεῖς ἀσπληρίζει τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀμείλι ὑπὲρ αὐτοῦ.

34. Ὁ Χριστόστατος ἠρώσκειται νὰ συνδέη συνωνύμως λέξει:

Ὡς π.χ. ἐνταῦθα:

«Οὐκ ἰσχυρὸν ἀναστρέψαι οὐδὲ ἀνελεῖν».

Καὶ κατωτέρω: νικήσας οὐτούς καὶ καταβάλων.

Τοῦτο ἴσως ποιεῖ μισθόμενος τὸν Πλάτωνα. Οὕτω παρόμοιαι:

«Χαλεπὴν καὶ θαρσύν», «καλὴ καὶ εὐεθής». (Πλάτ. Κριτῶν 1).

35. Ἰωάν. 9, 29.

δέ κατέβαλεν αὐτούς, καὶ καθήγαγε λαμπρὰν νίκην³⁶, λαμβάνων θάρρος τοῦ λοιποῦ καθίσταται ἐπιθετικὸς ἀπέναντι αὐτῶν³⁷.

Καὶ τί λέγει: «Ἐἶπον ὅμιν ἄπαξ, καὶ οὐκ ἤκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦειν;»³⁸. Εἶδες θάρρος ἐπαίτου ἀπέναντι γραμματέων καὶ Φαρισαίων; (Τόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια, τόσον ἀσθενὲς τὸ ψεῦδος· διότι ἐκείνη μὲν, καὶ ἂν στηρίζεται εἰς τοὺς τυχόντας, ἐνδόξους ἀναδεικνύει αὐτούς, τοῦτο δέ, καὶ ἂν εἶναι μὲ τὸ μέρος τῶν ἰσχυρῶν, ἀσθενεῖς ἀποδεικνύει αὐτούς)³⁹. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον λέγει, σημαίνει τὸ ἐξῆς περίπου: «Δὲν προσέχετε εἰς τὰ λεγόμενα· διὰ τοῦτο δὲν θὰ ὁμιλήσω πλὴν, ὅτε συνεχῶς θὰ ἀπαντῶ εἰς σᾶς, ἐφ' ὅσον ἐρωτᾶτε ἀκόπως, καὶ θέλετε νὰ ἀκούσετε ὄχι διὰ νὰ μάθετε, ἀλλὰ διὰ νὰ διαβάλλετε τὰ λεγόμενα».

«Μὴ καὶ ὁμῆς θέλετε μαθηταὶ αὐτοῦ γενέσθαι;»⁴⁰. Ἐν πρώτοις κατέταξε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν χορείαν τῶν μαθητῶν· διότι τὸ «μὴ καὶ ὁμῆς», εἶναι φράσις ἀνθρώπου δεικνύοντος τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι εἶναι μαθητῆς Ἐκεῖνου. Ἐπειτα αὐτούς περιέπαξε καὶ ἐταπεινωσεν ἀρκετὰ.

γ'. Διότι, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι τοῦτο πολὺ ἐθίγεν αὐτούς, θέλων νὰ προκαλέσῃ αὐτοὺς ἐντατικά, εἶπε αὐτοὺς τοὺς λόγους· πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἦτο χαρακτηριστικὸν ψυχῆς, ἡ ὁποία ἦτο θαρραλέα καὶ εἶχε ἀναπτειρωθῆ καὶ περιεφρόνει τὴν μαριαν αὐτῶν,

36. Ἐτυμολογικὸν σχῆμα ἐνίκης νίκην λαμπρῶν.

37. Κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον: Ἐπέρας εἰς τὴν ἐπίθεσιν.

38. Ἰωάν. 9, 27.

39. Σημειωτέον οἱ λόγοι οὗτοι: Οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια, οὕτως ἀσθενὲς τὸ ψεῦδος· ἐκείνη μὲν γὰρ, κἂν τῶν τυχόντων ἐπιλόθῃται, λαμπρῶς αὐτοὺς ἀπορρίπτει, τοῦτο δέ, κἂν μετὰ τῶν ἰσχυρῶν ἢ, ἀσθενεῖς αὐτοὺς δεικνύει.

40. Ἰωάν. 9, 27.

καὶ ἐδεικνυε ὅτι ἦτο μέγα τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, διὰ τὸν ὅποιον εἶχε μέγα θάρρος, καὶ ἡ ὁποία ἀπεδείκνυεν ὅτι ἐκείνον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἦτο ζῆλοβαθάμαστος, τὸν ὕβριζον, ὁ ἴδιος δὲ δὲν ὕβριζετο, ἀλλὰ, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον κατέφερον ὡς ὕβριν, ἐκείνο ὡς τιμὴν τὸ ἐδέχθη.

«Σὺ εἰ μαθητῆς ἐκείνου» (λέγου), «ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωυσεῶς ἐσμέν μαθηταί»⁴¹. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ σταθῇ λογικῶς. Διότι σεῖς οὔτε τοῦ Μωυσεῶς εἴσατε μαθηταί, ὅτε Ἐκεῖνου· διότι ἐάν εἴσατε μαθηταὶ τοῦ Μωυσεῶς, θὰ ἐγένεσθε μαθηταὶ καὶ Ἐκεῖνου. Διὰ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστός: «Εἰ ἐπιστεύετε Μωυσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν»⁴², ἐπειδὴ πάντοτε ἐκεῖνος εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς κατέφευγον⁴³.

«ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωυσεὶ λαλόληκεν ὁ Θεός»⁴⁴. Διὰ τῶν λόγων καὶ τῆς ἀναγγελίας τίνος; Τῶν πραγμάτων ἡμῶν, λέγου. Καὶ ἀπὸ τοῦς προγόνους ἡμῶν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, δὲν εἶναι ἀξιοπιστότερος Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, διὰ τῶν σημείων διασθεθαί τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἀνωθεν προερχόμενα λέγει!

Καὶ δὲν εἶπαν «ἡμεῖς ἤκούσαμεν ὅτι Μωυσεὶ λαλόληκεν» ἀλλ' ὅτι «οἴδαμεν». Σεῖς, ὦ Ἰουδαῖοι, τὰ ἐξ ἀκοῆς προερχόμενα μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ γνωρίζετε, τὰ θεβαιώνετε μετὰ πεποθησεως, τὰ δὲ ἴδιοις ὁμῶν μανθανόμενα, νομίζετε ὅτι εἶναι κατώτερα τῶν ἐξ ἀκοῆς; Καὶ ὁμῶς ἐκεῖνα μὲν δὲν τὰ εἴδατε, ἀλλὰ τὰ ἤκούσατε, αὐτὰ δὲ δὲν τὰ ἤκούσατε, ἀλλὰ τὰ εἴδατε⁴⁵.

41. Ἰωάν. 9, 28.

42. Ἰωάν. 8, 48.

43. Ἰωάν. 9, 28.

44. Ἰωάν. 9, 29.

45. Ἀξιοπαρατήρητον ἐνταῦθα τὸ χριστὸν σχῆμα: Καὶ μὲν ἐκεῖνα μὲν οὐκ εἴδατε, ἀλλ' ἤκούσατε τοῦτο δὲ οὐκ ἤκούσατε, ἀλλ' εἴδατε.

Τι λέγει λοιπόν ο τυφλός; «Ἐν τούτῳ γάρ ἐστι τὸ θαυμαστόν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί»⁴⁶, καὶ ἐπιτελεῖ τοιαῦτα θαύματα, ὅτι ἐνῶ δὲν εἶναι ἄνθρωπος οὔτε ἐκ τῶν ἐπισήμων τοῦ περιβάλλοντός σας, οὔτε ἐκ τῶν ἐπιφανῶν, οὔτε ἐκ τῶν ἐνδόξων, δύναται νὰ ἐπιτελῇ τοιαῦτα, ὥστε ἐξ ἄλλων νὰ εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι Θεός, ὁ ὅποιος δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἀντιμετώπιζῃ θοηθείας.

«Οἴθαμεν δὲ ὅτι Θεὸς ἀμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει»⁴⁷. Διότι ἐπειδὴ ἐκεῖνοι προηγουμένως ἔλεγαν: «Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν»⁴⁸, ἐν συνεχείᾳ παραλαμβάνει τὴν κρίσιν ἐκείνων⁴⁹, ὑπενθυμίζων τοὺς λόγους αὐτῶν. Ἡ γνώμη αὐτῆ, λέγει, εἶναι καὶ ἰδική μου καὶ ἰδική σας· μέναιτε σταθεροὶ εἰς αὐτήν⁵⁰.

Καὶ παρατήρει τὴν σύνεσιν τοῦ θεραπευθέντος. Πάντοτε ἐπαναλαμβάνει περὶ τοῦ θαύματος, ἐπειδὴ αὐτὸ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ἀποκλείσουν, καὶ ἐκ τούτου ἐξάγει τὰ συμπεράσματα. Βλέπει ὅτι καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔλεγον ἐξ ἀρχῆς, δηλαδὴ ὅτι «εἰ ἀμαρτωλὸς ἐστὶν οὐκ οἶδα», τὸ ἔλεγον ὅχι ἐπειδὴ ἀμφέβαλλον (εἶθε νὰ μὴ σχηματισθῇ τοιαύτη γνώμη!), ἀλλὰ τὸ ἔλεγον, ἐνῶ ἐγνώριζεν ὅτι δὲν εἶναι ἀμαρτωλός;

Τώρα λοιπὸν, ὅταν εἶρε τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, εἶπε πῶς ἀπαντᾷ δικαιολογῶν: «Οἴθαμεν δὲ ὅτι

46. Ἰωάν. 9, 30.

47. Ἰωάν. 9, 31.

48. Ἰωάν. 9, 18.

49. Ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τοὺς ἀνωτέρω λόγους.

50. Ἰωάν. 9, 18 καὶ Ἰωάν. 9, 31. Δηλαδὴ ἐφ' ὅσον οἱ Ἰσραηλῖται ἐκφράζουν τὴν ἀπίστην, δὲν δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς νὰ ἐπιτελῇ τοιαῦτα θαύματα, ὁ δὲ θεραπευθεὶς λαβόντων ἡμῶν τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἦτις ἀπαιτοῦται μὲ ὄψιν (οὗ δύναται ἀμαρτωλὸς ποιεῖν σημεῖα ποιῆν), ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει τοὺς ἀμαρτωλοὺς, καὶ ἐκεῖνος καὶ οὗτος ἐκφράζουν τὴν αὐτὴν γνώμην.

ἀμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ»⁵¹. Ἐδῶ δηλαδὴ ὅχι μόνον ἀπήλλαξεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι λίαν ἀρεστός εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅτι πράττει τὰ ἔργα ἅλα Ἐκείνου. Διότι, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἔλεγαν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τὸν ὅτι εἶναι θεοσεβεῖς, προσέθεσε: «Καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ» διότι δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ, λέγει, δηλαδὴ τὸ νὰ γνωρίζῃ τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ ἐκτελῇς καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Κατόπιν ἐξάγει τὸ γεγονός, λέγων: «Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἦνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγενημένου»⁵². Ἐάν λοιπὸν ὁμολογήτε ὅτι ἀμαρτωλοὺς δὲν ἀκούει ὁ Θεός, οὗτος δὲ θαῦμα ἐπέτελεσε, καὶ θαῦμα τοιοῦτον, τοῦ ὁποῦ παρόμοιον οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐπέτελεσεν, εἶναι φανερόν ὅτι τὰ πάντα ἐνίκησε διὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ εἶναι μεγαλύτερα τῆς ἀνθρωπίνης⁵³.

Τι λέγουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Ἐν ἀμαρτίας οὐ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ οὐ διδάσκεις ἡμᾶς»⁵⁴. Ἐφ' ὅσον μὲν ἠλπίζον νὰ ἀρνηθῇ, ἐνόμιζον ὅτι εἶναι καὶ ἀξίπιστος καλοῦντες αὐτὸν διὰ πρώτην καὶ διὰ δευτέραν φοράν· «ἐάν δὲν ἐθεωρεῖτε αὐτὸν ἀξίπιστον», θὰ ἔλεγον πρὸς αὐτοὺς, «διὰ ποῖον λόγον ἐκαλέσατε αὐτὸν, καὶ τὸν ἠρώτησατε διὰ δευτέραν φοράν»;

Ἐπειδὴ δὲ εἶπε τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς οὐδὲως νὰ ἐντραπῇ, ὁπότε κυρίως ἔπρεπε νὰ θαυμάσουν αὐτὸν, τότε τὸν καταδικάζουν. Τι δὲ σημαίνει: «Ἐν ἀμαρτίας

51. Ἰωάν. 9, 31.

52. Ἰωάν. 9, 32.

53. «Καὶ μείζων αὐτοῦ ἐστὶν ἢ κατὰ ἄνθρωπον αὐτοῦ ἡ δύναμις». Ὁ τρόπος οὗτος τῆς συγκρίσεως ἀπαιτᾷ γὰρ ἀρχαίως ἡρᾶ τὸ τοῦ ζενωσανότος «Ἄγιος ἐτύχε σεμνότερος ἢ κατ' ἀνθρώπον τέρης».

54. Ἰωάν. 9, 34.

ἐγεννήθησθε θλασ;»⁵⁵. Ἐδῶ φέγουν καὶ τὴν τυφλωσιν αὐτοῦ μὲ ὀριμότητα ὡς ἐάν ἔλεγον· «Ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐν ἀμαρτίαις εἶ σύ», ὑπαινισσόμενοι ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον κατέστη τυφλός, πράγμα τὸ ὅποιον δὲν ἔχει λογικὸν στήριγμα. Εἰς τοῦτο παρηγορῶν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ θλέποντες θλέψωσι, καὶ οἱ θλέποντες τυφλοὶ γένωνται»⁵⁶.

Ἐν ἀμαρτίαις οὐ ἐγεννήθησθε καὶ οὐ διδάσκετε ἡμᾶς;»⁵⁷. Δηλαδὴ τί εἶπεν ὁ ἄνθρωπος; μήπως διετόπωσεν ἰδικὴν του γνώμην; δὲν ἐξετίμησε μίαν κοινήν κρίσιν, ὅταν ἔλεγον· «Οἴδαμεν ὅτι ἀμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει»⁵⁸, δὲν ἔφερον εἰς τὸ μέσον θλα ἐκείνα, τὰ ὅποια ἐλέχθησαν ἐκ μέρους σας;

«Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω»⁵⁹. Εἴθεσ τὸν κήρυκα τῆς ἀληθείας, καὶ πῶς ἡ πτωχεία του δὲν ἀπετέλεσεν ἐμπόδιον διὰ τὴν ἐγκαρτέρησίν του; Βλέπεις πόσα ἤκουσεν ἐξ ἀρχῆς, καὶ πόσα ἔπαθεν; καὶ βλέπεις πῶς διὰ λόγων καὶ ἔργων ἐμαρτύρησε;

δ'. Αὐτὰ δὲ ἔχουν γραφῆ, διὰ νὰ μιμώμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ παράδειγμα ἐκείνου· διότι ἐάν ὁ ἐπαίτης, ὁ τυφλός, ὁ ὁποῖος οὐτε εἶχεν ἴδει αὐτόν, τοσοῦτον θάρρος ἀμέσως ἔδειξε πρὸ τῆς ἐπιθαρρύνεως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἐστάθη ἐνώπιον θλα τοῦ πλήθους ἐκείνου τοῦ αἰμοδιφούς, καὶ δαιμονισμένου καὶ μαινομένου καὶ θέλοντος διὰ τῆς φωνῆς ἐκείνου νὰ καταδικάσῃ τὸν Χριστόν, καὶ δὲν ὑπετάγη, οὔτε ὑπεχώρησεν, ἀλλὰ μὲ ἄλλον τὸ θάρρος ἀπεστόμωσεν αὐτούς, πῶσφ μᾶλλον ἡ-

55. Ἰωάν. 9, 34.

56. Ἰωάν. 9, 39.

57. Ἰωάν. 9, 34.

58. Ἰωάν. 9, 31.

59. Ἰωάν. 9, 34.

μεῖς, οἱ ὅποιοι τόσον χρόνον ἐζήσαμεν μὲ πίστιν, οἱ ὅποιοι ἀπειρα θαύματα ἔχομεν ἴδει διὰ τῆς πίστεως, οἱ ὅποιοι περισσότερο ἀπὸ τὸν τυφλὸν ἔχομεν εὐεργετηθῆ, καὶ οἱ ὅποιοι ἔχομεν ἀναβλέψει ὡς πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, καὶ οἱ ὅποιοι ἔχομεν ἴδει τὰ ἀνέκφραστα μυστήρια, καὶ ἔχομεν κληθῆ εἰς τόσον μεγάλην τιμὴν, πρέπει νὰ δειξώμεν θλα τὸ θάρρος ὡπὲρ Αὐτοῦ ἀπέναντι ἐκείνου, οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦν νὰ διατυπώσουν κατηγορίαν καὶ νὰ λέγουν τι κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ ἀποστομάωμεν αὐτούς καὶ ἔχι ἀλογίστως νὰ τοὺς ἀνεχώμεθα!

Θὰ δυνηθῶμεν δὲ νὰ πράξωμεν τοῦτο, ἐάν καὶ θάρρος ἔχομεν, καὶ εἰς τὰς Γραφὰς προσέχωμεν, καὶ δὲν ἀκούωμεν αὐτὰς ἐπιπολαίως· διότι ἐάν κανεὶς ἐδῶ εἰσέρχεται τακτικῶς, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀναγινώσκῃ εἰς τὴν οἰκίαν του τὰς Γραφὰς, ἀλλὰ προσέχη εἰς τὰ λεγόμενα ἐδῶ, ἀρκεὶ καὶ ἐν ἔτος διὰ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὸς μεγάλην ἐμπειρίαν· διότι δὲν ἀναγινώσκωμεν σήμερον μὲν αὐτὰς, ἀβριον δὲ ἄλλας Γραφὰς, ἀλλὰ πάντοτε τὰς αὐτὰς· ἀλλ' ὁμοῦς τόσον σθένος διαθέσειν ἔχουν οἱ περισσότεροι, ὥστε μετὰ τόσην ἀνάγκωσιν οὔτε τὰ δνόματα τῶν βιβλίων νὰ μὴ γνωρίζουν, καὶ δὲν αἰσχύνονται οὔτε φρίττουν, τόσον ἐπιπολαίως νὰ εἰσέρχονται εἰς θεῖον ἀκροατήριον.

Ἄλλὰ ἐάν μὲν κιθαρωδός, ἢ ὀρχηστὴς, ἢ ἄλλος ἐκ τῶν παρουσιαζομένων ἐπὶ τῆς σκηνῆς καλέσῃ τὴν πόλιν, μὲ προθυμίαν θλα τρέχουν, καὶ εὐγνωμονοῦν αὐτόν διὰ τὴν πρόσκλησιν, καὶ δαπανοῦν τὸ ἥμισυ ὀλοκλήρου ἡμέρας, προσέχοντες μόνον εἰς ἐκεῖνον, ὅταν δὲ ὁ Θεὸς διὰ τῶν προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων ὁμιλῇ εἰς ἡμᾶς, χασμώμεθα, ἐξόμεθα, αἰσθανόμεθα ζόλην⁶⁰.

60. Ἀσύνθετον καὶ κληρικῶν σῆμα εἰκονίζον τὴν ἀδιοφορίαν· χασμώμεθα, κνῶμεθα, ἰλλυγόμεθα.

Και κατά μὲν τὸ θέρος ὁ καὶσων φαίνεται εἶναι πολὺς, καὶ τὴν ἀγορὰν καταλαμβάνομεν, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα πάλιν ἡ θροχὴ εἶναι ἐμπόδιον καὶ ὁ πηλός, καὶ παραμένονεν εἰς τὰς οἰκίας· καὶ κατὰ μὲν τὰς ἵπποδρομίας, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει ἐπιστάγασμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἐμποδίσῃ τὴν θροχὴν, ἐνῶ πολλὴ θροχὴ πίπτει, καὶ ἄνεμος πνέει καὶ τὸ βῶρ πίπτει εἰς τὰ πρόσωπα, ἴστανται μαινόμενοι, περιφρονούντες καὶ τὸ φύχος καὶ τὴν θροχὴν καὶ τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ, καὶ τίποτε οὔτε κρατεῖ αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκίας των, οὔτε ἐμποδίζει νὰ διασοῦν ἐκεῖ, ἐδῶ δὲ ἐνῶ καὶ ἐπιστεγάσματα ὑπάρχουν, καὶ θερμότης θαυμασία, ἀποφεύγουν νὰ ἔλθουν, καὶ μάλιστα διὰ τὸ κέρδος τῆς ψυχῆς των.

Εἶπέ μου: Ποῦ εἶναι αὐτὰ ἀνεκτά; Διὰ τοῦτο, εἰς ἐκεῖνα (δηλαδὴ ἵπποδρομίας κλπ.) ἐνῶ εἴμεθα ἀπὸ β-λους ἐμπειρότεροι, εἰς τὰ ἀνογκαῖα εἴμεθα ἀμαθέστεροι καὶ ἀπὸ τὰ παιδία.

Καὶ ἐὰν μὲν κανεὶς σὲ ἀποκαλέσῃ ἡνίοχον καὶ δραχιστὴν, ἰσχυρίζεται εἶτι ἔχεις ὄθριασθῆ καὶ τὸ πᾶν πράξεις, ὥστε νὰ ἐξέλκῃς⁸¹ τὴν ὄθριν, ἀν δὲ σὲ καλέσῃ διὰ θέαμα σχετικὸν μὲ αὐτοῦς, δὲν ἀποσκιρτᾷς· καὶ τὴν τέχνην, τῆς ὁποίας ἀποφεύγεις τὸ ὄνομα, δολόκληρον αὐτὴν σχεδὸν ἐπιδιώκεις νὰ γνωρίσῃς· ἐκεῖ δὲ θπου καὶ τὴν ἰδιότητα καὶ τὸ ὄνομα ὀφείλεις νὰ ἔχῃς, δηλαδὴ καὶ νὰ εἶσαι καὶ νὰ κολλησῇ Χριστιανός, οὔτε, τί τέλος πάντων εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδιότης, γνωρίζεις.

Τι πράγμα χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνοσίαν δύναται νὰ ὑπάρξῃ; Θὰ ἦθελον αὐτὰ συνεχῶς νὰ λέγω πρὸς σᾶς, φοβοῦμαι δὲ μήπως εἰς μὲτην γίνωμαι μισητὸς καὶ χωρὶς κέρδους· διότι θλίπω πολλοὺς νὰ ἔχουν καταληφθῆ ὑπὸ παραφροσύνης ὅχι μόνον νέους, ἀλλὰ καὶ

81. «τὸ ὄνομα ἀποκαλέσθαι». Πρὸς τὸ τοῦ Δημοσθένους «ἦν... τὴν ἐπὶ τοῖς περὶ τὴν ὄθριν ἀποκαλέσθαι» (Α' Ὀμιλ. 17).

γέροντας, διὰ τοὺς ὁποίους κυρίως ἀσχύνομαι, ὅταν ἴδω ἄνθρω ἀξίον σεβασμοῦ λόγῳ τῆς λευκῆς κόμης, νὰ κατασχύνῃ αὐτὴν, καὶ παιδίον νὰ παρασύρῃ· ποία γελοιότης εἶναι χειρότερα ἀπὸ αὐτὴν; ποῖον ἔργον εἶναι ἀσχημότερον ἀπὸ αὐτό; Δηλαδὴ τὸ παιδίον διδάσκαται ὑπὸ τοῦ πατρὸς νὰ διαπράττῃ ἀσχημίας.

ε'. Εἶναι δηκτικοὶ οἱ λόγοι μου; Καὶ ἐγὼ τοῦτο θέλω, δηλαδὴ νὰ ὑπομείνετε τὸν πόνον τὸν προερχόμενον ἐκ τῶν λόγων, διὰ νὰ ἀπαλλαγῆτε ἐκ τῆς ἀσχημίας τῆς προερχομένης ἐκ τῶν πραγμάτων διδοῖ καὶ ὑπάρχουν μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολὺ ψυχρότεροι τούτων, οἱ ὁποῖοι ὅχι μόνον δὲν ἀσχύνονται διὰ τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ συντάσσουν μακρὸν λόγον ὑπὲρ τοῦ πράγματος.

Καὶ ἂν μὲν ἐρωτήσῃς: «Ποῖος εἶναι ὁ Ἄμώς, ἢ ὁ Ἄβδισιῦ, ἢ ποῖος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν προφητῶν ἢ τῶν ἀποστόλων», οὔτε τὸ στόμα των νὰ ἀνοίξουν δὲν δύναται, ὑπὲρ τῶν ἵππων δὲ καὶ τῶν ἡνίοχων καὶ τῶν σοφιστῶν συντάσσουν ἀπολογία κατὰ τρόπον ἱκανώτερον τῶν ρητόρων, καὶ κατόπιν θλων τούτων λέγουν: «Καὶ ποῖα εἶναι ἡ θλάσθ; καὶ ποῖα εἶναι ἡ ζῆμια;

Διὰ τοῦτο θεθαίως στενάζω, διότι οὔτε γνωρίζετε εἶτι τὸ πράγμα φέρει ζῆμیان, οὔτε ἀντιλαμβάνεσθε τὰ κακά. Ἔδοκε εἰς σὲ προσεμίαν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ζωὴν σου νὰ λατρεύῃς Αὐτόν, ἀλλὰ ματαίως δαπανῶν αὐτὴν καὶ ἀλογίστεως καὶ εἰς πράγματα μὴ χρήσιμα, ἐξετάξεις ἀκόμη, ποῖα εἶναι ἡ ζῆμια;

Καὶ ἂν μὲν δαπανήσῃς ὀλίγον χρήμα ἀσκόπως, τὸ συμθάν τὸ ὀνομάζεις ζῆμیان, τὰς δὲ ἡμέρας ολοκληρούς ἐνῶ δαπανᾷς εἰς σατανικὰς κομπὰς, δὲν νομίζεις εἶτι κάμνεις κάτι ἀτοπον;

Ἐνῶ πρέπει εἰς παρακλήσεις καὶ προσευχὰς νὰ δαπανᾷς θλην σου τὴν ζωὴν, σὸ θμως εἰς κραυγὰς καὶ θορύθους, καὶ ἀσχροὺς λόγους, καὶ εἰς μάχην, καὶ εἰς ἀτόπους τέρψεις, καὶ ἔργα προερχόμενα ἐκ μαγείας,

δοπανίας τὴν ζωὴν σου ἀλογίως καὶ διὰ κακῶν ἰδικῶν σου, καὶ κατόπιν τούτων ἐρωτᾷς, ποία εἶναι ἡ ζημία; διότι δὲν γνωρίζεις ὅτι τὸν χρόνον πρέπει ἄλλοιότερον ἀπὸ ὁτιδήποτε ἄλλο νὰ σπαταλῶμεν. Διότι χρήματα ἐὰν δοπανήσῃς, θὰ δυνηθῆς πάλιν νὰ τὰ ἐπανακτήσῃς, ἐὰν δὲ χάσῃς χρόνον, δυσκόλως αὐτὸν θὰ ἀνακτήσῃς· διότι ἄλλιος χρόνος ἔχει παρασχεθῆ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἄν λοιπὸν δὲν χρησιμοποιοῦσαμεν αὐτόν, ἔκει πού εἶναι ἀνάγκη⁸², τί θὰ εἴπωμεν, ὅταν ἀπέλωμεν ἐκεῖ;

Διότι, εἰπέ μου, ἐὰν προέτρεπες κάποιον ἐκ τῶν υἱῶν σου νὰ μάθῃ μίαν τέχνην, κατόπιν ἐκεῖνος παρέμενε πάντοτε εἰς τὴν οἰκίαν, ἢ καὶ εἰς κάποιον ἄλλον τόπον ἐθαπύναε τὸν χρόνον του, δὲν θὰ ἐζήτηι αὐτὸν ὁ διδάσκαλος; δὲν θὰ εἶλεγε πρὸς σέ: «Ἐκαμὲς ἔγγραφοι συμφωνίαν μετ' ἐμοῦ καὶ ὥρισες χρόνον ἐὰν δὲν πρόκειται λοιπὸν νὰ δοπανήσῃ αὐτὸν τὸν χρόνον πλησίον μας, ἀλλὰ εἰς ἄλλο μέρος, πῶς θὰ σοῦ τὸν ἀναδείξωμεν ὡς μαθητήν»;

Ταύτους τοὺς λόγους εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς, θὰ εἶπῃ δὲ καὶ ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς: «Σὰς ἔχω θώσῃς χρόνον εἰς τὸ νὰ μάθῃς τὴν τέχνην αὐτὴν τῆς εὐλαθείας; διὰ ποῖον λόγον ἐδοπανήσατε τὸν χρόνον τοῦτον ἀλογίως καὶ μεταίως; διατί δὲ δὲν ἐθαδίζετε πρὸς τὸν διδάσκαλον συνεχῶς, οὔτε ἐδίδοτε προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα»;

Ἔτι θεθαίτας εἶναι τέχνη ἢ εὐλάβεια, διὰ νὰ τὸ μάθῃς, ἄκουσε τί λέγει ὁ Προφήτης: «Δεῦτε, τέκνα, ἀ-

82. Ἐκ τῶν σχετικῶν ἐκφράσεων, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῖ ὁ ῥήτωρ (θῶσας π.χ. «ὅτι πάντες μάλλον ἀρτείδειν χρὴ ἢ χρόνον», «ἄλλιος γὰρ ἡμῖν τεταμέναι» «ὡς ἂν εἰς δὲν αὐτῆ μὴ χρῆσθῆμεθα»), εἶναι προφανές, ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπόφραγμα τοῦ Παριένθρου «Χρόνου φείδου» δοπανώμενος γὰρ ἐφ' ἢ μὴ δεῖ ἄλλιος ἐστὶν ἐφ' ἢ δεῖ.

κούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς⁸³, καὶ πάλιν: «Μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν»⁸⁴.

Ὅταν λοιπὸν δοπανήσῃς τὸν χρόνον τοῦτον ἀλογίως, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ δώσῃς; Καὶ διὰ ποῖον λόγον, θὰ εἶπῃ τις, ἐχορήγησεν ἄλιγον χρόνον εἰς ἡμᾶς, ὅποια ἀνοσιθροία καὶ ἀγνωμοσύνη! δι' ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποῖον κυρίως ἔπρεπε νὰ εὐχαριστήσῃς αὐτόν, δηλαδὴ ὅτι ἐσυντόμωσε τοὺς κόπους σου, καὶ περιώρισε τοὺς μόχθους σου, καὶ κατέστησε τὴν ἀνάπαυσιν μακρὰν καὶ ἀθάνατον, δι' αὐτὰ διατυπώνεις κατηγορίαν καὶ ἀνακτεῖς;

Ἄλλ' ὅμως δὲν γνωρίζω⁸⁵ πῶς ἐφέραμεν μέχρι ἐδῶ τὸν λόγον καὶ τὸν κατεστήσαμεν μακρὸν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ περιορισώμεν αὐτόν διότι καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἀθλιότητάς μας, ὅτι δηλαδὴ ἐδῶ μὲν, ἂν καταστῇ μακρὸς ὁ λόγος, οἶοι ἀβιαφοροῦμεν, ἐκεῖ δὲ⁸⁶ ἐνῆ ἀρχίζουσι ἀπὸ τὰς μεσημερινὰς ὥρας, ἀναχωροῦν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν λαμπρόων καὶ τῶν λύχνων.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ διατυπώσωμεν συνεχῶς κατηγορίας, σὰς παρακαλοῦμεν καὶ ἱκετεύομεν τοῦ λοιποῦ τὰ ἐξῆς: «Κάμετε αὐτὴν τὴν χάριν καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ ἀφοῦ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ θλα τὰ

83. Ψαλμ. 33, 12.

84. Ψαλμ. 83, 12.

85. «Ἄλλ' ὅμως οὐκ οἶδα πῶς ἐντοθα τὸν λόγον ἐξηγάσωμεν, καὶ μακρὸν ἐργασώμεθα». Ἡ ἀρχὴ τοῦ τμήματος τούτου ἐνθυμῶμαι λόγους τοῦ Ἀυαίου. Οὗτοι παραδίδει: «Ἄλλ' ὅμως οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ ἴσιν με ἀκριβῶς ἀπολογώμενον πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐνοχλῶν πλείω χρόνον». Πιθανὸν ἐπέβη εἰς τὸ χωρίον τοῦ Ἀυαίου γίνεται λόγος περὶ παρατόσεως τοῦ λόγου ἐπὶ μακρότερον χρόνον, διὰ τοῦτο ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος ἐλαβε ἐπ' ὅσιν τὸ χωρίον τοῦτο, δεδομένου ὅτι καὶ εἰς τὸ ἱδικὸν τοῦ χωρίου τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς σημειώσεως ταύτης ἀναγραφόμενον ὄμιλε περὶ τὰ μακρὰ χρόνου τῆς σχετικῆς ὁμιλίας.

86. Δηλαδὴ εἰς τὰς Ἰπποβρατίας κ.λ.

ἀλλὰ, εἰς αὐτὰ νὰ ἀφοσιωθῶμεν διότι καὶ ἡμεῖς θὰ κερδίσωμεν ἀπὸ σὰς τὴν χάριν καὶ τὴν εὐθυμίαν, καὶ τὸ νὰ ὑπερηφανευώμεθα διὰ σὰς, καὶ τὴν ἀμοιβὴν δι' αὐτὰ τὸν δὲ μισθὸν ἔλον σεῖς θὰ καρπωθῆτε, διότι ἐνῶ προηγουμένως μὲ τὴσιν μανίαν εἶχατε προσηλωθῆ εἰς τὴν ὀρχήστραν⁸⁷, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προτροπὴν μας ἀπὸ τῶν σὺς ἀπὸ τὸ νόημα ἐκεῖνο, καὶ ἐλύσατε τοὺς δεσμούς, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐτρέξατε. Ὅχι μόνον δὲ ἐκεῖ θὰ λάβετε τὸν μισθόν, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ θὰ αἰσθανθῆτε πραγματικὴν εὐχαρίστησιν (διότι τοιαύτης φύσεως εἶναι ἡ ἀρετὴ)· μετὰ τῶν ἐκεῖ στεφάνων καὶ ἐδῶ ἡ ἀρετὴ καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς εὐχάριστον τὸν Θεόν.

Ἄς πειθώμεθα λοιπὸν εἰς τοὺς λόγους, ἵνα καὶ τὰ ἐδῶ καὶ τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγχρόνως μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΘ' (59)

(Ἰωάν. 8', 34 — ε', 13)

Ἐκεῖ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω καὶ ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε· Καὶ τίς ἐστὶν, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;*

87. Δὲν πρόκειται περὶ ὀρχήστρας μὲ τὴν σημερινὴν σημασίαν, ἀλλὰ περὶ τοῦ θεατρικοῦ χώρου, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἐκινῶντο οἱ ἴδιοι καὶ οἱ χορευταί.

1. Ἰωάν. 8, 34-38.

α'. Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δολογίαν τοῦ Χριστοῦ πάσχουν κάτι κακὸν καὶ δέριζονται, αὐτοὶ κυρίως εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τιμῶνται· διότι ὅπως ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος χάνει τὰ χρήματα δι' Αὐτόν, αὐτὸς κυρίως εἶναι ὁ ὅποιος ἀντὶ αὐτῶν², καὶ ἐκεῖνος ὁ ὅποιος δὲν ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐκεῖνος κυρίως εἶναι ὁ ὅποιος ἀγαπᾷ αὐτήν³, οὕτω καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ὑβρίζεται, ἐκεῖνος κυρίως εἶναι ὁ ὅποιος τιμᾶται⁴· πράγμα τὸ ὅποιον συνέθη καὶ εἰς τὸν τυφλόν. Ἐξεδίωξαν λοιπὸν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ εἶπεν αὐτὸν ὁ Δεσπότης τοῦ ἱεροῦ, Ἀπεμακρόνηθι ἐκ τοῦ νοσηροῦ συνεδρίου, καὶ συνήνησθε τὴν Σωτήριον Πηγὴν προσεβλήθη ὑπὸ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προσέβαλον τὸν Χριστόν, καὶ ἐτιμῆθη ὑπὸ τοῦ Δεσπότη τοῦ ἀγγέλων (τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐπαθλα τῆς ἀληθείας)· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἂν ἀφήσωμεν ἐδῶ τὰ χρήματα, ἐκεῖ θὰ ἔχωμεν τὸ θάρος νὰ ἀπολογηθῶμεν ἂν ἐδῶ δώσωμεν εἰς τοὺς θλιβεμένους, θὰ ἀναπαυθῶμεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἂν ὑβρισθῶμεν διὰ τὸν Θεόν, θὰ τιμῶμεθα καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Ὅταν δὲ ἐξεδίωξαν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, εἶπεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Δεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἦλθεν, ὥστε νὰ συναντήσῃ αὐτόν. Καὶ ἐλέπε μὲ τί ἀμείβει αὐτόν, δηλαδὴ μὲ τὸ κυριώτερον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ· διότι καὶ τὸν Ἐαυτὸν του ἐγνώρισεν εἰς αὐτόν, ὁ ὅποιος προηγουμένως τὸν ἠγνόει, καὶ εἰς τὴν χειρὶν τῶν μαθητῶν κατέταξεν αὐτόν.

Σὺ δὲ παρατήρει, πῶς δεικνύει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν

2. Δηλαδὴ λαμβάνει τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ πρέπουσαν ἀμοιβήν.

3. Δηλαδὴ δὲν φροντίζει νὰ σώσῃ τὴν ἐπιχειρῶσαν ζωὴν αὐτοῦ, διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν ἐπουράνιον.

4. Παρατήρησον τὰς ἀντιθέσεις.

ὡστε γὰρ ὁ τὰ χρήματα ἐπαλλύει δι' αὐτόν, αὐτὰς μάλιστα ἔστιν ὁ φίλος.

ὁ ἐπιτιμῶν.

καὶ ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μισθὸν, οὐκ ἀλλοστὰ ἔστιν ὁ φίλος, οὕτω καὶ ὁ ὑβριζόμενος, αὐτὰς μάλιστα ἔστιν ὁ τιμῶμενος.

ἐπιμέλειαν αὐτοῦ⁵ δηλοῦν θταν εἶπεν Ἐκεῖνος: «Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»⁶ ὁ τυφλὸς λέγει: «Κύριε καὶ τίς ἐστίν;»⁶. Διότι οὐδέποτε μέχρι τότε ἐγνώριζεν Αὐτόν, ἃν καὶ εἶχε θεραπευθῆ⁷ διότι ἦτο τυφλός, πρὶν ἔλθῃ πρὸς τὸν εὐεργέτην, καὶ μετὰ τὴν ἰασην ἐσύρετο ὑπὸ τῶν κυνῶν ἐκείνων.

Ὅπως ἀκριβῶς κάποιος ἀγνωσθέτης λοιπὸν, οὕτω καὶ Ἐκεῖνος βέχεται ἕνα ἀβλήτην, ὁ ὁποῖος πολὺ ἐκοπίασε καὶ ἐστεφανώθη. Καὶ τί λέγει: «Πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»⁷. Διατί τοῦτο; Μετὰ τὴν ἀντιλογίαν, τὴν ὁποῖαν ἀνέταξε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μετὰ τῶσους λόγους ἐρωτᾷ: «Εἰ πιστεύεις ὅχι ἐπειδὴ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει, ὁ θεραπευθεὶς νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι ἐκτιμᾷ πολὺ τὴν Πίστην αὐτοῦ. «Μὲ ὄφρισε τὸσον πλῆθος, ἀλλ' ἐγὼ δὲν σκέπτομαι ἐκείνους» ἔν πρᾶγμα μὲ ἐνδιαφέρει, νὰ πιστεύσῃς σὺ» (κρείττων γὰρ εἰς ποιῶν τὸ θέλημα Κυρίου ἢ μυριοὶ παράνομοι)⁸. «Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;»

Ὡς νὰ ἦτο παρών, καὶ νὰ ἐδέχετο τοὺς λόγους⁹, οὕτως ἐρωτᾷ αὐτόν, καὶ προηγουμένως ἔκαμε τὸν τυφλὸν νὰ ποιῆσῃ Αὐτόν διότι δὲν εἶπεν: «Εὐθέως πιστεύσον» ἀλλὰ ἠρώτησε. Τί λέγει λοιπὸν ἐκεῖνος: «Καὶ τίς ἐστί, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;»¹⁰. Αὐτὸς ὁ λόγος εἶναι μίαν ψυχῆς, ἢ ὁποῖα κατέχεται ὑπὸ πάθου καὶ σφοδρῆς ἐπιθυμίας. Ἄγνοεῖ τοῦτον, ὅπερ τοῦ ὁποῖου συνέζητησε, ἵνα μάθῃς τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν διότι ἀκόμη δὲν εἶχεν ἴδει Αὐτόν.

5. Ἰωάν. 9, 38.

6. Ἰωάν. 9, 36.

7. Ἰωάν. 9, 35.

8. Σοφ. Ζεφ. 16, 9.

9. Δηλοῦν παρὸν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ τυφλοῦ ὑπὸ τῶν θεραπέων καὶ ἑκόντων τοῖς ἀριστικαῖς λόγοις αὐτῶν.

10. Ἰωάν. 9, 38.

«Λέγει αὐτῷ καὶ ἐώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνος ἐστίν»¹¹. Δὲν εἶπεν «Ἐγὼ εἶμι», ἀλλὰ ἐμμέσως ἀκόμη καὶ συγκεκαλυμμένως «Καὶ ἐώρακας αὐτόν». Τοῦτο ἀκόμη δὲν ἦτο εὐκρινές διὰ τοῦτο προσέθεσε τὸ σαφέστερον: «Ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνος ἐστίν. Λέγει: Πιστεύω, Κύριε» καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ εὐθέως¹². Καὶ δὲν εἶπεν: «Ἐγὼ εἶμι ὁ θεραπευτικῶς σε, ὁ εἰπὼν σοι: Ὑπάγε νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ»¹³, ἀλλὰ ἀφοῦ παρεαῖωτησε δια ἐκεῖνα, λέγει: «Πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;».

Κατόπιν δεικνύων ὁ θεραπευθεὶς τὴν πολλὴν διάθεσίν του δι' Ἐκεῖνον, προσεκύνησεν ἀμέσως (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὀλίγοι ἐκ τῶν θεραπευθέντων ἐπραξαν, ὅπως οἱ λεπροὶ, καὶ μερικοὶ ἄλλοι), δεικνύων διὰ τῆς πράξεως ταύτης τὴν θεῖαν δύναμιν Αὐτοῦ. Διότι, διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς, ὅτι τὸ λεχθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἶναι μόνον λόγος, προσέθεσε καὶ τὴν πράξιν.

Ὅταν δὲ προσεκύνησεν αὐτός, λέγει ὁ Χριστός: «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ θλέποντες θλέπωσι, καὶ οἱ θλέποντες τυφλοὶ γένωνται»¹⁴. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Τί οὖν ἐροῦμεν! Ὅτι ἔσθη, τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαθε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν»¹⁵.

Ὅταν εἶπε δὲ: «Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον»¹⁶, καὶ ἐκεῖνον κατέστησε σταθερώτερον εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἐξήγειρεν ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἠκολού-

11. Ἰωάν. 9, 37.

12. Ἰωάν. 9, 37-38.

13. Ἰωάν. 9, 7.

14. Ἰωάν. 9, 39.

15. Ρωμ. 9, 30-31.

16. Ἰωάν. 9, 39.

θουν Αὐτόν· διότι ἠκολούθουν Αὐτόν καὶ Φαρισαῖοι. Τό δέ «εἰς κρίμα ἐσήμαιναν εἰς μεγαλύτεραν τιμωρίαν διότι ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι καταδίκασαν Αὐτόν, ἐκεῖνοι εἶναι οἱ καταδικασμένοι, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι κατέκριναν Αὐτόν ὡς ἁμαρτωλῶν, εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔχουν κατακριθῆ!».

Ἐβδ δὲ ἐννοεῖ δύο ἀνασφάλειαι καὶ δύο τυφλότη-
τας, δηλαδὴ τὴν αἰσθητὴν καὶ τὴν νοητὴν. Λέγουν εἰς
Αὐτόν ἀπὸ τῶν ἀκολουθοῦντας Αὐτόν: «Μὴ καὶ ἡμεῖς
τυφλοὶ ἐσμέν;»¹⁸. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἄλλην περίπτω-
σιν ἔλεγον: «Οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πάποτε· ἐκ πορ-
νείας οὐ γεγενήμεθα»¹⁹, οὕτω καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πε-
ρίπτωσιν μόνον ὡς πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀνοίγουν τὸ στό-
μα των, καὶ δι' αὐτὴν τὴν τυφλωσιν (τὴν αἰσθητὴν) ἐν-
τρέπονται.

Ἐπειτα θέλων νὰ δείξῃ ὅτι προτιμότερον νὰ εἶναι
αὐτοὶ τυφλοὶ, παρά νὰ θλέπου, λέγει: «Εἰ τυφλοὶ ἦτε,
οὐκ ἂν εἶχτε ἁμαρτίαν»²⁰. Ἐπειδὴ ἐθεώρουν πρόξενον
αἰσχύνῃς τὸ περιστάτικόν, δηλαδὴ τὴν συμφορὰν²¹, ἔ-
στρεψε τοῦτο κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι
«τοῦτο ἀνεκτοτέραν ὑμῖν ἔφερε τὴν κόλασιν», καὶ ἀφοῦ
κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπομακρύνει τὰς ἀνθρωπίναις σκέ-
ψεις, καὶ ὁδηγεῖ εἰς σκέψιν σπουδαίαν καὶ θαυμαστήν.

«Νῦν δὲ καὶ λέγετε, ὅτι θλέπομεν»²². Ὅπως ἀκριβῶς
καὶ εἰς τὴν πρώτῃν περίπτωσιν λέγει: «Ὅν ὑμεῖς ἐλέ-

17 Ὅρα τὴν ἀντίθεσιν μετὰ ὁμοιοπαρόικτου καὶ ὁμοιοτελεῦτου
αἰχμητοῦ:

οἱ καταδικάσαντες αὐτόν, αὐτοὶ εἰσιν οἱ καταδικασμένοι.
οἱ καὶ ὡς ἁμαρτωλοὶ κατακρίναντες, αὐτοὶ εἰσιν οἱ κατακρινόμενοι.

18. Ἰωάν. 9, 40.

19. Ἰωάν. 8, 38-41.

20. Ἰωάν. 8, 41.

21. Ἡ λέξις «συμφορὰ» ἐνέχει τὴν σημασίαν τῆς ἀναπήρας, ὡς
καὶ παρὰ Λυσίου (Πρόλ. Λόγον ὑπὲρ ἀδυνάτου).

22. Ἰωάν. 9, 41.

γετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἦν»²³.

«Νῦν δὲ λέγετε ὅτι θλέπετε»· διότι δὲν θλέπετε. Ἐ-
βδ, ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἐνόμιζον ὅτι ἀποτελεῖ
σπουδαῖον ἐγκώμιον, τοῦτο ἀποδεικνύει εἰς αὐτοὺς ὅτι
γίνεται πρόξενον τιμωρίας.

Καὶ διὰ τὴν προηγουμένην δὲ τυφλωσιν παρηγόρη-
σέ τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν· κατόπιν λέγει περὶ τῆς τυ-
φλότητος αὐτῶν. Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγουν: «Δὲν προσερ-
γόμεθα λόγῳ τῆς τυφλώσεώς μας, ἀλλὰ τὸν ἀποστρε-
φόμεθα ἐπειδὴ τὸν ἀποφεύγομεν, διότι πλανᾷ τὸς ἀν-
θρώπους», διὰ τοῦτο περὶ τῆς ὑποθέσεως καθ' ὁλοκλη-
ρίαν ὁμιλεῖ.

8'. Δὲν ὁπενθύμισε δὲ ἀσκόπως ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅ-
τι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν μετ' Αὐτοῦ, τοὺς
λόγους ταύτους καὶ εἶπαν: «Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐ-
σμέν;»²⁴ ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ ὁπενθυμίσῃ ὅτι αὐτοὶ ἦσαν ἐ-
κεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατὰ πρώτων ἀπεστάτησαν, καὶ κατό-
πιν ἐλιθοβόλησαν διότι ὑπῆρχον μερικοί, οἱ ὅποιοι ἐπι-
πολαίως ἠκολούθουν, καὶ εὐκόλως ἐστρέφοντο εἰς τὴν
ἀντίθετον κατεύθυνσιν.

Πῶς λοιπὸν ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι πλάνος, ἀλλὰ
ποιμὴν; Ἀφοῦ παραθέτει τὰ γνωρίσματα ἐκάστου ἐκ
τῶν δύο, καὶ τοῦ ποιμένος, καὶ τοῦ πλάνου καὶ κατα-
στροφέως, καὶ ἐκ τῶν γνωρισμάτων αὐτῶν παρέχει εἰς
αὐτοὺς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσουν τὴν ἀλήθειαν τῶν
πραγμάτων.

Καὶ κατ' ἀρχὴν δεικνύει ποῖος εἶναι ὁ πλάνος καὶ ὁ
κλέπτης, λαμβάνων τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν Γραφῶν
καὶ λέγων:

«Ἀμὴν, ἀμὴν, λέγω ὑμῖν· ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς

23. Ἰωάν. 8, 54.

24. Ἰωάν. 9, 40.

θύρας εἰς τὴν αὐτὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναθαίνων ἀλλαγῶθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής²⁵. Βλέπε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ληστοῦ, κατὰ πρότον, ὅτι δὲν εἰσέρχεται φανερά, δεύτερον δὲν εἰσέρχεται σύμφωνα μὲ τὰς Γραφάς· διότι τοῦτο σημαίνει τὸ «μὴ διὰ τῆς θύρας». Ἐδῶ δὲ καὶ τοὺς πρὸ Αὐτοῦ ὑπαινίσσεται, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἔλθουν μετ' αὐτῶν δηλαδὴ καὶ τὸν Ἄντιχριστον καὶ τοὺς ψευδοχρίστους καὶ τὸν Ἰούδαν καὶ τὸν Θεοῦδαν, καὶ ἅν μερικὸι ἄλλοι τοιοῦτοι ὀπήρξαν.

Δικαίως δὲ ὠνόμασε «θύραν» τὰς Γραφάς· διότι αὐτὰ πλησιάζουν ἡμᾶς πρὸς τὸν Θεόν, καὶ παρέχουν τὴν θεογνωσίαν, αὐτὰ δημιουργοῦν πρόβατα, αὐτὰ φυλάσσουν, καὶ δὲν ἀφήνουν τοὺς λύκους νὰ εἰσέλθουν. Διότι ὡς μία θύρα ἀσφαλῆς, οὕτω καὶ ἡ Γραφὴ κλείει τὴν εἰσοδὸν εἰς τοὺς ἀρετικούς, καὶ οὕτω καθιστᾷ ἡμᾶς ἀσφαλῆς ἐν σχέσει πρὸς θεὰ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐπιθυμοῦμεν, καὶ δὲν ἀφήνει νὰ πλανώμεθα. Καὶ ἂν δὲν χαλαρώσωμεν αὐτήν, δὲν θὰ εἰσέλθωμεν εὐλόγωτοι²⁶ ὑπὸ τὸν ἐχθρῶν. Δι' αὐτῆς θὰ γνωρίσωμεν θεόν, καὶ τοὺς ποιμένας καὶ τοὺς μὴ ποιμένας.

Τί δὲ σημαίνει: «Εἰς τὴν αὐτὴν»; Σημαίνει πρὸς τὰ πρόβατα καὶ διὰ τὴν φροντίδα αὐτῶν δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν ἀκολουθεῖ τὰς Γραφάς, ἀλλὰ ἀναθαίνει δι' ἄλλης ὁδοῦ (δηλ. χαράσσει διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἄλλην καὶ μὴ κανονικὴν ὁδόν), αὐτὸς εἶναι κλέπτης.

Παρατηρεῖς καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων, ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὸν Πατέρα, μὲ τὸ νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὰς Γραφάς· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν: «Ἐρευνάτε τὰς Γραφάς²⁷, καὶ τὸν Μωϋσῆα ἔφερε εἰς τὸ μέ-

25. Ἰωάν. 10, 1.
26. «Ὅς εἰσέλθω εὐλόγωτοι». Κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «ὅς εἰσέλθω τοῦ μεροῦ τῶν».
27. Ἰωάν. 5, 39.

σον, καὶ ἐκάλεε αὐτὸν ὡς μάρτυρα, καὶ ἄλλους τοὺς προφήτας. Διότι λέγει: «Πάντες οἱ ἀκούσαντες τῶν προφητῶν ἤξουσι πρὸς με» καὶ «εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί²⁸». Ἐδῶ δὲ τοὺς λόγους τούτους, τοὺς διετύπωσε μεταφορικῶς.

Ὅταν δὲ εἶπεν: «Ἀναθαίνων ἀλλαγῶθεν²⁹ καὶ διὰ τοὺς γραμματεῖς ἔκαμεν ὑπαινιγμόν, ὅτι ἐδιδασκον ἐντολάς καὶ διδασκαλίας ἀνθρώπων³⁰, καὶ τὸν νόμον παρέθεινον, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰσὺς ψέγων ἔλεγεν: «Οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον³¹».

Καὶ καλῶς εἶπεν: «Ἀναθαίνων» καὶ ὄχι «εἰσιῶν» (εἰσερχόμενος), πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ ἐνέργειαν κλέπτου, ὁ ὅποιος θέλει νὰ ὑπερπηθῆσῃ τὸν μανδράτοιχον, καὶ τὰ πάντα ἐνεργεῖ κατὰ ἐπικίνθωνον τρόπον. Ἐδὲς πῶς περιέγραψε τὸν ληστήν;

Ἐξέτασε καὶ τοῦ ποιμένος τὸ γνῶρισμα. Τί εἶναι αὐτὸ λοιπὸν; «Ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, οὗτος ἐστὶν ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων. Τούτω ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ, ὅταν ἐξαγάγῃ αὐτὰ, πορεύεται ἔμπροσθεν αὐτῶν³²».

Ἔδωκε καὶ τοῦ ποιμένος καὶ τοῦ καταστροφέως τὰ χαρακτηριστικὰ. Ἄς ἴδωμεν πάλιν πῶς εἰς αὐτοὺς προσαρμόζει τὰ ἐν συνεχείᾳ λεγόμενα· λέγει: «Τούτω ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει³³. Ἐπέμειναν εἰς τὴν μεταφορικὴν ἔκφρασιν, διὰ νὰ καταστήσῃ ζωηρότερον τὸν λόγον. Ἐὰν θέλῃς δὲ καὶ κατὰ λέξιν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν παραβολὴν, τίποτε δὲν ἐμπροδίζει θυρωρὸν ἐδῶ νὰ ἐνοήσω-

28. Ἰωάν. 5, 48.
29. Ἰωάν. 10, 1.
30. Ματθ. 15, 9.
31. Ἰωάν. 7, 19.
32. Ἰωάν. 10, 2-4.
33. Ἰωάν. 10, 3.

μεν τὸν Μωϋσῆα διότι ἐκεῖνος ἔλασεν ἐμπιστευτικῶς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα»³⁴. Διότι ἐπειδὴ πάντοτε ἔλεγον ὅτι Αὐτὸς εἶναι ἀπατεῶν, καὶ τοῦτο τὸ ἐστήριζον εἰς τὴν ἀπιστίαν των λέγοντες: «Τίς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν;»³⁵, δεικνύει ὅτι δὲν πρέπει λόγω τῆς ἀπιστίας αὐτῶν νὰ καλοῦν Αὐτὸν καταστροφῆς καὶ πλάνου, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐπειδὴ δὲν προσέγουν εἰς Αὐτόν, νὰ καλοῦνται οὕτω, καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τῆς τάξεως τῶν προβάτων· διότι ἐάν εἶναι χαρακτηριστικὸν ποιμένων τὸ νὰ εἰσέρχεται διὰ τῆς κεκανονισμένης θύρας, ὁ ἴδιος δὲ εἰσῆλθε δι' αὐτῆς, οἱ μὲν ἀκολουθήσαντες Αὐτὸν ὄλοι θὰ ἠδύναντο νὰ εἶναι πρόβατα, οἱ δὲ ἀποσπασθέντες δὲν διέβαλον τὸν ποιμένα, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοὺς τὸν ἀπεμάκρυναν ἐκ τῆς τάξεως τῶν προβάτων³⁶.

Ἐάν δὲ προχωρῶν εἰς τὸν λόγον τοῦ λέγει διὰ τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ὅτι εἶναι θύρα³⁷, πάλιν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ κανεὶς· διότι καὶ ποιμένα ἀποκαλεῖ Ἐαυτὸν, καὶ πρόβατον, καὶ οὕτω μὲ ἀνάλογον ὀνομασίαν διακηρύσσει τὰ διάφορα ἔργα Αὐτοῦ· δηλαδὴ ὅταν πλησιάσῃ ἡμᾶς εἰς τὸν Πατέρα, θύραν καλεῖ τὸν Ἐαυτὸν τοῦ, ὅταν δὲ φροντίσῃ δι' ἡμᾶς, ποιμένα. Διότι, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι ἔργον Αὐτοῦ εἶναι μόνον τὸ νὰ μᾶς πλησιάσῃ εἰς τὸν Πατέρα, διὰ τοῦτο καλεῖ τὸν Ἐαυτὸν τοῦ καὶ ποιμένα.

34. Ἰωάν. 10, 3.

35. Ἰωάν. 7, 48.

36. Ὁ θεὸς ἱερῶς διὰ τὴν τὸν ἑαυτοῦ τὴν ἀντίθετον χρησιμοποιοῦν τὸ αὐτὸ ῥῆμα (βάλλου) ὡς δ' ἀντιθετικόν:

Οἱ δὲ ἀπορραγέντες, οὐ τὸν ποιμένα διέβαλον,

ἀλλὰ τῆς τῶν προβάτων συγγενείας ἐξέβαλον ἑαυτούς.

37. Ἰωάν. 10, 7.

«Καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ καλεῖ τὰ ἴδια πρόβατα, καὶ ἐξάγει αὐτά, καὶ αὐτὸς ἐμπροσθεν αὐτῶν παρεύεται»³⁸. Καὶ ὁμοίως τὸ ἀντίθετον πράττει οἱ ποιμένες, δεδομένου ὅτι ἀκολουθοῦν ἔπισθεν αὐτῶν· ἀλλὰ Αὐτὸς, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι ὄλους θὰ τοὺς ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἀντίθετον πρὸς ἐκείνους κάμνει· ὅπως ἀκριβῶς θεσβαίως ἔκαμνε τὸ ἀντίθετον καὶ ὅταν ἔστειλε τὰ πρόβατα, ἴδεν τὰ ἔστειλεν ἔξω τῆς περιοχῆς τῶν λύκων, ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον τῶν λύκων!· διότι εἶναι ἡ ποιμαντικὴ αὐτῆ περισσότερον παράδοξος ἀπὸ τὴν ἱδικήν μας.

γ'. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι κάμνει ὀπαινιγμὸν καὶ περὶ τοῦ τυφλοῦ· διότι καὶ ἐκεῖνον ἐξήγαγε, ἀφοῦ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὁ τυφλὸς ἤκουσε τὴν φωνὴν Αὐτοῦ, καὶ ἐγνώρισεν Αὐτόν.

Ἄλλοτρίως δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἄλλοτρίων τὴν φωνήν»³⁹. Ἡ θεσβαίως ἐδῶ ἐνοεῖ τοὺς ἀκολουθήσαντας τὸν Θεοῦδαν καὶ τὸν Ἰούδαν (διότι λέγει: «ἅπαντες, ὅσοι ἐπίστευσαν αὐτοῖς διασκορπίσθησαν»)·⁴⁰ ἢ τοὺς ψευδοχριστοὺς οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ ἀπατοῦν τοὺς ἀνθρώπους.

Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι ἦτο εἰς ἐξ ἐκείνων, Ὁδτος, διὰ πολλῶν ἀποδείξεων διαχωρίζει τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ἀπὸ ἐκείνου· καὶ πρῶτον μὲν ὡς διαφορὰν θέτει τὴν διδασκαλίαν τὴν στηρίζομένην εἰς τὰς Γραφάς. (Δηλαδὴ Ἐκεῖνος μὲν διὰ τούτων τῶν μέσων προσέλακυνε αὐτῶς, ἐκεῖνοι δὲ ὄχι διὰ τούτων)· δεύτεραν δὲ διαφορὰν θέτει τὴν ὁπακοὴν τῶν προβάτων. (Δηλαδὴ εἰς Αὐτὸν μὲν ὄχι μόνον ὅταν ἔζη, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπέθανε ὄλοι ἐπίστευσαν, ἐκείνους δὲ ἀμέσως ἐγ-

38. Ἰωάν. 10, 3-4.

39. Ἰωάν. 10, 5.

40. Πράξ. 5, 36.

κατέλειψαν)· και τρίτην δὲ μὲ αὐτὰς σπουδαίαν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρωμεν· δηλαδὴ ἐκεῖνοι μὲν ὡς τύραννοι καὶ λόγῳ ἀποστασίας τὰ ἑπταττον δία, ἐκεῖνος τῶσον μακρὰν ἔφερε τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ εἴθους τὴν ὑποψίαν, ὥστε, καὶ ὅταν ἤθελον νὰ κάμουν αὐτὸν βασίλεια, ἔφυγε⁴¹, καὶ δὲταν ἠρώτων: «Εἰ ἔξεσι βούνα κήνσον Καίσαρι»⁴², προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ δώσουν, καὶ ὁ ἴδιος ἐπλήρωσε τὰ δίδραχμα⁴³ πρὸς τούτοις· αὐτὸς μὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων ἦλθε διὰ νὰ ἔχουν ζωὴν, καὶ διὰ νὰ ἔχουν ἐν ἀφθονίᾳ τὰ ἀγαθὰ (λέγει)⁴⁴, ἐκεῖνοι δὲ καὶ τῆς παρούσης ζωῆς ἐστέρησαν τοὺς ἰδικούς τῶν· καὶ οὗτοι μὲν ἐπρόδωσαν ἐκεῖνους τοὺς φηποὺς εἶχον ἀναλάβει ὅπ' εὐθύνῃ τῶν, αὐτὸς δὲ τῶσον γενναίως ἐστάθη, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν του νὰ δώσῃ· καὶ αὐτοὶ μὲν παρὰ τὴν θέλησίν των καὶ ἀναγκαζόμενοι καὶ φεύγοντες ἔπαθον, ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἔπαθον, οὗτος δὲ ἐθελοντικῶς καὶ εὐχαρίστως τὰ ὑπέμεινε δία⁴⁵.

«Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν, ἀ ἐλάλῃει αὐτοῖς»⁴⁶. Καὶ διὰ ποῖον λόγον ὠμίλησε μὲ ἀσάφειαν εἰς αὐτούς; διότι ἤθελε νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς περισσότερο προσεκτικούς⁴⁷.

41. Ἰωάν. 8' 15.

42. Ματθ. 22, 15-22.

43. Ματθ. 17, 24-27.

44. Ἰωάν. 10, 10.

45. Ἡ παρόμοια ἀνηθόσων μετ' Ἰησοῦ καὶ Θεοφιλοῦν ἐν ταῦτα γίνεται κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰσραήλ τοῦ οὐκ ἐν τῷ πρὸς Δημόνικον λόγῳ γράφει ὁ ρήτωρ: «Οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρὰ τὴν ἰδίαν τιμίαν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόστασιν ἀγαπᾶσιν· καὶ τὰς μὲν τῶν παύλων συνθέσεις ὁλοῦς χρόνος ἐδίπλα, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φίλων οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἶὼν ἐξάλκιμιεν» (Ἰσραήλ πρὸς Δημόνικον 1).

46. Ἰωάν. 10, 8.

47. «Καὶ τίνος ἐνεκεν ἀσάφως εἶπεν αὐτοῖς: Προσεκτικώτερος αὐτοὺς ποιῆσαι βουλομένος». Σχῆμα ὑποφοράς καὶ ἀνθυποφοράς κατὰ μίμησιν τοῦ Δημοσθένους ταυλόχιστον κατὰ τὸ πρῶτον μέρος. Πρὸς: «Τίνος οὖν ἐνεκεν ταῦτα λέγω;» (ἀ' Φιλίπ. 3). «Τίνος γὰρ ἐνε-

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέτευχε τοῦτο, διαλύει ἐν συνεχείᾳ τὴν ἀσάφειαν, λέγων: «Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει»⁴⁸. δηλαδὴ θὰ εὐρίσκειται ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἀνευ φόβου (νομὴν δὲ τὴν τροφὴν ἐννοεῖ ἐδὼ καὶ τὴν φοσκὴν τῶν προβάτων, καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν κυριότητα), ἦτοι «θὰ μείνῃ ἐντός, καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἐκδιώξει αὐτόν»· πράγμα τὸ ὅποσον ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων συνέθη, οἱ ὅποιοι ἀνευ φόβου εἰσῆρχοντο καὶ ἐξῆρχοντο, ὡς ἐάν εἶχον γίνεαι κύριοι ὅλης τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ ἐκδιώξῃ αὐτούς.

«Πάντες, ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέπτει εἰσι καὶ λησταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα»⁴⁹. Ἐδὼ δὲν λέγει περὶ τῶν προφητῶν, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ἀρετικοί, (βίβτι ἐκεῖνους τοὺς ἤκουσαν καὶ δι' ἐκείνων ἐπίστευσαν, ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ εἰς τὸν Χριστόν), ἀλλὰ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἰοῦδα καὶ τῶν ἄλλων στασιαστῶν. «Ἄλλως τε καὶ τὸν λόγον «οὐκ ἤκουσαν τὰ πρόβατα» τὸν εἶπε θέλων νὰ ἐπαινήσῃ εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲ δὲν φαίνεται νὰ ἐπαινῇ αὐτούς, οἱ ὅποιοι παρήκουσαν τοὺς προφήτας, ἀλλὰ ἀντιθέτως νὰ ψέγῃ καὶ νὰ κατηγορῇ εἰς μέγαν θαμβόν αὐτούς. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι τὸ «οὐκ ἤκουσαν» τῶρα ἔχει λεχθῆ περὶ τῶν στασιαστῶν ἐκείνων.

«Ὁ κλέπτης οὐ μὴ ἔρχεται, εἰ μὴ, ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ»⁵⁰· πράγμα, τὸ ὅποσον τότε συνέθη, δεδομένου βετίβλοι ἐσφάγησαν καὶ ἠφανίσθησαν⁵¹.

«Ἐγὼ δὲ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὴν ἔχω-

κα. ὁ ἄνδρας Ἀθηναῖοι, νομίζετε ταῦτον μὲν φεῖνε τὸν πόλεμον;» (Β' Ὀλυμπ. 28).

48. Ἰωάν. 10, 9.

49. Ἰωάν. 10, 8.

50. Ἰωάν. 10, 10.

51. Ὅτε καταστροφή ἡ Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ Τίτου.

σι»⁵². Καί τί ὑπάρχει περισσότερο ἀπό τήν ζωήν; ἐπέ μου. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀλλά τὸ ὄνομα τῆς ζωῆς συνεχῶς λέγει, ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο εἰς αὐτοὺς γνώριμον.

«Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»⁵³. Ἐδῶ ἐν συνεχείᾳ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σταυρικοῦ πάθους, θέλων νὰ δείξῃ ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι δὲν ἔρχεται εἰς αὐτὸ παρά τὴν θέλησίν του.

Ἐπεὶτα φέρει πάλιν τὸ παράδειγμα τοῦ ποιμένου καὶ τοῦ μισθωτοῦ: «Ὁ μὲν γὰρ ποιμὴν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθεισιν ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὦν ποιμὴν, οὐ οὐκ εἰσι τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφήσει τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει, καὶ ἔρχεται ὁ λύκος, καὶ ἀρπάξει αὐτά»⁵⁴. Ἐδῶ δεικνύει τὸν ἑαυτὸν του ὅτι τόσοσιν κυριαρχεῖ, ὅσον καὶ ὁ Πατὴρ, ἐάν θεθαίωσ ὁ ἴδιος εἶναι ποιμὴν, καὶ ἀνήκουν εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὰ πρόβατα.

Βλέπεις πῶς μὲ τὰς παραβολὰς ὁμιλεῖ κατὰ τρόπον ὀψιλήτερον, ὅπου ὁ λόγος ἔχει συγκαλυφθῆ, καὶ δὲν δίδει φανεράν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν εἰς τοὺς ἀκροατάς. Τί πράττει λοιπὸν αὐτὸς ὁ μισθωτὸς; Θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφήσει τὰ πρόβατα, καὶ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἀρπάξει αὐτά»⁵⁵. Τοῦτο ἔπραξαν ἐκεῖνοι, ὁ ἴδιος δὲ τὸ ἀντίθετον διότι καὶ, ὅταν συναλήφθη, εἶπεν: «Ἄφετε τοὺτους ὑπάγειν»⁵⁶, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ λόγος ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπωλέσθη. Ἐδῶ δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ ὀπονηθῇ καὶ τὸν νοσητὸν (πνευματικόν) λύκον διότι οὕτε καὶ αὐτὸν ἀφήκε νὰ κά-

52. Ἰωάν. 10, 10.

53. Ἰωάν. 10, 11. Μία ἐκ τῶν συμβολικῶν παρουσιάσεων, αἱ ὁποῖαι ἐξεχέοντο ἐντὸς τῶν κατακομβῶν, ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων, ἦτο καὶ ἡ παράστασις τοῦ Καλοῦ Ποιμένου.

54. Ἰωάν. 10, 11-12.

55. Ἰωάν. 10, 12.

56. Ἰωάν. 18, 8.

μνη ἐπιδρομὴν καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὰ πρόβατα αὐτὸς δὲ δὲν εἶναι μόνον λύκος, ἀλλὰ καὶ λέων· «ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος», λέγει, «ὡς λέων περιέρχεται ὠρυόμενος»⁵⁷. Αὐτὸς καὶ ὄφις καὶ δράκων εἶναι· «Πατεῖτε» δηλαδὴ «ἐπάνω ὄφειν καὶ σκορπίων»⁵⁸.

δ'. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἄς παραμένωμεν ἄσικοντες ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ποιμένου· θὰ παραμεινώμεν δὲ, ἐάν ἀκούωμεν τὴν φωνὴν Αὐτοῦ, ἐάν πειθώμεθα εἰς Αὐτὸν, καὶ δὲν ἀκολουθῶμεν ξένον. Καὶ ποῖα εἶναι ἡ φωνὴ Αὐτοῦ; «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες»⁵⁹.

Ἄν πράττωμεν αὐτά, θὰ μείνωμεν ὑπὸ τὸν ποιμένα, καὶ ὁ λύκος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλὰ, καὶ ἂν ἐνεργήσῃ ἐπιδρομὴν, θὰ ἐνεργήσῃ διὰ κακὸν ἴδικόν του· διότι ἔχομεν ποιμένα, ὁ ὁποῖος τόσοσιν ἀγαπᾷ ἡμᾶς, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ νὰ δώσῃ. Ὅταν λοιπὸν εἶναι δυνατὸς καὶ ἀγαπᾷ, τί εἶναι ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει ἡμᾶς νὰ σωθῶμεν; Τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει ἐάν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἀπομακρυνθῶμεν. Πῶς δὲ θὰ ἀπομακρυνθῶμεν; Ἄκουσε τί λέγει Αὐτός: «Ὁ δὲν δύνασθε διὰ κυρίου δουλεύειν, Θεῷ καὶ μαμμωνᾷ»⁶⁰.

Ἄν λοιπὸν εἰς τοῦτον ὑπηρετῶμεν, δὲν θὰ ὀποκύψωμεν εἰς τὴν τυραννίαν ἐκεῖνων διότι καὶ τὸ περισσότερο δυσάρεστον σημεῖον τῆς τυραννίδος εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων· διότι οὐδεμίαν μὲν εὐχαρίστησιν ἔχει αὐ-

57. Α' Πέτρ., 5, 8.

58. Λουκ. 10, 19.

59. Μαρτ. 5, 3, 6, 7.

60. Τί τὸ καλὸν; ἑρῶσις Ἀληθείας ἐκ τοῦ Δημοσθένους. Ἄλλο ὡς ἀντιπαραβέλλομεν τὸ βίον κατὰ.

Χρυσόστομος: Ὅταν οὖν καὶ δυνατὸς ἢ καὶ φιλῆ, τί τὸ καλὸν ἡμᾶς σωθῆναι;

Δημοσθένους: Εἰ δὲ προσώμεθ' ὃ ἄνδρας Ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς τοὺς ἀνθρώπους, εἴτ' Ὀλυμπὸν ἐκείνος καταπρέμεται, φραδ-

τω πε ἄνοι, τί τὸ καλὸν ἐστ' αὐτὸν ἐστὶν θαδίζειν, οἷσι βούλεται;

στ. Μαρτ. 8, 24.

τη ἢ ἐπιθυμία, ἀλλὰ ἐπιτοῦρε φροντίδας, καὶ φθόνους, καὶ ἐπιβουλὰς, καὶ μίσους, καὶ συκοφαντίας, καὶ ἀπειρα ἐμπόδια εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀκηρίαν, ἀνηθικότητα, πλεονεξίαν, μέθην· πράγματα τὰ ὅποια καὶ τοὺς ἐλευθέρους δούλους καθιστοῦν καὶ κατωτέρους δούλων ἀγορασθέντων διὰ χρημάτων, καὶ δούλους ἄχι ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ θαρυτέρου ἐκ τῶν παθῶν καὶ τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς⁸². Ὁ ἄνθρωπος τοῦ χαρακτήρος τούτου τολμᾷ πολλά ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια δὲν ἀρέσουν οὔτε εἰς τὸν Θεόν, οὔτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ φοβεῖται μήπως κανεὶς ἀφαιρήσῃ ἀπὸ αὐτῶν αὐτὴν τὴν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του δεσποτεῖαν.

Ἐποῖα πικρὰ βουλεύει καὶ διαβολικὴ κυριαρχία! Διότι τοῦτο κυρίως εἶναι ἀπὸ ὅλα τὸ περισσότερο δυσάρεστον, ὅτι, ἐνῶ κρατοῦμεθα ἐντὸς τῶσαν κακῶν, εὐχαριστοῦμεθα, καὶ τὴν ἄλυσιν ἀσπαζόμεθα, καὶ, ἐνῶ κατοικοῦμεν δεσποτηρίον σκοτεινόν, δὲν θέλομεν νὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὸ φῶς, ἀλλὰ δένομεν σφικτὰ εἰς τοὺς ἑαυτούς μας τὰ κακὰ, καὶ εὐχαριστοῦμεθα μὲ τὸ νόσημα.

Διὰ τοῦτο οὔτε νὰ ἀπαλλαγῶμεν δυνάμεθα, ἀλλὰ εὐρισκόμεθα εἰς κατάστασιν περισσότερον δυσάρεστον, ἀπὸ ἐκείνου, οἱ ὅποιοι ἐργάζονται εἰς τὰ μεταλλεῖα, διότι τοὺς μὲν πόνους καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ὑπομένομεν,

⁸². Τὰ ελαστώματα τοῦ πλοῦτου τονίζουν καὶ οἱ ἄρχαιοι. Οὐσίας ὁ Ἰσοκράτης γράφει πρὸς τὸν Δημόνικον λέγει: «Πλοῦτος δὲ κακίας μάλλον ἢ καλοκαταθείας ὑπέρτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῆς ῥαθυμίας παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς εὐανέας τοὺς νέους παρακαλῶν». (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόν. β). Ὁ δὲ Πλουτάρχος εἰς τὸ «Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς» σύγγραμμά αὐτοῦ γράφει: «Πλοῦτος δὲ τιμῶν μὲν, ἀλλὰ τύχης κτήμα, ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλὰς ἀφίεται, τὰ δ' οὐκ ἐπιποιεῖ φέρουσα προσήνεγκε· καὶ ὁ πλοῦτος σκοπέει ἐκκεῖται ταῖς βουλομένους βλάπτοντι ταπεινῶν, κακοῦργαί οἰκείαται καὶ συκοφάνται, καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι» (Περὶ Παιδῶν Ἀγωγῆς Η').

τοὺς δὲ καρποὺς δὲν ἀπολαμβάνομεν.

Καὶ τὸ χειρότερον θεσθαίως ἐξ ἔλων εἶναι ὅτι, καὶ ἐν θελήῃ κανεὶς νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πικρὰν αὐτὴν ἀιχμαλωσίαν, δὲν τὸ ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ δυσσαρεστοῦμεθα καὶ ἀγανακτοῦμεν, εὐρισκόμενοι εἰς κατάστασιν οὕτω ἄχι καλυτέραν ἐκείνης τῶν μαρτυριῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολὺ ἀθλιωτέραν ἔλων ἐκείνων, καὶ εἰς τοιοῦτον σημείον, ὥστε δὲν θέλομεν οὔτε ἀπὸ τὴν μανίαν νὰ ἀπαλλαγῶμεν.

Μήπως διὰ τοῦτο ἤλθε εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, ἄνθρωπε, θελαδὴ διὰ νὰ κατεργάζεσαι αὐτὰ τὰ μέταλλα καὶ νὰ συλλέγῃς χρήματα; Δὲν σὲ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς κατ' εἰκόνα δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀρέσκῃς εἰς αὐτόν καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχῃς τὰ μέλλοντα καὶ διὰ νὰ ἀποτελέσῃς χορείαν μετὰ τῶν ἀγγέλων. Διότι λοιπὸν ἀποκλείεις τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ αὐτὴν τὴν συγγένειαν καὶ τὸν ἐξωθαῖς εἰς τὴν ἐσχάτην ἀδοξίαν καὶ ἀσημίαν; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατ' ὅμοιον τρόπον μὲ σὲ ἐγεννήθη (ἐννοῶ πνευματικὸν τρόπον), λιμοκτονεῖ, σὺ δὲ διαρρηγνύεσαι ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ἀγαθῶν ὁ ἀδελφός σου γυμνὸς περιφέρεται, σὺ δὲ κατασκευάζεις ἐν δύματα ἐπὶ ἐνδυμάτων, καὶ καθιστᾷς τὴν περιβολὴν αὐτὴν τείχος εἰς τοὺς σκόληκας.

Καὶ πόσον καλύτερον ἦτο νὰ περιβάλλῃς τὰ σώματα τῶν πτωχῶν! Διότι τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὰ θὰ παρέμενον ἀφθάρτα, καὶ ἀπὸ οἰανδήποτε φροντίδα θὰ σὲ ἀπήλλασσον, καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ προσέφερον εἰς σὲ· ἐὰν δὲν θέλῃς αὐτὰ νὰ καταφραγεῖσθαι ὑπὸ τοῦ σάρκατος, νὰ τὰ βώσῃς εἰς τοὺς πτωχοὺς· διότι ἐκεῖνοι εἶναι, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν νὰ τινάσσουν καλῶς αὐτὰ τὰ ἱμάτια· διότι καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πολυτιμώτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἀπὸ τὸ κιβώτιον διότι ἄχι μόνον φύλάσσει τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ διατηρεῖ ἀφθάρτα, ἀλλὰ καὶ τὰ καθιστᾷ λαμπρότερα.

Τὸ κιβώτιον πολλάκις, ἀφοῦ κληθῆ μαζὶ μετὰ τὰ ἐνδύματα, σοῦ προξενεῖ⁸³ μεγίστην ζημίαν αὐτὴν δὲ τὴν φρουράν⁸⁴ οὔτε ὁ θάνατος δὲν δύναται νὰ τὴν ἐξουδετερώσῃ· διότι ἐκεῖ δὲν ὀφίσταται δι' ἡμᾶς ἀνάγκη θυρῶν καὶ μοχλῶν, οὔτε δοῦλων, οἱ ὅποιοι νὰ ἀγρυπνοῦν, οὔτε ἄλλου εἴδους ἀσφαλείας· διότι εἶναι ἀπηλλαγμένα ἀπὸ οὐρανῶν ἐπιβουλῆν, καὶ φυλάσσονται, ὅπως εἶναι εὐλογον νὰ φυλάσσονται τὰ εὐρισκόμενα εἰς τοὺς οὐρανοὺς· διότι κακία παντὸς εἴδους δὲν δύναται νὰ πλησιάζῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον.

Αὐτὰ οὔτε ἡμεῖς παύομεν πάντοτε νὰ τὰ λέγωμεν οὔτε σεῖς ὅταν τὰ ἀκούετε πείθεσθε⁸⁵. Αἴτιον δὲ τοῦτου εἶναι ὅτι ἔχομεν ψυχὴν, ἣ ὅποια εἶναι εὐτελής, θλάπει πρὸς τὴν γῆν καὶ σῦρεται χάμω.

Μᾶλλον δὲ θεὸς μὴ φθάσῃ εἰς τὸ σημείον νὰ κατηγορήσῃ ὄλους σὰς διὰ κακίαν, ὡς ἔάν ὄλοι πάσχετε ἀπὸ ἀν(α)τον νόσημα! Διότι οἱ ἔνεκα πλούτου μεθύοντες φράσσουσιν τὴν ἀκοήν των εἰς τοὺς λόγους, οἱ ζῶντες ὁμως ἐν πτωχείᾳ θὰ βυθισθοῦν νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴν των εἰς τοὺς λόγους⁸⁶.

«Καὶ τί λέγεις αὐτὰ πρὸς τοὺς πτωχοὺς»; δύναται νὰ εἴπῃ τις· «διότι αὐτοί, οὔτε χρυσὸν ἔχουσιν, οὔτε τῶσα ἐνδύματα». Ἀλλὰ αὐτοὶ ἔχουσιν ἄρτον καὶ ψυχρὸν ὕδωρ!

83. «Τὸ κιβώτιον πολλάκις, μετὰ τὴν ἱερῶν ἀρθρῶν, ἐσχάτην σε περιέβαλε Ζημία». Πρὸς ἔξερσιν τοῦ παλλάκις συμβαινόντος, ὁ ρῆτορ εἶπε γενικῶς ὄρατον (περιέβαλε).

84. Ἀπλοῦ τὸ νὰ ἔχουσιν ὄρατον εἰς τοὺς πτωχοὺς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὸ νὰ ἔχουσιν ὄρατον τὸν Χριστόν.

85. Ἐντοῖθα καταφανὲς τὸ σῆμα τῆς ἀντιθέσεως μετὰ τὴν ὁλοκληρωμένην.

86. Τῶσα οὔτε ἡμεῖς οὐδὲ λέγοντες διακλιπόμενοι οὔτε ἡμεῖς ἀκούοντες πείθεσθε.

87. Ἄλλη ἀντίθεσις μετὰ παραλήρημα σχήματα. Εἰ γὰρ καὶ οἱ τὰ πλοῦτος μεθύοντες ἐμφράττουσι τὴν ἀκοήν πρὸς τὰ λεγόμενα ἄλλοι οἱ πτωχοὶ ἀντιθέτως ἀναστρέφουσι τὴν ἀκοήν πρὸς τὰ λεγόμενα.

ἔχουσιν δύο ὄρατους⁸⁷, καὶ πόδας ὥστε νὰ ἐπισκεφθοῦν τοὺς ἀσθενεῖς ἔχουσιν γλῶσσαν καὶ λόγον, ὥστε νὰ παρηγορήσῃ τὸν κατακαίον· ἔχουσιν οἰκίαν καὶ στέγην, ὥστε νὰ φιλοξενήσωμεν τὸν ξένον· διότι δὲν ζητοῦμεν θεσπιάως ποσὰ ταλάντων χρυσοῦ ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν τὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τοῦ πλουτοῦ, ἐάν δὲ κίσεις εἶναι πτωχός, καὶ ἔρχεται εἰς τὰς θύρας τῶν ἀλλων, ὁ Δεσπότης καὶ ὄρατον νὰ λάβῃ ἀκόμη δὲν θὰ αἰσχυρῆθῃ, ἀλλὰ καὶ θὰ εἴπῃ ὅτι ἔχει λάθει περισσότερο ἀπὸ αὐτόν, παρὰ ἀπὸ ἐκείνου, οἱ ὅποιοι ἔρρωσαν πολλὰ⁸⁸.

Πόσοι ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τώρα ἴστανται ἠγχιόησαν νὰ ἔξωσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν περιήρχετο ἐν σώματι ὁ Χριστὸς τὴν γῆν, ὥστε νὰ ζοῦν καὶ νὰ τρώγουν μαζὶ μετὰ αὐτόν; Ἰδοὺ τώρα εἶναι δυνατόν τοῦτο νὰ γίνῃ, καὶ νὰ καλέσωμεν αὐτὸν μᾶλλον εἰς γεῦμα καὶ νὰ τρώγωμεν μετ' αὐτοῦ, καὶ μετὰ κέρδος μεγαλύτερον· διότι ἐξ ἐκείνων μὲν, οἱ ὅποιοι τότε συνέτρωγον μετ' αὐτοῦ πολλοὶ καὶ ἀπωλέσθησαν (ὡς ἦτο καὶ ὁ Ἰούδας, καὶ ἄλλοι τοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος), ἐξ ἐκείνων δὲ, οἱ ὅποιοι τώρα καλοῦν αὐτόν εἰς τὴν οἰκίαν των καὶ παρέχουσιν εἰς αὐτόν ἐκ τῆς τραπέζης των καὶ τῆς στέγης των, ἕκαστος θὰ ἐπιτύχῃ μεγάλην εὐλογίαν· διότι λέγει: «ἔδοτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» ἐπέβαινα γὰρ, καὶ ἐδωκάτε μοι φαγεῖν· ἐβίψισα,

87. Ὁ θεὸς ἰσχυρῶς ἐνεθυμίζει εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄρατον ἐν τῶν λόγους τοῦ Κυρίου «καὶ ὅσα ἐάν ποτὶς ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποιῆσιν μικροῦ μόνον εἰς ὄνομα ἡμετέρου, ὅμην λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσθαι τὸν μεθὸν αὐτοῦ» (Ματθ. 10, 42), καὶ ὅρατον ἑτέρου τὸ διακλιπόμενον τῆς χηρας (Μάρκ. 12, 43)· ἰσχυρῶς ἐνεθυμίζει ἐσοδῶς καὶ τὴν περὶ μελλούσης κρίσεως Εὐαγγελικὴν περιποίησιν, τὴν ὁποῖαν καὶ θὰ ἐπαυλοῦσθαι πρὸς τὸ τέλος τῆς πορείας ὁμιλίας (Ματθ. 25, 31-46).

88. Μάρκ. 12, 43.

καὶ ἐποτίσατέ με· ἔξνος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με· ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἤλυθε πρὸς με»⁶⁹.

Διὰ τὰ ἀκούσασθαι λοιπὸν τοὺς λόγους τούτους, ἃς ἐνδύσασθαι τὸν γυμνόν, ἃς περιβάλλωμεν τὸν ἔξνον, ἃς θρέψωμεν τὸν πεινῶντα, ἃς ποτίσωμεν τὸν διψῶντα, ἃς ἐπισκεφθῶμεν τὸν ἀσθενή, ἃς ἴσωμεν τὸν εὐρισκόμενον εἰς φυλακὴν, διὰ τὰ δυνήσασθαι μετὰ θάρρους καὶ ἀπολογηθῶμεν, διὰ τὰ λάσσωμεν συγχώρησιν διὰ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τὰ συμμετάσχωμεν εἰς τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὑπερβαίνουσι καὶ τὸν λόγον καὶ τὸν νοῦν τὰ ὅποια εἶπε καὶ συμψῆ καὶ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ξ' (60)

(Ἰωάν. ι', 14 - 21)

«Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιητὴς ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκωμαι ὅπερ τῶν ἡμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, καθὼς γινώσκω τὸν Πατέρα, καὶ τὴν ζωὴν αἰῶνι ὅπερ τῶν προβάτων»¹.

α'. Σπουδαῖον πρᾶγμα, ἀγαπητοί, σπουδαῖον πρᾶγμα ἢ προστασία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔχει ἀνάγκην καὶ πολλῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τῶς ἀνδρείας, ὅσην εἶπεν ὁ Χριστός, ὥστε καὶ θυσίᾳ κα-

⁶⁹ Ματθ. 25, 34-36.
1. Ἰωάν. 10, 13-14.

νεὶς τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὥστε οὐδέποτε καὶ ἐγκαταλείψῃ αὐτὰ ἔρημα καὶ ἀκόλυπτα, ὥστε ἀπέναντι τοῦ λύκου καὶ ἴσταιται μετὰ γενναϊότητα· διότι κατὰ τοῦτο διαφέρει ὁ ποιητὴς ἀπὸ τῶν μισθωτῶν δηλοσῆ· οὗτος μὲν τὴν ἀτομικὴν τοῦ σωτηρίου ἀσκέπτεται εἰς πᾶσαν περιπτώσιν, παραμελῶν τὰ πρόβατα, ἐκεῖνος δὲ εἰς πᾶσαν περιπτώσιν τὴν σωτηρίαν τῶν προβάτων ἐπιζητεῖ, παραμελῶν τὴν ἰδικὴν του².

Ἄφοῦ λοιπὸν ἔφερε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ποιμένου, παραθέτει δύο τύπους καταστροφῶν τῶν ἑνα, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ κλέπτης, ὁ ὁποῖος σφάζει καὶ καταστρέφει, τὸν ἄλλον δὲ, ὁ ὁποῖος τίποτε ἐκ τούτων δὲν κάμνει, ἀλλὰ ὅταν συμβῶν αὐτὰ, οὕτε στρέφεται ἐναντίον τοῦ πράτου, οὕτε ἐμποδίζει αὐτὸν διὰ τῶν περὶ κλέπτου λόγων ὑπανίσταται τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Θεοῦ³, διὰ δὲ τῶν περὶ μισθωτοῦ λόγων ἐκθέτει τοὺς διασκόλους τῶν Ἰουδαίων, διότι δὲν ἐλάμβανον πρόνοιαν, οὕτε φροντίδα διὰ τὰ πρόβατα τὰ ὅποια εἶχον ἀναλάβει. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ κατηγορῶν αὐτοὺς ἔλεγε: «Ὡσὶ ποιμένες Ἰσραὴλ! μὴ θόσκουσιν ἑαυτοὺς οἱ ποιμένες»⁴.

Ἄλλ' ἐκεῖνοι ἐπραττον τὸ ἀντίθετον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον εἶδος κακίας, καὶ εἶναι αἴτιον θλῶν τῶν ἄλλων κακῶν διὰ τοῦτο λέγει: «Οὕτε τὸ πεπλανημένον ἐπέστρεψαν, οὐδὲ τὸ ἀπωλοῦς ἐζήτουν, οὐδὲ τὸ συντετριμμένον ἐδέσμου, οὐδὲ τὸ ἀρρωστοῦν ἐθεράπευσαν, ἐπειδὴ ἑαυτοὺς καὶ οὐ πρόβατα ἐθόσκον»⁵.

² Ἰσοῦ κατὰ τὸν ἴδιον συμμετρικὸν τρόπον εἰκονίζει τὴν ἀντίθεσιν: ὁ μὲν γὰρ τὴν ἴδιαν σωτηρίαν πόνταχού σκοπεῖ, τῶν προβάτων ἀμελῶν οὗτος δὲ πόνταχού τὴν τῶν προβάτων ἐπιζητεῖ, τὴν ἑαυτοῦ παρατρέχων (σχηματῶν πρῶτα, ἀποστρέφεται, καὶ χιστῶν).

³ Πράξ. 5, 36.

⁴ Ἰεζ. 34, 2.

⁵ Ἰεζ. 34, 4.

Τούτο δὲ καὶ ὁ Παῦλος δι' ἄλλων φράσεων πάλιν ἐδεικνυε λέγων: «Οἱ γὰρ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ», καὶ πάλιν: «Μηθεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖται, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος»⁷.

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῶν δύο τύπων διακρίνει τὸν Ἐαυτὸν τοῦ ὁ Χριστός, ἀπὸ ἐκείνους μὲν, οἱ ὅποιοι ἔρχονται διὰ καταστροφῆν, διὰ τοῦ λόγου: «Διὰ τοῦτο ἤλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσοὺν ἔχωσι»⁸, ἀπὸ αὐτοῦς δέ, οἱ ὅποιοι θέλουν μὲ ἀδιαφορίαν τὰ πρόβατα νὰ ἀρπάξωμαι ὅπῃ τῶν λύκων, μὲ τὸ νὰ μὴ τὰ ἐγκαταλείψῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν του νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ ἀποθάνουν τὰ πρόβατα. Διότι, ἐπειδὴ συνεισέπαινον νὰ θανατώσουν Αὐτόν, οὔτε ἔπαυσε τὴν διδασκαλίαν Του, οὔτε προέδωκεν ἑκαίνοισ, οἱ ὅποιοι ἐπίστευον, ἀλλὰ ἐστάθη⁹ καὶ προσέτιμῃς νὰ ἀποθάνῃ.

Διὰ τοῦτο παντοῦ ἔλεγεν: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός»¹⁰. Ἐπειτα, ἐπειδὴ τὰ λεγόμενα ἐφαίνοντο ὅτι στεροῦνται μαρτυρίας (διότι τὸ μὲν «τὴν ψυχὴν μου τίθημι», μετ' ὀλίγου ἀπεδείχθη, τὸ δὲ «ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσοὺν ἔχωσι», ἐπρόκειτο νὰ συμῆθι μετὰ τὴν ἐκ τοῦτου τοῦ κόσμου ἀποδημίαν κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα), τί κάμνει; Τὸ ἔν τὸ ἐπιθεβαιῶναι ἐκ τοῦ ἄλλου, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ ὅτι ἔδωκε τὴν ψυχὴν Του θεβαιῶναι, ὅτι παρέχει καὶ τὴν ζωὴν.

Τούτο ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος, ὅτι: «εἰ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, πολλὰ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα»¹¹· καὶ πάλιν εἰς ἄλλο χαρίον: «Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἔ-

8. Φιλίπ. 2, 21.

7. Κορινθ. 10, 24.

8. Ἰωάν. 10, 10.

9. Δηλαδὴ δὲν ἔφυγε, διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν Του.

10. Ἰωάν. 10, 14.

11. Ρωμ. 5, 10.

φείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαριεῖται;»¹².

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν κατηγοροῦν Αὐτὸν τώρα, ὅπως καὶ προηγουμένως, λέγοντες: «Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής;»¹³. Διότι πολλάκις ἀπειτόμωσον αὐτοῦ, καὶ τὸ θάρρος Αὐτοῦ μεγαλύτερον κατέστη ἐκ τῶν θαυμάτων.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπε ἐν ἀρχῇ: «Καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς ἀκούει καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ»¹⁴, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κακεῖς: «Διατί λοιπὸν τὰ λέγει πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν;», ἄκουσε, τί προσέθεσε: «Καὶ γινώσκω τὰ ἐμέ, καὶ γινώσκονται ὅπῃ τῶν ἐμῶν»¹⁵· τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δεικνύων ἔλεγεν: «Οὐκ ἀπίστωτο ὁ Θεὸς τὸν λαόν αὐτοῦ, ὃν προέγνω»¹⁶, καὶ ὁ Μωϋσῆς: «Ἐγὼ Κύριος τοῦς ὄντας αὐτοῦ»¹⁷· λέγει: ἐνωῶ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐκ τῶν προτέρων ἐγνώρισα.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ μέτρον τῆς γνώσεως εἶναι ἴσον, ἄκουσε, πῶς παρουσιάζει τὸ ὄρθον μέτρον διὰ τῆς προσθήκης: «Γινώσκω τὰ ἐμέ», λέγει, «καὶ γινώσκονται ὅπῃ τῶν ἐμῶν»¹⁸. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἴση ἢ γνώσις¹⁹; ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἴση; Ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐμοῦ· διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν «καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, κάγω γινώσκω τὸν Πατέρα»²⁰. Διότι, ἐάν δὲν ἠθελε τοῦτο²¹ νὰ ἀποδείξῃ, διὰ ποῖον λόγον προσέθεσεν αὐτό; Διότι, ἐπειδὴ εἰς πολλὰς περιπτώσεις τάσ-

12. Ρωμ. 8, 32.

13. Ἰωάν. 8, 13.

14. Ἰωάν. 10, 3.

15. Ἰωάν. 10, 14.

16. Ρωμ. 11, 4.

17. Σ'. Τιμόθ. 2, 19.

18. Ἰωάν. 10, 14.

19. Δηλαδὴ ἡ γνώσις τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶναι ἴση μετὰ τὴν γνώσιν τῶν πατέρων, ἀλλὰ ὀνίτερα.

20. Ἰωάν. 10, 15.

21. Δηλαδὴ ποῦ εἶναι ἴση ἢ γνώσις;

σει τὸν ἑαυτὸν Του εἰς τὴν τάξιν τῶν πολλῶν, διὰ τὴν μὴ νομίση κανεῖς, ὅτι ἔχει τὸν βαθμὸν γνώσεως, τὸν ὁποῖον ἔχει ὁ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο προσέθεσε: «Καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν Πατέρα». Με τὴν ἀκρίβειαν γνωρίζω Αὐτόν, με ὅσον Αὐτὸς γνωρίζει ἐμέ.

Διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Οὐδεὶς γινώσκει τὸν Υἱόν, εἰ μὴ ὁ Πατήρ, καὶ τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱός»²², ἐνοῶν μίαν γνώσιν διακεκριμένην, καὶ γνώσιν τοιαύτης φύσεως, τὴν ὁποῖαν οὐδεὶς ἄλλου ἢ γνώσας δύναται νὰ ἔχη.

«Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου»²³. Συνεχῶς τοῦτο λέγει, θέλων νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν εἶναι πλάνος· διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος, ὅταν ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι Αὐτὸς εἶναι γνήσιος διδάσκαλος, καὶ ἀντιπαρέβαλε τὴν οἰκίαν του πρὸς τοὺς ψευδοασκητοὺς, συνιστᾷ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς θανάτους, λέγων: «Ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις»²⁴· διότι τὸ νὰ λέγῃ μὲν ὅτι «φῶς εἰμι»²⁵ καὶ εἰμὶ εἰμὶ²⁶, ἔθεωρεῖτο ἐκ μέρους τῶν ἀνοήτων ὅτι δειγμὰ ὑπερηφανείας, τὸ νὰ λέγῃ δὲ: «Ἀποθανεῖν βούλομαι», δὲν προσκάλει ζηλοτυπίαν ἢ φθόνον. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν λέγουσιν εἰς αὐτόν: «Σὺ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ· ἡ μαρτυρία σοῦ οὐκ ἔστιν ἀληθής»²⁷. Δηλαδή ὁ λόγος του ἐδείκνυε μεγάλην φροντίδα, ἐφ' ὅσον θεοβίως ἤθελε νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν λιθοβολούντων.

6°. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς κατάλληλον ὄραν εἰσάγει τὸν λόγον περὶ τῶν ἔθνικων: «Καὶ γὰρ καὶ ἄλλα πρόβατα

22. Λουκ. 10, 22 καὶ Μαρθ. 11, 27.

23. Ἰωάν. 10, 18.

24. Β' Κορινθ. 11, 23.

25. Ἰωάν. 8, 5.

26. Ἰωάν. 14, 6.

27. Ἰωάν. 8, 13.

ἔχω», λέγει, «ἀ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης»· κακεῖνὰ με δεῖ ἀγαγεῖν»²⁸. Ἰσοῦ πάλιν τὸ ρῆμα «δεῖ» χρησιμοποιοῦμενον, τὸ ὁποῖον δὲν σημαίνει ἀνάγκη, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὅπωςδήποτε θὰ συμβῆῃ· ὡς ἐάν εἴλεγε: «Τί ἀπορεῖτε, ἐάν αὐτοί»²⁹ πρόκειται νὰ με ἀκολουθήσουν, καὶ τὰ πρόβατα νὰ ἀκούουν τὴν φωνὴν μου; διότι ὅταν ᾤετο καὶ ἄλλα πρόβατα νὰ με ἀκολουθοῦν καὶ νὰ ἀκούουν τὴν φωνὴν μου, τότε εἰς μεγαλύτεραν βαθεῖαν θὰ ἐκπλάγητε».

Ἐάν δὲ λέγῃ: «Ἄ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης», νὰ μὴ θορυβηθῆς· διότι ἡ διαφορά³⁰ ἔγκειται μόνον εἰς τὸν νόμον, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ὅστε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστια»³¹.

«Κακεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν». Δεικνύει καὶ τῶν δύο κόσμων (τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ τοῦ Ἑθνικοῦ) τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἔχουν διασκορπισθῆ καὶ ἀναμιχθῆ καὶ στεροῦνται ποιμένος, καὶ ἐκείνοι καὶ οἱ ἄλλοι, ἐφ' ὅσον ἀκόμη δὲν ἔχει ἀφίχθῆ ὁ καλὸς ποιμὴν.

Ἐπειτα προλέγει καὶ τὴν μέλλουσαν ἔκθεσιν αὐτῶν, δηλαδή ὅτι «ἔσονται μίαν ποίμνην»³². Καὶ αὐτὸ πάλιν ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν, ἀφοῦ εἶπεν: «Ἦναι τοὺς δύο κτίση ἐν ἑαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον»³³.

Διὰ τοῦτο με ἀγαπᾷ ὁ Πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὴν ψυχὴν μου τίθημι, ἵνα πάλιν λάθω αὐτήν»³⁴. Καὶ ποῖος λόγος ταπεινότερος ἀπὸ αὐτὸν δύναται νὰ λεχθῆ, ἐάν θεοβίως δι' ἡμᾶς ὁ Δεσπότης ἡμῶν πρόκειται νὰ ἀγα-

28. Ἰωάν. 10, 16.

29. Δηλαδή οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ οἱ ἐξ Ἰουδαίων ἐν γενεῖ καταγόμενοι.

30. Δηλαδή μεταξύ Ἑβραίων καὶ Ἑθνικῶν (τῶν οὐκ ἄντων ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης).

31. Γαλ. 5, 6.

32. Ἰωάν. 10, 16.

33. Ἐφεσ. 2, 15.

34. Ἰωάν. 10, 17.

πηθή, ἐφ' ὅσον χάριν ἡμῶν ἀποβήσκει; Τί λοιπόν; εἰπέ μου, τὸν προηγουμένον χρόνον δὲν ἠγαπάτο, ἀλλὰ τώρα ἤρχισεν ὁ Πατήρ τὴν ἀγάπην πρὸς Αὐτόν, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν γίνεαι αἰτίαι τῆς ἀγάπης δι' Αὐτόν;

Βλέπεις πῶς προβαίνει εἰς αὐτὴν τὴν συγκατάθεσιν; Τί λοιπὸν θέλει ἐδῶ νὰ ἀποδείξῃ; Ἐπειδὴ ἔλεγον Αὐτὸν ξένον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ πλάσιον, καὶ ὅτι εἶχεν ἔλθει Αὐτὸς διὰ καταστροφὴν καὶ ἀφανισμόν, λέγει: «Καὶ ἂν εἴποτε ἄλλο, τοῦτο θεοβίως ἐπειθε ἐμὲ νὰ ἀγαπῶ σὰς, τὸ ὅτι δηλαδὴ οὕτω οὐκ ἀγαπάσθε ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ὅπως ἐγὼ» καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἀγαπάσθε ὑπὸ Αὐτοῦ, ἀφοῦ πρὸς χάριν σας ἀποδηήσκει»³⁵. Μαζὶ μὲ αὐτὸ δὲ καὶ ἐκεῖνο θέλει νὰ ἀποδείξῃ, καὶ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔρχεται παρὰ τὴν θέλησιν του εἰς τὸ σωτήριον πάθος (διότι ἐὰν ἤρχετο παρὰ τὴν θέλησιν Του, πῶς τὸ συμβαίνειν θὰ ἦτο δημιουργημὰ ἀγάπης;) καὶ ὅτι καὶ ὁ Πατήρ τὰ μέγιστα συγκατατίθεται εἰς τοῦτο.

Ἐὰν δὲ ὡς ἀνθρώπος διατυπῶν τούτο, νὰ μὴ ἀπορήσῃ³⁶· διότι πολλάκις ἔχομεν ἐκθέσει τὴν αἰτίαν δι' αὐτὰ, καὶ νὰ λέγομεν πάλιν τὰ ἴδια εἶναι περιττὸν καὶ ἐνοχλητικόν³⁷.

«Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάθω αὐτὴν

35. Ἰωάν. 3, 16.

36. «Εἰ δὲ ὡς ἄνθρωπος τούτο διαλέγεται, μὴ θαυμάσῃς. Ἡ ἐκφρασις «μὴ θαυμάσῃς» ἐξ ἥς ἐξαρτῶται πρότερος εἰσογυμένη διὰ τοῦ εἶναι συνήθως παρ' Ἰσοκράτους. Καὶ ὅπως ὁ Ἰσοκράτης μετὰ τούτου ποιεῖται χρῆσιν τοῦ συνδ., γὰρ τὸ αὐτὸ πρότερον καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος. Ἐὰν ὑπερβαλομένη δύο παραλήρησι χάρις:

Χρυσοστόμου: «Εἰ δὲ ὡς ἄνθρωπος τούτο διαλέγεται, μὴ θαυμάσῃς» πολλάκις γὰρ τὴν ὑπερ τοῦτων εἰρήκαμεν αἰτίαν, καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ λέγειν περιττὸν καὶ ἐνοχλήσει».

Ἰσοκράτους: «Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων· οὐ γάρ σε πρὸς τὴν νῦν παρούσαν ἡλικίαν οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τούτο διέλαθεν».

37. Κατ' ἐπανόληθιν εἰς προηγουμένους ὁμιλίαις του ὁ ῥήτωρ ἠτιολόγησε τὸν τρόπον τούτον τῆς ὁμιλίας τοῦ Ἰησοῦ.

καὶ οὐδεὶς αἶρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ. Ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου καὶ ἐξουσίαν λαβεῖν αὐτήν»³⁸. Διότι, ἐπειδὴ πολλάκις συνεσκέποντο νὰ φονεύσασιν Αὐτόν, λέγει ὅτι, «ὅταν δὲν θέλω ἐγὼ, ἀνωφελὴς θὰ ἀποσῆ εἰς σὰς ὁ κόπος», καὶ ἐκ τοῦ πρώτου τὸ δεύτερον ἀποδεικνύει, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν ἀνάστασιν διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον δηλαδὴ καὶ τὰ δύο συνέβησαν κατὰ τρόπον καινοφανῆ, καὶ πέραν τοῦ συνήθους τρόπου.

Ἄς προσέχωμεν δὲ μὲ ἐπιμέλειαν εἰς τὸ λεγόμενον: «Ἐξουσίαν ἔχω», λέγει, «θεῖναι τὴν ψυχὴν μου»³⁹. Καὶ ποῖος δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του; διότι εἰς ἕκαστον, ὁ ὅποιος θέλει, εἶναι δυνατὸν νὰ θανατώσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Δὲν λέγει ὁμοῦς δυνατότητα θανάτου ἐθελουτικοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ πῶς: «Ἐγὼ τοιαύτην ἐξουσίαν νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ δύναιτο νὰ κάμῃ τούτο, παρὰ τὴν θέλησιν μου», πράγμα, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων διότι ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἐξουσίαν νὰ θυσιάσωμεν τὴν ζωὴν μας κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ μόνον θανατώνοντες τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐὰν δὲ εὐρεθῶμεν εἰς τὸ πεδῖον δράσεως ἀνθρώπων ἐνεδρευόντων καὶ δυναμένων νὰ φονεύσασιν ἡμᾶς, τότε δὲν ἔχομεν πλέον ἐξουσίαν τοῦ νὰ θυσιάσωμεν ἢ ὅχι τὴν ζωὴν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἡμεῖς νὰ θέλωμεν ἐκεῖνοι ἀφαιροῦν αὐτήν. Ἐπ' Αὐτοῦ δὲ δὲν γίνεται τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ, καὶ ἄλλοι ἐνῶ ἐπεβουλεύοντο Αὐτόν, ὁ ἴδιος εἶχεν ἐξουσίαν νὰ μὴ θυσιάσῃ αὐτήν.

Ἀφοῦ εἶπε λοιπὸν ὅτι «οὐδεὶς αὐτὴν αἶρει ἀπ' ἐ-

38. Ἰωάν. 10, 17-18.

39. Ἰωάν. 10, 18.

μοῦ», τότε προσέθεσεν: «Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου»· δηλαδὴ, «ἐγὼ εἰμαι μόνος κύριος τοῦ νὰ θυσιάσω αὐτὴν»· πράγμα τὸ ὅποιον εἰς σὰς δὲν συμβαίνει· διότι καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἶναι κύριοι τοῦ νὰ λάθουν αὐτὴν ἀπὸ ἡμᾶς.

Ἄλλα τοῦτο δὲν τὸ εἶπεν ἐξ ἀρχῆς, (διότι δὲν ἐπρόκειτο ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀξιόπιστος) ἀλλὰ, ὅταν ἔλαθε μαρτυρίαν ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα, καὶ πολλάκις ἐπιβουλευθέντες Αὐτόν, δὲν ἠθουήθησαν νὰ τὸν συλλάθουν (διότι ἀπέριους φορές ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν), τότε ἐν συνεχεῖα λέγει: «Οὐδεὶς αὐτὴν αἶρει ἀπ' ἐμοῦ». Ἐάν δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, συμπεραίνεται καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ θεληματικῶς ἔρχεται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ θυσίαν. Ἐάν δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, καὶ ἐκεῖνο συνάγεται, τὸ ὅτι δηλαδὴ, ὅταν θελήσῃ νὰ λάθῃ αὐτὴν, θὰ δυνηθῇ πάλιν νὰ πράξῃ τοῦτο· διότι ἐὰν τὸ νὰ ἀποβάνῃ ἦτο ἀνώτερον ἐκείνου, τὸ ὅποιον συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅτε καὶ περὶ ἐκείνου τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ ἀμφισβάλῃς· διότι τὸ νὰ εἶναι Αὐτός μόνος κύριος⁴⁰ τοῦ νὰ ἀφήσῃ τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι κύριος ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ νὰ λάθῃ αὐτὴν. Βλέπεις πῶς ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀπέδειξε τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον ἀπέδειξε καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀναμφίβολον;

«Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαθον παρὰ τοῦ πατρὸς»⁴¹. Ποία λοιπὸν εἶναι αὕτη; Τὸ νὰ ἀποβάνῃ ὑπὲρ τοῦ κόσμου. Ἄρα γε λοιπὸν ἀνέμενε νὰ ἀκούσῃ αὐτὴν προηγουμένως, καὶ τότε τὴν ἐδέχθη, καὶ παρέστη ἀνάγκη νὰ μάθῃ αὐτὴν; Καὶ ποῖος δύναται νὰ εἴπῃ τοῦτο, ὁ ὁποῖος ἔχει νοῦν;

40. «Τὸ γὰρ αὐτὸν μόνον εἶναι κύριον». Φράσις κατὰ μίμησιν τοῦ Δημοσθένους «τὸ γὰρ εἶναι πόνταν ἐκείνου, ἐν' ὅντα κύριον...» (Α' Ὀλυμθ. 4).

41. Ἰωάν. 10.

Ὅπως ἡμᾶς προηγουμένως, ἀφοῦ εἶπε: «Διὰ τοῦτο με ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ», ἐδήλωσε τὴν θεληματικὴν προθυμίαν τοῦ καὶ ἀπεμάκρυνε τὴν γνώμην περὶ τοῦ ἀντιθέτου, οὕτω καὶ ἐδῶ, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι ἔλαθον ἐντολὴν ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς, τίποτε ἄλλο δὲν δηλώνει παρὰ τοῦτο: «ἐκεῖνο δοκεῖ τοῦτο, ὃ ἐγὼ παιῶν», (δηλ. φαίνεται καλὸν εἰς Ἐκείνον, τοῦτο, τὸ ὅποιον πράττω ἐγὼ), ἄσπε, ὅταν Αὐτὸν θανατώσω, νὰ μὴ νομίσουν ὅτι τὸν εἶχον θανατώσει, ἀφοῦ εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ καὶ προδοθῆ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ὅτε νὰ προσάψουν εἰς Αὐτόν τὴν κατηγορίαν, τὴν ὅποιαν διετύπωσαν: «Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σώσαι»⁴², καὶ «εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατὰσθη ἀπὸ τοῦ σταυροῦ»⁴³. Καὶ ἡμᾶς διὰ τοῦτο δὲν καταβαίνει, ἐπειδὴ εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

γ'. Ἐπιτα, διὰ νὰ μὴ νομίσης, ὅταν ἀκούης ὅτι ἐντολὴν ἔλαθον παρὰ τοῦ Πατρὸς»⁴⁴, ὅτι εἶναι ἕκτον πρὸς Αὐτὸν τὸ ἔργον, ἐκ τῶν προτέρων ἔλεγεν: «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων»⁴⁵, θέλων νὰ βεῖξῃ διὰ τούτων τῶν λόγων ὅτι τὰ πρόβατα ἀνήκουν εἰς Αὐτόν, καὶ ὅτι πᾶν ὅτι εἶχε γίνεαι ἦτο ἰδικόν του κατόρθωμα, καὶ ὅτι Ἐκεῖνος δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἐντολῆς· διότι, ἔάν εἶχεν ἀνάγκην ἐντολῆς, πῶς θὰ ἔλεγεν «Ἄπ' ἐμαυτοῦ τίθημι»;⁴⁶ Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπ' ἑαυτοῦ θυσιάζει τὴν ζωὴν του, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐντολῆς.

Καὶ τὴν αἰτίαν δὲ ἐκθέτει, διὰ τὴν ὅποιαν πράττει τοῦτο. Ποία δὲ εἶναι αὕτη; Ὅτι Αὐτός εἶναι ποιμὴν, καὶ καλὸς ποιμὴν. Ὁ δὲ καλὸς ποιμὴν δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐ-

42. Ματθ. 27, 42.

43. Ματθ. 27, 40.

44. Ἰωάν. 10, 18.

45. Ἰωάν. 10, 11.

46. Ἰωάν. 10, 18.

νός άλλου, διά να παρακινήση αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον. Ἐάν δὲ συμβαίη τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, πολὺ περισσότερον ἐπὶ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν ὅτι «αὐτὸν ἐκένωσεν»⁴⁷.

Εἰς τίποτε ἄλλο δὲν ἀποσκοπεῖ ἡ ἐντολὴ ἀναφερομένη ἐδῶ, παρὰ εἰς τὸ νὰ δείξῃ τὴν συμφωνίαν Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Ἐάν δὲ ἔχει λεχθῆ τοιοῦτοτρόπως, δηλαδὴ διὰ ταπεινῆς καὶ ἀνθρωπίνης⁴⁸ ἀκφράσεως, αἰτία εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν ἀκροστῶν πρὸς κατανόησιν.

«Σχίσμα οὖν ἐγένετο τοῖς Ἰουδαίοις. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; Οἱ δὲ ὅτι τὰ ρήματα ταῦτα οὐκ ἔστι δαιμονιζόμενου. Μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοῦς τυφλῶν ἀνοῖξαι;»⁴⁹. Διότι, ἐπειδὴ τὰ λεγόμενα εἶναι ἀνώτερα τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου λεγομένων⁵⁰, καὶ ὅχι ὡς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνήθως λέγονται, ἔλεγον ὅτι Αὐτὸς κατέχεται ὑπὸ δαιμονίου, καὶ διὰ τρίτην φοράν ἤδη ἀπεκάλεσαν αὐτὸν οὕτω (δηλαδὴ δαιμονιζόμενον) (διότι καὶ προηγουμένως ἔλεγον: «Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;»⁵¹ καὶ πάλιν: «Οὐ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;»⁵² καὶ ἐδῶ: «Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;»⁵³) μᾶλλον δὲ ὅχι διὰ τρίτην φοράν, ἀλλὰ καὶ πολὺ συχνότερον εἰ-

47. Θιλιπ. 2, 7.

48. Ἐν τοῖσι εἰς προηγουμένον τῆς αὐτῆς ὁμιλίας ὁ ρήτωρ εἶχε δηλώσει, ὅτι περιττὸν κατ' ἐπαχθεῖ νὰ ἐπιναλαμβάνῃ τὴν αἰτίαν τῆς χρήσεως ἀνθρωπίνων ἀκφράσεων (εἰ δὲ ὡς ἄνθρωπος τὸτο διαλέγεται, μὴ βασιμῶς⁵⁴ παλλῶσι γὰρ τὴν ἰσχύ τούτων ἐπὶ ἄλλων αἰτήσιν, καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ λέγειν περιττὸν καὶ ἐπαχθεῖ. Παρ. α').

49. Ἰωάν. 10, 19-21.

50. «μεῖζονα ἢ κατ' ἀνθρώπων» Σύνκρισις ἐν χρήσει παρ' ἄρχαίος Π.χ. «Ἄγις ἐτιχε σεμνότερας ἢ κατ' ἀνθρώπων τοφίς» (Ἰβν.).

51. Ἰωάν. 7, 20.

52. Ἰωάν. 8, 48.

53. Ἰωάν. 10, 20.

χον ἀκούσει Αὐτὸν διότι τὸ νὰ λέγουν: «Οὐ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις»⁵⁴, δὲν εἶναι σημεῖον τοῦ ὅτι διὰ δευτέρον καὶ τρίτην φοράν, ἀλλὰ σημεῖον τοῦ ὅτι πολλάκις εἶχον εἶπει τοῦτο.

«Οἱ δὲ ἔλεγον», (λέγει ὁ Εὐαγγελιστής), «ταῦτα τὰ ρήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζόμενου. Μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοῦς τυφλῶν ἀνοῖξαι;»⁵⁵. Διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο ἐκ τῶν λόγων νὰ τὸν ἀποστομώσουν, τοῦ λοιποῦ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν ἐλάμβανον ἐκ τῶν ἔργων διότι θεθαίως οὔτε οἱ λόγοι δὲν εἶναι ἀνθρώπου δαιμονισμένου· ἐάν δὲ δὲν πείσεσθε ἐκ τῶν λόγων, ἐκ τῶν ἔργων νὰ ἀσθενήητε εὐλόγησαν ἐάν δὲ δὲν εἶναι χαρακτηριστικὰ δαιμονισμένου ἀνθρώπου, ἀνώτερα δὲ τῶν ἀνθρωπίνων, εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὰ εἶναι χαρακτηριστικὰ κάποιας θείας δυνάμεως. Παρετήρησες τὸν συλλογισμόν; Δηλαδὴ ὅτι ἦσαν τὰ ἔργα ἀνώτερα τῶν ἀνθρωπίνων, εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι ἔλεγον «δαιμόνιον ἔχει» ὅτι δὲ δὲν εἶχε δαιμόνιον, τὸ κατέστησε φανερόν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔκοιμα.

Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Χριστός; Οὐδεμίαν ἀπάντησιν δίδει εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους διότι προηγουμένως μὲν ἀπήντησε: «Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω»⁵⁶, τώρα δὲ δὲν δίδει αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν. Διότι, ἐφ' ὅσον παρέσχε τὴν ἀπόδειξιν διὰ τῶν ἔργων, τοῦ λοιποῦ ἐσιώπησεν διότι οὔτε ἀπαντήσεως ἀξιοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀπεκόλουν αὐτὸν δαιμονιζόμενον⁵⁷ δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ θαυμάζουν καὶ νὰ θεωροῦν Αὐτὸν Θεόν. Διατί δὲ ὑπῆρχε ἀνάγκη τοῦ λοιποῦ τῶν ἐκ μέρους Αὐτοῦ

54. Ἰωάν. 8, 48.

55. Ἰωάν. 10, 21.

56. Ἰωάν. 8, 48.

57. «δαιμόνιον». Ἡ λέξις αὕτη εἰρηται παρὰ Ἰενοφῶντι εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπαμνημονεύματα» (1, 1, 8).

ἀποδείξω, ἐφ' ὅσον οἱ ἴδιοι ἴσταντο ἀντιμέτωποι πρὸς ἀλλήλους καὶ πρόβηαινον εἰς ἀντεγκλήσεις· Διὰ τοῦτο ἐσιώπα καὶ μὲ προύτητα τὰ ὑπέμεινον ὄλα. Ὅχι μόνον διὰ τὴν προαναφερθεῖσαν αἰτίαν, ἀλλὰ καὶ διότι θέλει νὰ ἐκπαιδεύσῃ ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἐπεικείαν καὶ μακροθυμίαν.

δ'. Αὐτὸν λοιπὸν ἄς μιμηθῶμεν· διότι δὲν ἐσιώπησε μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν παρουσιάσθη, καὶ ἐρωτηθεῖς ἀπαντήσῃ, καὶ δεικνύει τὰ ἔργα τῆς προνοίας Αὐτοῦ· καὶ ἐνῶ ἀπεκλήθη δαμονιζόμενος καὶ μαινόμενος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶχον λάθει ἀπειρους εὐεργεσίας, καὶ ὄχι μίαν φοράν, οὔτε δύο, ἀλλὰ πολλάκις, ὄχι μόνον δὲν ἀντέταξεν ἄμυναν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ εὐεργετῇ αὐτούς.

Καὶ τί λέγω «νὰ εὐεργετῇ»; Ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τὴν ζωὴν Αὐτοῦ ἀθύσασε, καὶ ἐνῶ σταυροῦται ὁμιλεῖ εἰς τὸν Πατέρα ὑπὲρ αὐτῶν⁵⁸.

Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς μιμηθῶμεν· διότι τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ νὰ εἶναι καιεῖς μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τὸ νὰ εἶναι πρὸς καὶ ἐπεικῆς.

Μὲ ποῖον τρόπον δὲ δυναμέμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν πραύτητα ταύτην; Ἐν σκεπτώμεθα συνεχῶς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, δὲν πενθῶμεν δι' αὐτάς, καὶ ἂν δακρῶμεν δι' αὐτάς· διότι δὲν ἀνέχεται ἡ ψυχὴ, ὅταν ζῆ μὲ τὴσιν ἐδύνην, νὰ ἐξάπτεται καὶ νὰ ὀργίζεται· διότι, ὅπου ὀπάρχει πένθος, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ ὀργή· ὅπου ἐπικρατεῖ λύπη, οὐδὲν ὀργὴ ἐκδιώκεται· ὅπου ἐπικρατεῖ συντριβὴ τοῦ πνεύματος, δὲν ὀφίσταται οὐδενία ἐξασπίς. Διότι ὅταν τὸ πνεῦμα κατέχεται ὑπὸ πένθους, οὔτε διαθέσιμον χρόνον ἔχει νὰ ἐξεγερθῇ, ἀλλὰ στενάζει πικρῶς, καὶ θὰ κλαύσῃ πικρότερον.

⁵⁸ «Πάτερ, ἕφεσ αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδαι τί ποιῶσιν» (Λουκ. 23, 34).

Καὶ γνωρίζω ὅτι πολλοὶ γελοῦν, ἀκούοντες αὐτά, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν θὰ πούσω νὰ θρηγῶ τοὺς γελῶντας· διότι ὁ παρὸν καιρὸς εἶναι καιρὸς πένθους, καὶ θρήνων, καὶ ὀδυρμῶν· διότι πολλὰ ἀμαρτήματα διακρίττονται καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰ ἔργα. Αὐτοὺς δὲ, οἱ ὁποῖοι περιπίπτουν εἰς τοιαῦτα σφάλματα ἀναμένει ἡ γέεννα, καὶ ποταμὸς, θράζων ἐκ τοῦ κύματος τοῦ πυρός, καὶ ἔξωσις ἐκ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τὸ περισσότερο δυσάρεστον ἀπὸ ὄλα.

Εἰπέ μου λοιπὸν: Ἐνῶ τοιαῦτα κακὰ ἐποπελοῦνται, σὺ γελᾷς καὶ ζῆς μὲ τρυφηλότητι; Καὶ ἐνῶ ὁ Δεσπότης σου παροργίζεται καὶ ἀπειλεῖ, σὺ ἴσασα θεικῶν ἀμέλειαν, καὶ δὲν φοβεῖσαι μήπως μὲ ταῦτο ἀνάμης ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου εἰς μέγαν θαθμὸν τὴν κάμινον; Δὲν ἀκούεις τί διακηρύσσει καθημερινῶς; «Πεινώντά με εἶδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε· διψῶντα καὶ οὐκ ἐποίησατε. Πορεύσατε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διασῶλφ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ»⁵⁹.

Ἄλλ' ἐθρεψα Αὐτόν, δύναται νὰ εἴη τις. Πότε καὶ πόσας ἡμέρας; δέκα καὶ εἴκοσιν; Ἄλλὰ δὲν θέλει τὸσον χρόνον μόνον, ἀλλὰ ὅσον χρόνον ζῆς ἐπὶ τῆς γῆς. Διότι καὶ αἱ παρρένοι εἶχον ἔλαιον, ἀλλὰ ὄχι ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν· διότι καὶ αὐταὶ ἦναιαν τὰς λαμπάδας, ἀλλὰ ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα. Καὶ παλὸ ἐὼλόγως· διότι αἱ λαμπάδες προέλαθον καὶ ἐσθέσθησαν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ νυμφίου.

Διὰ τοῦτο ὀφίσταται εἰς ἡμᾶς ἀνάγκη πολλοῦ ἔλαίου, καὶ ἀφθόνου φιλανθρωπίας ἐκ μέρους ἡμῶν. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει ὁ Προφήτης: «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου»⁶⁰. Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πρέπει οὕτω νὰ ἐλεῶμεν τοὺς πλησίον μας σύμφωνα μὲ

⁵⁹ Ματθ. 25, 42 καὶ 41.
⁶⁰ Ψαλμ. 50, 1.

τήν ἐκ μέρους μας εὐσπλαγχνίαν τὴν ἔσου τὸ δυνα-
τὸν μεγάλην διότι ἔπως ἡμεῖς θὰ φερθῶμεν πρὸς τοὺς
συνδούλους μας, τοιαύτην συμπεριφορὰν θὰ εὐρωμεν
καὶ ἡμεῖς ἐκ μέρους τοῦ Δεσπότηου.

Ποῖα δὲ εὐσπλαγχνία εἶναι μεγάλη; Ὅταν δὲν δώ-
σωμεν ἐκ τοῦ περισσεύματος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑστερήματος.
Ἐάν δὲ δὲν δώσωμεν οὐτε ἐκ τοῦ περισσεύματος, ποῖα
ἐλπίς θὰ ὑπάρξῃ εἰς ἡμᾶς; Μὲ ποῖαν τρόπον θὰ εὐρε-
θῇ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ κακὰ ἔκείνα; ποῦ θὰ δυηθῶ-
μεν νὰ καταφύγωμεν καὶ νὰ εὐρωμεν σατηρίαν;

Διότι ἐάν αἱ παρθένοι μετὰ τὸσον πολλοὺς καὶ ἐν-
τατικούς κόπους δὲν ἐπέτυχον κατ' οὐδένα τρόπον οὐ-
δεμίαν παρηγορίαν, ποῖος θὰ προστατεύσῃ ἡμᾶς, ὅταν
ἀκούσωμεν ἐκείνους τοὺς φοβεροὺς λόγους Αὐτοῦ ὁ ὁ-
ποῖος δικάζει, καὶ λέγει καὶ κατηγορεῖ ἡμᾶς ὅτι «πει-
νῶντά με οὐκ ἐθρέψατε;»⁶¹ ἐφ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐποιή-
σατε ἐνί, λέγει, «τῶν ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐ-
ποιήσατε»⁶², ὄχι μόνον περὶ τῶν μαθητῶν λέγων αὐτά,
οὐτε μόνον περὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐξέλεξαν τὸν μοναχι-
κὸν θίον, ἀλλὰ περὶ παντὸς ἀνθρώπου πιστοῦ διότι ὁ
ἀνθρώπος οὗτος, καὶ ἂν εἶναι δοῦλος, καὶ ἂν εἶναι ἐξ
ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπαυτοῦν εἰς τὴν ἀγοράν, ἀλλὰ πι-
σταύῃ εἰς τὸν Θεόν, εἶναι δίκαιον αὐτὸς νὰ ἐπιτύχῃ πᾶ-
σαν εὐνοίαν. Καὶ ἂν ἴδωμεν αὐτῆς τῆς τάξεως τὸν ἀν-
θρώπον μὲ ἀδιαφορίαν, νὰ εἶναι γυμνὸς ἢ νὰ πεινῶ, θὰ
ἀκούσωμεν τοὺς ἀνωτέρω λόγους.

Καὶ πολὺ εὐλόγως⁶³ διότι τί δύσκολον ἢ τί ἐπιθα-

61. Ματθ. 25, 42.

62. Ματθ. 25, 40.

63. «Καὶ μᾶλα ἐκόντως». Τὸ «ἐκόντως» μὲ ἀκολουθοῦσαν πρότα-
σιν συνοδευμένην ὑπὸ τοῦ «γὰρ» χρησιμοποιοῖ ὁ Δημοσθένης. Ἀντι-
προβάλλομεν τὸ εἰρηὶον χωρίον τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ τὸ τοῦ Δη-
μοσθένους:

Χρυσοστόμου: Καὶ μᾶλα εἰκότως· τί γὰρ θαρρὸν ἢ τί ἐπαχθέος ἡθη-

ρυντικὸν ἐζήτησεν ἀπὸ ἡμᾶς; τί δὲ ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια
δὲν εἶναι λίαν εὐκολώτατα καὶ εὐχερέστετα; Διότι δὲν
εἶπεν «Ἄσθενῶν ἤμην καὶ οὐκ ἀνεστήσατέ με», ἀλλὰ
«οὐκ ἐπισκέψασθέ με»⁶⁴· δὲν εἶπεν «Ἐν φυλακῇ ἤμην,
καὶ οὐκ ἐξεβάλατέ με», ἀλλὰ «οὐκ ἤλθετε πρὸς με»⁶⁵.

Ὅσον λοιπὸν ἐλαφραὶ εἶναι αἱ ἐντολαί, τὸσον με-
γάλυτέρα ἡ τιμωρία διὰ τοὺς παρακούοντας· διότι τί
εὐκολώτερον εἶναι, εἰπέ μου, ἀπὸ τὸ νὰ θαλάσῃς καὶ νὰ
εἰσέλθῃς εἰς δεσμοτήριον; Τί δὲ περισσύτερον εὐχαρι-
στον; Ὅταν ἴδῃς ἄλλους μὲν δεμένους, ἄλλους δὲ ρυ-
παροὺς, ἄλλους δὲ τρέφοντας κόμην, καὶ ἐνδεδυμέ-
νους ράκη, ἄλλους δὲ νὰ φθείρωνται ὑπὸ τῆς πείνης,
καὶ νὰ τρέχουν εἰς τοὺς πόδας σου, ὡς κύνες, ἄλλους
νὰ ἔχουν τραυματισθῇ εἰς τὰς πλευράς, ἄλλους νὰ ἐ-
πανέρχονται ἐκ τῆς ἀγορᾶς δεμένοι, καὶ κατὰ τὴν διάρ-
κειαν μὲν τῆς ἡμέρας νὰ ἔπαιτουν καὶ νὰ μὴ συλλέγουν
οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, κατὰ δὲ τὴν ἑσπέραν νὰ
ζητῆται ἐκ μέρους τῶν ἐπιστατῶν νὰ ἐκτελοῦν τὴν κα-
κὴν καὶ σκληρὰν ἐκείνην ὑπηρεσίαν, καὶ ἂν ἀκόμη εἰ-
σαι λίθος ὅπως ὅποτε θὰ γίνῃς φιλοanthρωπότερος, καὶ
ἂν διάγῃς τὸν μαλθακὸν καὶ νοθρὸν θίον, ὅπως ὅ-
ποτε θὰ καταστῆς περισσύτερον φιλόσοφος παρατη-
ρῶν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἰς τὰς ξένας συμφοράς·
διότι καὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας πάντως θὰ λάθῃς
μίαν ἰδέαν, καὶ τῶν ποικίλων τιμωριῶν. Αὐτὰ δὲ σκε-
πτόμενος καὶ συλλογιζόμενος, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἡ-
δονὴν καὶ τῶν θιαστικῶν πραγμάτων τὴν ἐπιθυμίαν θὰ

σε παρ' ἡμῶν:

Δημοσθένης: «Καὶ ἐμοίγε δοκεῖ τις ἀν... ὄμοια μεγάλην ἂν ε-
χῆν αὐτοῖς χρόν ὁμότως τὸ μὲν γὰρ πᾶλλ' ἀπαλωθέντι κατὰ τὸν
πόλεμον τῆς ἡμετέρας ἡμελείας ἂν τις θελῇ εἰκότως» (Δημοσθέν. Α'
Ὀλύμπ. 10).

64. Ματθ. 25, 43.

65. Ματθ. 25, 43.

ἀποθάλης τελείως, καὶ θά καταστήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἠπιωτέραν ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἠπιώτατον λιμένα, καὶ διὰ τὸ δικαστήριον ἐκείνο θά φιλοσοφήσῃ, σκεπτόμενος, ὅτι ἐάν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὀφίσταται τόση πρόνοια, καὶ τάξεις, καὶ φόβος, καὶ ἀπειλαί, πολὺ περισσότερον εἰς τὸν Θεόν· «Ὁ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ παρὰ Θεοῦ»⁶⁶. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ὁποῖος ἐδούκει εἰς τοὺς ἄρχοντας νὰ διατάσσον αὐτά, πολλῶ μᾶλλον ὁ Ἰδιος θά τὰ ἐπιτελέσῃ.⁶⁷ Διότι καὶ ἐάν δὲν ὄπῃρχεν αὐτὸς ὁ φόβος τὰ πάντα θά εἶχον ἀφανισθῆ· ἐδῶ δὲ εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ τόσοι τιμωρίαι ἀπαπειλοῦνται, ἐν τούτοις πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον τῆς κακίας. Ταῦτα σκεπτόμενος μὲ φιλοσοφικὸν τρόπον, θά εἶσαι προθυμότερος διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ πολλὴν εὐχαρίστησιν θά συναποκομίσῃς καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλύτεραν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι καταθαίνουσι⁶⁸ ἀπὸ τὸ θέατρον διότι ἐκεῖνοι μὲν, οἱ ὁποῖοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ ἐκεῖ, φλέγονται διότι καίονται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας· διότι ὅταν ἴδουν τὰς ἐξάλλους ἐκεῖνας γυναῖκας ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ λάθουν ἀπὸ ἐκεῖ ἀπειρα τραύματα, δὲν θά εὐρίσκωνται εἰς καλύτεραν κατάστασιν ἀπὸ θάλασσαν κυματώδη, ἐφ' ἧσον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν διατηροῦνται αἱ εἰκόνες τῶν μορφῶν, τῶν σχημάτων, τῶν λόγων, τοῦ θαδίσματος, ὅλων τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων, καὶ πολλορκοῦν τὴν ψυχὴν αὐτῶν.

Αὐτοὶ δὲ, οἱ ὁποῖοι ἐξῆλθον ἀπὸ ἐδῶ (δηλοῦν ἐκ τῆς φυλακῆς), δὲν θά ὑποστοῦν οὐδὲν κακὸν τοιαύτης φύσεως, ἀλλὰ θά κερθίσουν πολλὴν γαλήνην καὶ ἀταραξίαν· διότι ἡ συγκίνησις, ἡ δημιουργηθεῖσα ἐκ τῆς β-

⁶⁶ Ρωμ. 13, 1.

⁶⁷ Διότι γράφει «τῶν ἀπὸ θεάτρου καταθιμένων» καὶ ὅχι «ἐκ τῶν ἐκείνων» διὸ μὲν θά τὸ ἐνοήσομεν, ἐάν λάβωμεν ὅτι ὄψιν τὴν κοττοκευὴν τῶν θεάτρον ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

ψευδῶν τῶν δεσμιῶν, σβῶνεῖ διὴν ἐκείνην τὴν φλόγα τῆς ἀκαλάτου ἐπιθυμίας.

Καὶ ἐν συναντήσῃ μία γυνὴ πόρνη καὶ ἀκόλαστος τὸν ἐξεληθόντα ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου, δὲν θά προξενήσῃ εἰς αὐτὸν τίποτε δυσάρεστον· διότι ὡς ἄλλος ἀφοῦ καταστή τὸ βλοῦσι, τότε δὲν θά παγιδευθῆ ὑπὸ τῶν δικτύων τῆς βψευδῶς ἐκείνης, ἐφ' ἧσον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τότε ἀντὶ τῆς βψευδῶς τῆς ἀκαλάτου θά κυριαρχῆ ὁ φόβος τῆς κρίσεως.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξήτασε πᾶσαν μορφήν ἀπολαύσεως ἔλεγεν: «Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ παρευθῆναι εἰς οἶκον γέλωτος»⁶⁸. Καὶ ἐδῶ μὲν θά βεῖξῃ ἐγκατερίησιν εἰς τοσοῦτον, ἐκεῖ δὲ θά ἀκούσῃ λόγους ἀξίους ἀπειρῶν μακαρισμῶν.

Ἄς μὴ παραμελῶμεν λοιπὸν τὴν πράξιν καὶ τὴν ἀσχολίαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους· διότι καὶ ἐν δὲν δυνηθῶμεν νὰ εἰσαγάγωμεν τροφήν, οὔτε νὰ σθηθῶμεν χρηματικῶς, ἐν τούτοις θά δυνηθῶμεν διὰ λόγου νὰ κερηγορήσωμεν καὶ τὴν κατάκοιτον ψυχὴν νὰ ἐγειρωμεν, καὶ ἄλλας πολλὰς σθηθείας νὰ προσφέρωμεν, καὶ μὲ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἔρριψαν εἰς τὸ δεσμοτήριον συζητοῦντες, καὶ τοὺς ἐπιτηροῦντας καθιστῶντες ἡμερωτέρους, καὶ ὁπωσδήποτε θά συναποκομίσωμεν ἢ μικρὸν ἢ μέγα κέρδος.

Ἐάν δὲ λέγῃς, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ εὐταχεῖς, οὔτε χρησιμοί, οὔτε δίκαιοι ἄνδρες, ἀλλὰ ἀνθρωποκτόνοι, καὶ τυμωροὶ, καὶ λαποδοῦται, καὶ μοιχοί, καὶ ἀκόλαστοι καὶ γεμῆτοι ἀπὸ πολλὰ κακά, πάλιν καὶ ἐκ τούτων ἀποδεικνύεις ὡς ἀναγκαῖαν τὴν δικαιολογίαν τῆς ἐπισκέψεως ἐκεῖ· διότι δὲν ἐλάσωμεν ἐντολήν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς νὰ ἐλεῶμεν, τοὺς δὲ κακοὺς νὰ τιμωρῶ-

⁶⁸ Ἐκκλ. 7, 3.

μεν, ἀλλὰ πρὸς πάντας νὰ ἐπιδεικνύωμεν αὐτὴν τὴν φιλανθρωπίαν διότι λέγει: «γίνεσθε ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ὁμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροῦς καὶ ἀγαθοῦς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους»⁶⁹.

Νὰ μὴ κατηγορῆς λοιπὸν τοὺς ἄλλοτρίους πικρῶς, οὔτε νὰ εἰσὶ ἀδότηρὸς δικαστῆς, ἀλλὰ ἡμερὸς καὶ φιλάνθρωπος· διότι καὶ ἡμεῖς, ἂν καὶ δὲν ἔχομεν γίνεαι μοιχοί, οὔτε τυμβωρῶχοι, οὔτε λαποθύται, ἔχομεν ὅμως ἄλλα παραπτώματα, ἄξια πάσης τιμωρίας· διότι καὶ τὸν ἀδελφὸν πολλὰκις ἀπεκαλέσαμεν μωρὸν, (πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον προξενεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν γέενναν)⁷⁰, καὶ γυναῖκα ἀκολάστου εἰδομεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν (πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τελεῖαν μοιχείαν)⁷¹, καὶ —τὸ περισσότερο δυσάρεστον ἀπὸ ὧν— δὲν μετέχομεν ἀξίως τῶν μυστηρίων (πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ἡμᾶς ἐνόχους ἀπέναντι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ).

Ἄς μὴ γινώμεθα λοιπὸν πικροὶ ἐξετασάει τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἅς σκεπτόμεθα τὰ ἰδικά μας, καὶ οὕτω θὰ παύσωμεν τὴν ἀπανθρωπίαν αὐτὴν καὶ τὴν ὀμότητα.

Πλὴν δὲ τούτων δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος (δηλαδὴ τὸ δεσμοτήριον) θὰ εὕρωμεν καὶ πολλοὺς ἀγαθοῦς ἄνδρας, καὶ πολλὰκις ἀνταξίους βλῆς τῆς πόλεως. Διότι καὶ τὸ δεσμοτήριον ἐκεῖνο, ἔπου ἦτο ὁ Ἰωσήφ, εἶχε πολλοὺς πονηροῦς, ἐν τούτοις ἐφροντίζε δι' ὅλους ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, καὶ ἦτο καὶ ὁ Ἰβίος μαζὶ μὲ τούς ἄλλους, χωρὶς νὰ ἀποκαλύπτῃ ποῖος ἦτο· διότι καὶ ἀντάξιός δι' ἄλην τὴν Αἴγυπτον ἦτο, κατώκει ὅμως εἰς τὸ δεσμοτήριον, καὶ

69. Ματθ. 5, 45.
70. Ματθ. 5, 22.
71. Ματθ. 5, 28.

κανεὶς ἀπὸ τούς εὐρισκομένους ἐντὸς τοῦ δεσμοτηρίου δὲν τὸν ἐγνώριζε.

Καὶ τώρα εἶναι εὐλογον νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ χρηστοὶ καὶ δίκαιοι, ἂν καὶ δὲν εἶναι εἰς ὅλους φανεροὶ καὶ ἡ φροντίς διὰ τούτους, παρέχει εἰς σὲ τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν φροντίδα σου δι' ὅλους. Καὶ ἂν δὲ κανεὶς δὲν εὐρίσκειται αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος, καὶ τότε θὰ εἶναι πολλὴ ἡ ἀνταπόδοσις· διότι καὶ ὁ Δεσπότης σου δὲν συνεζήτηε μόνον μὲ δικαίους, ἀποφεύγων τοὺς ἀκαθάρτους, ἀλλὰ καὶ τὴν Χανααναίαν⁷² μὲ πολλὴν εὐνοίαν ἐδέχθη, καὶ τὴν Σαμαρεῖτιν⁷³ τὴν μιανὴν καὶ ἀκάθαρτον, καὶ ἄλλην δὲ πάλιν πόρνην⁷⁴, διὰ τὴν ὁποῖαν καὶ ἐμέμφοντο Αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐδέχθη, καὶ ἐθεράπευσεν, καὶ ἠνείχθη νὰ βρῆσθαι οἱ πόδες του ὑπὸ τῶν βακρῶν τῆς μιαρᾶς, διδάσκων ἡμᾶς νὰ εἰμεθα συγκαταθετικοὶ ἀπέναντι τῶν ἁμαρτανόντων διότι τοῦτο ἀποτελεῖ φιλανθρωπίαν.

Τί λέγεις⁷⁵; ληστὰ καὶ τυμβωρῶχοι κατοικοῦν εἰς τὸ δεσμοτήριον; Εἰπέ μου, ὅμως, τὴν πόλιν ὅσοι τὴν κατοικοῦν, ὅλοι εἶναι δίκαιοι; ἀλλὰ πολλοὶ δὲν εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ δεσμοτηρίου, ἐφ' ὅσον ληστεύουν μὲ περισσότεραν ἀναοιχυντίαν; διότι ἄλλοι μὲν, ἂν δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο, τοῦλάχιστον τὴν ἐρημίαν καὶ τὸ σκότος ἔχουν ὡς προστατευτικὸν μέσον, καὶ τὸ ὅτι διαπράττουν αὐτὰ ἀπαρατήρητοι, ἄλλοι δὲ, ἀφοῦ ρίψουν τὸ προσωπεῖον, ἀπρόκαλπτως διαπράττουν τὰ κακὰ, ἐφ' ὅσον εἶναι θίξιοι καὶ ἄρπαγες καὶ πλεονέκται· διότι εἶναι δύσκολον νὰ εὕρῃ κανεὶς ἄνθρωπον ἀμέτοχον ἀδικίας.

72. Ματθ. 15, 22-28.

73. Ἰωάν. 4, 7-42.

74. Ἄρπ. 7, 37-50.

75. «Τί λέγεις»: φράσις ληθεῖσα ἐκ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους (στ. 248).

Τ'. Ἐάν δέ δὲν ἀρπάζωμεν πλέθρα γῆς τῆς θεῖαις ἢ τῆς θεῖαις ἐκτάσεως, ἀλλ' ὅμως μὲ κάποιον ἀπάτην καὶ κλοπὴν τὸ αὐτὸ διαπράττομεν εἰς ὀλιγώτερον σημαντικὰς περιπτώσεις καὶ εἰς ἐκεῖνας, εἰς τὰς ὁποίας δυνάμεθα διότι ὅταν εἰς τὰ συμβόλαια, καὶ ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἀγοράσωμεν ἢ νὰ ἐπιστρέψωμεν κάτι, φιλονικῶμεν καὶ προσπαθῶμεν νὰ καταβῶμεν χρήματα ὀλιγώτερα τῆς ἀξίας, καὶ τὰ πάντα πράττωμεν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, τὸ πρᾶγμα δὲν ἀποτελεῖ ληστεῖαν; δὲν ἀποτελεῖ κλοπὴν καὶ πλεονεξίαν;

Νὰ μὴ μοῦ εἴπῃς θεῖοσα, ὅτι δὲν ἀπέσπασες, διὰ νὰ οἰκειοποιηθῆς⁷⁵, οἰκίαν ἢ δούλους; διότι ἡ ἀδικία δὲν κρίνεται ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῶν ἀφαρουμενῶν, ἀλλὰ ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν κλεπτόνων διότι τὸ αἰσικὸν καὶ τὸ δίκαιον καὶ εἰς σπουδαίας καὶ εἰς μηδαμινὰς ὑποθέσεις ἔχει τὴν αὐτὴν ἰσχύϊν καὶ διαρρήκτας θεολογῶν ἐξ Ἰησοῦ καλῶς καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ διατριπῆση θαλάσσιον, θὰ ἀφαιρήσῃ τὰ χρήματα καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀγοράζων ἐξ ἑνὸς τῶν πωλητῶν τῆς ἀγορᾶς, θὰ ἀφαιρήσῃ πρὸς φελέος του μέρος τῆς κανονικῆς ἀξίας τοῦ πράγματος· καὶ τοιχωρύχος δὲν εἶναι μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διέρρηξε τοῖχον καὶ ἀφῆρεσε κάτι ἐκ τῶν εὑρισκαμένων ἐντὸς τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διέστρεψε μιαν δικαστικὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀπέσπασε κάτι ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν πλησίον⁷⁶.

Νὰ μὴ καταστῶμεν λοιπὸν δίκασται τῶν ἐξάνων παρρησιῶν, ἀντιπαρερχόμενοι τὰ ἴδικά μας, οὔτε, ἐ-

75. -Παρρησιῶσα. Τὸ ρῆμα πιθανὸν ἐλήθη ἐκ τοῦ Δημοσθένους: «... μὴ πονοῦργος ἂν καὶ θεῖος διέφρωνος πράγμασι χρῆσθαι... παρρησιῶται τὶ τῶν ἄνδρῶν πράγματα» (ἀμ. Α' Ὀλυμπ. 3)

76. Παρτήρησον τὸ ὀμοεικότατον καὶ ὀμοεικότατον σχῆμα: οὐχ ὁ τοίχον διεῖλον μόνον καὶ ἀφελέμενος τὶ τῶν ἐνδον ἀλλὰ καὶ ὁ διήνη διαφθεῖρας καὶ ἀφελέμενος τὶ τοῦ πλησίον.

καὶ ὅπου εἶναι κατάλληλος περιστάσις φιλοφροσύνας, νὰ ἐξετάζωμεν τὴν πονηρίαν, ἀλλὰ ἀφοῦ σκεφθῶμεν εἰς ποῖαν κατάστασιν ἤμεθα καὶ ἡμεῖς παλαιότερον, νὰ καταστῶμεν κάποτε ἡμεροὶ καὶ φυλάνθρωποι.

Εἰς ποῖαν κατάστασιν λοιπὸν ἤμεθα; "Ἀκουσα τὸν Παῦλον, τί λέγει: «Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀπειθεῖς, ἀνόητοι, πλανάμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίας καὶ ἡβοναῖς ποικίλαις, συνηροὶ, μισοῦντες ἀλλήλους»⁷⁷, καὶ πάλιν: «Ἦμεν γάρ φέσει τέκνα ὀργῆς»⁷⁸.

Ἄλλὰ ὁ Θεός, ὅταν εἶδεν ἡμᾶς νὰ κρατῶμεθα θῆρας εἰς τὸ θεσμοτήριον, καὶ νὰ ἔχωμεν βεθῆ με ἀλλόσεως πειστικός, παλὸ περισσότερο πειστικός ἀπὸ τὰς σιδηρὰς ἀλύσεις, δὲν ἠσθάνθη ἀσχύνην, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ θεσμοτήριον, καὶ τοὺς ἀξίους πολλῶν πονῶν ἐξήγαγεν ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ εἰς τὴν θασιλείαν τοὺς ἀδήγησε, καὶ λαμπροτέρους ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κατέστησεν αὐτοὺς, ὥστε καὶ ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τὰ αὐτὰ, σύμφωνα με τὴν δόξαν μας; διότι καὶ, ὅταν λέγῃ εἰς τοὺς μαθητάς: «Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνωμα τοὺς πόδας, ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας; ὑπόδειγμα γάρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε»⁷⁹, δὲν γράφει τὸν νόμον τοῦτον μόνον ὡς πρὸς τὴν νίψιν τῶν ποδῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔδειξεν ὅτι ἀφοροῦν ἡμᾶς.

Εἶναι ἀνθρωποκτόνος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τὸ θεσμοτήριον; Ἄλλ' ἡμεῖς ὅταν κάμνωμεν τὸ καλόν, νὰ μὴ ἀποκἀμῶμεν ἀπὸ τὰς δυσκολίας. Τιμωρόχος εἶναι καὶ μοιχός; Ὅχι τὴν κακίαν, ἀλλὰ τὴν συμφορὰν νὰ σπλαγχνίζωμεθα.

Παλλάκις δέ, πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶπον, θὰ εὐρεθῇ

77. Τίτ. 3, 3.

78. Ἐφεσ. 2, 3.

79. Ἰωάν. 13, 14-15.

ἐκεῖ καὶ κάποιος ἀντάξιός πολλῶν ἀνδρῶν. Καὶ ἂν σὺνεγῶς μεταβαίνης πρὸς τοὺς θεσμῶτας, θὰ ἐπιτύχῃς αὐτῶ, τὸ ὅποιον ἐπιδιώκεις. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἄβραάμ, καὶ τοὺς τυχεύοντας φιλοξενῶν, ἐπέτυχε κάποτε καὶ ἀγγέλους, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς θὰ συναντήσωμεν καὶ μεγάλους ἀνδρας, ἂν τὴν ὑπόθεσιν καταστήσωμεν ἔργον μας.

Ἐὰν δὲ πρέπη νὰ εἰπωμεν καὶ κάτι ἄξιον θαυμασμοῦ, δὲν εἶναι τὸσον ἄξιός ἐκαίνοῦ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ὑποδέχεται ἕνα ἐξέγον πρόσωπον, ὅσον ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ὑποδέχεται ἄνθρωπον ἄξιον οἴκου καὶ ταλαίπωρον· διότι ὁ μὲν πρῶτος ὡς σπουδαῖαν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ τυχεύῃ εὐεργεσίας ἔχει τὴν θειοτικήν αὐτοῦ κατάστασιν, ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὅποιος ἔχει παραμερισθῆ καὶ προδοθῆ, ἕνα λιμένας ἔχει μόνον, τὴν εὐσπλαγγίαν τοῦ εὐεργετοῦντος· ὥστε τοῦτο ἀποτελεῖ καθαρὰν φιλανθρωπίαν κατὰ τὸ πλεῖστον.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὅποιος περιποιεῖται τὸν ἀξιοθαύμαστον καὶ ἐπιφανῆ, πολλακίς τὸ κάμνει δι' ἐπίδειξιν ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὅποιος περιποιεῖται τὸν περιφρονηθέντα καὶ ἐγκαταλειφθέντα μόνον διὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ τοῦτο πράττει.⁸⁰

Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν κάμνωμεν συμπόσιον, ἔχομεν τὴν ἐντολήν νὰ δεχώμεθα χωλοὺς καὶ ἀναπήρους⁸¹· καὶ

⁸⁰ Διὸν νὰ παρατηρήσωμεν ἐνθάδε, πῶς ἐκφράζει ὁ ρήτωρ τὰς ἀντιθέσεις:

Καὶ ὁ μὲν τὸν θαυμαστόν καὶ
περιφανῆ
βερσιεύων πολλακίς καὶ πρὸς ἀνθρώπων
ἐπιθεῖεν ταῦτο ἐπαίψαν

ὁ δὲ τὸν ἀπερριμμένον
καὶ ἀπεγνωσμένον διὰ μόνον τὴν ἐντολήν
τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐργάζετα.

⁸¹ Λουκ. 14, 13. Παρατήρησον τὴν συμμετρίαν:
τὸν δοχὴν ποιῶμεν χωλοὺς καὶ ἀναπήρους ὑποδέχεσθαι κελευόμεθα
κἂν ἐλεημοσύνην ἐργαζώμεθα ἐλαχίστους εὐτελεῖς ἐλαεῖν ἐπιτόγημεν.

ὅταν κάμνωμεν ἐλεημοσύνην, ἐλάσσομεν ἐντολήν νὰ ἐλεώμεν ἀσήμους καὶ ταπεινοὺς· «ἐφ' ὅσον γὰρ ἐποιήσατε», λέγει, «ἐνὶ ταύτων τῶν ἐλαχίστων, ἔμοι ἐποιήσατε»⁸².

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν γνωρίζομεν τὸν Θεοαυρόν, ὁ ὅποιος ὑπάρχει ἐκεῖ, ὡς εἰσερχώμεθα συνεχῶς εἰς τὸ θεσμοτήριον, καὶ ὡς ἀσχολούμεθα μὲ αὐτὸ, καὶ τὸ διὰ τὸ θέατρον ἐνδιαφέρων ὡς στρέψομεν ἐκεῖ. Καὶ ἂν δὲν ἐπιτύχῃς τίποτε νὰ εἰσαγάγῃς ἐκεῖ, νὰ εἰσαγάγῃς παρηγορητικούς λόγους· διότι οὐ μόνον τὸν τρέφοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰσερχόμενον ὁ Θεὸς ἀμείβει· διότι ὅταν, ἀφοῦ εἰσέλθῃς, ἀνορθώσῃς τὴν ψυχὴν, ἐνῶ τρέμει καὶ φοβεῖται, παρηγορᾷ, βοηθᾷ, ὑποσχόμενος νὰ βοηθήσῃς καθιστῶν αὐτὴν ἱκανὴν νὰ δευκνήῃ ἐγκαρτέρησιν, ὁ μισθός, τὸν ὅποιον θὰ λάβῃς, δὲν θὰ εἶναι μικρός· διότι ἐξω μὲν, ὅταν σὺ ὁμιλήῃς περὶ τοιούτων ζητημάτων, πολλοὶ καὶ θὰ γελᾶσουν ζῶντες εἰς τὴν τρυφήν, οἱ δὲ εὐρισκόμενοι εἰς συμφορὰς, ἐπειδὴ εἶναι καταβεβλημένοι τὸ φρόνημά των, μὲ πολλὴν πραύτητα θὰ προσέξουν εἰς τοὺς λόγους, καὶ θὰ ἐπαινέσουν αὐτοὺς, καὶ θὰ γίνουσι καλύτεροι.

Διότι καὶ ὅταν ὁ Παῦλος ὠμίλει, οἱ Ἰουδαῖοι μὲν πολλακίς ἐγέλων εἰς θάρρος του, οἱ δὲ δεσπῶνται μὲ πολλὴν ἡσυχίαν ἠκροῦντο αὐτόν· διότι τίποτε δὲν καθίστατο τὸσον τὴν ψυχὴν ἱκανὴν δι' ἐγκαρτέρησιν, ὅσον ἡ συμφορὰ, καὶ ἡ δοκιμασία καὶ ἡ ἐπιχειμένη θλίψις.

Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ σκεφθῶμεν ὅλα, δηλαδὴ πόσα μὲν ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἐντὸς τοῦ θεσμοτηρίου εὐρισκομένους θὰ ἐπιτελέσωμεν, πόσα δὲ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, συναναστρεφόμενοι συνεχῶς μὲ αὐτοὺς, καὶ τὰς ἐπισκέψεις μας εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ τὰς ἀκαιροὺς ἀσχολίας

⁸² Ματθ. 25, 40.

ἐκεῖ ὡς καταναλώσωμεν, ἵνα καὶ ἑκείνους κερδίσωμεν, καὶ τοὺς ἑαυτοῦς μας εὐχαριστήσωμεν⁸³, καὶ ἵνα, ἀφοῦ καταβάλωμεν φροντίδα νὰ δοξασθῇ ὁ Θεός, ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀσκήσει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ξ Α' (61)

(Ἰωάν. ι', 22-41)

«Ἐγένετο δὲ τὰ ἔγκαϊνα ἐν Ἱερουσαλοῦς καὶ χειμῶν ἦν. Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ στοῦθ Σολομῶντος. Ἐπέκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ. Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰρεῖς¹».

α'. Ἐκάστη μὲν ἀρετὴ εἶναι καλὴ², εἰς μέγαν θαυμὸν δὲ ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης. Αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι εἰμεθα ἄνθρωποι, αὕτη διακρίνει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν θηρίων, αὕτη καταρτίζει ἡμᾶς ὥστε νὰ συναγωνιζώμεθα πρὸς τοὺς ἀγγέλους³.

83. Ἰδοὺ ἡ ἁρμονία. ἠτις ἔκαστος ἐνταῦθα ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ὁμοιοκαταίτητου καὶ ὁμοιοτελεστοῦ σχήματος:
ἵνα κἀκεῖνους κερδίσωμεν
καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εὐφρανῶμεν.

1. Ἰωάν. 10, 22-24.
2. Ὁ Βασίλειος ἱερῶς ἐκεῖ ἐνταῦθα ἐπιφέρει τὴν Πλάτωνα χρησιμοποιοῦν ἀντὶ τοῦ οἰκείου τοῦ οὐδέτερον διὰ τὸ κατηγορούμενον:
«Πᾶσα μὲν ἀρετὴ καλὴ». Πρὸς τὸ τοῦ Πλάτωνος κ... καὶ ἀπορεῖ εἰ διδασκὸν ἐστὶν ἀρετὴ»;
3. «Τούτου ἀνθρώπουος θεῖσκουσιν ἡμᾶς, τούτου τῶν θηρίων δὴσθη».

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς συνεχῶς πολλοὺς λόγους ἀφιερώνει εἰς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, δίδων τὴν ἐντολὴν νὰ εἰμεθα πρᾶοι καὶ ἐπιεικεῖς, δὲν κάμνει λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων διδάσκει αὐτὴν, ἄλλοτε μὲν ραπιζόμενος καὶ ὑπομένων τοῦτο, ἄλλοτε δὲ ὀβριζόμενος καὶ γενόμενος ἀντικείμενον ἐπιβουλῆς, καὶ πάντιν ἐρχόμενος πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύοντας· διότι αὐτοί, ἐνῶ καὶ δαιμονιζόμενον ἀπεκάλεσαν Αὐτόν, καὶ Σαμαρείτην, καὶ πολλὰκις ἠθέλησαν νὰ θανατώσων Αὐτόν, καὶ ἐλιθοβόλησαν Αὐτόν, αὐτοί, ἀφοῦ περιεκύκλωσαν Αὐτόν ἠρώτων: «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς»; Καὶ οὕτε δὲ τότε μετὰ τόσας καὶ τοιαύτας ἐπιβουλὰς, ἀπεβίωξεν αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀπήνησε μὲ μεγάλῃ ἐπιείκειαν μᾶλλον δὲ εἶναι ἀνάγκη ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐξετάσωμεν ὅλο τὸ χωρίον.

Λέγει δηλαδὴ τὸ ἔξης: «Ἐγένετο τὰ ἔγκαϊνα ἐν Ἱερουσαλοῦς καὶ χειμῶν ἦν». Αὕτη ἦτο μία μεγάλη καὶ δημοσία ἑορτὴ διότι τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ναὸς ἐκτίσθη, ὅταν οὗτοι ἐπαυήθων ἐκ τῆς ἐν Περσίᾳ ἀρχμαλώσεως, ἐτέλουν τὴν ἑορτὴν ταύτην μὲ μεγάλῃ φροντίδα.

Εἰς αὐτὴν τὴν ἑορτὴν παρευρίσκειτο καὶ ὁ Χριστὸς διότι τοῦ λοιποῦ συνεχῶς ἤρχετο εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐπειδὴ ἐπλησίαζε τὸ Σταυρικὸν πάθος Του.

Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον: Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰρεῖς; Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπέ ἡμῖν παρησίᾳ⁴. Καὶ δὲν εἶπε: «Τί ζητεῖτε ἀπὸ μέρους μου; δαιμονιζόμενον μὲ ἀπεκαλέσατε πολλὰ

α. τούτου τοῖς ἀγγέλοις ἀμύλλουθα παρασκευάζει». Τὸ χωρίον τοῦτο ἐνθυμίζει ἐκ τοῦ σχήματος ἐπαναφορὰς διὰ τῆς ἀπαιτησίας «τοῦτο» ἡμῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκφρασὴν χωρίων τοῦ Σοφοκλέους:

Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπινον οἶον θυμῶς
κακὸν νόμισι' ἐβλάστη· τοῦτο καὶ πόλιος
παρθεῖ, τὸ δ' ἀνδρὸς ἐξονίστηεν δόμην,
τὸ δ' ἐκδιδάσκει καὶ παρῶλλασσι ἀνένος... (Σοφ. Ἄντ. 295-298).
4. Ἰωάν. 10, 24.

κίς καὶ κοινόμενον καὶ Σαμαρεῖτην, καὶ ἐνομίσατε ὅτι εἶμαι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πλάνος καὶ πρὸ ἄλλου ἐλέγετε; Ἐὖ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής;⁵ πῶς λοιπὸν ἐξετάζε- τε καὶ θέλετε ἀπὸ μέρους ἐμοῦ νὰ μὴθετε, ἐμοῦ τοῦ ὁποῦ τὴν μαρτυρίαν ἀπορρίπτετε; Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε ἐκ τούτων, ἂν καὶ ἐγνώριζε θεοσάως ὅτι ἡ πρόθε- σις, μὲ τὴν ὁποῖαν διετύπωνον τὴν ἐρώτησιν, ἦτο πονη- ρά· διότι τὸ νὰ κυκλώσῃ μὲν Αὐτόν, καὶ νὰ εἰπῇ: «Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀφείρες;» ἐφαίνετο ὅτι εἶναι ἐκδήλωσις κάποιας ἐπιθυμίας καὶ φιλομαθείας, ἢ δὲ σκέψις, μετὰ τῆς ὁποίας ἠρώτων Αὐτόν, ἦτο διστραμι- μένη καὶ ὑπόουλος.

Διότι τὰ μὲν ἔργα δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀμφι- σθητηθῶν κατόπιν συκοφαντίας καὶ διαβολῆς, εἰς δὲ τοὺς λόγους ἤθδονατο νὰ εἵδῃσαν κατηγορίαν, ἐξετά- ζοντες διαφόρως τοὺς λόγους παρὰ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν, ὑ- πὸ τὴν ὁποῖαν ἐλέγχθησαν, πάντοτε ἐρωτήσεις ὑπέβαλ- λον, θέλοντες Αὐτόν ἐκ τῶν λόγων νὰ ἀποστομάσωσιν, καὶ ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὰ ἔργα οὐδεμίαν κατηγορίαν δὲν ἤθδονατο νὰ διατυπώσωσιν, ἐπεθύμουν νὰ εἵδῃσαν ἐκ τῶν λόγων μίαν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν. Διὰ τοῦτο ἔλε- γον: «Εἶπε ἡμῖν» ἂν καὶ πολλάκις εἶπε· διότι καὶ εἰς τὴν Σαμαρεῖτιν ἔλεγε: «Ἐγὼ εἶμι ὁ λαλῶν σοι»⁶, καὶ εἰς τὸν τυφλόν: «Καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστι»⁷ καὶ εἰς ἐκεῖνους δὲ εἶπεν, ἂν καὶ ὄχι δι' αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἄλλων λόγων.

Καὶ ὅμως ἐάν εἶχον νοῦν καὶ ἤθελον ὀρθῶς νὰ ἐξετά- ζουν, ἤθδονατο τοῦ λοιποῦ νὰ ὁμολογήσωσιν Αὐτόν διὰ τῶν λόγων· διότι διὰ τῶν ἔργων ὁ ἴδιος ἀπέδειξε τοῦ- το πολλάκις.

5. Ἰωάν. 8, 13.
6. Ἰωάν. 4, 28.
7. Ἰωάν. 8, 37.

Τώρα δὲ ἐξέτασε τὴν τάσιν αὐτῶν πρὸς διαστρο- φὴν καὶ φιλονεικίαν· διότι ὅταν μὲν ὁμιλῆ καὶ διὰ λό- γων διδάσκη, λέγουσιν: «Τί σημεῖον δεικνύει;»⁸ ὅταν δὲ διὰ τῶν ἔργων παρέχῃ τὰς ἀποδείξεις, λέγουσιν εἰς Αὐ- τόν: «Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρηγοία»⁹, ζητοῦν- τες λόγους, ἐνῶ φωνάζουσιν τὰ ἔργα καὶ ἐνῶ αἱ λόγοι διδάσκουσιν, καταφεύγουσιν εἰς τὰ ἔργα, πάντοτε ἰστάμενοι εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν διότι ὅτι δὲν ἠρώτων, διὰ νὰ μάθωσιν, τὸ ἔδειξε τὸ ἀποτέλεσμα· διότι Ἐκεῖνον, τὸν ὁ- ποῖον ἐνόμιζον ὅτι εἶναι τὸσον ἀξιόπιστος, ὥστε νὰ δε- χθῶσιν ὅτι καὶ περὶ Ἐαυτοῦ μαρτυρεῖ, ὅταν εἰπῇ ἄλλουσι λόγους, ἀμέσως Τὸν ἐλιθοβόλησαν¹⁰, ὥστε καὶ τὸ νὰ κυκλώσωσιν καὶ νὰ πλησιάζουσιν πειστικῶς Αὐτόν, ἐγένε- το μὲ πονηρίαν.

Καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς ἐρωτήσεως ἦτο πλήρης μεγά- λης ἐχθρότητος· δηλαδὴ ἡ ἐρώτησις: «εἰπέ ἡμῖν παρη- γοία, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός»¹¹. Παρ' ὅτι θεοσάως μὲ θάρ- ρος¹² τὸ ἔλεγεν ἔλα, ἐρχόμενος πάντοτε εἰς τὰς ἐορτάς, καὶ τίποτε δὲν ἔλεγε κρυφά, ἐν τούτοις διὰ τοῦτο χρησι- μοποιοῦν κολακευτικὸς λόγους, λέγοντες: «Ἔως πό- τε τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀφείρες;»¹³, δηλαδὴ, ἀφοῦ ἐρεθίσουσιν Αὐτόν, νὰ εἵδῃσαν πάλιν μίαν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορί- αν· διότι ὅτι πανταχοῦ δι' αὐτόν τὸν σκοπὸν ἠρώτων, δηλαδὴ ὄχι διὰ νὰ μάθωσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ στηρίξουν κατη- γορίαν ἐπὶ τῶν λόγων Του, εἶναι φανερὸν ὄχι μόνον ἐκ

8. Ἰωάν. 2, 18.

9. Ἰωάν. 10, 24.

10. Ἰωάν. 10, 31.

11. Ἰωάν. 10, 24.

12. «μετὰ παρηγοίας». Ἡ φράσις αὕτη, ἥτις λέγεται καὶ εἰς τὴν Θεῖον Ἀποστολίαν πρὸς τὴν Κυριώτικη Πραξαίχη, συχνὰ χρησιμοποῖται ἐπὶ τοῦ Ἀριστοθέλου. Π.χ. «βούλομαι τίνιν μετὰ παρηγοίας ἐ- εἶσθαι τὰ παρόντα πράγματα τῆ πόλει» (Περὶ τῶν ἐν Χερσονήσῳ 21).

13. Ἰωάν. 10, 24.

τῶν ἀνατέρω, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων περιπτώσεων διότι καὶ ὅταν προσῆλθον ἐρωτῶντες: «Εἰ ἔξωσι δοῦναι κήσων Καίσαρι ἢ οὐ»¹⁴, καὶ ὅταν περὶ συγχωρήσεως γυναικῶς συνεζήτουν, καὶ ὅταν περὶ ἐκείνης ἡρώτων, διὰ τὴν ὅποιαν ἔλεγον ὅτι εἶχεν ἑπτὰ ἀνδρας¹⁵, ἔγιναν ἀντιληπτοί, ὅτι ἀπηύθυνον εἰς Αὐτὸν τὰς ἐρωτήσεις, ὄχι λόγῳ φιλομαθείας, ἀλλὰ ἐκ δολίης προθέσεως.

Ἄλλὰ ἐκεῖ μὲν ἐλέγχει αὐτοὺς, λέγων: «Τί μὲ πειράζετε, ὑποκριταί!»¹⁶, θεῶν νὰ δεῖξῃ ὅτι γνωρίζει τὰς κρυφίας σκέψεις των, ἐδῶ δὲ δὲν λέγει παρόμοιον λόγον, διδάσκων ἡμᾶς νὰ μὴ ἐλέγχωμεν πάντοτε ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μᾶς ἐπιθυμῶνται, ἀλλὰ πολλὰ νὰ τὰ ὑπομένωμεν μὲ πραότητα καὶ ἐπιείκειαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο χαρακτηριστικὸν ἀνοησίας, ἐνῶ τὰ ἔργα ἀνεκήρυττον Αὐτόν, νὰ ζητοῦν μαρτυρίαν ἐκ τῶν λόγων, ἀκούσε πῶς ἀπαντᾷ εἰς αὐτοὺς, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπαινισσόμενος ὅτι ἀσκοπῶς ἐζήτουν αὐτά, καὶ ὄχι διὰ νὰ μάθουν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι μίαν διακήμεν σφαιρότερον ἐκείνης, ἢ ὅποια γίνεται διὰ τῶν λόγων, ἔκαμε, δηλαδὴ διὰ τῶν ἔργων διότι λέγει: «Πολλάκις εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε μοι: τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς μου, ἐκεῖνά ἐσσι τὰ μαρτυροῦντα περὶ ἐμοῦ»¹⁷. τοῦτο δὲ καὶ οἱ ὀλιγώτερον φανατικοὶ ἐξ αὐτῶν συνεχῶς ἔλεγον μεταξὺ των: «Οὐ γὰρ δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλῶς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν»¹⁸, καὶ πάλιν: «Οὐ δύναται θαμιόνιον ὀφθαλμοῦς τυφλῶν ἀνοίγειν»¹⁹, καὶ: «οὐδεὶς δύναται σημεῖα τοιαῦτα ποιεῖν, ἐάν

14. Ματθ. 22, 17.

15. Ματθ. 22, 24-33.

16. Ματθ. 22, 18.

17. Ἰωάν. 10, 25.

18. Ἰωάν. 9, 16.

19. Ἰωάν. 10, 21.

μὴ ἢ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός»²⁰. καὶ παρατηροῦντες τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐπέτελει, ἔλεγον: «Μὴ τι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;»²¹ ἄλλοι δὲ ἔλεγον: «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστός, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ἢν ἐποίησεν οὗτος;»²² καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι ἀπὸ αὐτῶν (δηλ. τὰ θαύματα) ἤθελον νὰ πιστεύσουν εἰς Αὐτόν, λέγοντες: «Τί σημεῖον δεῖκνυεῖς ἡμῖν, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι;»²³.

Β'. Ἐπειδὴ λοιπὸν προσεποιῶντο τότε ὅτι πείθονται ἐκ λόγου μόνον αὐτοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίσθησαν μὲ τὰς ἔργα, ἐλέγχει τὴν πονηρίαν αὐτῶν λέγων ὅτι «εἰ τοῖς ἔργοις οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ῥήμασι πιστεύετε;».

Ὅτε ἡ ἐρώτησις²⁴ εἶναι περιττή. «Ἄλλ' εἶπον ὑμῖν», λέγει, «καὶ οὐ πιστεύετε μοι, ὅτι οὐκ ἔστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν»²⁵ διότι ἐγὼ μὲν ἀπὸ μέρους μου ὄλα τὰ ἐξεπλήρωσα, ὅσα ἔπρεπεν ὁ ποιμὴν νὰ ἐκτελέσῃ, ἐάν δὲ δὲν μὲ ἀκολουθῆτε, τὸ κάμετε, ὄχι ἐπειδὴ δὲν εἶμαι ποιμὴν, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν εἴσατε τὰ πρόβατά μου διότι λέγει: «τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ ἀκολουθεῖ μοι: καὶ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ οὐδεὶς δύναται ταῦτα ἀρπάσαι ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὅτι ὁ Πατὴρ, ὅς ἐδωκέ μοι, μεῖζων πάντων ἐστὶ: καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξειν αὐτά ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἓν ἐσμεν»²⁶.

Πρόσχε πῶς μὲ τὴν ἀρνησιν²⁷ προτρέπει νὰ ἀκολουθήσουν Αὐτόν. «Ζεῖς δὲ μὲ ἀκούετε», λέγει, «διότι οὕτε πρόβατα εἴσατε: ἐκείνοι δὲ, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦν,

20. Ἰωάν. 3, 2.

21. Ἰωάν. 4, 28.

22. Ἰωάν. 7, 31.

23. Ἰωάν. 8, 30.

24. Ἰωάν. 10, 24.

25. Ἰωάν. 10, 25-28.

26. Ἰωάν. 10, 27-30.

27. Οὐ γὰρ ἔστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν. Ἰωάν. 10, 28.

αὐτοὶ ἀνῆκουν εἰς τὴν ποίμνην». Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε, διὰ τὸ ἐπιδιώξουν μὲ ζῆλον νὰ γίνουν πρόβατα. Ἐπειτα ἀφοῦ εἶπεν ἑκείνα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιτύχουν, κεντρίζει αὐτοὺς, ὥστε νὰ τοὺς παρακινήσῃ καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν σχετικὴν ἐπιθυμίαν.

Τί λοιπὸν συμβαίνει; ἔάν λόγῳ τῆς δυνάμεως τοῦ Πατρὸς οὐδεὶς ἀρπάξῃ τὰ πρόβατα, Σὺ δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν, ἀλλ' εἶσαι ἀσθενὴς διὰ τὴν φύλαξιν; Οὐδόλως συμβαίνει τοῦτο.

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν οὗτο «ὁ Πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι»²⁸, δι' ἑκείνου ἐλέγχεθ', διὰ τὸ νὰ μὴ εἰπουν Αὐτὸν πάλιν ἀντίθετον πρὸς τὸν Θεόν, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι «οὐδεὶς ἀρπάξῃ αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου»²⁹, προχωρῶν ἀπέδειξεν ὅτι ἡ χεὶρ Αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς εἶναι μίση διότι ἐάν δὲν συνέβαινε τοῦτο, ἦτο ἐπόμενον νὰ εἴπῃ ὅτι «ὁ Πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστίν, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξαι αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου» δὲν εἶπεν ἕως τοῦτο, ἀλλὰ: «ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρὸς μου»³⁰.

Ἐπειτα, διὰ τὸ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ὁ ἴδιος μὲν εἶναι ἀσθενής, ἀλλὰ διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Πατρὸς ἐρίσκονται ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ πρόβατα, προσέθεσεν: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν»³¹. ὡσάν νὰ ἔλεγεν: «Δὲν εἶπον, ὅτι διὰ τὸν Πατέρα οὐδεὶς ἀρπάξῃ αὐτὰ, ἐπειδὴ δηλοῦν ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀδυνατῶ νὰ φυλάξω τὰ πρόβατα» διότι Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν», ἐνοῶν ἐδῶ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν (διότι καὶ ἄλλος ὁ λόγος Αὐτοῦ περὶ αὐτῆς ἦτο)· ἐάν δὲ ἡ δύναμις εἶναι ἡ αὐτὴ, εἶναι εὐνόητον ὅτι καὶ ἡ οὐσία εἶναι ἡ αὐτὴ.

Διότι, ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς πολλὰς ἐνεργείας προ-

28. Ἰωάν. 10, 28.

29. Ἰωάν. 10, 29.

30. Ἰωάν. 10, 28.

31. Ἰωάν. 10, 30.

ἔβαινον, σχεδιάζοντες κακὰ, ἀποκλείοντες ἐκ τῆς συναγωγῆς, λέγει ὅτι διὰ ὅπ' αὐτῶν ἀλογίστως καὶ εἰς μάτην ἔχουν ἐπινοηθῆ· διότι εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Πατρὸς μου ἐρίσκονται τὰ πρόβατα, ὅπως ὁ Προφήτης λέγει: Ἐν τῇ χειρὶ μου ἐξωγράφησά σου τὰ τεύχη»³².

Ἐπειτα, ἀποδεικνύον ὅτι μίση εἶναι ἡ χεῖρ, λέγει ἄλλοτε μὲν ὅτι εἶναι Αὐτοῦ, ἄλλοτε δὲ τοῦ Πατρὸς. Ὅταν δὲ ἀκούσῃς χεῖρα, νὰ μὴ φαντασθῆς τίποτε ἀσθητόν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν, τὴν ἐξουσίαν. Ἐάν δὲ δὲν ἤρπαζε τὴν ἐξουσίαν κανεὶς, διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὅτι ἡλιθεὶς ὁ Πατήρ ἐνίσχυεν Αὐτόν, θὰ ἦτο περιττόν νὰ εἴπῃ τὸ ἀκόλουθον: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἑσμέν» διότι ἐάν ὁ Υἱὸς ἦτο κατώτερος τοῦ Πατρὸς, ὁ ἀνωτέρω λόγος θὰ ἀπέτελλε χαρακτηριστικὸν μεγάλης τόλμης· διότι τίποτε ἄλλο δὲν δεικνύει παρὰ τὸ αὐτὸ ἐπιπέδον βυνίμειας, πρᾶγμα τὸ ὅποιον θεσπίσας καὶ οἱ Ἰουδαῖοι κηναισθανόμενοι, ἐλιθοβόλησαν Αὐτόν, Ἄλλὰ οὔτε τότε ἐξήλεψε τὴν γνώμην αὐτὴν καὶ τὴν ὀψοψίαν. Καὶ ὁμοίως, ἐάν ἐσφαλμένως ὀπιοπτεύοντο ἑκείνοι, ἔπρεπε νὰ διορθώσῃ τὰ λεγόμενα Του καὶ νὰ εἴπῃ: «Διὰ τί πράττετε αὐτὰ; ἐγὼ εἶπον αὐτὰ, ὅχι διὰ τὸ ἀποδείξω ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἔχομεν ἴσην δύναμιν».

Τώρα δὲ πράττει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ἀντίθετον, καὶ σταθεροποιεῖ τὴν ὀψοψίαν, καὶ τὴν ἐπιθεσθαίνει καὶ μάλιστα ἐνῶ ἑκείνοι ἐξαγριώνονται· διότι δὲν δικαιολογεῖ τὰ λεχθέντα, ὡς ἐάν ἐλέχθησαν ἐσφαλμένως, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾷ ἑκείνους, ὡς μὴ ἔχοντας τὴν πρέπουσαν γνώμην περὶ Αὐτοῦ.

Δηλοῦν ἐπειδὴ ἔλεγεν ὅτι «περὶ καλοῦ ἔργου οὐ ληθάρομέν σε, ἀλλὰ περὶ θλασφημίας, καὶ ὅτι, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεσητόν Θεόν»³³, ἀκούσε τί λέγει: «Εἰ ἐκαί-

32. Ἰσ. 49, 16.

33. Ἰωάν. 10, 33.

νους είπαν ἡ Γραφή Θεοῦ, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, πῶς ὁμοίως λέγετε ὅτι θλασθημῶ, ὅτι εἶπον Υἱὸς Θεοῦ εἰμι;³⁴ Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποιον ἐννοεῖ, εἶναι περὶ τουτοῦ: «Ἐάν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διὰ θείας χάριτος ἔλαβον τὸ προνόμιον τοῦτο, δὲν κατηγοροῦνται, ὅταν καλοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν Θεοῦ, Ἐκεῖνος ὁ Ὅμοιος ἐκ φύσεως ἔχει τοῦτο, πῶς θά ᾔτο δίκαιον³⁵ νὰ ἐπιτιμᾶται;». Ἀλλὰ κατ' αὐτὸν μὲν τὸν τρόπον δὲν ὠμίλησε, ἀλλὰ κατόπιν ἐστήριξεν αὐτὸν τὸν λόγον, ἀφοῦ προηγουμένως ἐσημείωσεν ἠπιότητα καὶ ὕψους εἰς τὴν ὀμίλιαν του, καὶ εἶπεν: «Ὁν ὁ Πατὴρ ἠγάπησε καὶ ἀπέστειλε»³⁶, καὶ ἀφοῦ κατεπράνε τὸν θυμὸν αὐτῶν, τότε προσθέτει σαφῶς τὴν διακήρυξιν διότι κατ' ἀρχὰς μὲν, διὰ νὰ δεχθοῦν τὸν λόγον, μὲ ταπεινότερον τρόπον ὠμίλησε, κατόπιν δὲ τὸν λόγον περισσότερον ἀνύψωσεν, ἀφοῦ ὠμίλησεν οὕτω: «Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἀν ἐμοὶ μὴ πιστεύετε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε»³⁷.

Βλέπεις πῶς τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶπον, ἀποδεικνύει, ὅτι δηλαδὴ εἰς τίποτε δὲν εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ πανταχοῦ εἶναι ἴσος; Διότι, ἐπειδὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἴδουν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἰσότητος καὶ ταυτότητος τῶν ἔργων, παρέχει τὴν ἀπόδειξιν τῆς ὡς πρὸς τὴν δύναμιν ἑλλείψεως διαφοράς.

γ'. Καὶ τί θὰ πιστεύωμεν; εἰπέ. «Ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»³⁸· εἶπεν τίποτε ἄλλο δὲν

34. Ἰωάν. 10, 36.

35. «Πῶς ἂν εἴη δίκαιος; Ὅρα ὅτι ἀντὶ ἀπροσώπου συντάξεως (δίκαιον ἂν εἴη) ἔθηκε προσηκνὴν (δίκαιος ἂν εἴη) κατὰ μῆτραν τῶν ἀρχαίων. Π.χ. «δίκαιος εἰμι ὁπολογησάσθαι» [Πλάτωνος «Ἀπολογία Σωκράτους»].

36. Ἰωάν. 10, 36.

37. Ἰωάν. 10, 37-38.

38. Ἰωάν. 14, 10-11.

εἶμαι ἐγὼ, παρὰ αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶναι ὁ Πατὴρ, ὁ ὅποιος μένα Υἱός· τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι Ἐκεῖνος, παρὰ αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶμαι ἐγὼ, ὁ ὅποιος μένει Πατὴρ. Καὶ ἂν κάποιος γνωρίσῃ ἐμέ, τὸν Πατέρα ἐγνωρίσας καὶ τὸν Υἱὸν ἔμαθε. Ἐάν δὲ ἡ δύναμις τοῦ Υἱοῦ ἦτο κατωτέρα, καὶ ἡ γνώσις δὲν θά ᾔτο ἀληθής³⁹· διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μᾶλλον κανεὶς οὐσίαν δι' ἄλλης οὐσίας, οὔτε δύναμιν δι' ἄλλης δυνάμεως.

«Ἡθέλησαν οὖν αὐτὸν πιάσαι καὶ ἐξήλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθε πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης, βαπτίζων τὸ πρότερον. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐποίησε σημεῖον οὐδὲν πάντα δέ, ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ, ἐστὶν ἀληθής»⁴⁰. Διότι ὅταν εἶπῃ μέγαν καὶ ὀψηλὸν λόγον, ἀναχωρεῖ ταχέως, ὑποχωρῶν πρὸ τοῦ θυμοῦ αὐτῶν, ὥστε νὰ καταπραῖνῃ καὶ νὰ παύσῃ τὸ πάθος αὐτῶν διὰ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ· πρῶγμα θεθαίως τὸ ὅποιον καὶ τότε ἔκομα.

Διὰ τοῖσιν λόγον δὲ ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν τόπον; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι διὰ τοῦτο μετέβη ἐκεῖ, διὰ νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ἐκεῖ συμβάντα καὶ τὰ λεχθέντα ὑπὸ Ἰωάννου, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἐκεῖνου⁴¹. Ὅταν λοιπὸν ἦλθον ἐκεῖ, ἀμέσως ἐνεθυμήθησαν τὸν Ἰωάννην· διὰ τοῦτο καὶ λέγουσιν ὅτι «Ἰωάννης μὲν οὐδὲν σημεῖον ἐποίησεν»⁴²· διότι ποία ἄλλη αἰτία ἦτο τοῦ νὰ

39. «Εἰ δὲ ἐλάττωον ἦν τὰ τῆς δυνάμεως, καὶ τὰ τῆς γνώσεως εἰδέμεστο». Παρατηροῦν ὅτι ὁ θεὸς ἱεράρχης ὄντι ἐνὸς οὐσιότητος καὶ χρησιμοποιοῦν παράσπον ὄντι: τὰ τῆς δυνάμεως, ὄντι: τὴν δύναμιν τὰ τῆς γνώσεως, ὄντι: τὴν γνώσιν. Πιστὸν ἐνταῦθα ὁ ἱερός Χρυσόστομος νὰ εἶχεν ἕν ἕμιν τὸν Διμοσθένη, ὅσος χρησιμοποιοῦν τοιαύτας παραρροίας. Π.χ. τὸ τῶν Θεταλῶν, ὄντι: οἱ Θεταλοὶ. (Δημοσθ. Α' Ὀλυμπ. 21).

40. Ἰωάν. 10, 39-41.

41. Ἰωάν. 1, 8-38.

42. Ἰωάν. 10, 41.

προσθέσουν αὐτὴν τὴν φράσιν; ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ τόπος ὑπενήθυσεν εἰς αὐτοὺς τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἐνεθυμήθησαν καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ.

Παρατήρει δὲ πῶς συνάπτουν συλλογισμοὺς μὴ ἐπιδοχόμενους ἀμφισβήτησιν. Λέγουσιν: «Ἰωάννης μὲν σημειῖον οὐδὲν ἐποίησεν» οὗτος δὲ ποιεῖ! καὶ ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν ἀποδεικνύεται ἡ ὑπεροχὴ. Ἐάν λοιπὸν, ἐνῶ ἐκεῖνος θὲν ἐπετέλεσε οὐδὲν θαῦμα, ἐπιστεύσαμεν, πολὺ περισσότερον πιστεύομεν εἰς Αὐτόν.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἦτο αὐτός, ὁ ὁποῖος ἔδωκε μαρτυρίαν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι, τὸ νὰ μὴ ἐπιτελέσῃ θαῦμα, τὸν παρουσιάζει ἀνάξιον τῆς μαρτυρίας, προσέθεσαν: «Εἰ καὶ σημειῖον οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλ' ὅμως πάντα ἠλήθευσε τὰ περὶ αὐτοῦ», ὅχι πλέον τὸν Χριστὸν ἐκ τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ τὸν Ἰωάννην, ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐπέτελεσεν ὁ Χριστός, ἀξιώσιστον ἀποδεικνύοντες.

Ἐπολλοὶ τοίνυν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν⁴³, διότι πολλὰ ἦσαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσελκύνον αὐτούς· διότι καὶ τοὺς λόγους ἐνεθυμοῦντο, τοὺς ὁποῖους ἔλεγεν⁴⁴, (ὅταν ἀπεκάλει Αὐτὸν ἰσχυρότερον του καὶ φῶς καὶ ζωὴν καὶ ἀλήθειαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα)⁴⁵, καὶ τὴν φωνὴν ἣ ὁποῖα ἦλθεν ἀνωθεν, καὶ τὸ Πνεῦμα⁴⁶, τὸ ὁποῖον παρουσιάσθη ὑπὸ μορφὴν περιστερᾶς τότε, καὶ ἔδειξεν Αὐτὸν εἰς θύλους, καὶ ἐκτός τούτων, τὴν ἀπόδειξιν τὴν προερχομένην ἐκ τῶν θαυμάτων, πρὸς τὴν ὁποῖαν στρέφοντες τὰ θλέμματα τοῦ λοιποῦ ἐθεσθαιοῦντο· διότι, λέγουσιν, ἐάν ἔπρεπε νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Ἰωάννην, πολὺ περισσότερον εἰς Αὐτόν ἐάν εἰς ἐκεῖνον ἀνευ θαυμάτων τι-

43. Ἰωάν. 10, 42.

44. Ἀπλ. ὁ Ἰωάννης.

45. Ἰωάν. 1, 5-38.

46. Ματθ. 3, 13-17, Μάρκ. 1, 9-11 καὶ Λουκ. 3, 21.

στεύομεν, πολὺ περισσότερον εἰς Αὐτόν, ὁ ὁποῖος μαζί με τὴν μαρτυρίαν ἐκεῖνου φέρει καὶ τὴν ἐκ τῶν θαυμάτων προερχομένην ἀπόδειξιν.

Βλέπετε πόσον ἀφέλησεν αὐτοὺς ἡ διαμονὴ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν, καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τοῦς πονηροῦς ἀνθρώπους; Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐξάγει αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν συναστροφὴν μὲ ἐκεῖνους, τὸ ὁποῖον θεθαίως φαίνεται ὅτι ἔκαμε καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅταν μακρὰν τῶν Αἰγυπτίων διέπλασσε καὶ καθωδήγει εἰς ὅλα τοὺς Ἰουδαίους· τοῦτο δὲ καὶ ἡμᾶς συμβουλεύει νὰ πράττωμεν, διατάσσων νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς ἀγοράς, καὶ τοὺς θορύβους καὶ τὰς ταραχάς, εἰς δὲ τὸ δαμάτιον τὸ ἰδιαίτερον νὰ προσευχώμεθα μετὰ τὴν ἡσυχίαν μας⁴⁷.

Διότι καὶ τὸ πλοῖον, ὅταν εἶναι ἀπηλλαγμένον θαλασσοταραχῆς, πλέει μετὰ ἀνοϊκὸν ἀνεμον, καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν εἶναι μακρὰν τῶν ἀτασχαλίσεων, εἰς λιμένα παραμένει.

Διὰ τοῦτο καὶ αἱ γυναῖκες ἔπρεπε νὰ εἶναι καρτερικώτεροι τῶν ἀνδρῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον παραμένουσα εἰς τὴν οἰκίαν. Οὕτω θεθαίως καὶ ὁ Ἰακώβ κατέστη ἀπονήρευτος, ἐπειδὴ ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τοῦς θορύβους τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ· διότι ἡ Γραφὴ δὲν ἔθεσεν αὐτὸ ἀπλῶς, ὅταν εἶπεν: «Οἰκὸν οἰκίαν»⁴⁸.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν, δύναται νὰ εἴπῃ τις, εἶναι πολὺς ὁ θόρυβος. Ἐπειδὴ σὺ θέλεις, καὶ περιβάλλεις τὸν ἑαυτὸν σου μετὰ πλῆθος φροντίδων διότι ὁ μὲν περιερχόμενος εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς καὶ εἰς τὰ δικαστήρια, περιβάλλεται ὑπὸ θορύβων, οἱ ὁποῖοι ὁμοιάζου-

47. Ματθ. 9, 8.

48. Γεν. 28, 27.

μέ κύματα ἐργόμενα ἐξωθεν, ἢ δὲ γυνή, ὡς εἰς διδασκαλεῖον ἐγκαρτερήσεως καθημένη εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ συγκεντρώουσα τὸν νοῦν τῆς, θὰ δυναθῆ νὰ προσέχη καὶ εἰς τὰς προσευχὰς καὶ εἰς τὰς ἀναγνώσεις καὶ εἰς τὰ ἄλλα διδάγματα. Καὶ ὅπως ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ἐρήμους δὲν ἔχουν κανένα, ὃ ὅποιοι νὰ τοὺς ἐνοχλῆ, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὕτη, εὐρισκομένη πάντοτε ἐν τῷ τῆς οἰκίας δύνανται συνεχῶς νὰ χαίρῃ τῆς γαλήνης.

Ἐάν δὲ κάποτε παρουσιασθῆ ἀνάγκη καὶ νὰ ἐξέλθῃ, οὔτε τότε εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ὀφίσταται ἀφορμὴ θορύθων διότι ἢ μέχρι τῆς ἐδῶ (δηλαδή εἰς τὸν ναόν) παρουσίας, ἢ ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ μεταβῆ εἰς λουτρόν, εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὰς γυναῖκας αἱ ἐξοδοὶ τὸν δὲ περισσότερον χρόνον κἀθηται ἐντὸς τῆς οἰκίας, καὶ εἶναι δυνατόν καὶ ἢ ἴδια νὰ ζῆ ἐν ἡρεμίᾳ καὶ δεχομένη τὸν ἄνδρα τετραγυμένον, νὰ καταπραῦνη, νὰ συγκρατῆ αὐτόν, νὰ περικόπη τοὺς περιετούς καὶ ἀγρίους λογισμοὺς αὐτοῦ, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ τὸν ἀφήνῃ νὰ ἐξέρχεται πάλιν, ἀφοῦ ἀποθέσῃ ὅσα κακὰ ἔφερεν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καὶ ἀφοῦ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὅσα καλὰ ἔμαθεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν⁴⁹. διότι τίποτε ἰσχυρότερον δὲν ὀπάσκει ἀπὸ γυναῖκα εὐλαστῆ καὶ συνετὴν εἰς τὸ νὰ χαλιναγωγῆ τὸν ἄνδρα, καὶ νὰ διαπλάττῃ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ὅπως θέλει· διότι ὁ ἀνὴρ οὔτε φίλος, οὔτε διδασκάλους, οὔτε ἀρχοντας δὲν θὰ ἀνεχθῆ τόσον, ὅσον τὴν σύντροφόν του νὰ διδῇ συμβουλὰς· διότι ἡ συμβουλὴ προκαλεῖ καὶ κάποια εὐχαρίστησιν ἐπειδὴ ἡ συμβουλευούσα ἀγαπᾶται εἰς μέγαν βαθμόν· καὶ δύνανται νὰ ἀναφέρῃ πολλοὺς ἄνδρας σκληροὺς καὶ ἀπειθεῖς οἱ ὅποιοι ἐξημε-

49. Ὅρα τὴν συμμετρικὴν ἀντίθεσιν: ὅσα μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀφαιρούμεθα κακὰ, ἀποθέμενον ὅσα δὲ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔμαθε καλά, μεθ' ἑαυτοῦ φέροντα.

ρώθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον)· διότι αὕτη μαζί με αὐτὸν μετέχει καὶ τῆς τραπέζης καὶ τῆς κλίνης καὶ τῆς τεκνοποιίας, καὶ τῶν δυναμένων νὰ λεχθοῦν καὶ τῶν μὴ δυναμένων νὰ λεχθοῦν⁵⁰, καὶ ἄλλων πολὺ περισσότερων ζήτημάτων, καὶ καθ' ἕνα εἰς αὐτὸν ἀφωσιωμένη, καὶ οὕτω μετ' αὐτοῦ ἠνωμένη, ὅπως εἶναι φυσικόν τὸ σῶμα νὰ εἶναι ἠνωμένον μετ' ἡν κεφαλὴν, ἀν τύχη νὰ εἶναι μία γυνὴ συνετὴ καὶ εὐάρεστος, ὅλους θὰ τοὺς ὑπερβῆ καὶ θὰ ὑπερτερῆσῃ εἰς τὴν φροντίδα διὰ τὸν σύντροφον.

δ'. Διὰ τοῦτο συμβουλεύω νὰ θέσῃ τοῦτο ὡς ἔργον τῆς, καὶ νὰ συμβουλεύῃ τὰ πρόποντα· διότι ὅπως ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὀδηγῆ εἰς τὴν ἀρετὴν, οὕτω ἔχει μεγάλην τὴν δύναμιν νὰ ὀδηγῆ καὶ εἰς τὴν κακίαν. Διότι αὕτη τὸν Ἀθεοσάωμ κατέστρεψεν, αὕτη ἐπίσης τὸν Ἀμυνών, αὕτη ἐπρόκειτο νὰ ἀφανίσῃ καὶ τὸν Ἰώθ, αὕτη ἔσωσε τὸν Νάθαλ ἐκ τῆς σφαγῆς αὕτη ἀλόκληρον ἔθνος διέσωσε· διότι καὶ ἡ Δεσφώρα καὶ ἡ Ἰουδὴ ἐπέτελεσαν καταρθώματα ἀνδρῶν στρατηγῶν⁵¹.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Τί γὰρ αἰβας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις»⁵². Καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ἐκεῖνην εἶδομεν τὴν Περαῖδα καὶ τὴν Μαρίαν καὶ τὴν Πρίσκιλλαν, ὅτι ἐπελήθησαν ἀποστολικῶν ἔργου⁵³. ταῦτα δὲ καὶ σεῖς πρέπει νὰ μιμηθῆτε, καὶ ὄχι μόνον μετ' ἡμετέρων, ἀλλὰ καὶ μετ' ἔργων νὰ χαλιναγωγῆτε τὸν σύντροφον.

50. «Καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων». Πρβλ. «τὸ γὰρ εἶναι πάντων ἐκτείνων ἐν ὄντι καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων» (ἀπη. Α' Ὀλυθ. 4).

51. Ἐντοῦθα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν περίπτωσιν τῆς αυτοκρατορίας Θεοδώρου, ἣτις ἐνεθάρρυνε τὸν Ἰουστινιανὸν κατὰ τὴν κρίσιμον περιόδον τῆς σάουρας τοῦ «νίκου», καὶ ἐπέτυχεν ὡσαύτως εἰς τολμηρὰς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ τῶν συνεργῶν του νὰ καταστῶν ἡ σάουρα.

52. Α' Κορινθ. 7, 16.

53. Ρωμ. 16, 3 καὶ 6 καὶ 12. «Ἀποστολικῶν ἔργων ἀκαίμων εἶδομεν». Ὁ ἱερός Χρυσόστομος χρησιμοποίησεν τὴν λέξιν «ἐκάμμε» κατὰ μεταφορὰν ἐκ τοῦ σποδίου, ἐνθα «ἐκάμμε» εἶναι ὁ τόπος, ἐνθα ἀκαίμνται οἱ ἄθληται, καὶ συνεχόμενος ὁ ἀγὼν.

Πῶς δὲ θὰ ἐκπαιδεύσωμεν αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων; Ὅταν σὲ ἴδῃ ὅτι δὲν εἶσαι πονηρὰ, οὔτε ἀγαπᾷς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰ κοσμικὰ, οὔτε ζητεῖς περιττὰ εἰσοδήματα χρημάτων, ἀλλὰ ἀρκεῖσαι εἰς τὰ ὑπάρχοντα· διότι τότε, τότε ἔσταν συμβουλευθεὶς αὐτόν, θὰ τὸ δεχθῆ. Ἐάν δὲ διδάσκης μὲν διὰ τῶν λόγων, εἰς δὲ τὰ ἔργα πράττης τὸ ἀντίθετον, τότε θὰ σοῦ καταλογίσῃ πολλὴν φλυαρίαν· ὅταν δὲ μαζὶ μὲ τούς λόγους παρέχης εἰς αὐτόν διδασκαλίαν καὶ διὰ τῶν ἔργων, τότε καὶ θὰ σὲ παραδεχθῆ καὶ θὰ πεισθῆ περισσότερο· π.χ. ὅταν δὲν ζητῆς χρυσόν, οὔτε μαργαρίτας, οὔτε πολυτελεῖ ἔνδυμασίαν, ἀλλὰ ἀντὶ τούτων κοσμιότητα, σωφροσύνην, εὐνοϊκὴν διάθεσιν, καὶ ἔσταν αὐτὰ τὰ εἰσαγωγῆς ἐκ μέρους σου καὶ τὰ ζητῆς ἐκ μέρους ἐκείνου· διότι, εἰάν πρέπη κάτι νὰ κάμῃς πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ ἀνδρός, πρέπει τὴν ψυχὴν νὰ κοσμήσῃ, ὄχι τὸ σῶμα νὰ κοσμήσῃ καὶ νὰ τὸ καταστρέψῃς· διότι αὐτὸ ἐ περιβάλλον χρυσὸς θὰ σὲ καταστήσῃ ἀγαπητὴν καὶ ποθητὴν εἰς ἐκεῖνον, ἔσταν ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ εὐνοϊκὴ διάθεσις ἀπέναντι αὐτοῦ, καὶ τὸ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ συντρόφου.

Αὐτὰ περισσότερο ἀχμολογῶν τοὺς ἀνδρας· διότι ἐκεῖνος μὲν ὁ στολισμὸς (δηλαδή τοῦ χρυσοῦ κ.τ.ε.) καὶ δὲν ἀρέσκει εἰς αὐτόν, διότι εἰς δύσκολον θέσιν⁵⁴ φέρει αὐτόν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, δεδομένου ὅτι δημιουργεῖ δαπάνην καὶ φροντίδα πολλήν, ἐκεῖνα δὲ, τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν προηγουμένως, θὰ συνδέσσουν τὸν ἀνδρα μὲ τὴν γυναῖκα· διότι ἡ εὐνοϊκὴ διάθεσις, καὶ ἡ φιλία, καὶ ὁ πόθος οὔτε φροντίδας δημιουργεῖ, οὔτε δαπάνην, ἀλλὰ ἔλας τὸ ἀντίθετον· καὶ ἐκεῖνος μὲν ὁ στολισμὸς ἐκ τῆς συνηθείας προκαλεῖ κόρον⁵⁵, ὁ στο-

54. «Εἰς στενὸν τὸ χρηματὰ αὐτῷ καθίστα». Ἐκφρασις κατὰ μίμησιν παρουσίας ἐκφράσεως τοῦ Δημοσθένους: «εἰς στενὸν κομῆθι τὸ πῆς τρεφῆς τοῖς ἔνεοις αὐτῷ καταστήσεται».

55. Κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν: «γίνεται θαρτέας».

λισμὸς δὲ τῆς ψυχῆς καθ' ἡμέραν ἀνθεῖ, καὶ περισσότερο ἀνάπτει τὴν φλόγα. Ὡστε, εἰάν θέλῃς νὰ ἀρέσκῃς εἰς τὸν ἀνδρα, νὰ κοσμήσῃς τὴν ψυχὴν σου μὲ σωφροσύνην, μὲ εὐλάβειαν καὶ μὲ τὴν φροντίδα τῆς οἰκίας⁵⁶. Αὐτὰ καὶ περισσότερο ἀχμολογῶν τὸν ἀνδρα καὶ οὐδέποτε παύουν τὸ γῆρας δὲν ἐξαλείφει αὐτὸν τὸν στολισμὸν, οὔτε ἡ νόσος τὸν ἀφανίζει· διότι τὸν μὲν στολισμὸν τοῦ σώματος ὁ πολὺς χρόνος ἐξαλείφει, καὶ ἡ νόσος φθείρει, καὶ πολλά ἄλλα τὸν καταστρέφουν⁵⁷, τὰ δὲ προσόντα τῆς ψυχῆς εἶναι πολὺ ἀνώτερα ἔσταν αὐτῶν.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὁ στολισμὸς καὶ φθὸν δημιουργεῖ, καὶ ζηλοτυπίαν προκαλεῖ, αὐτὸς δὲ εἶναι ἀπληλαγμένος καὶ ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ ἀπὸ οἰανδήποτε ματαιοδοξίας.

Τοιοιούτρόπως καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν οἰκίαν θὰ εἶναι ἐδολώτερα, καὶ τὸ εἰσοδήμα ἐντεον, ὅταν ὁ χρυσὸς δὲν περιβάλλῃ τὸ σῶμα σου, οὔτε θαυμάσῃ τὰς χεῖρας σου, ἀλλὰ ἔσταν ὑποχωρῆ εἰς τὰς ἀναγκαῖας χρήσεις· π.χ. εἰς τὴν διατροφήν τῶν δοῦλων, καὶ τὴν ἀναγκαίαν φροντίδα τῶν τέκνων, καὶ ἄλλας ἀνάγκας.

Ἄν δὲ δὲν γίνονται αὐτὰ, ἀλλὰ περιβάλλουν τὸ ἐξωτερικόν, καὶ ἡ καρδία στενοχωρῆται, ποῖον εἶναι τὸ κέρδος; ποῖον εἶναι τὸ ὄφελος; Δὲν ἀφήνει τὸν στολισμὸν αὐτῆς νὰ φανῆ, ἔσταν λυπητῆται. Διότι γνωρίζετε, γνωρίζετε ὅτι, καὶ ἂν καθεὶς-ἴδῃ μίαν γυναῖκα νὰ εἶναι εὐπρεπεστάτη ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν ἔσταν τῶν γυναικῶν, δὲν δύναται νὰ εὐχαριστήται μὲ ψυχὴν, ἢ ὅποια

56. Τοιοῦτον ὑπόδειγμα γυναικῶς ἴητο ἡ μήτηρ τοῦ θεοῦ Ἰαρόχου.

57. Ἴδὲ μὲν γὰρ τὸ σῶμα κάμει χρόνος πολὺς ἐβλάσει, καὶ νόσος ἐνάλασσει, καὶ ἔτερα πάλαινα, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς ἴδιον ἐσταν ἀνώτερα τούτων. Ἰὸ χωρὶν τοῦτο ἔργον πῶθεν ὁ Χρυσόστομος ἔχειν οἱ ὄψιν τὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «Κάλλος μὲν γὰρ ἡ χρόνος ἀνώτερον ἢ νόσος ἐμάρων...». (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόκριτον 8).

πανεί· διότι εκείνος, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ εὐχαριστηθῆ, πρέπει προηγουμένως νὰ χαίρῃ καὶ νὰ ἀγάλλεται.

Ὅταν δὲ ὁ χρυσὸς ὄλος ἔχη ἐπισωρευθῆ διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ γυναικείου σώματος, καὶ ἐπικρατῆ στενοχωρία εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδεμία εὐχαρίστησις ὑφίσταται εἰς τὸν σύντροφον. Ὡστε, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀρέσκωμεν εἰς τοὺς ἄνδρας, ἅς δημιουργήσωμεν εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστησιν¹· θὰ δημιουργήσωμεν δὲ εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστησιν, ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὸν στολισμὸν καὶ τοὺς κολλωπισμούς· διότι βλα αὐτὰ θεωροῦνται ὅτι προκαλοῦν μίαν εὐχαρίστησιν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ συνοικεῖσιου, κατὰ τὸν μετέπειτα δὲ χρόνον ἀπονοῦν· διότι ἐὰν τὸν ἀφρανόν, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸσον φραγὸς, καὶ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸσον λαμπρός, δὲν τοὺς θαυμάζωμεν τόσον, λόγῳ τῆς συνηθείας, πῶς θὰ θαυμάσωμεν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἔχει κολλωπισθῆ;

Αὐτὰ τὰ λέγω, ἐπειδὴ θέλω νὰ στολιζέσθε μὲ τὸν ὀγιῆ στολισμὸν, τὸν ὁποῖον ἐδίδαξαν ὁ Παῦλος: «Μὴ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὅ πρέπει γυναιεῖν, ἐπαγγελλόμενος θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν»².

Ἄλλὰ θέλεις νὰ ἀρέσκῃς εἰς τοὺς ἐκτός τῆς οἰκίας καὶ νὰ ἐπαινῆσαι ἀπὸ αὐτούς; δὲν εἶναι θεθαίως ὁ πάθος αὐτὸς σάφρονος γυναικός, Πλὴν, ἐὰν θέλῃς, καὶ αὐτοὺς θὰ τοὺς κέρῃς νὰ ἀγαπήσουν πολὺ καὶ νὰ ἐπαινέσουν τὴν σωφροσύνην σου· διότι ἐκείνην μὲν, ἢ ὁποῖα κολλωπίζεται δὲν θὰ τὴν ἐπαινῆσῃ ὁ λογικὸς καὶ ὁ ἐνάρετος, ἀλλὰ οἱ ἀκόλαστοι καὶ οἱ αἰσχροί, μᾶλλον δὲ οὔτε αὐτοὶ θὰ τὴν ἐπαινέσουν, ἀλλὰ θὰ τὴν κακολογήσουν, ἐξαιτῶμενοι μὲ τὸ θέαμα τῆς δαυτικῆς τῆς γυναικός, αὐτὴν δὲ, ἢ ὁποῖα δὲν κολλωπίζεται καὶ ἐκείνοι καὶ

αὐτοὶ, καὶ βλοὶ θὰ παραδεχθῶν, διότι δὲν ὑφίσταται οὐδὲν κακὸν ἐκ μέρους αὐτῆς, ἀλλὰ λαμβάνουν ἐπίσης διδασκαλίαν ἀρετῆς¹· καὶ παλὺς μὲν θὰ εἶναι ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔπαινος, παλὺς δὲ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ὁ μισθός.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν στολισμὸν ἅς μιμηθῶμεν, ἵνα καὶ ἐδῶ ζήσωμεν ἀνευ φόβου, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ συμψῆ βλοὶ ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλοανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒ' (62)

(Ἰωάν. ια', 1-29)

¹ Ἦν δὲ τις ἀσθενὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ Βυθωνίας, ἐκ τῆς κόμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρίας, ἢ ἀλείψασα τὸν Κύριον Μύρον¹.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἴδωσιν μερικὸς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀρέσκουν εἰς τὸν Θεόν, νὰ πάσχουν κάτι κακόν, (π.χ.² νὰ ἔχουν προσβληθῆ ὑπὸ ἀσθενείας, ἢ ὑπὸ πτωχείας ἢ ἄλλου παρομοίου), σκανδαλίζονται, μὴ γνωρίζοντες ὅτι εἶναι ἴδιον τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ νὰ ὑποφέρουν ἐκ τούτων· ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ἐκ τῶν φίλων τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡσθένη. Τοῦτο θεθαίως εἶλεον καὶ ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἐστραίαν ἀνθρώπους πρὸς Αὐ-

1. Ἰωάν. 11, 1-2.

2. «Ὀϊαν». Ἐκφρασις συνήθης παρ' ἀρχαίους. Πρβλ. «Ὀϊαν εἰ πε ἐπερωτήθη» (Ξενοφ. Ἄπομν. 1, 1, 9).

τόν, ἔλεγον: «³Ἴδε, ὦν φίλοις, ἀσθενεῖς³».

Ἄλλὰ ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν περικοπὴν. «⁴Ἦν τις», λέγει, «ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας⁴». Δὲν εἶπεν ἀσκόπως καὶ τυχαίως, ἐκ ποίου τόπου ἦτο ὁ Λάζαρος, ἀλλὰ διὰ κάποιαν αἰτίαν, τὴν ὁποίαν μετὰ τοῦτα θὰ ἐκθέσῃ κατ' ἀρχὴν δὲ ὅς ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ πρὸ ἡμῶν χωρίον.

Καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὁ Εὐαγγελιστὴς κατὰ τρόπον ὠφέλιμον, καὶ ἀκόμη, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπὶ πλέον εἶχεν ἡ Μαρία, προσθέτων καὶ λέγων: «⁵Ἦν δὲ Μαρία, ἡ ἀδελφάσα τὸν Κύριον μύρων⁵. Μερικοὶ ἐδῶ ἀποροῦντες λέγουσι: «Πῶς ἠνέχθη ὁ Χριστὸς γυναῖκα τοιαύτην νὰ πράττῃ»;

Κατὰ πρῶτον μὲν λοιπὸν⁶ ἐκεῖνο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μάθῃς ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἡ πόρνη ἢ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Μωθαίου⁷, οὔτε ἡ ὑπὸ Λουκᾶ⁸· διότι ἄλλη εἶναι αὕτη· διότι ἐκεῖναι μὲν ἦσαν πόρναι καὶ πλήρεις πολλῶν κακῶν, αὕτη δὲ εἶναι καὶ σεμνὴ καὶ σοβαρὰ· διότι ἐφρόντιζε καὶ διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ἰησοῦ.

Δεικνύει δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου ἠγάπων αὐτόν, καὶ ὅμως ἐπέτρεψε νὰ ἀποθάῃ ὁ Λάζαρος. Διατί δὲ δὲν μετέβησαν πρὸς αὐτόν, ἀφήνουσαι τὸν ἀδελφὸν ἀσθενοῦντα, πράγμα τὸ ὅποιον ἔκαμον ὁ ἑκατόνταρχος⁹ καὶ ὁ ἄρχων ὁ βασιλικός¹⁰, ἀλλὰ στέλλον ἀνθρώπους; Εἶχον μεγάλῃν πεποίθησιν

3. Ἰωάν. 11, 3.

4. Ἰωάν. 11, 1.

5. Ἰωάν. 11, 2.

6. «Πρῶτον μὲν οὖν». Συνήθως φράσις χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ Ἰωαννοῦ εἰς ἀρχὴν περιόδου. Π.χ. «Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς» (Ἰωάν. ἀποκ. 13). «Πρῶτον μὲν οὖν ἀσπετόν, τὶ τῶν βασιλευμένων ἔργων ἐστίν» (Πρὸς Νικόλ. θ).

7. Μωσθ. 26, 7-13.

8. Λουκ. 7, 37-48.

9. Μωσθ. 8, 8-13.

10. Ἰωάν. 4, 46-53.

εἰς τὸν Χριστόν, καὶ πολλὴν οικειότητα. Ἄλλως τε καὶ γυναῖκες ἀσθενεῖς ἦσαν, καὶ καταίχοντο ὑπὸ πένθους· διότι, ὅτι δὲν τὸ ἔκαμον τοῦτο ἐκ περιφρονήσεως, ἐκ τῶν ὑπερέων τὸ ἔβειξαν.

Ἵτι αὕτη μὲν δὲν ἦτο ἐκεῖνη¹¹, εἶναι φανερόν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνην διατί τὴν ἐδέχθη ὁ Χριστός; δύνανται νὰ εἴπῃ τις. Διὰ τὴν ἐξαιρέτην τὴν κακίαν, νὰ βείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν, διὰ τὴν μάθησιν ὅτι δὲν ὑπάρχει νόημα, τὸ ὅποιον νὰ νικᾷ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ. Νὰ μὴ ἴδῃς λοιπὸν¹² μόνον τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ τὴν ἐδέχθη, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο νὰ σκεφθῆς, πῶς μετέβαλεν αὐτήν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον ὑπενθυμίζει τὴν ἱστορίαν αὐτὴν ὁ Εὐαγγελιστὴς; μᾶλλον δὲ τί θέλει νὰ διδάξῃ μὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, καὶ τὸν Λάζαρον»¹³. Οὐδέποτε νὰ ἀγανακτοῦμεν, ὅτε νὰ δυσαρσετούμεθα, ἐὰν κάποια ἀσθενεῖα προσθῶλῃ σπουδαίους ἀνδρας καὶ φίλους εἰς τὸν Θεόν.

«Ἴδε, ὦν φίλοις, ἀσθενεῖς¹⁴». Ἦθελον νὰ προκαλέσων τὴν εὐσπλαγγίαν τοῦ Χριστοῦ· διότι ἀκόμη ἔστρεφον τὴν προσοχὴν αὐτῶν ὡς εἰς ἄνθρωπον, καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα λέγουσι: «Εἰ ἦς ἴδῃς, οὐκ ἂν ἀπέθανε»¹⁵, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν εἶπον: «Ἴδε Λάζαρος ἀσθενεῖ», ἀλλὰ: «ἴδε, ὦν φίλοις, ἀσθενεῖς».

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Αὕτη ἡ ἀσθενεῖα οὐκ

11. Δηλαδὴ ἡ πόρνη.

12. «Μὴ τοίνυν». Φράσις συνήθης παρὰ Λουκᾶ Π.χ. «Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, ... ἀπολέσῃτε ἀδικίαν». (Ἰνέρ οὐνοῦ 7). «Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μὴδὲν ἡισσησθεὶς ὁμοίον ἡμῶν τύχημι τοῖς πολλοῖς ἡσικηκόσι». (Ἰνέρ οὐνοῦ 28).

13. Ἰωάν. 11, 5.

14. Ἰωάν. 11, 3.

15. Ἰωάν. 11, 21.

ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῆ δι' αὐτῆς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»¹⁶. Βλέπε πῶς λέγει πάλιν ὅτι μίᾳ εἶναι ἡ δόξα Αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς· διότι, ἀφοῦ εἶπε: «Θεοῦ» προσέθεσεν: «Ἴνα δοξασθῆ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»¹⁷. Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ἐκεῖ, ἔπου ἦτο, νὰ μείνῃ δύο ἡμέρας, κατ' ἀρχὴν στέλλει αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἦλθον ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου, νὰ ἀναγγελοῦν ταῦτα.

Διὰ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὰς ἀδελφούς τοῦ Λαζάρου, πῶς, ἐνῶ ἤκουσαν ὅτι «οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον»¹⁸, καὶ εἶδον αὐτὸν ὅτι ἀπέθανε, δὲν ἐσκουδαλίσθησαν, ἐφ' ὅσον συνέθη τὸ ἀντίθετον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα προσῆλθον εἰς τὸν Ἰησοῦν, καὶ δὲν ἐνόμισαν ὅτι Αὐτὸς διεψεύσθη.

Τὸ δὲ «ἵνα» ἐδῶ δὲν ἐκφράζει τὴν αἰτιολογίαν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα διότι ἐξ ἄλλης μὲν αἰτίας προσῆλθεν ἡ ἀσθένεια, ἐχρησιμοποίησε δὲ αὐτὴν διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔμεινεν ἡμέρας δύο»¹⁹. Διὰ τοῖον λόγον ἔμεινεν; Διὰ νὰ ἐκπνεύσῃ ὁ Λάζαρος καὶ νὰ ταφῆ. Διὰ νὰ μὴ δύναιται οὐδεὶς νὰ λέγῃ ὅτι ἀνεότησεν αὐτὸν, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀποθάνει· ὅτι ἦτο νάρκη, ἐξασθένεια, ἐπάνοδος εἰς τὰς αἰσθήσεις²⁰ καὶ οὐκ θάνατος. Διὰ τοῦτο καὶ τόσον χρόνον παραμένει, ἐκεῖ, ἔπου ἦτο, ὥστε νὰ δημιουργηθῆ καὶ φθορὰ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Λαζάρου, καὶ νὰ εἴπουν: «Ἦδη ἔξει»²¹.

16. Ἰωάν. 11, 4.

17. Ἰωάν. 11, 4.

18. Ἰωάν. 11, 4.

19. Ἰωάν. 11, 8.

20. Ὅτι κῆρος ἦν, ὅτι ἐκλύσκει ἴν, ὅτι καταγωγὴ ἦν. Ἀξιοσηπαιστῆτον τὸ σχῆμα συμπλοκῆς (βλ. ἀρχὴν ἐπισημοφῶς μὲ τὸ «ἐπι» καὶ ἀντιστροφῆς μὲ τὸ ἦν).

21. Ἰωάν. 11, 39.

«Ἔττα λέγει τοῖς μαθηταῖς ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν»²². Διατί λοιπὸν²³, ἐνῶ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίπτωσιν εἶχε προείπει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θὰ ἠκολούθει, εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν περίπτωσιν τὸ προλέγει; Διότι ἐφοβοῦντο πολὺ καὶ ἐπειδὴ ἦσαν εἰς αὐτὴν τὴν ψυχικὴν κατάστασιν, προλέγει, διὰ νὰ μὴ ταράξῃ αὐτοὺς ἀμέσως. Τί ἀπαντοῦν δὲ οἱ μαθηταί; «Ἦν ἐζήτουν σε Ἰουδαῖοι λιθῶσαι καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;»²⁴. Ἐφοβοῦντο θεοβαίως καὶ δι' Αὐτὸν, ἀλλὰ περισσότερο διὰ τοὺς ἑαυτούς των διότι ἀκόμη δὲν εἶχον καταρτισθῆ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐκ φόβου ταραττούμενος ὁ Θωμᾶς λέγει: «ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν»²⁵ διότι ἦτο ἀσθενέστερος καὶ ἀπιστότερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητάς.

Ἄλλὰ βλέπε πῶς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ἐνθαρρύνει δι' ἐκείνων, τὰ ὅποια λέγει: «Ὅχι θάδεκα ὥραι εἰσι τῆς ἡμέρας;»²⁶. Ἡ τοῦτο λοιπὸν λέγει, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν συναισθάνεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του τίποτε πονηρὸν νὰ ἐπραξῆ, δὲν θὰ πάθῃ οὐδὲν κακόν, ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὅποιος διαπράττει πονηρὰ ἔργα, θὰ πάθῃ κακόν, (ὥστε ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα διότι δὲν ἐπράξαμεν τίποτε ἀξίον θανάτου), ἢ ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος βλέπει τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου, εὐρίσκεται ἐν ἀσφαλείᾳ, πολὺ περισσότερο ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος εἶναι μαζὶ μου, ἐάν δὲν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ ἐμέ.

Μὲ αὐτούς τοὺς λόγους, ἀφοῦ ἐνεθάρρυνεν αὐτούς,

22. Ἰωάν. 11, 7.

23. «Τί δήποτε;», ἐκφρασις χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους: «Καίτοι τί δήσοι', ὡ ἐνδρέε Ἀθηναῖοι, νομίζετε... κλπ.» (Α' Φιλίππ. 56).

24. Ἰωάν. 11, 8.

25. Ἰωάν. 11, 18.

26. Ἰωάν. 11, 9.

προσθέτει και την αναγκαίαν ατίαν της ἀφίξεως ἐκεῖ, καὶ θέλων νὰ δεῖξη ὅτι δὲν πρόκειται νὰ μεταβῶν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' εἰς τὴν Βηθανίαν, λέγει: «Λάζαρος ὁ φίλος κεκοιμηται, καὶ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν»²⁷. δηλαδή, «δὲν ἀπέρχομαι πάλιν, διὰ νὰ συνομιλήσω μὲ τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ συμπλακῶ μαζί των²⁸, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀφυπνίσω τὸν φίλον μου».

«Λέγουσιν οἱ μαθηταί: Κύριε, εἰ κεκοιμηται, σωθήσεται»²⁹. Τοῦτο δὲ δὲν τὸ εἶπον ἀσκόπως, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελον νὰ τὸν ἐμποδίσουν νὰ μεταβῆ ἐκεῖ. Λέγουσιν: Λέγεις ὅτι καθεύδει; λοιπὸν δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μεταθεσις ἐκεῖ; καὶ ὅμως ὁ Ἰδιὸς διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι τὸ φίλος ἡμῶν» διὰ νὰ δεῖξη δηλαδὴ ὡς ἀναγκαίαν τὴν μετέθεσιν ἐκεῖ.

θ'. Ὄταν λοιπὸν ἦσαν διστακτικώτεροι, τότε λέγει: «Ἀπέθανεν». Κατ' ἀρχὴν μὲν εἶπε τοῦτο, θέλων νὰ παρυσιάσῃ ἑλληνικὴν κομπορρημοσύνην, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν κατενόησαν τοῦτο, προσθέτει: «Ἀπέθανε καὶ χαίρει δι' ὁμάς»³⁰. Διατί λοιπὸν «δι' ὁμάς» λέγεις; Διότι προεῖπον τοῦτο, ἐνῶ δὲν ἦμην ἐκεῖ, καὶ διότι ὅταν ἀναστήσω τὸν Λάζαρον, δὲν θὰ ὑπάρχῃ κομμία ὑπαρξίας, διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ θαύματος.

Βλέπεις πῶς ἀκόμη εἰς ἀτελεστέραν κατάστασιν εὐρίσκοντο οἱ μαθηταί, καὶ δὲν ἐγνώριζον τὴν δύναμιν Αὐτοῦ, ὅπως ἔπρεπε; Τὴν κατάστασιν δὲ αὐτὴν τῆς ἀτελείας τὴν ἐδημιούργουν οἱ φόβοι ἐν τῷ μεταξύ, οἱ ὅποιοι ἐτρόσκον αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ ἐθορύβουν αὐτάς. Καὶ ὅταν μὲν εἶπε: «Κεκοιμηται», λέγει: «Πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν», ὅταν δὲ εἶπεν: «Ἀπέθανεν» δὲν προσέ-

27. Ἰωάν. 11, 11.
28. «Ὁμῶς χωρήσω». Πολεμικὴ ἐκφρασις συνήθης παρὰ Ἑσραφῶντι.

29. Ἰωάν. 11, 12.
30. Ἰωάν. 11, 15.

θεσαν ἀκόμη: «Πορεύομαι ἵνα ἀναστήσω αὐτόν»· διότι δὲν ἤθελε διὰ τῶν λόγων νὰ προεῖπῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια διὰ τῶν ἔργων ἐπρόκειτο νὰ θεσβαιωθοῦν, θέλων νὰ διδάξῃ ἡμᾶς πανταχοῦ τὴν ἀποφυγὴν ματαιοδοξίας καὶ τὸ ὅτι πρέπει νὰ μὴ βδωμεν ἀπλῶς ὀποσχέσεις.

Ἐάν δὲ ἔκαμε τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἑκατοντάρχου παρακληθεὶς (διότι εἶπε: «Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσα αὐτόν»)³¹, εἶπε τοῦτο, διὰ νὰ δεῖξη τὴν πίστιν ἐκείνου. Ἐάν δὲ κανεὶς λέγῃ: «Ἐκ ποίας αἰτίας οἱ μαθηταὶ ἐνόμισαν ὅτι πρόκειται περὶ ὕπνου, καὶ δὲν κατενόησαν ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ θανάτου (ἐννοῶ δὲ τὸν λόγον «Πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν», καὶ διότι ἦτο χαρακτηριστικὸν ἀνοησίας, ἐάν περιέμενον νὰ θαυμάσιον Ἐκεῖνος πέντε καὶ ἑξέκα στάδια, διὰ νὰ ἀφυπνήσῃ αὐτόν), ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἐνόμιζον ὅτι πρόκειται περὶ ὑπαινιγμοῦ, ὅπως πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους εἶπε.

Ὅλοι μὲν θεσβαίως ἐφοβοῦντο τὴν ἐπιθετικότητα τῶν Ἰουδαίων, περισσότερον δὲ ἀπὸ ὅλου ὁ Θωμᾶς, διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν: «Ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ»³². Καὶ μερικοὶ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐπεθύμει καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀληθές τοῦτο· ὁ λόγος ἦτο μᾶλλον ἐκδήλωσις δειλίας. Ἀλλὰ δὲν ἐπετιμήθη διότι ὁ Κύριος ἠνείχετο ἀκόμη τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ· κατόπιν ἔγινε ἐξ ὧν ἰσχυρότερος καὶ ἀκατάβλητος.

Τὸ ἀξιοθαύμαστον λοιπὸν εἶναι τοῦτο, ὅτι τὸν τόσον ἀσθενῆ πρὸ τοῦ σταυροῦ μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν πύλιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν, θάλομεν αὐτὸν θερμότερον ὄλων (διότι τὴν εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ)· διότι ἐ-

31. Ματθ. 8.
32. Ἰωάν. 11, 16.

κείνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐτόλμα νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Βηθανίαν μετὰ τὸν Χριστόν, αὐτός, ἐνῶ δὲν ἐθέλετο τὸν Χριστόν, σχεδὸν τὴν οἰκουμένην διήλθε, καὶ ἐκινεῖτο ἐν μέσῳ πλήθους αἰμοδιψῶν, οἱ ὁποῖοι ἠθέλου αὐτὸν νὰ τὸν θανατώσουν.

Ἐάν δὲ δέκα πέντε στάδια ἀπέειχεν ἡ Βηθανία, ἀπόστασις ἡ ὅποια ἰσοδυναμεῖ μετὰ δύο μιλιά³³, πῶς ὁ Λάζαρος ἦτο ἡδὴ ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν νεκρός; Ἐμεινε δύο ἡμέρας καὶ πρὸ τῶν δύο τούτων ἡμερῶν ἦλθε κάποιος νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς Αὐτὸν τὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ Λαζάρου, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ἀπέθανεν, ἔπειτα ἐφθάσε τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέμεινε νὰ κληθῆ, καὶ δὲν ἦλθε μόνος³⁴, διὰ νὰ μὴ σχηματῆσι κανεὶς ὑποψίαν διὰ τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως. Καὶ δὲν ἦλθον αὐτοπροσώπως, αἱ ἀγαπώμεναι ἀδελφοὶ τοῦ Λαζάρου, ἀλλὰ ἄλλοι ἄνθρωποι στέλλονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

«Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ὡς ἀπὸ σταδίων δέκα πέντε»³⁵. Ἐκ τούτου δεικνύεται ὅτι ἦτο εὐλογον πολλοὶ νὰ παρευρίσκοντο ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἀμέσως λοιπὸν προσέθεσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι ἦσαν πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι παρηγόρουν αὐτάς³⁶. Πῶς παρηγόρουν αὐτάς, αἱ ὁποῖαι ἠγαπῶντο ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἂν καὶ εἶχον συμφωνήσῃ, ἐάν κανεὶς ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν, νὰ ἀποκλεισθῆ ἕκ τῆς συναγωγῆς; ἢ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς συμφορᾶς, ἢ ἐπειδὴ ἐσέθεντο αὐτάς ὡς εὐγενεστέρας,

33. Πρόκειται περὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ μιλίου (MILIARIUM), τὸ ὅποιον ἦτο ἰσοδύναμον πρὸς 1000 ἄλλατα (MILLE PASSUS, περὶ τοῦ 1472,5 μέτρα).

34. «ἀπεπὲγγελτος» = μόνος, σὺθόρητος. Ἰδέτε χρησιμοποιομένην ἀπὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «Ὅστις ἄρστα χρεῖσιν τοῖς θάλασι, ἐν μὴ προσμένης τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπὲγγελτος αὐταῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθεῖ» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόν. 26).

35. Ἰωάν. 11, 18.

36. Ἰωάν. 11, 18.

ἢ παρευρίσκοντο ἐκεῖνοι, αἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν κακοὶ· πολλοὶ θεθαίως καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν. Αὐτὰ δὲ λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, θέλων νὰ θεθαίωσῃ ὅτι ὁ Λάζαρος ἀπέθανεν.

Ἄλλὰ διατί λοιπὸν ἡ Μάρθα δὲν παρολαμβάνει τὴν ἀδελφὴν τῆς, ὅταν ἔρχεται πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἰησοῦ; Θέλει κατ' ἴδιαν νὰ συναντήσῃ Αὐτόν, καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ γεγονός. Ὅταν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν καλὰς ἐλπίδας, τότε μεταβαίνει καὶ καλεῖ τὴν Μαρίαν, καὶ συνήντησεν αὐτὴν, ἐνῶ τὸ πένθος ἀκόμη ἦτο εἰς τὸ ἀποκορύφωμά του. Βλέπει, πῶς ἦτο θερμὴ ἢ ἀγάπη; Αὐτὴ εἶναι περὶ τῆς ὁποίας εἶπε: «Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο»³⁷.

Πῶς λοιπὸν, θὰ εἰλεγῆ τις, ἡ Μάρθα τώρα φαίνεται θερμότερα; Δὲν ἦτο θερμότερα, ἀλλὰ φαίνεται θερμότερα, ἐπειδὴ ἡ ἀδελφὴ τῆς ἀκόμη δὲν εἶχε μάθει περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἰησοῦ· διότι ἡ Μάρθα ἦτο ἀσθενεστέρα καθ' ὅσον μάλιστα, ἐνῶ τόσα ἤκουσε περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀκόμη λέγει λόγους γηϊνῶν φρονημάτων: «Ἦδη ὄζει' τεταρταίως γὰρ ἐστίν»³⁸. Ἐκεῖνη δὲ (ἡ Μαρία), ἂν καὶ τίποτε δὲν ἤκουσε, δὲν εἶπεν τοιοῦτον λόγον, ἀλλὰ ἀμέσως ἀφοῦ ἐπίστευσε, λέγει: «Κύριε, εἰ ἦς ὦδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἀπέθανεν»³⁹.

γ'. Βλέπετε πόση εἶναι ἡ ἐγκαρτέρησις τῶν γυναικῶν, ἂν καὶ ἡ νοστροπία των ἀκόμη εἶναι ἀσθενής; Διότι ὅταν εἶδον τὸν Χριστόν, δὲν ἐκοποῦν ἀμέσως εἰς θρήνους, οὔτε εἰς ὄδυρους, οὔτε εἰς ὀλολυγμούς, (πράγμα τὸ ὅποιον πάσχουμεν ἡμεῖς, ὅταν ἴδωμεν κάποιους γνωρίμους νὰ μᾶς ἐπισκέπτονται ἐν ὄρα πένθους), ἀλλὰ ἀμέσως θαυμάζουν τὸν διδάσκαλον.

37. Λουκ. 10, 4.

38. Ἰωάν. 11, 39.

39. Ἰωάν. 11, 31.

Ἐπίστευον θεσβαίως καὶ αἱ δύο εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' ὄχι ὅπως ἔπρεπε· διότι ἀκόμη δὲν ἐγνώριζον καλῶς, οὔτε ὅτι ἦτο Θεός, οὔτε ὅτι μὲ ἰδικήν του δύναμιν καὶ ἰδικόν Του κύρος ἐπιτελεῖ αὐτὰ (τὰ θαύματα)· ταῦτα δὲ ἀμφοτέρω ἐδίδαξαν εἰς αὐτάς.

Ὅτι δὲ δὲν ἐγνώριζον αὐτά, καθίσταται φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι εἶπον: «Εἰ ἦς ὁθε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός ἡμῶν»⁴⁰, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι προσέθεσαν: «Ὅσα ἂν αἰτήση τὸν Θεόν, δώσει σοι»⁴¹, ὡς νὰ ὠμίλουν περὶ ἐνὸς ἀνθρώπου ἐναρέτου καὶ χαίροντος ἀγαθῆς φήμης.

Παρατήρει δὲ καὶ τί λέγει ὁ Χριστός: «Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου»⁴². Ἐκεῖνος ὁ λόγος κατ' ἀρχὴν ἀνατρέπει τὸ «Ὅσα ἂν αἰτήση»⁴³· διότι δὲν εἶπεν: «Αἰτῶ» ἀλλὰ τί εἶπεν; «Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου»⁴⁴.

Τὸ νὰ εἴπῃ μὲν: «Ἡ γυναῖκα, ἀκόμη τὰ γήθηνα ἐλέπεις; δὲν ἔχω ἀνάγκην βλάβης βοηθείας, ἀλλὰ ὅλα ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ἐπιτελεῖ» θά ἦτο πολὺ κουραστικόν, καὶ θά προσέθελε τὴν γυναῖκα, τώρα δὲ, ἀφοῦ εἶπεν: «Ἀναστήσεται», ἀναγκαίως κατέστησε τὸν λόγον μέτριον, καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα λόγων ἔκαμε ὑπαινιγμὸν περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἀνέφερα προηγουμένως· διότι ὅταν ἡ Μάρθα εἶπεν: «Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ»⁴⁵, θέλων νὰ δεῖξῃ σαφέστερον τὸ κύρος Αὐτοῦ, λέγει: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ»⁴⁶, δεικνύων ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην ἄλλου βοηθοῦ, ἐφ' ᾧσον θεσβαίως Αὐτός εἶναι ἡ ζωὴ. Ἐάν δὲ ἔχη ἀνάγκην ἄλλου, πῶς εἶναι δυνατόν ὁ ἴδιος νὰ εἶναι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ;

40. Ἰωάν. 11, 21. (ἡ 31).

41. Ἰωάν. 11, 22. —

42. Ἰωάν. 11, 23.

43. Ἰωάν. 11, 22.

44. Ἰωάν. 11, 23.

45. Ἰωάν. 11, 24.

46. Ἰωάν. 11, 25.

Ἄλλὰ δὲν εἶπε τοῦτο κατὰ τοιοῦτον φανερόν τρόπον, ἀλλὰ ὑπαινιγμὸν ἔκαμε περὶ αὐτοῦ. Ὅταν δὲ πάλιν ἡ Μάρθα εἶπε: «Ὅσα ἂν αἰτήση»⁴⁷, Ἐκεῖνος πάλιν λέγει: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται»⁴⁸, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀπὸ Αὐτὸν πρέπει νὰ ζητήσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει.

Καὶ πῶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα»⁴⁹. Ἐλέπε πῶς ὠφάνει τὴν διάνοιαν αὐτῆς· διότι δὲν ἐζητεῖτο τοῦτο μόνον, δηλαδὴ νὰ ἀνοστήσῃ τὸν Λάζαρον, ἀλλὰ ἔπρεπε καὶ αὐτὴ καὶ οἱ παρευρισκόμενοι μετ' αὐτῆς νὰ μάθουν τὴν ἀνάστασιν. Διὰ τοῦτο πρὸ τῆς ἀναστάσεως διδάσκει διὰ τῶν λόγων.

Ἐάν δὲ Αὐτός εἶναι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ, δὲν περιορίζεται τοπικῶς, ἀλλὰ πανταχοῦ παρευρισκόμενος γνωρίζει νὰ θεραπεύῃ.

Ἐάν μὲν λοιπὸν ἔλεγον ὅπως ὁ ἑκατόνταρχος: «Εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου»⁵⁰, θά ἔπραττε τοῦτο, ἐπειδὴ δὲ ἐκάλεσαν Αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν των, καὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἔλθῃ, κάμνει συγκατάθεσιν διὰ τοῦτον τὸν λόγον, διὰ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτάς ἐκ τῆς ταπεινῆς ἰδέας, τὴν ὅποιαν ἐπέσθευσον περὶ Αὐτοῦ, καὶ μεταβαίνει τοπικῶς. Ὅμως ἐνῶ δεικνύει συγκατάθεσιν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀκόμη ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἀπὸν δύναται νὰ θεραπεύσῃ· διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ θρασυδύει· διότι δὲν θά ἐφαινετο ἡ χάρις ὅτι ἐδόθη ἀμέσως, ἐάν δὲν προεχώρει καὶ ἡ δυσωβία τοῦ θανάτου.

Καὶ πῶς ἐγνώριζεν ἡ γυνὴ τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν; Ἦκουσε τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ πολλὰ περὶ ἑ-

47. Ἰωάν. 11, 22.

48. Ἰωάν. 11, 26.

49. Ἰωάν. 11, 26.

50. Ματθ. 8, 8.

ναστάσεως, ἀλλ' ὅμως ἐκείνη τῶρι ἐπεθύμει νὰ τῆν αὐτήν καὶ θάλεπε πῶς ἀκόμη στρέφεται εἰς τὰ γήινα· δύσ-
τι ὅταν ἤκουσεν ὅτι ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ.⁵¹ οὕτε τότε εἶπε: «Ἀνάστησόν μου». ἀλλὰ τί εἶπε:
«Πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ».⁵² Τί
εἶπε λοιπὸν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτήν: «Πᾶς ὁ πιστεύων
εἰς ἐμέ, κἀν ἀποθάνῃ, ζῆσεται».⁵³ ἐννοῶν τοῦτον τὸν
θάνατον (τὸν σωματικόν), καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων
εἰς ἐμέ οὐ μὴ ἀποθάνῃ.⁵⁴ δεικνύων τὸν θάνατον ἐκεῖ-
νον (τὸν πνευματικόν).

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις, μὴ θαυμάση-
θῃς, ἂν καὶ ἀπέθανε πλέον, ἀλλὰ πιστεῦε· διότι δὲν εἶ-
ναι τοῦτο θάνατος. Κατ' ἀρχὴν παρηγόρησεν αὐτὴν δι-
αὐτὸ, τὸ ὅποιον εἶχε συμπῆ, καὶ ἐλπίδας ἔδωκε, καὶ
μέ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι ἀναστήσεται, καὶ μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ:
«Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις» καὶ ὅτι, ὅταν ἀναστήθῃ, καὶ
ἂν πάλιν ἀποθάνῃ, τίποτε δὲν θά πάθῃ.

Ὅποτε δὲν πρέπει νὰ φρίττωμεν πρὸ τοῦ θανάτου
τούτου (τοῦ σωματικοῦ). Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποιον ἐννοεῖ,
εἶναι τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ -οὔτε οὕτως τέθνηκεν, οὔτε ὡ-
μείς τεθνήξεσθε».

«Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει ἐκείνη· Πιστεύω ὅτι σὺ εἶ
ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμε-
νος».⁵⁵ Μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ γύναιον δὲν κατενόησε τὸ
λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ.⁵⁶ Ἀλλὰ ὅτι τοῦτο κάτι σπου-
δαῖον ἦτο τὸ ἐγνώρισεν, δὲν συνέλασθεν ὅμως τὸ ὅλον νόη-
μα. Ἀλλὰ κατ' ἀρχὴν ἐκεῖνο ἐκέρδισε δηλαδὴ νὰ κα-
ταπαύσῃ τὰ πένθος· διότι ἦτο τοιαύτη ἡ δόξαμις τῶν
λόγων τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνη προέλασε

51 Ἰωάν 11, 25.

52 Ἰωάν 11, 27.

53 Ἰωάν 11, 26.

54 Ἰωάν 11, 26.

55 Ἰωάν 11, 26 27.

56 Ἀλλοθι ἴδεν ἐπισημασμένον· Ἰωάν 11, 26.

καὶ αὕτη ἠκολούθησεν· διότι ἡ εὐνοϊκὴ διάθεσις ἀπέναν-
τι τοῦ διδασκάλου δὲν ἐπέτρεπε νὰ δεκτικῶς ἀκούσῃ τὰ θυ-
σάφιστα ἀισθήματα, τὰ σχετικὰ μὲ τὸ σωματικόν, εἰς μέγαν
βαθμόν. Ὅστε μαζὶ μὲ τὴν βεῖαν χάριν καὶ ἡ διάνοια
τῶν γυναικῶν ἦτο καρτερικὴ.

δ'. Ἀλλὰ τώρα μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν καὶ τοῦτα τὸ
νόσημα τῶν γυναικῶν ἐπικρατεῖ· δηλαδὴ κάμνουν ἐπι-
δειξιν εἰς τοὺς θρήνους καὶ εἰς τοὺς ὀδυρμοὺς, ἀποκα-
λύπτουσαι τοὺς θραχίλους, ἀποσπῶσαι τὰς τρίχας, δη-
μιουργοῦσαι ἀμυχὰς εἰς τὰ πρόσωπα. Καὶ τοῦτο πράτ-
τουν, ἀλλὰ μὲν λόγῳ πένθους, ἀλλὰ διὰ λόγους ἐπι-
δείξεως καὶ συναγασμοῦ, ἀλλὰ διὲν ἕνεκα ἀσωτίας·
καὶ γυμνῶνουν τοὺς θραχίλους, ἐνώπιον καὶ τῶν ἀν-
δρῶν.

Τί πράττεις, ὦ γυναῖκα· γυμνῶνεις τὸν ἑαυτὸν σου
κατὰ τρόπον ἀπρεπῆ, ἐπέ μου, ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς, ἐνῶ
εἶσαι μέλος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐνῶ οἱ ἄνδρες εἶναι παρόν-
τες εἰς τὴν ἀγοράν; καὶ ἀποσπᾷς τὰς τρίχας καὶ σχίζεις
τὴν ἐνδυμασίαν, καὶ θρηγείς πολὺ, καὶ δημιουργεῖς πέ-
ριξ, σοῦ συγκέντρωσιν, καὶ ἀναπαριστᾷς εἰκόνα μαινά-
δων⁵⁷ γυναικῶν, καὶ δὲν νομίζεις ὅτι ἀντιτίθεσαι εἰς
τὸ Θεόν;

Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται πόσης μανίας χαρακτηριστι-
καὶ εἶναι; ἀρὰ γε δὲν θά γελᾶσουν οἱ ἔθνηκοί; ἀρὰ
γε δὲν θά νομίσουν ὅτι τὰ τῆς θρησκείας ἀποτελοῦν
μύθους; Διότι θά εἴπουν: «Δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις, ἀλ-
λὰ τὰ τῆς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν ἀποτελοῦν ἐμ-
παιγμόν, ἀπάτην, καὶ ψευδὲς κατασκευασμὸς»· διότι αἱ
γυναῖκες αὐτῶν θρηνοῦν ὡς νὰ μὴ ὑπάρχῃ τίποτε με

57 Ἱερεῖαι τοῦ Διονύσου, τελοῦσαι τὰ τῆς ἁστρείας αὐτοῦ κατὰ
τὸσον ὀργαστικόν.58 «Χάσῃ τὰ τῶν Χριστιανῶν, ὁπότε καὶ οὐκ ἐπιθ- Κλέμακτο-
ν ὀρθῶν».

τά τὴν ζωὴν ταύτην δὲν προσέχουν εἰς τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι εἶναι χαραγμένοι εἰς τὰ θεῖα αὐτῶν. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ διδάγματα εἶναι ἐπινοήσεις, καὶ τὸ ἀποδεικνύουν αἱ ἴδιαι βιῶτι δὲν ἐπίστευον ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε, δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ εἰς καλύτεραν ζωὴν μετέβη, δὲν θά ἐθρήνου αὐτὸν ὡς μὴ ὑπάρχοντα πλέον, δὲν θά ἐκόπτοντο τόσον, δὲν θά ἀφήνον τοιαύτας φωνάς, ἀποτελοῦσας ἐκδηλώσεις ἀπιστίας: «Δὲν θά σέ ἴδω πλέον, δὲν θά σέ λάθω πλέον ὀπίσω!». Μῦθον ἀποτελοῦν τὰ διδάγματα αὐτῶν. Ἐάν δὲ τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν ἀγαθῶν τόσον ἀμφισβητεῖται, πολὺ περισσώτερον καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκ μέρους αὐτῶν σεβοσάτα.

Οἱ Ἔθνικοι δὲν ἐκδηλώνονται τόσον πολὺ ἐξ αὐτῶν πολλοὶ ἐδειξαν ἐγκαρτέρησιν. Μία ἐθνική, ὅταν ἤκουσε περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅτι ἔπεισε εἰς τὸν πόλεμον, ἀμέσως ἠρώτησεν: «Αἱ δὲ ὑποθέσεις τῆς πόλεως εἰς ποῖον κατάστασιν εὐρίσκονται;» καὶ ἄλλος φιλόσοφος ἐστεφανωμένος, ὅταν ἤκουσεν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἔπεισε ὑπὲρ πατριδος, ἀφαιρέσας τὸν στέφανον καὶ ἐρωτήσας, ποῖος ἐκ τῶν δύο, ὅταν ἔμαθε, ποῖος ἦτο ὁ πεσών, ἀμέσως πάλιν ἔθεσε τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ.⁵⁹

Πολλοὶ δὲ καὶ υἱοὶ καὶ θυγατέρες παρεδόθησαν εἰς σφαγὴν, τιμῶντες θεότητος. Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν Λακόνων καὶ προτρέπουν τοὺς υἱούς, ἢ νὰ διασώσῃ τὴν ἀσπίδα ἐκ τοῦ πολέμου, ἢ νὰ μεταφερθοῦν ἐπ' αὐτῆς νεκροί.⁶⁰

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, αἰσχύνομαι διότι οἱ Ἔθνικοι εἶναι τόσον κερτερικοὶ, ἡμεῖς δὲ κἀμνομεν ἀ-

59. Πιθανὸν νὰ ἐνοηθῇ τὴν περιπτῶσιν τοῦ Σαναφάντος μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ, ὁ ὅποιος ἔπεισε εἰς μάχην τὸν δὲ θάνατον οὐ πατὴρ ἐπιτήροισεν, καθ' ἣν ἄρον ἐδουλοῦντο.
60 ἢ τῶν, ἢ τῆς τῆς.

σχημίας. Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τίποτε δὲν γνωρίζουν περὶ ἀναστάσεως κἀμνον τὰς πράξεις ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν, ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν, τὰς πράξεις ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ἀγνοοῦν.

Πολλοὶ καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν κἀμνον διὰ τὸν Θεόν, τοῦτο τὸ πράττου ἐντροπόμενοι τοὺς ἀνθρώπους· δηλαδὴ αἱ εὐπορώτεραι τῶν γυναικῶν δὲν ἀποσποῦν τὰς τρίχας, δὲν γυμνῶνουν τοὺς θραχίονας· αὐτὸ δὲ ἐπίσης εἶναι ἄξιον μάλιστα κατηγορίας ὅχι ἐπειδὴ δὲν γυμνῶνουν τοὺς θραχίονας, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν πράττου τούτο ἐξ εὐλαθείας, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ φανοῦν ὅτι κατασχύνουν τὸν ἑαυτῶν ταν.

Ἐπειτα⁶¹ ἡ ἐντροπή κατανικᾷ τὸ πένθος, ὁ δὲ φόβος τοῦ Θεοῦ δὲν τὸ κατανικᾷ; καὶ πῶς δὲν εἶναι αὐτὰ ἄξια τῆς μεγίστης κατηγορίας; Ἐπρεπε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πράττου αἱ πλουτοὶ διὰ τὸν πλοῦτον, αἱ πενόμεναι νὰ τὸ πράττου διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Τώρα δὲ τελείως τὰ ἀντίθετα συμβαίνου, καὶ ἐκεῖνα ἐξ ἀλαζονείας δεικνύουσιν καρτερίαν, καὶ αὐταὶ ἐκ μικροψυχίας κἀμνον ἀσχημίας.

Τί χειρότερον ὑπάρχει ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἀνωμαλίαν; Ὅλα τὰ πράττομεν διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὰ ἐγκόσμια. Κἀὶ λέγανται λόγοι πλήρεις παραφροσύνης καὶ ἄξιοι πολλοῦ γέλως.

Καὶ ὁ μὲν Κύριος λέγει: «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες⁶², ἐννοῶν τοὺς πενθοῦντας διὰ τὰ ἁμαρτήματα

61. Τὸ «εἶτα» ἐν ὁρῇ ἐρωτήσεως ἀπὸ ἐνὸς σοβαροῦ ζητηματικῆς κερτῆται παρὰ Δημοσθένει. Ἄς ἀντιστοχάσωμεν τὰ δύο χωρία.
Χρυσοστομοῦ: «Εἶτα εἶδος μὲν πένθους κρείσι, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ φόβος οὐ κρατεῖ».

Δημοσθένει: «Εἶτ' οὐκ αἰσχυνοῦσε, αἱ μὲν δὲ πάθει» ἄν, ἵε διευκρί ἐκεῖνας, ταῦτα παρῶσι κερτῆται ὄντες οὐ τολμήματα. (Ὁ. Λινθ 24).

62. Ματθ. 5, 4

καί κανείς δεν πεινθεί σύμφωνα με αυτό το πένθος, ούτε φροντίζει δια την ψυχήν, ή οποία έχει χαθή, σύμφωνα δέ με τοῦτο τὸ πένθος δέν διατάχθημεν νά πειθοῦμεν καί πειθοῦμεν.

Τί λοιπόν; (δύναται νά εἴη τις) ὅταν εἶναι κανείς ἄνθρωπος, εἶναι δυνατόν νά μή δακρύσῃ; Ὅστε ἐγὼ ἐμποδίζω ταῦτα, ἀλλά ἐμποδίζω τὸ νά κόπτεται κανείς, τὸ νά πράττῃ ταῦτα πέραν τοῦ μέτρου. Ἄν εἶμαι θηριώδης, οὔτε σκληρός· γνωρίζω ὅτι ἡ φύσις κόμπεται καί ζητεῖ τὴν σχέσην καί τὴν συνουσιολογίαν τὴν καθημερινήν. Ἄν εἶναι δυνατόν νά μή λυπῆται κανείς. Ταῦτο καί ὁ Χριστός τὸ εἰδείξε· δηλαδὴ ἐδάκρυσεν ἐπὶ τοῦ Λαζάρου· τοῦτο καί σὺ νά πράξῃς· νά δακρύσῃς ἀλλὰ ἡσυχῶς, καί εὐπειπῶς καί μὲ φόβον Θεοῦ. Ἄν δακρύσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸ πράττεις ὅχι ὡς μὴ πιστεύων εἰς τὴν Ἀνάστασιν ἀλλὰ ὡς μὴ ἀνεχόμενος τὸν χωρισμόν.

ε'. Διότι καί διὰ τοὺς ἀποδημοῦντας καί διὰ τοὺς ἀναχωροῦντας δακρύνομεν, ἀλλὰ δέν πράττομεν τοῦτο, ὡς ἀπελπίζομενοι· τοιοῦτοτρόπως καί σὺ νά δακρύσῃς προπέμπων τὸν θανόντα, ὡς νά προπέμψῃς ἕνα ἀποδημόντα.

Αὐτὰ δέν τὰ λέγω, ὀρίζω σχετικὸν νόμον, ἀλλὰ προσαρμόζω τὸ ζήτημα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν. Διότι ἔάν μὲν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἦτο ἁμαρτωλός, καί εἰς πολλά ζητήματα εἶχεν ἔλθει εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸν Θεόν, πρέπει νά δακρύσῃ κανείς, μᾶλλον δέ οὔτε νά δακρύσῃ μόνον (διότι δέν παρέχει αὐτὸ οὐδεμίαν ὠφέλειαν εἰς ἐκεῖνον), ἀλλὰ νά πράττῃ κανείς αὐτά, τὰ ὁποῖα δύναται νά δημιουργήσῃ εἰς αὐτὸν μίαν ἀνακούφισιν, δηλαδὴ ἐλεημοσύνας καί προσφοράς (πρέπει δὲ καί δι' αὐτὸ νά χαίρῃ κανείς, ὅτι διεκόπη δι' αὐτὸν ὁ δρόμος τῆς κακίας), ἔάν δὲ ὁ ἀποθανὼν εἶναι δίκαιος, νά ἀγαλλώμεθα ἐπὶ πλεον, ὅτι ἐκεῖνος κί-

μαρτυρεῖται ἐν ασφαλείᾳ καί ἔχει ἀσπασαγῆ ἀπὸ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ μέλλοντος· ἂν μὲν εἶναι νέος, διότι ταχέως ἀπὸ ἀπλόγη τῶν κηκῶν τοῦ παρόντος κόσμου, ἂν δὲ εἶναι γέρον, διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θεωρεῖται ὅτι εἶναι πύθην, τοῦτο ἀφού φλαθῇ κατὰ κόρον ἀπῆλθε.

Σὺ δὲ παραλείπουσα τὰς σκέψεις αὐτάς, προτρέπειαι τὰς θεραπευτικὰς νά κινηθῶνται μὲ τὴν ἰδίαν ὅτι τιμῆς τὸν ἀπελθόντα, δῆθεν, πράγμα τὸ ὅποιον ἀποτλεί μείζιστην ἀπρέπειαν· διότι ἡ τιμὴ διὰ τὸν ἀποθανόντα δέν εἶναι θρήνοι καί σίμωναι, ἀλλὰ ὕμνοι, καί φιλιαδίδει καί θίος ἄριστος· διότι ἐκεῖνος μὲν ὅστις ἀπέλθῃ, θα ἀπέλθῃ μετὰ ἀγγέλων, καί ἂν ἀκόμη κανείς δέν παρειαυρεθῇ πλησίον τοῦ λειψανοῦ, ὁ δὲ διεφθιμμένος, καί ἂν ἔλθῃ ἡ πόλις προπέμψῃ αὐτόν, τίποτε δέν θα ὠφελῆθῃ.

Θέλεις νά τιμῆσῃς τὸν ἀπελθόντα; κινῶ ἄλλον τρόπον νά τὸν τιμῆσῃς, μὲ τὸ νά κάμῃς ἐλεημοσύνας, ἐεργασίας, λειτουργίας. Ποῖον τὸ ὄφελος ἐκ τῶν πολλῶν ὄδυσμων; Ἐγὼ δὲ ἤκουσα, καί ἄλλα δυσάρεστα, ὅτι δηλαδὴ πολλοί καί ἐρασταί προσελκύουσιν διὰ τῶν θρήνων, προσπαθοῦσαι νά δημιουργήσουσι διὰ τῆς θερμότητος τῶν κειμένων φήμην διὰ τὸν ἐαυτὸν ταν συζυγικῆς ἀγάπης. Ὅποια διαβολικὴ ἐπιπόνησι! Ὅποια σατανικὴ ἐφεύρεσις! μέχρι ποτε· θα ἤμεθα αἶμα καί σαρκες; Ἄς στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, ἄς λάθωμεν ἰδέαν τῶν πνευματικῶν. Πῶς θά δυνηθῶμεν νά ἐπιτιμήσωμεν τοὺς Ἑθνικούς; πῶς θά δυνηθῶμεν νά παρηγορήσωμεν αὐτούς, ὅταν πράττωμεν τοιαῦτα; πῶς θά συνομιλήσωμεν μὲ αὐτούς περὶ ἀναστασίας; πῶς περὶ τῆς ἄλλης χριστιανικῆς διδασκαλίας; πῶς οἱ ἴδιοι θά ζήσωμεν ἄνευ φόβου;

Δέν γνωρίζεις ὅτι ἐκ τῆς λύπης προίμχεται θάνατος; διότι, ἐνῶ σκονίζει τὴν διαμαρτυρητικὴν ἰκανότητα τῆς

φυγῆς, ὅχι μόνον δὲν ἀφήνει νὰ ἴδωμεν τίποτε ἀπὸ τὰ πρέποντα, ἀλλὰ προκαλεῖ καὶ μεγάλην θλάσθην⁶².

Κατ' ἐκεῖνον μὲν τὸν τρόπον⁶³ λοιπὸν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀντιτιθέμεθα, καὶ οὔτε τοὺς ἑαυτοὺς μας, οὔτε τὸν ἀπελθόντα ὠφελοῦμεν, κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον⁶⁴ καὶ εἰς τὸν Θεὸν γινόμεθα ἀρεστοί, καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων ἀποκτῶμεν καλὴν φήμην διότι ἐὰν δὲν καταπέσωμεν καὶ οἱ ἴδιοι, ταχέως ἀφαιρεῖ καὶ τὰ ὑπολείμματα τῆς θλίψεως, ἐὰν δὲ ἀγανακτῶμεν, μᾶς ἀφήνει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς λύτης.

Ἐάν εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, δὲν θά θλιθῶμεθα.

Καὶ πῶς δύναται νὰ μὴ λυπῆται, θά εἴπῃ τις, ὅταν ἀπολέσῃ υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ γυναῖκα; δὲν λέγω νὰ μὴ λυπώμεθα ἀλλὰ νὰ μὴ πράττωμεν με ὑπερβολὴν τοῦτο⁶⁵ διότι, ἐὰν σκεφθῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφῆρεσε τὸν ἀπελθόντα, ὅτι εἶχονεν θνητὸν ἄνδρα καὶ υἱόν, ταχέως θά παρηγορηθῶμεν διότι τὸ νὰ ἀγανακτῆ κανεὶς εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ζητοῦν κατὰ ἀνώτερον τῆς φύσεως⁶⁶.

Ἄνθρωπος ἐγεννήθη καὶ θνητός, διατί λοιπὸν πονεῖς, ἐπειδὴ συνέβη αὐτὸ πού ὑπόκειται εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως; Μήπως πονεῖς, ἐπειδὴ τρέφεσαι τρώγων; μὴ ζητεῖς νὰ ζῆς ἀνευ τούτου τοῦ τρόπου; Τὸ αὐτὸ νὰ πράττῃς καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου, καὶ νὰ μὴ ζητῆς κατ' ἀρχὴν ἀθανασίαν, ἐφ' ὅσον ἐγεννήθης θνητός^{66α}. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ὄρισα.

62α. Πρὸς τὸ τοῦ Μενόνδρου «Λύσαι γὰρ ἀνθρώποισι τίςτοις νόσον».

63. Δηλοδὴ τὸ ὑπερμέτρως θρηγῆν.

64. Δηλοδὴ τὸν ὑποδεικνύοντα ὑπὸ τοῦ ἱεραρχοῦ.

65. Πρὸς τὰ τῶν αρχαίων: «Μήδεν ὄσαν» καὶ «Παν μέτρον ἄριστον».

66. Ο Μενόνδρος λέγει: «Ζῶμεν ἀγιαστὸς προσδοκῶντες μὴ θανεῖν».

66α. Λυρίου Ἐπιτάφιος.

Νὰ μὴ λυπῆσαι λοιπὸν, οὔτε νὰ κατακόπτεσαι, ἀλλὰ νὰ ὑπομένῃς⁶⁷ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἰς ὄλους ἔχουν ὀρισθῆ, νὰ λυπῆσαι δὲ διὰ τὰ ἁμαρτήματα διότι τοῦτο εἶναι ὄρατον πένθος, τοῦτο εἶναι οὐδαισιώτατη φιλοσοφία.

Λοιπὸν κατὰ τοῦτο τὸ πένθος νὰ πεινθῶμεν συνεχῶς, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἐκεῖ χαρὰν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Σ Γ' (63)

(Ἰωάν. ια', 30-40)

«Ὅπου δὲ ἐγγύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῇ τόπῳ, ἔκει ἀπήντησαν αὐτῷ ἡ Μάρθα. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς¹, κλπ.»

α'. Μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ φιλοσοφία. (Ἐννοῶ δὲ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἰδικὴν μας διότι τὰ φιλοσοφήματα τῶν Ἑθνικῶν, λόγοι καὶ μῦθοι μόνον εἶναι καὶ οὔτε οὗτοι οἱ μῦθοι ἔχουν τίποτε τὸ φιλοσοφικόν διότι ὅλα τὰ ἐκ μέρους ἐκεῖνων γίνονται διὰ δόξαν).

Μέγα λοιπὸν ἀγαθὸν εἶναι ἡ φιλοσοφία², καὶ τὰς ἀμοιβὰς ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴν τὰς δίδει εἰς ἡμᾶς διότι καὶ

67. «Στέργε τὰ κινήσασιν νοσηθεύοντα». Πρὸς τὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «στεργε μὲν τὰ παρῶντα...» (Πρὸς Δημόν. 28). — Ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιεχόμενον πρὸς τὸ τοῦ Μενόνδρου «Ἐνεργε λύπην καὶ θλάσθην ἐφορμῶντες». — Στέρρωμα φέρειν χρὴ τὰς συμφορὰς τῶν ἐγγυθῶν.

1. Ἰωάν. 11, 30-31.

2. Ἡ λέξις «φιλοσοφία» εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου σημαίνει κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν «ἀσκησιν» ἢ καὶ παρ' ἡμῶν ἡ λέξις «στωϊκισμός».

ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καταφρονεῖ τα χιτήματα, ἤδη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν συναποκομιζεῖ τὴν ὠφέλειαν, ἀπαλασσοσύμνος ἀπὸ περιττῶν καὶ ἀνοήτου φροντισμοῦ, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατασπατεῖ τὴν ἰσχύαν, ἀπὸ αὐτῆν ἤδη τὴν ζωὴν λαμβάνει τὸν μισθόν, δεδομένον ὅτι δὲν ἔστιν δούλος οὐδενός, ἀλλὰ ἐλευθερὸς ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν ἐλευθερίαν² ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμῇ τὰ ἐπικυράνια, ἀπὸ ἐδῶ λαμβάνει τὸ ἀντάλλαγμα, ἐπειδὴ νομίζει ὅτι τὰ παρόντα δὲν εἶναι τίποτε, καὶ κατασκευάζει κόλως ὄλην τὴν λύπην.

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἡ γυνὴ αὐτῆ, ἡ ὄμοια, ἐφ' ὅσον ἐφιλοσοφεῖ, ἔλαθεν ἀπὸ ἐδῶ τῆς ἀμνηστῆς, διότι, ἐνῶ δλοὶ ἐκσῆθητο πλησίον τῆς, καθ' ὃν χρόνον ἐπένευε καὶ ἐκόπτετο, δὲν ἀνέμενε νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὴν ὁ Διδάσκαλος, οὔτε ἐτήρησε τὸ ἀξίωμα, οὔτε κατεικίθη ὑπὸ τοῦ πείθους· διότι μαζὶ μὲ τὴν ἄλλην ἀθλιότητα αἱ πενθοῦσαι ἔχουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν, ἐπειδὴ θέλουσι νὰ τιμηθοῦν ἐκ μέρους τῶν παρευρισκομένων. Ἀλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἔκαμεν ἡ Μαρία, ἀλλὰ, τὸῦτος ὡς ἤκουσεν, ἔρχεται πρὸς Αὐτὸν ταχέως.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὕτω ἐληλύθει εἰς τὴν κωμὴν³· διότι θραυδότερον ἐβάδιζε, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι σπεύδει Αὐτὸς διὰ τὸ θαῦμα, ἀλλ' ὅτι μεταβαίνει ἐπειδὴ καλεῖται ὑπ' ἐκείνων.

Ἡ λοιπὴν ἐπειδὴ τοῦτο ἤθελε νὰ ὑποδηλώσῃ ὁ Εὐαγγελιστῆς, εἶπε τὴ νῆγειρεται ταχύ⁴, ἢ δεικνύει ὅτι τόσοσν ἔτρεξεν, ὡστε νὰ προφθάσῃ Αὐτὸν ἐρχόμενον. Ἐρχεται δὲ ὄχι μόνη, ἀλλὰ συνοδευομένη καὶ ἀπὸ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν οἰκίαν Ἰουδαίου. Λίαν φρονίμως διὰ τοῦτο καὶ κρυφίως ἐκάλεσεν αὐτὴν ἡ ἀδελφή, ὡστε

² Παραπλήρως ἰδεῖται ἐκφορεῖ ὁ Σικρότης κίς τὸν -θαύμων σου Πλάτωνος·

³ Ἰωάν. 11, 30

⁴ Ἰωάν. 11, 29

νὰ μὴ τερᾶξῃ τοὺς συγκεντρωθέντας ἐκεῖ⁵ καὶ οὔτε τὴν αἰτίαν εἶπε· διότι θεθαίως καὶ πολλοὶ θὰ ἀνεχώρουν.

Τωρὶ δὲ δλοὶ ἠκολούθουν αὐτὴν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἀπέρχεται διὰ νὰ κλαύσῃ⁶ ἀμέσως καὶ διὰ τούτων τῶν ἐνεργειῶν πάλιν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Λάζαρος ἀπέθανεν.

Καὶ ἔπειτα ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ⁷. Αὕτη ἦτο θερμότερα τῆς ἀδελφῆς τῆς δὲν ἐνιράτη τὸν ὄχλον, οὔτε τὴν ὑποψίαν, τὴν ὁποῖαν διετήρουν περὶ Αὐτοῦ. (διότι ἦσαν πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὁποῖοι θεθαίως καὶ ἔλεγιν· -Οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;)⁸ ἀλλὰ ἀπέθαλεν δλοὶ τὰ ἀνθρώπινα φρονήματα, ἐφ' ὅσον παρευρίσκειτο ὁ Διδάσκαλος, καὶ ἐν μόνον διετήρησε, πηλειθὴ τὴν τιμὴν εἰς τὸν Διδάσκαλον.

Καὶ τί λέγει· -Κύριε, εἴ ἦς ὄβθε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου⁹. Ἦ κάνει δὲ ὁ Χριστός; Κατ' ἀρχὴν δὲν λέγει τίποτε εἰς αὐτὴν, οὔτε λέγει ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπε πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς¹⁰, (διότι πολὺ πλῆθος παρευρίσκειτο καὶ δὲν ἦτο κατάλληλος περίστασις δι' ἐκεῖνους τοὺς λόγους), ἀλλὰ μόνον μετριάζει τὴν λύπην του, προσαρμόζεται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, καὶ, θέλων νὰ ἀποβεῖξῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, δακρύει ἠρέμως¹¹, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἀναθάλλει τὸ θαῦμα.

Διότι, ἐπειδὴ τὸ θαῦμα ἦτο μέγα, καὶ τοιοῦτον, παρόμοιον τοῦ ὁποῖου ὀλίγας φορὰς ἐπετέλεσε, καὶ ἐπρόκειτο δι' αὐτοῦ πολλοὶ νὰ πιστεύουσιν, διὰ νὰ μὴ προβληθῇ ὡς δικαιολογία διὰ τὸ πλῆθος, ὅτι ἐπετέλε-

⁶ Ἰωάν. 11, 31

⁷ Ἰωάν. 11, 32

⁸ Ἰωάν. 11, 37

⁹ Ἰωάν. 11, 32

¹⁰ Ἰωάν. 11, 23 26

¹¹ Ἰωάν. 11, 33

σε τοῦτο ἀνευ αὐτῶν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν συναποκομίσουν καμίαν ὠφέλειαν ἐκ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θαύματος, πολλοὺς μάρτυρας προσελκύει διὰ τῆς προσαρμογῆς του εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, διὰ νὰ μὴ ἀποτύχη εἰς τὸν σκοπὸν, καὶ παρουσιάζει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως: δηλαδὴ δακρύει καὶ ταράσσεται· διότι τὸ πένθος συνιθίζει νὰ προκαλῆ δυσάρεστον συναίσθημα. "Ἐπειτα, ἀφοῦ ἀντέδρασεν εἰς τὸ ἐν λόγῳ συναίσθημα (διότι τοῦτο σημαίνει τὸ ἐνεθριμῆματο τῷ πνεύματι)"¹² ἀνεκράτησε τὴν ταραχήν, καὶ τότε ἐρωτᾷ: "Ποῦ τειθείκατε αὐτόν;"¹³ ὥστε ἡ ἐρώτησις νὰ μὴ γίνῃ μετὰ ἀλαφρυμοῦ.

"Ἀλλὰ διατί λοιπὸν ἐρωτᾷ; Ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ σπεύσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ἐξ ἐκεῖνων νὰ τὰ μίση καὶ νὰ κόμη τὸ θαῦμα παρακαλούμενος ὅτι ἐκείνων, ὥστε νὰ ἀπαλλάξῃ τοῦτο πάσης ὑποψίας.

Ἀέγουσιν αὐτῷ: "Ἐρχου καὶ ἴδου." Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς.¹⁴ Βλέπεις ὅτι ἀκόμη δὲν εἶχε παρουσιάσει αὐτὸν σημεῖον χαρακτηριστικὸν τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ μεταβαίνει ὡς διὰ νὰ ἀναστήσῃ, ἀλλὰ ὡς διὰ νὰ θακρῶσῃ; Διότι, ὅτι ἐφαίνετο νὰ μεταβῆσιν, ὡς διὰ νὰ θρηνηθῇ, καὶ ὅτι ὡς διὰ νὰ ἀναστήσῃ, τὸ δεικνύουν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστὸν, καὶ ἔλεγον: "Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον: Οὐκ ἤβουλο αὐτὸς, ὁ ποιῆσαι ἀναγίῃναι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;"¹⁵

Ὅτε καὶ κατὰ τὰς συμφωνίας ἀφήκαν τὴν πειρηρίαν, ἀν καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πράκεται καὶ ἐπιτελεῖσθαι εἶναι πολὺ θαυμαστότερον· διότι ἀπὸ τὸ νὰ ἐρωτιάσῃ

¹² Ἰωαν. 11, 33.

¹³ Ἰωαν. 11, 34.

¹⁴ Ἰωαν. 11, 35.

¹⁵ Ἰωαν. 11, 36-37.

τὸν θάνατον, ὅταν ἐπέρχεται, τὸ νὰ ἀπομακρῶνῃ αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ καὶ ἐπικρατήσῃ, τοῦτο εἶναι παλὸ σπουδαιότερον!¹⁶ Ἀπὸ ἐκεῖνα λοιπὸν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ θαυμάζουσιν τὴν δόναμιν αὐτοῦ, ἀπὸ ἐκεῖνα διαβάλλουσιν αὐτόν.

Κατ' ἀρχὴν ὁμολογοῦν ὅτι ἠνοίξει τοῦ τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐνῶ ἔπρεπε δι' ἐκεῖνο νὰ θαυμάζουσιν, καὶ ἐκεῖνο διαβάλλουσιν ἀπὸ τοῦτο μετὰ τὴν αἰτιολογίαν ὅτι δὲν ἐπραγματοποιήθη. "Ὅχι μόνον ἐκ τούτου δεικνύονται ὅσοι κακόβουλοι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ἐνῶ ἀκόμη δὲν ἦλθε, οὕτε ἀπέδειξε τὴν δόναμιν του, αὐτοὶ διατυπώνουν ἐκ τῶν προτέρων τὰς κατηγορίας, χωρὶς νὰ ἀναμείνουν τὴν ἐκθεσιν τῆς ὑποθέσεως. Εἶδες πῶς εἶναι κακόβουλος ἡ κρίσις αὐτῶν;

4. "Ἐρχεται λοιπὸν εἰς τὸ μῆμα καὶ πάλιν ἀντιληγὴ εἰς τὸ δυσάρεστον συναίσθημα". Ἀλλὰ διατί ἀρᾷ γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπιμῶνως πάντοτε λέγει ὅτι ἐδάκρυσεν καὶ ὅτι ἀντέδρασεν εἰς τὸ συναίσθημα τοῦτο; Διὰ νὰ μᾶθῃς ὅτι ἀληθῶς περιεβλήθη τὴν ἰδικὴν μας φύσιν¹⁷.

Διότι, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι λέγει περὶ αὐτοῦ σπουδαίους λόγους περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Εὐαγγελιστὰς, ἐδῶ εἰς τὰ σωματικὰ χρησιμοποιεῖ πολὺ ταπεινότερος ἐκφράσεις.

Καί ἐνεῖ λόγον λοιπὸν δὲν εἶπε περὶ τοῦ θανάτου, ὅπως οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταί, ὅτι δηλαδὴ κατέστη περιλυσος¹⁸, ὅτι ἐβρέθη εἰς ἀγωνίαν, ἀλλὰ τελείως τὸ ἀντίθετον, ὅτι δηλαδὴ τοὺς ἔρριψε καὶ ὀπίσκει¹⁹. Τὸ πα-

¹⁶ Σπουδαῖον ἀποφθεγμα τοῦ ἱεραρχοῦ ἐν σχέσει μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔφαρκεν ἀπὸ τοῦ κυρίου θένοντι τῆς προλήψεως τοῦ ἐπικρατήσεως θανάτου: "Τὰ γὰρ σπῆμα τὸν θάνατον ἴκοντα, παρηγορημένων καὶ κρηθραῖα σπῆμασι καλλῶν κείων ἔστιν."

¹⁷ Ἰωαν. 11, 36.

¹⁸ Δηλαδὴ ἐν ἀγήρευσιν.

¹⁹ Ματθ. 26, 38 καὶ Μάρκ. 14, 34.

²⁰ Ἰωαν. 18, 8.

ραλειφθέν λοιπόν εκεί²¹, τὸ ἀνεπλήρωσεν ἐβδὶ διὰ τοῦ πένθους· διότι περὶ τοῦ θανάτου ὁμιλῶν λέγει: «Ἐξουσίαν ἔχω θείαν τὴν ψυχὴν μου²², καὶ ἐκεὶ δὲν χρησιμοποιοῦσι οὐδεμίαν ταπεινὴν ἔκφρασιν.

Διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸ Σταυρικὸν πάθος πολὺ ἀποδίδουν εἰς Αὐτὸν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, θέλοντες νὰ ἀποδείξουν ἐκ τούτου ὅτι τὰ τῆς θείας Οἰκονομίας (ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐνσάρκωσιν) ἀποτελοῦν ἀλήθειαν.

Καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς ἀποδεικνύει τοῦτο ἐκ τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ θορόθου καὶ ἐκ τοῦ ἰδρώτος²³, ὁ δὲ Ἰωάννης ἐκ τοῦ πένθους. Διότι ἐάν δὲν ἦτο τῆς φύσεως τῆς ἰδικῆς μας (δηλαδή τῆς ἀνθρωπίνης), δὲν θὰ ἐκυριεύετο ὑπὸ τοῦ πένθους καὶ μίαν καὶ δύο φορές.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς τί κάμνει; Διὰ μὲν τὰς κατηγορίας οὐδεμίαν δικαιολογίαν προβάλλει εἰς αὐτούς, (διότι ποία ἀνάγκη ὑπῆρχε νὰ ἀπιστομώσῃ αὐτούς διὰ λόγων, ἐνῶ ἐπρόκειτο ἀμέσως διὰ τῶν ἔργων νὰ πάθουν τοῦτο, πράγμα τὸ ὁποῖον ἦτο ὀλιγώτερον ὀχληρὸν, καὶ ἀρκετὸν νὰ καταισχύνη περισσότερο αὐτούς;).

Φοιτὸν δὲ «Ἄρατε τὸν λίθον». Ἀλλὰ διατί ἀρὰ γε δὲν ἐκάλεισε καὶ δὲν παρουσίασεν αὐτὸν (τὸν Λάζαρον), χωρὶς νὰ παρευρίσκειται; μάλλον δέ²⁴ διατί δὲν ἔκαμε νὰ ἀναστηθῇ ἐνῶ ὁ λίθος εὕρισκετο ἐπὶ τοῦ τάφου; (καθ' ὅσον μάλιστα Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ κινήσῃ σῶμα νεκρὸν διὰ τῆς φωνῆς, καὶ νὰ τὸ παρυστάσῃ πάλιν μετὰ ψυχῆς, πολὺ περισσότερο θὰ ἠδύνατο νὰ κινήσῃ λίθον διὰ τῆς αὐτῆς φωνῆς; Ἐκεῖνος, ὁ

21 Ἀηλοδὴ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. ἦτις ἐ ἐξδηλωθῆ διὰ τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ, αἰτίας υπῆρξαν καὶ ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα γιὰ ἀνθρωπίνην θελήσεως (Ὅστω καταρρίπτεται ἡ αἴρα σις τῶν Μονοθελητῶν).

22 Ἰωάν. 10, 18.

23 Λουκ. 22, 43-44.

24 «Μάλλον δὲ» Σχῆμα ἐπανορθώσεως. Πρὸς τὸ τοῦ Δημοσθένους «μᾶλλον ἢ θύνατος ἐνδεί τῆς πόρου» (Α' Ὀλυμπ. 19)

Ὅποῖος προητοίμασε νὰ θαυάζῃ, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε δεθῆ μὲ ταινίας καὶ εἰς αὐτάς εἶχε περιπλακῆ²⁵, πολὺ περισσότερο θὰ ἐκίνει λίθον. Τί λέγω; Καὶ ἀπάνθὰ ἔπραττε τοῦτο).

Διατί ἀρὰ γε λοιπὸν δὲν ἐπέτελεσε τοῦτο ἀπάν; Διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς μάρτυρας τοῦ θαύματος, διὰ νὰ μὴ λέγουν τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔλεγον ἐν σχέσει μὲ τὸν τυφλόν, ὅτι δηλαδή «Οὗτός ἐστιν οὐκ ἐστὶν οὗτος»²⁶· διότι αἱ χεῖρες καὶ τὸ ὅτι ἦλθον εἰς τὸ μνημεῖον ἐμαρτύρουν ὅτι ἦτο ὁ ἴδιος «Ὅστε, ἐάν δὲν ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ φίντασμα θά-ἐνθίμζον ὅτι εἶναι, ἢ ὅτι θέλει οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι ἀντὶ ἄλλου. Τώρα δὲ τὸ νὰ ἔλθουν εἰς τὸν τόπον, καὶ τὸ νὰ σηκώσουν τὸν λίθον, καὶ τὸ νὰ βοηθῇ ἐν-τολή νὰ λύσουν αὐτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν²⁷, καὶ τὸ νὰ ἀναγνωρίσῃν ἐκ τῶν παρῶντων οἱ φίλοι του, οἱ ὁποῖοι ἐξηγάσων αὐτὸν ἐκ τοῦ τάφου, ὅτι αὐτός ἐστιν, καὶ τὸ νὰ μὴ ἀποχωρήσῃσιν οἱ ἀδελφεοὶ του, καὶ τὸ νὰ εἶπῃ ἡ μία:

Ἦδη ἴζει²⁸ τεταρτάως γὰρ ἐστὶν. Ὅλα πλέον αὐτὰ ἢ οὐκ ἀρκετὰ νὰ ἀπιστομώσῃσιν τὴς ἀδικίας, ἐφ' ὅσον ἐγένοντο μάρτυρες τοῦ θαύματος. Διὰ τοῦτο δίδει ἐν-τολήν εἰς αὐτούς νὰ σηκώσουν τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ τάφου, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀνιστᾶ αὐτὸν διὰ τοῦτο καὶ ἐρωτᾷ: «Πῶς θεθεῖκατε αὐτὸν;»²⁹ ὥστε ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπήντησαν: «Ἐρχοῦ καὶ ἴδε»³⁰, καὶ ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἀδήγησαν Αὐτόν, νὰ μὴ ἔχουν νὰ λέγουν ὅτι ἄλλον ἠ-γείρεν, ὥστε καὶ ἡ φωνὴ καὶ αἱ χεῖρες νὰ μαρτυροῦν (ἢ δὲ φωνὴ, ἐφ' ὅσον ἐλεγεν: «Ἐρχοῦ καὶ ἴδε», αἱ δὲ χεῖρες, ἐφ' ὅσον ἐθήκωσεν τὸν λίθον καὶ ἔλυσεν τὰ

25 Ἰωάν. 11, 43-44

26 Ἰωάν. 8, 8-9

26a Ἰωάν. 11, 44

27 Ἰωάν. 11, 39

28 Ἰωάν. 11, 34

29 Ἰωάν. 11, 35

σπάργανα), και ἡ δρασις, και ἡ ἀκοή, (ἡ ἀκοή, ἐφ' ἣσον ἤκουσε τὴν φωνήν· ἡ δρασις, ἐφ' ἣσον τὸν εἶδε νά ἐξέρχεται τοῦ τάφου), και ἡ δρασησις δέ, ἐφ' ἣσον ἀντελαμβάνετο τὴν δυσωδίαν· διότι λέγει: «Ἦδη ὄζει ταρταρίως γάρ ἐστιν»³⁰.

Ἄρα εὐλόγως ἔλεγαν ὅτι τίποτε δὲν ἤνυσεν τὸ γύναιον ἐξ ἐκεῖνων, τὰ ὅποια εἶπεν ὁ Χριστός, ὅτι δηλαδὴ «κάν ἀποθάνῃ, ζήσεται»³¹. Παρατήρει λοιπὸν ἐδῶ τί λέγει, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι τοῦ λοιποῦ τὸ πρῶγμα εἶναι ἀδύνατον, λόγῳ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου· και διότι ἦτο παράξενον, τὸ νά ἀναστήσῃ νεκρὸν τεσσάρων ἡμερῶν, ὁ ὁποῖος ἤδη εἶχε φθαρή.

Και εἰς μὲν τοὺς μαθητάς εἶπεν: «Ἴνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»³², ὁμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὴν γυναῖκα εἶπεν: «Ὅφει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, λέγων περὶ τοῦ Πατρὸς, βλέπεις ὅτι ἡ ἀδυναμία τῶν ἀκρατῶν εἶναι ἡ αἰτία διαφορᾶς τῶν λόγων; Ὑπεθυμίζει δὲ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶπε πρὸς αὐτήν, σχεδὸν ἐπιλήθτων αὐτήν, ὡς λησμονοῦσαν. Ἢ και ἐπειδὴ δὲν ἠθελε καταρχὴν νά θουρηθῆσιν τοὺς παρευρισκομένους, λέγει μετὰ ἡρεμίας: «Ὁὐκ εἶπὸν σοι ὅτι, ἐάν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ»³³.

γ'. Ἄρα μέγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ πίστις, μέγα, και αἴτιον πολλῶν ἀγαθῶν· ὥστε οἱ ἄνθρωποι νά δύνανται νά ἐπιτελοῦν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὄνοματι ἑκείνου· ἐάν γάρ πιστεύσῃς, λέγει, ἐρεῖτε τῷ ὄνοματι τοῦ Μετάρθου, και μεταθήσεται³⁴, και πάλιν: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα αἱ ἐγὼ ποιῶ, ποιήσει, και

30. Ἰωάν. 11, 39.

31. Ἰωάν. 11, 25.

32. Ἰωάν. 11, 4.

33. Ἰωάν. 11, 40.

34. Ματθ. 17, 20 και 21, 21.

μεῖζοναί τούτων ποιήσει»³⁵. Ποῖα εἶναι μεῖζονα; ἐκεῖνα, τίς ὅποια οἱ μαθηταὶ φαίνονται νά ἐπιτελοῦν μετὰ ταῦτα· διότι και ἡ σκιά τοῦ Πέτρου ἤγειρε νεκρὸν³⁶.

Ὅπως ἐκηρύττετο περισσότερο ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ· και δὲν ἦτο θεσπείως τόσον θαυμαστόν νά θαυματουργῇ Αὐτός εὐρισκόμενος ἐν ζωῇ, ὅσον, ὅταν ἀπέθανεν ἑκεῖνος, ἄλλοι ἐν τῷ ὄνοματι Αὐτοῦ νά δυνηθοῦν νά ἐπιτελοῦν μεγαλύτερα θαύματα· τοῦτο θεσπείως ἀπέτελει ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς Ἀναστάσεως· ὅτε και ἂν εἰς ἄλλους κάρουσιάζετο, θά ἐπιτελετο τόσον· διότι ἐκεῖνοι μὲν θά ἠδύναντο νά εἰπουν ὅτι ἦτο φάντασμα, ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος ἔθελε μόνον διὰ τοῦ ὀνόματός Του νά γίνωνται πολὺ μεγαλύτερα θαύματα, ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ ἐγίνοντο, ὅτε ὁ Ἰδιος συνανστρέφετο μετὰ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν θά ἤπισται, ἐάν δὲν ἦτο λίαν ἀναίσθητος.

Μέγα ἀγαθὸν λοιπὸν ἡ πίστις, ὅταν προέρχεται ἐκ θερμοῦ φρονήματος, ἐξ ἀγάπης πολλῆς, και φλογερᾶς ψυχῆς. Αὕτη ἀναδεικνύει ἡμᾶς φιλοσόφου, αὕτη ἀποκρίπτει τὴν ἀνθρωπίνην εὐτέλειαν, και, ἀφοῦ ἐγκαταλείπει τὰ γήινα φρονήματα, φιλοσοφεῖ περὶ τῶν οὐρανίων πραγμάτων, μᾶλλον δὲ, ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον δὲν δύναται νά εὖρη ἡ ἀνθρωπίνη σοφία, τοῦτο αὕτη ἐξ ὑπεροχῆς καταλαμβάνει και ἐπιτυγχάνει.

Ἄς ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν αὐτήν, και δε μὴ ἀφῆνωμεν τοὺς ἑαυτοῦς μας νά τοὺς παρασύρουν λογισμοί· διατί θέσπαια οἱ Ἐθνικοί, εἰπέ μου, δὲν ἠδυνήθησαν τίποτε νά εὖρουν; δὲν ἐγνώρισαν ἄληθιν τὴν ἐξωθεν³⁷ προερχομένην σοφίαν; ἐκ ποίας αἰτίας δὲν ἠδυνήθησαν νά ὑπερισχύσουν τῶν ἀλλείων³⁸ και τῶν σκη-

35. Ἰωάν. 14, 12.

36. Πράξ. 5, 15.

37. Ἐξωθεν· ἡ «ὑπέρθε» σοφία ἀποκαλεῖται ἢ μη Χριστιανική.

38. Ὡς οἱ Ἀπόστολοι.

νοποιών³⁹; Ἄρα γε ἐκεῖνοι δὲν ἐνεπιστεύθησαν τὸ πᾶν εἰς τοὺς λογισμοὺς (τοὺς φιλοσοφικούς, τοὺς ἐπιστημονικούς κ.τ.τ.), οὗτοι δὲ εἰς τὴν πίστιν;

Διὰ τοῦτο καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Πυθαγόρου, καὶ ἄλλων ἐν γένει τῶν ὑποπεσόντων εἰς πλάνην οὗτοι⁴⁰ ὑπερίσχυσαν, καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀστρολογίαν, καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν, καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν οἰανδήποτε μὶθωσιν, τοὺς ὑπερέθελλον, καὶ τῶν ἀνώτεροι ἀπὸ αὐτῶν κατέστησαν, ὅσον οἱ ἀληθινοὶ καὶ πραγματικοὶ φιλόσοφοι εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τοῦς ἐκ φύσεως μαρούς καὶ παραπαιόντας.

Βλέπε δηλαδὴ. Οὗτοι εἶπον ἀθάνατον τὴν ψυχὴν, μᾶλλον δὲ δὲν εἶπον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν τοὺς ἀνθρώπους περὶ τούτου· ἐκεῖνοι δὲ⁴¹ κατ' ἀρχὴν μὲν οὐτε ἐγνώριζον τί τέλος πάντων⁴² εἶναι ἡ ψυχὴ, ὅταν δὲ εὗρον καὶ διέκριναν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, πάλιν τὸ αὐτὸ ἔπαθον⁴³, δεδομένου ὅτι ἄλλοι μὲν εἶπον ὅτι αὐτὴ σώματος εἶναι⁴⁴, ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι σῶμα, καὶ ὅτι διαλύεται μαζὶ μὲ τὸ σῶμα⁴⁵.

Περὶ οὐρανοῦ δὲ πάλιν οἱ μὲν ἔθνικοὶ εἶπον ὅτι εἶναι ἔμψυχος καὶ Θεός, οἱ δὲ ἄλλοις ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπινόημα, καὶ τὸ ἐδίδαξαν καὶ ἔπεισαν ὡς πρὸς τοῦτο.

Ἄλλὰ τὸ ὅτι μὲν οἱ ἔθνικοὶ ἐχρησιμοποίησαν αὐ-

39. Ὡς ἂν Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ συναγὸι τοῦ Ἀκάλως καὶ Πρίσκιλλα.

40. Δηλ. οἱ ἄλλοις καὶ οἱ κληνοποιοί.

41. Δηλ. οἱ ἔθνικοὶ φιλόσοφοι.

42. Τί ποτε οὐδὲ ἴδωσαν, ὅτι ποτὲ ἐστὶ ψυχὴ· Πρὸς τὸ τοῦ Πλάτωνος «ὅτι ἐὼ ποτε ὁ σοφιστὴς ἐστὶ θαυμάσιος» ἐν εἰ σόφω» (Πρωτῶν, Δ').

43. Δηλ. ὑπέπεσαν εἰς πλάνην.

44. Ὡς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων.

45. Ὡς οἱ ὁσμικοὶ φιλόσοφοι (Δημόκριτος, Λεόκτιμος).

λογισμοὺς, δὲν εἶναι ἀπορίας ἀξίον, τὸ ὅτι δὲ, οἱ θεωρούμενοι ὅτι εἶναι πιστοί, αὐτοὶ ἂν ἀποδεικνύωνται ὀλόφρονες, τοῦτο εἶναι ἀξιοθρήνητον. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὑπέπεσαν εἰς πλάνην, διότι ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι γνωρίζουν τὸσον τὸν Θεόν, ὅσον ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του γνωρίζει, ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι δὲν δύνανται ὁ Θεὸς νὰ γενῆ ἀπαθῶς, μὴ παραδεχόμενοι δι' αὐτὸν ὅτι ἔχει κατὰ ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλοι δὲ ὑπέπεσαν εἰς πλάνην μὲ τὸ-νὰ λέγουν ὅτι δὲν ὠφελεῖ οὔτε ὁ ὀρθὸς θείος, οὔτε ὁ ὀρθὸς τρόπος πολιτείας. Ἄλλα δὲν εἶναι καιρὸς τώρα αὐτὰ νὰ ἐλέγξωμεν.

δ'. Διότι ὅτι δὲν ὠφελεῖ μὲν ἡ ὀρθὴ πίστις, ἐφ' ὅσον ὁ θείος ἔχει παρεκκλίνει, καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Παῦλος διδάσκουν αὐτὸ, δεδομένου ὅτι ἐφρόντισαν περισσώτερον δι' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς διδασκαλίας· ὁ μὲν Χριστὸς, ὅταν διδάσκη· «Ὁὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· Κύριε, Κύριε, ἐσθλευσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν»⁴⁶, καὶ πάλιν: «Πολλοὶ ἐρῶσὶ μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, σὺ τῷ σῶ ὀνόματι προσητεύσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ανομίαν»⁴⁷. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς τὸν εὐκόλως ἀκολουθοῦν κακὴν ὁδόν, καὶ ἂν ἔχουν ὀρθὴν πίστιν), ὁ δὲ Παῦλος, ὅταν, γράφων πρὸς τοὺς Ἑβραίους, τοιαυτοτρόπως λέγη καὶ συμβουλεύῃ: «Εἰρήνην μετὰ πάντων διώκετε, καὶ τὸν ἀγιασμόν, ὃ χωρὶς οὐδεὶς ἐξέται τὸν Κύριον»⁴⁸, ὀνομάζων ἀγιασμόν τὴν σωφροσύνην, ὡστε ἕκαστος πρέπει νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν ἰδικὴν του γυναῖκα καὶ νὰ μὴ συνάπτη σχέσεις μὲ ἄλλην· διότι ὁ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν ἰδικὴν του γυναῖκα, εἶναι ἀδύνα-

46. Ματθ. 7, 21.

47. Ματθ. 7, 22-23.

48. Ἑβρ. 12, 14.

τον⁴⁹ να σωθῆ, ἀλλὰ ἀνάγκη ὁπωσδήποτε νὰ ἀπολεσθῆ καὶ ἂν ἔχη ἐπιτελέσει ἀπειροὶ κατορθώματα διότι μετὰ πορνείας εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μᾶλλον δὲ τοῦτο τὸ παράπτωμα δὲν εἶναι πορνεία τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ μοιχεία διότι, ὅπως ἐκεῖνη, ἢ ὅποια ἔχει ἐνωθῆ μὲ ἄνδρα, ἂν συνάψῃ μὲ ἄλλον σχέσεις, τοῦ λοιποῦ διαπράττει μοιχείαν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ἐνωθῆ μὲ γυναῖκα, ἂν ἔχη ἄλλην, διαπράττει μοιχείαν. Ὁ δὲ τοιοῦτος δὲν θὰ κληρονομήσῃ βασιλείαν, ἀλλὰ θὰ ριφῆ εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Ἄκουσε ἐκεῖνα, τὰ ὅποια λέγει περὶ αὐτῶν ὁ Χριστός: «Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται»⁵⁰ διότι οὐδεμιὰς συγχωρήσεως εἶναι ἄξιος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἔχει γυναῖκα καὶ τοιαύτην καταπράυνον, προσβάλλει αὐτὴν δι' ἄλλην διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ ἀκολασίαν.

Ἐάν δὲ οἱ πολλοὶ ἀποφεύγουν τὰς σχέσεις καὶ μετὰ τῆς ἰδικῆς τῶν γυναικῶν, ὅταν εἶναι καιρὸς νηστείας καὶ προσευχῆς, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀρκεῖται οὕτως αὐτῇ, ἀλλὰ συνάπτει σχέσεις καὶ μὲ ἄλλην, πόσον πῦρ ἐπισωρεύει αὐτὸς εἰς τὸν ἑαυτὸν του;

Ἐάν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξεδίωξε τὴν γυναῖκα καὶ τὴν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς οἰκίας, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συνάψῃ σχέσεις μὲ ἄλλην, (διότι τοῦτο εἶναι μοιχεία), ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἢ σύζυγός του εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς οἰκίας, εἰσάγει ἐπιπροσθέτως ἄλλην, πόσον μέγα κακὸν διαπράττει;

Καλεῖς λοιπὸν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ μένῃ αὐτὴ ἢ ἄ-

49. «Ἄμικρον» (ἄσπ). Ἀπόστολος ἐκφορεῖς κατὰ μήνην τοῦ Σαρακλέου. Πρὸς «Ἄμικρον» δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐμωθεῖν ψυχὴν τε καὶ φρόνημα καὶ γνώμην (Ἄντιμ. 175-178).
50. Μάρκ. 9, 46.

πθένεια εἰς τὴν ψυχὴν του, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀποβάλῃ ριζικῶς⁵¹. Δὲν ἀδικεῖ τόσοσὺν τὴν γυναῖκα, ὅσων τὸν ἑαυτὸν του διότι τόσοσὺν φοβερόν καὶ ἀσυγχώρητον τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, ὥστε, ἂν μὴ χωρισθῆ ἀπὸ εἰδωλολάτριν, παρὰ τὴν θέλησιν ἐκείνου, ἢ γυνὴ, τιμωρεῖ ὁ Θεὸς αὐτήν, ἂν δὲ χωρισθῆ ἀπὸ πόρνου, δὲν τὴν τιμωρεῖ πλέον.

Βλέπεις πόσον εἶναι κακὸν τοῦτο; διότι λέγει: «Ἐάν τις πιστὴ ἄνδρα ἔχη ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκῆ αἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφίετω αὐτόν»⁵². Προκειμένου δὲ περὶ πόρνῆς δὲν λέγει οὕτως ἀλλὰ τί λέγει: «Ἐάν τις ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι»⁵³ διότι ἐάν ἢ συνουσία δημοσυργῆ ἐν σῶμα, εἶναι ἐπόμιον⁵⁴ ὁ προσκολλώμενος εἰς τὴν πόρνην ἐν σῶμα νὰ γίνῃ (μὲ αὐτήν). Πῶς λοιπὸν ἢ ἐνάρετος γυνὴ θὰ δεχθῆ αὐτόν, ἐνῶ εἶναι μέλος Χριστοῦ; ἢ πῶς θὰ θέσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς τὸ μέλος τῆς πόρνῆς;

Καὶ παρατρεῖ τὴν ὑπεροχὴν τῆς μῖδς ἐναντι τῆς ἄλλης. Ἐκεῖνη μὲν, ἢ ὅποια κατοικεῖ μαζὶ μὲ τὸν ἄπιστον, δὲν εἶναι ἀκάθαρτος (διότι λέγει: «ἠγίασται ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί»⁵⁵), ἐπὶ δὲ τῆς πόρνῆς δὲν λέγει τὰ αὐτά, ἀλλὰ τί; «Ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιῶσα πόρνῆς μέλη»⁵⁶.

51. πρόριζον ἀνασπάτω. Ἡ λέξις πρόριζος παρ' ἀρχαίους τίθεται πρὸς ἐβραίων τελευτὰς καταστροφῆς. Π.χ. «Ὁ Θεὸς προρίζουε ἀνέτρεψε» (Ἠρόδ. 1, 32). «Ὁμοίον ὅ Ἰβρίμωτο πρῆρριζα φθόρδην ἐξανέστραπται θάθραυ» (Αἰσχόλ. «Πέρσαι» 817-812). «πρῆρριζον, ὡς εἰκοιν, ἐσθραταί γένου» (Σωφοκλ. «Ἠλέκτρα» 785).

52. Α' Κορινθ. 7, 13.

53. Μαρθ. 5, 32.

54. «ἀνάγκη». Χρησιμοποιῶν οἱ ἀρχαῖοι τὴν λέξιν ταύτην εἰς ἀπρόσπουκα ἐκφορεῖς, ὡς ποιεῖ ἐνταῦθα καὶ ὁ θεῖος Ἰερρόρχης κατὰ μῆμον αὐτῶν. («Καὶ ἀνάγκη εἶ εἰς αὐρίον ἔσται, ὅ Ἰερρόρχης, τὸν θῖαν αὐ τελευτῶν». Πλάτ. «Κρίτιαν» 2).

55. Α' Κορινθ. 7, 14.

56. Α' Κορινθ. 6, 16.

Διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ ἀγιασμός μένει, καὶ ὅταν ἐκεῖνος (ὁ ἄπιστος) κατοικεῖ μαζί, καὶ δὲν ἀποχωρεῖ, εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ὁ ἀγιασμός φεύγει· διότι εἶναι κακὸν ἢ πορνεία, κακόν⁵⁷, διότι προξενεῖ αἰωνίαν τιμωρίαν.

Καὶ εἰς τὴν ἐνταῦθα ζωὴν ἄπειρα κακὰ ἐπιούρει· διότι ὁ ὑποπίπτων εἰς τὸ ἀμάρτημα τοῦτο ἀναγκάζεται νὰ διαγῆ θίον δυστυχῆ καὶ ἄθλιον, καὶ δὲν εὐρίσκειται εἰς καλυτέραν κατάστασιν ἀπὸ ἐκείνου, οἱ ὅποιοι τιμωροῦνται, δεδομένου ὅτι εἰσέρχεται κρυφίως μετὰ φόβου καὶ τρόμου πολλοῦ εἰς τὴν ξένην οἰκίαν, καὶ ὄλους ὁμοίως ὀποπτεύεται καὶ τοὺς δούλους καὶ τοὺς ἐλευθέρους.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, φροντίσατε νὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθενείαν. Ἄλλὰ, ἐὰν δὲν πείθεσθε, νὰ μὴ πατήτε τὰ πρόβουρα τῶν ἱερῶν διότι καὶ τὰ πρόσβατα τὰ ὅποια εἶναι προσθελημένα ἐκ ψωριάσεως καὶ ἀσθενείας δὲν πρέπει νὰ μένουν μετὰ τῶν ὑγιῶν, ἀλλὰ νὰ τὰ ἀπομακρύνουν ἐκ τοῦ ποιμνίου, μέχρις ὅτου ἀπαλλαγοῦν ἐκ τῆς ἀσθενείας.

Διότι ἔχομεν γίναι μέλη Χριστοῦ, νὰ μὴ καταστῶμεν λοιπὸν μέλη πόρνης. Ὁ ἐδῶ τόπος δὲν εἶναι πορνείων, ἀλλὰ Ἐκκλησία. Ἄν δὲ ἔχης τὰ μέλη τῆς πόρνης, νὰ μὴ σταθῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ μὴ προσβάλῃς τὸν τόπον. Διότι καὶ ἐὰν δὲν ὤπηρχε γέννησις, καὶ ἐὰν δὲν ὤπηρχε κόλασις, μετὰ τὴν συμφωνίαν ἐκείνην, καὶ τὰς γαμηλίους λαμπάδας μετὰ τὴν νόμιμον κλήσιν, μετὰ τὴν ἀπέκτησιν τέκνων, μετὰ τὴν κοινωνίαν ταύτην, πῶς θὰ τομήσῃς νὰ ἀκολουθήσῃς ἄλλην; πῶς δὲν ἐντρέπεται, οὔτε ἐρυθριᾷς; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι

57. «Δενὸν γὰρ ἡ πορνεία, ἐσπών...» Παρατήρησον ἐνταῦθα τὸ σχῆμα ἀνομιλίσεως διὰ τῆς λέξεως δεινόν, εἰ· αὐτὸ ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος προσπαθεῖ νὰ τονίσῃ τὴν δεινότητα τοῦ αμαρτηματός τούτου.

μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἰσικῆς τὸν συζύγου εἰσάγουσιν ἄλλην, κατηγοροῦνται ὑπὸ πολλῶν, ἐν καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν συνεπάγεται τιμωρίαν; Σὺ δὲ, καὶ ἐνθ' ἀκόμη ζῆς ἢ σύζυγός σου, εἰσάγεις ἐπὶ πλέον ἄλλην; Καὶ αὐτὰ πάσης ἀκαλασίας δὲν εἶναι χαρακτηριστικά; Μάθε τί ἔχει λεχθῆ περὶ τῶν τοιούτων: «Ὁ σκώληξ», λέγει, «αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται»⁵⁸. Νὰ φρίξῃς πρὸ τῆς ἀπειλῆς, νὰ φορηθῆς τὴν τιμωρίαν. Δὲν εἶναι ἐδῶ τόση ἡ ἔθνη, ὅση εἶναι ἐκεῖ ἡ τιμωρία.

Ἄλλὰ εἶθε νὰ μὴ συμβῆ νὰ καταστῆ κανεὶς ὀπεύθυνος διὰ πράξιν ἐπιούρουσαν τὴν τιμωρίαν ἐκείνην, ἀλλὰ νὰ συμβῆ ὅστε ἀσκοῦντες ἐδῶ τὴν ἀγιοσύνην νὰ ἔβαιμεν τὸν Χριστόν, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἐπιγγελλμένα ἀγαθὰ· τὰ ὅποια εἶθε νὰ συμβῆ ἴδοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν, διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΔ' (64) (Ἰωάν. εα', 41-48)

«Ὁ θεὸς Ἰησοῦς ἤρα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνο, καὶ εἶπε· Πάτερ εὐχαριστῶ σοι, θεὸς πατέρα μου, Ἐγὼ δὲ ἤθελον εἶναι πάντοτε μου ἐκουσίος· ἀλλὰ διὰ τὸν ἔχλον τὸν περισσώτατον σου»¹, κλπ.

α'. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πολλὰκις εἶπον, τοῦτο θὰ εἶποι καὶ τώρα, ὅτι δηλαδὴ ὁ Χριστὸς δὲν ἀποβλέπει τόσον εἰς τὴν ἀξίαν Αὐτοῦ, ὅσον εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἰδι-

58. Μάρκ. 9, 84.
1. Ἰωάν. 11, 41-42.

κὴν μας, οὔτε πῶς θὰ εἶπῃ κάποιον σπουδαῖον λόγον, ἀλλὰ πῶς θὰ εἶπῃ λόγον δυνατόν νὰ μᾶς προσελκύσῃ.

Διὰ τοῦτο τὰ μὲν ὀψιλά καὶ μεγάλα, εἶναι ὀλίγα καὶ αὐτὰ τὰ λέγει συγκεκολλημένα, τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ εὐτελεῖ, ἀφθονοῦν πολὺ εἰς τοὺς λόγους Του. Διότι, ἐπειδὴ μὲ αὐτὰ περισσότερον παρεκινουῦντο, αὐτὰ καὶ χρησιμοποιεῖ, καὶ οὕτε χρησιμοποιεῖ ἀποκλειστικῶς αὐτὰ, ὥστε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατόπιν θὰ ἐπίστευον νὰ μὴ θλασθοῦν, οὔτε τὰ παρασιωπᾷ, ὥστε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τότε εἶχον πιστεύσει, νὰ μὴ σκανδαλιοθοῦν διότι ἐκεῖνοι μὲν, οἱ ὅποιοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς ταπεινῆς νοστορίας, καὶ ἐξ ἐνός ὀψιλοῦ δόγματος θὰ δυνηθοῦν νὰ κατανοήσουν τὸ πᾶν, ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὅποιοι πάντοτε εἶχον ταπεινὴν νοστορίαν, ἐὰν δὲν ἦκουον πολλὰκίς αὐτὰ, οὐδόλως θὰ προσήρχοντο.

Βεβαίως² οὔτε μετὰ ταῦτα παραμένον, ἀλλὰ καὶ τὸν λιθοβολοῦν, καὶ τὸν καταδιώκουν, καὶ νὰ τὸν θανατώσων ἐπιχειροῦν, καὶ θλάσφημον τὸν ἀποκαλοῦν, καὶ ὅταν κόμη τὸν Ἐαυτὸν τοῦ Ἰσὸν μὲ τὸν Θεόν, λέγουσιν οὕτω: «Οὗτος θλασφημεῖ», ὅταν δὲ εἶπῃ: «Ἀφένονται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι», ἀκόμη καὶ δαμονιζόμενον ἀποκαλοῦν Αὐτόν ὅπως καὶ ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ ἀκούων τοὺς λόγους Αὐτοῦ εἶναι ὑπέρτερος τοῦ θανάτου ἢ καὶ ὅταν λέγῃ: «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί», ἐγκαταλείπουν Αὐτόν, καὶ σκανδαλίζοντα πάλιν, ὅταν λέγῃ ὅτι ἔχει καταβῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐάν λοιπὸν δὲν ὑπέμενον αὐτὰ, τὰ ὅποια σπανίως

2. «Ἀμέλει» Ἐκφρασις παρ' ἀρχαίους σημαίνουσα «μὴ σὲ μέλη, μὴ τὸ λαβόντες ὑπ' ἄσπι σου, ὄφρα σοῦ, βεβαίως» Πρβλ. «Ἀμέλει ἔφη ὁ Κέδης, εἰς τὰ τοιαῦτα» (Πλάτ. Φαῖδ. 31).

3. Ματθ. 2, 7.

4. Ματθ. 9, 2.

5. Ἰωάν. 14, 10.

6a. «αὐτὸς ἢ ἄν... προσέχον ἂν αὐτῷ» Πρβλ. τὸ τοῦ Σοφοκλέους: «αὐτὸς ἢ ἄν... προσέχον ἂν αὐτῷ» (Ἄντιγ. 390).

ἐλέγοντο, μετὰ δυσκολίας² θὰ ἐπρόσεχον εἰς Αὐτόν, ἐὰν ἀποκλειστικῶς ὁ λόγος ἦτο ὕψηλός, καὶ διευτυπώνετο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Ὅταν λοιπὸν λέγῃ: «Καθὼς ἐνετεδιωτό μοι ὁ Πατήρ, οὕτω καλῶ», καὶ ὅτι «ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα»⁷ τότε πιστεύουν. Καὶ ὅτι τότε πιστεύουν, εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο τὸ ἐπεσημάνεν ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ εἶπεν ὅτι, τοιαῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν⁸.

Ἐάν λοιπὸν ἢ μὲν χρῆσις ταπεινῶν ἐκφράσεων προσελκυεν εἰς τὴν πίστιν, ἢ δὲ χρῆσις ὀψηλῶν ἐκφράσεων, ἀπεμάκρυνε, πῶς δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν μεγίστης ἀνοησίας, τὸ νὰ μὴ σκεπτόμεθα ὅτι ἡ ὅλη αἰτία τῆς χρήσεως τῶν ταπεινῶν ἐκφράσεων, εἶναι ὅτι ἐλέγχθησαν διὰ τοὺς ἀκροατάς;

Διότι καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν ἠθέλησε νὰ ἵπῃ κάτι σπουδαῖον, ἐσιώπησε, ὅφρα προσέθεσε τὴν σχετικὴν αἰτίαν καὶ εἶπεν: «Ἴνα δὲ μὴ σκανδαλισωμέν αὐτούς, θόλε ἀγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν»,⁹ πράγμα, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς κάμνει καὶ ἔδω· διότι ἀφοῦ εἶπεν: «Ἐγὼ ἦβην ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις»,¹⁰ προσέθεσε: «Ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστάτω εἶπον, ἵνα πιστεύσωσι»¹¹. Μήπως εἶναι ἰδιόκει μᾶς οἱ λόγοι; μήπως εἶναι στασιασμὸς ἀνθρώπινος;

Ὅταν λοιπὸν κανεὶς δὲν ἀνέχεται ἀπὸ τὰ γεγραμμένα νὰ πείθεται ὅτι ἐσκανδαλίζοντο ἕνεκα τῶν ὀψηλῶν ἐκφράσεων, ὅταν ἀκοῇ τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ, ὅτι εἰ' αὐτόν τὸν λόγον ὀμιλεῖ μὲ ταπεινὰς ἐκφράσεις, διὰ

8. Ἰωάν. 14, 31.

7. Ἰωάν. 7, 28.

8. Ἰωάν. 8, 30.

9. Ματθ. 17, 27.

10. Ἰωάν. 11, 42.

11. Ἰωάν. 11, 42.

νά μη σκανδαλισθοῦν, πῶς κατόπιν θά ὑποπτευθῆ ὅτι εἶναι λόγοι εὐτελεῖς ἐκ τῆς φύσεως καὶ ὄχι ἐκ συγκαταθέσεως; Οὕτω καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν φωνὴ ἦλθεν ἀναθεῖν, ἔλεγεν: «Οὐδὲ ἐμὲ ἡ φωνὴ αὐτῆ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς»¹², καὶ θεοβίως εἰς μὲν τὸν ὕψηλόν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιοῖ πολλές ταπεινάς ἐκφράσεις διὰ τὸν ἑαυτὸν του, εἰς δὲ τὸν ταπεινὸν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέγῃ μέγαν καὶ ὕψηλόν λόγον· διότι τὸ μὲν πρῶτον γίνεται ἐκ συγκαταθέσεως, καὶ ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν ἀδυναμίαν τῶν διδασκομένων, μᾶλλον δὲ καὶ τὴν προτροπὴν εἰς τὸ νὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ τὸ ὅτι περιβάλλονται ὑπὸ σαρκός, καὶ τὸ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀκούοντας νὰ μὴ λέγουν μέγαν λόγον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ τὸ ὅτι ἐβιωρεῖτο ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸ ὅτι δὲν ἐπιστεύετο ὅτι εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ τὸ ὅτι ὑποπτεύοντο αὐτὸν ὅτι κατέλυε τὸν νόμον, καὶ τὸ ὅτι ἐφθόνουν αὐτὸν οἱ ἀκούοντες, καὶ τὸ ὅτι εἶχον ἐχθρικήν διάθεσιν ἀπέναντι αὐτοῦ, (διότι ἔλεγεν ὅτι εἶναι Ἰσος μὲ τὸν Θεόν), τὸ νὰ λέγῃ δὲ κακεῖς, ἐνῶ εἶναι ταπεινός, ἕνα λόγον ὕψηλόν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, δὲν ἔχει οὐδεμίαν αἰτίαν, οὔτε λογικὴν, οὔτε παρόλογον, παρά εἶναι μόνον δυνατὸν νὰ εἶναι παραφροσύνη καὶ ἀναίδεια καὶ τὸλμη ἀσυγγώρητος^{12α}.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν χρησιμοποιοῖ ταπεινάς ἐκφράσεις, ἐνῶ προέρχεται ἐκ τῆς μὴ δυναμένης νὰ λεχθῆ καὶ μεγάλης ἐκείνης Οὐσίας; Καὶ διὰ τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀναφερθῆ, καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῆ ἀγέννητος; διότι καὶ ὁ Παῦλος φαίνεται ὅτι τοιοῦτον τὴ ἐφοβήθη. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε: «Χωρὶς τοῦ ὑποτάξαν-

12. Ἰωάν. 12, 30.

12α. «ἐκεῖνο μὲν γὰρ... τὸ εἶς ταύτην...» πρβλ. τὸ τοῦ Ἰσοκράτους: «ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπάρκτος σημασία, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον» (πρὸς Δημόν. 13).

τος αὐτῶ τὰ πάντα»¹³· διότι θά ἦτο ἀσθένεια καὶ νὰ βιανασθῆ κανεὶς τοῦτο.

Ἐάν θεοβίως, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὅποιαν ἦτο κατώτερος τοῦ Πατρὸς καὶ ἐξ ἄλλης οὐσίας, ἐβιωρεῖτο ἴσος, δὲν θά ἔκαμνε τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῆ ἴσος; Τώρα δὲ ὁ ἴδιος πρᾶττει τὸ ἀντίθετον λέγων: «Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, μὴ πιστεύετε μοι»¹⁴· καὶ τὸ νὰ λέγῃ δὲ ὅτι «ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»¹⁵, ὑποδηλώνει εἰς ἡμᾶς τὴν ἰσότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἐπρεπε δὲ μὲ πολλὴν σφοδρότητα νὰ καταρρίψῃ αὐτὴν τὴν γνώμην, ἐάν θεοβίως ἦτο κατώτερος, καὶ ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει νὰ εἴπῃ ὅτι «ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»¹⁶, ἢ ὅτι «ἐν ἑσμεν»¹⁷ ἢ ὅτι «ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»¹⁸· διότι καὶ ὅταν ἐγένετο λόγος ὅτι αὐτοῦ περὶ δυνάμεως, ἔλεγεν: «Εγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἑσμεν»¹⁹· καὶ ὅταν ἐγένετο λόγος περὶ ἐξουσίας, πάλιν ἔλεγεν: «Ὡσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ»²⁰, πράγμα, τὸ ὅποιον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτελέσῃ ἐάν προήρχετο ἐξ ἄλλης οὐσίας. Καὶ ἂν δὲ ἀκόμη ἦτο δυνατὸν τοῦτο, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ εἴπῃ, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθοῦν ὅτι εἶναι μὴ καὶ ἡ αὐτὴ Οὐσία· διότι ἐάν, διὰ νὰ μὴ ὑποπτευθοῦν ὅτι εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, λέγει πολλάκις καὶ τὰ μὴ ἀρμόζοντα εἰς αὐτόν²¹, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε τότε.

13. Α' Κορινθ. 15, 27.

14. Ἰωάν. 10, 37.

15. Ἰωάν. 14, 10.

16. Ἰωάν. 14, 10.

17. Ἰωάν. 10, 30.

18. Ἰωάν. 14, 9.

19. Ἰωάν. 10, 30.

20. Ἰωάν. 5, 21.

21. Δηλ. ταπεινάς φθέγγεται, χρησιμοποιοῖ ἑπ. ταπεινάς ἐκφράσεις.

Τώρα δὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Ἴνα τιμῶσι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα»²², καὶ τὸ νὰ λέγῃ: «Τὰ ἔργα, ἃ ἐκεῖνος ἐργάζεται, κατὰ ὁμοίως ποιῶ»²³, καὶ τὸ νὰ λέγῃ ὅτι Ἄυτός εἶναι Ἄνάστασις καὶ Ζωὴ καὶ Φῶς τοῦ κόσμου, εἶναι λόγοι Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος δεικνύει τὸν Ἐαυτὸν του ἴσον μὲ τὸν Πατέρα, καὶ ἐπιθεβαιώνει τὴν γνάμην, τὴν ὁποίαν εἶχον ἐκεῖνοι.

Εἶδες πᾶς πρὸς ἀπόδειξιν μὲν τοῦ ὅτι δὲν καταλύει τὸν νόμον, λέγει τόσα καὶ ἀπολογεῖται, τὴν δὲ γνάμην περὶ τῆς ἰσότητος πρὸς τὸν Πατέρα ἄχι μόνον δὲν καταρρίπτει ἀλλὰ καὶ ἐπιθεβαιώνει; Οὕτω καὶ, ὅταν εἶπον ὅτι «ἔλασθημεν, ὅτι ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν»²⁴, ἀπὸ τὴν ἰσότητα τῶν ἔργων ἐπιθεβαιώσεν αὐτό.

6'. Καὶ τί λέγω ὁ Υἱὸς ἔπραξε τοῦτο²⁵, ἔφ' ὅσον θεοβαίως καὶ ὁ Πατὴρ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔλασθε σάρκα, τὸ ἴδιον τοῦτο πράττει· διότι καὶ ὁ ἴδιος ἠνέχθη πολλὰ ταπεινὰ ἐκφράσεις περὶ ἑαυτοῦ νὰ διατυπωθῶν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκούοντων· διότι τὸ «Ἄβράμ, ποῦ εἶς²⁶, καὶ τὸ εἶναι γνῶ, εἰ ἄρα κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν συντελοῦνται»²⁷, καὶ τὸ «ὦν ἔγνω ὅτι φοβῆ τὸν Θεὸν σύ²⁸, καὶ τὸ «ἐάν ἄρα ἀκούσωσι»²⁹, καὶ τὸ «ἐάν ἄρα συνῶσι»³⁰, καὶ «εἰς δώσει τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ τούτου οὕτως εἶναι»³¹. Καὶ τὸ νὰ λέγεται: «Οὐκ ἔστιν ὁμοίός σοι ἐν Θεοῖς, Κύριε»³², καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἐάν ἐκλέξῃ κοινεῖς,

22. Ἰωάν. 5, 23.

23. Ἰωάν. 5, 19.

24. Ἰωάν. 10, 33.

25. Δηλ. τὸ ταπεινὸ φθέγγεσθαι.

26. Γέν. 3, 9.

27. Γέν. 18, 21.

28. Γέν. 22, 12.

29. Ἰεζ. 3, 11.

30. Ἰεζ. 3, 11.

31. Δευτ. 5, 29.

32. Ψαλμ. 85, 8.

πᾶ τὰ εὐρῆ νὰ εἶναι κατώτερα τῆς ἀξίας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀρχαῶς δὲ ἔχει λαχθῆ: «Τίς ἀπατήσῃ μοι τὸν Ἀρχαῶς»³³. Καὶ τὸ νὰ ἀντιπαραβάλλεται πρὸς τοὺς εἰδωλολατρικούς Θεούς, αὐτὰ ἄρα εἶναι ἀνάξια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δι' ἄλλου τρόπου καθίστανται ἀξία· διότι καὶ τὸσον φιλόανθρωπος εἶναι, ὥστε διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν νὰ καταφρονῆσθαι τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι ἀρμόζουσι εἰς τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ· διότι καὶ τὸ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος εἶναι ἀνάξιον, καὶ τὸ νὰ λάθῃ δούλου μορφὴν, καὶ νὰ λέγῃ ταπεινοὺς λόγους, καὶ νὰ λάθῃ ταπεινὴν περιβολὴν εἶναι ἀνάξιον μὲν, ἐάν κανεὶς στρέψῃ τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν ἀξίαν ἐκείνην³⁴, ἀξιον δὲ, ἐάν κανεὶς σκεφθῆ τὸν ἀνέκφραστον πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας ἑαυτοῦ.

Ἐπιπλεονεχῶν δὲ καὶ ἄλλη αἰτία τῆς ταπεινότητος τῶν λόγων. Ποία εἶναι αὕτη; «Ὅτι τὸν μὲν Πατέρα καὶ ἐγνώριζον καὶ ὁμολοῦον, ἑαυτὸν δὲ (τὸν Υἱόν) δὲν ἐγνώριζον. Διὰ τοῦτο συνεχῶς καταφεύγει εἰς Ἐκείνον»³⁵ ἔφ' ὅσον ἔχει ὁμολογήσῃ, διότι ἑαυτὸς ἀκόμη δὲν ἦτο πιστευτός. Τὸ κἀμνεὶ ἄχι λόγῳ³⁶ τῆς Ἰδικῆς Του εὐτελείας, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀνοησίας τῶν ἀκούοντων καὶ τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν.

Διὰ τοῦτο καὶ προσεῖχεται καὶ λέγει: «Πάτερ, ἐδωχριστῶ σοι, ὅτι ἠκουσάς μου»³⁷. Ἐάν δὲ αὐτοὺς, τοὺς ὁποῖους θέλει, ζωοποιεῖ, καὶ ὅπως ὁ Πατὴρ, οὕτω καὶ Ἐ-

33. Β' Παρὰλ. 18, 16.

34. Δηλ. τὴν θέλῃ.

35. Πρὸς Ἰωάν. 11, 41.

36. «Ὅτι παρὰ τὴν οἰκτιρὴν εὐτέλειαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀνοησίαν τῶν ἀκούοντων καὶ τὴν ἀδυναμίαν». Ἡ ἐκφρασις τῆς αἰτίας διὰ τῆς προθέσεως παρὰ μετ' αἰτιολογίας, ὡς καὶ ἡ ἐκφρασις ἀντιθέσεως ἀποστελλῶν μῆτην τοῦ Δημοσθένους, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὑπαραβαλλομένου χωρίου:

«οὐδὲ γὰρ παρὰ τὴν αὐτοῦ ῥάμην τοσοῦτον ἐπιγύρηται, ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν» (Δημοσθ. Α' Φιλίππ. 11).

37. Ἰωάν. 11, 41.

κεῖνος ζωοποιεῖ, διὰ ποῖον λόγον παρακαλεῖ;
 Ἄλλὰ εἶναι ὥρα νὰ εἰσελθῶμεν εἰς αὐτό τὸ χωρίον. «Ἦσαν οὖν τὸν λίθον, ὃς ἦν ὁ τεθνηκώς κείμενος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ἤθελον εἶ πάντοτε μου ἀκούεις; ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περισσώτα εἶπον, ἵνα πιστεῦσαι ὅτι σὺ με ἀπέστειλας»³⁸.

Ἄς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν τὸν μὲν αἰρετικόν: «Διὰ τῆς προσευχῆς εἴλας δύναμιν καὶ ἀνέστησε τὸν νεκρόν; πῶς λοιπὸν τὰ ἄλλα θαύματα τὰ ἐπετέλει ἄνευ προσευχῆς λέγων: «Σοὶ λέγω, τὸ δαιμόνιον, ἐξέλθε ἀπ' αὐτοῦ;»³⁹ καὶ «θέλω, καθαρῶς θητι;»⁴⁰ καὶ «ἄρον τὸν κράσβατόν σου;»⁴¹ καὶ «ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου;»⁴² καὶ εἰς τὴν θάλασσαν: «Σιώπα, πεφίμωσο;»⁴³ τί δὲ περισσώτερον ἔχει ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ἐν θεοαίῳ καὶ ὁ Ἰδιος ἐπιτελεῖ τὰ θαύματα κατόπιν προσευχῆς; Μᾶλλον δὲ οὐτε ἔκείνοι τὰ ἐπετέλουσαν διὰ μὲν προσευχῆν, ἀλλὰ πολλάκις ἄνευ προσευχῆς, ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Ἐάν δὲ τὸ ὄνομα Αὐτοῦ εἶχε τὴν δύναμιν, πῶς ὁ Ἰδιος θὰ εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς; Ἐάν δὲ εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς, δὲν θὰ εἶχε δύναμιν τὸ ὄνομα Αὐτοῦ.

Ὅταν δὲ ἐν γένει ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον, ποίας προσευχῆς εἶχεν ἀνάγκην; διότι λέγει: «ποιήσωμεν ἄνθρωπον»⁴⁴. Τί θὰ ἦτο δὲ ἀσθενέστερον, ἐάν εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς;

38. Ἰωάν. 11, 41-42.
 39. Μάρκ. 9, 25.
 40. Μάρκ. 8, 41.
 41. Ἰωάν. 5, 8.
 42. Μάρκ. 9, 2.
 43. Μάρκ. 4, 39.
 44. Γέν. 1, 26.

Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ ποία ἦτο ἡ προσευχή: «Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου»⁴⁵. Ποίος λοιπὸν προσευχῆθη ποτὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι πρὶν εἶπαι κάτι, λέγει «εὐχαριστῶ σοι», ἀποδεικνύων ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην προσευχῆς.

Ἐγὼ δὲ ἤθελον εἶ πάντοτε μου ἀκούεις»⁴⁶. Εἶπε τοῦτο, ὅχι διότι ὁ Ἰδιος δὲν ἠθύνοντο, ἀλλὰ διότι ὑπῆρχε μία γνώμη, (μία θέλησις μετὰ τοῦ Πατρὸς). Ἄλλὰ διὰ τὸ εἶδεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ καὶ προσευχῆς μορφῆν; Ὅχι ἐμὲ, ἀλλὰ Αὐτὸν νὰ ἀκούσης λέγοντα: «Διὰ τὸν περισσώτα ὄχλον, ἵνα πιστεῦσαι, ὅτι σὺ με ἀπέστειλας». Δὲν εἶπε: «Διὰ νὰ πιστεῦσαι ὅτι εἶμαι κατώτερος;» ὅτι ἔγω ἀνάγκην τῆς ἀνωθεν ἐνισχύσεως; ὅτι ἄνευ προσευχῆς δὲν δύναμαι νὰ ἐπιτελέσω θαύματα, ἀλλὰ εἶπε: «ὅτι σὺ με ἀπέστειλας». Διότι διὰ αὐτὰ ὡς προσευχή παρουσιάζονται, ἐάν αὐτὴν τὴν δεχθῶμεν ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως.

Δὲν εἶπεν: «Ἀπέστειλας ἐμὲ τὸν ἀσθενοῦντα, τὸν λαθόντα γνώσιν τῆς δουλείας, τὸν μὴ ἐπιτελοῦντα τίποτε ἀπ' ἑαυτοῦ», ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀφῆκεν διὰ αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ νομίσης τίποτε ἐξ αὐτῶν, παρουσιάζει τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῆς προσευχῆς: «ἵνα μὴ ἀντιθέον με νομίωσιν ἵνα μὴ λέγωσιν οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἵνα δεῖξω κατὰ γνώμην σὴν τὸ ἔργον γινόμενον», σχεδὸν λέγω ὅτι ἐάν ἡμῖν ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἐπιτελούμενον δὲν θὰ ἐσημείωνε πρόδοσιν.

Τὸ δὲ «ἤκουσάς μου» καὶ ἐπὶ φίλων λέγεται, καὶ ἐπὶ προσώπων ἰσῆς ἀξίας.

Ἐγὼ δὲ ἤθελον εἶ πάντοτε μου ἀκούεις»⁴⁷ δηλαδὴ, «διὰ νὰ γίνῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θέλω, δὲν ἔχω ἀνάγκην

45. Ἰωάν. 11, 41.
 46. Ἰωάν. 11, 42.
 47. Ἰωάν. 11, 42.

κην προσευχής, αλλά να πείσω τους ανθρώπους ότι 'Εγώ και Σὺ ἔχομεν μίαν θέλησιν».

Τι προσεύχεσαι λοιπόν; διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀνοητότερος;

«Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ»⁴⁸. Διὰ τὴν θεόβια δὲν εἶπεν: «Ἐν τῷ δυνάμει τοῦ Πατρὸς μου δεῦρο ἔξω;» διὰ τὴν μὴ εἶλεν: «Ἀνάστησον αὐτόν, Πάτερ;» ἀλλὰ; ἴδια αὐτὰ ἀφοῦ ἀφήκε καὶ ἔλαθε μορφήν προσευχομένου, δεικνύει διὰ τῶν ἔργων τὸ κύρος Του; Διότι καὶ τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς σοφίας Αὐτοῦ, διὰ μὲν τῶν λόγων νὰ δεικνύη συγκρατάσασιν, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἐξουσίαν⁴⁹ διότι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο οὐδέ μίαν ἄλλην κατηγορίαν νὰ διατυπώσων κατ' Αὐτοῦ, παρὰ μόνον ὅτι δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηπάτων τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους, διὰ τοῦτο μὲ ὑπερβολὴν δεικνύει τοῦτο τὸ ἴδιον, εἰ ἐκείνων, τὰ ὅποια λέγει, καὶ ὅπως ἡ ἀσθένεια ἐκείνων ἀπῆται; διότι ἦτο δυνατόν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ δείξῃ τὴν συμφωνίαν τῶν λόγων Του μὲ τὴν ἴδιαν ἀξίαν, ἀλλὰ ὁ ὄχλος δὲν ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ τὸσον ὑψηλὰς ἐννοίας.

Καὶ λέγει: «Ἄλαξαι, δεῦρο ἔξω»⁵⁰. Εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶλεν: «Ἐρχεται ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται»⁵¹. Διότι, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἀπὸ ἄλλου ἔλαθε τὴν ἐνεργητικότητά αὐτήν, ἐξ ἀρχῆς σὲ ἐδίδαξε τοῦτο, καὶ διὰ τῶν ἔργων τὸ ἀπέδειξε. Καὶ δὲν εἶπε: «Ἀνάστηθι», ἀλλὰ «δεῦρο ἔξω», συνομιλῶν μὲ ἐκείνον, πού εἶ-

48. Ἰωάν. 11, 43.

49. Ἀποφθεγματικοὶ οἱ λόγοι οὗτοι: «Ὅτι καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς σοφίας, οὗ μὲν ἰσχυρῶς οὐκ ἀποκρίσασιν, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἐξουσίαν ἐπιδεικνύσασιν».

50. Ἰωάν. 11, 43.

51. Ἰωάν. 5, 25.

χεν ἀποθάνει, ὡς νὰ συνομιλεῖ μὲ ἀνθρώπον εὐρισκόμενον ἐν τῇ ζωῇ.

γ'. Τι δύναται νὰ ὑπάρῃ ἴσον πρὸς τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἐάν δὲ δὲν πράττῃ τοῦτο δι' ἴδιας δυνάμεως, τί περισσότερο θὰ ἔχη ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, οἱ ὅποιοι λέγουσι: «Τί ἡμῖν προσέχετε; ὡς ἴδια δυνάμει ἢ εὐσεβεῖα πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;»⁵² διότι ἔάν, ἐνδὲ δὲν ἐπέλῃ τὸ θαῦμα δι' ἴδιας δυνάμεως, δὲν προσέθετε τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶλεν οἱ Ἀπόστολοι διὰ τοὺς ἐαυτοῦ των, τότε θὰ εἰδῆσθαι κάπως ἐκείνοι περισσότερον προσεκτικοὶ εἰς τὸ νὰ ἀπομακρύνουν τὴν περὶ αὐτῶν σχετικὴν φήμην.

Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν: «Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοσθεῖς ἔσμεν ὑμῖν ἀνθρώποις»⁵³. Ἐπειτα οἱ μὲν Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἐπραττον ἀφ' ἑαυτῶν, τὰ εἶλεν αὐτὰ, ὥστε νὰ πείσων τοὺς ἀνθρώπους ὡς πρὸς τοῦτο, Αὐτὸς δὲ, ἐάν εἶχε τοιαύτην γνώμην περὶ ἑαυτοῦ⁵⁴, δὲν θὰ ἀπέριπτε τὴν σχετικὴν γνώμην, ἐάν δὲν τὰ ἐπραττε δι' ἴδιας Ἐξουσίας; Καὶ τίς δύναται νὰ εἴπῃ τοῦτο;

Καὶ ὅμως τὸ ἀντίθετον πράττει ὁ Χριστός, λέγει: «Διὰ τὸν περιστάτω ὄχλον εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν»⁵⁵. Ὅστε, ἐάν ἐπίστευον, δὲν θὰ ὑψίστατο ἀνάγκη τῆς προσευχῆς. Ἐάν δὲ δὲν ἦτο ἀνάξιον δι' Αὐτὸν νὰ προσεύχεται, διὰ τὴν καταλογίζει εἰς αὐτοὺς τὴν στίβαν; διὰ τὴν δὲ νὰ μὴ εἴπῃ «ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι οὐκ εἰμὶ σου ἴσος», (διότι ἐπρεπεῖν λόγῳ τῆς επικρατοῦσης γνώμης νὰ προῆλθῃ εἰς τοῦτο, νὰ εἴπῃ δηλαδὴ τοὺς λόγους τοῦ-

52. Πράξ. 9, 12.

53. Πράξ. 14, 15.

54. Ὅταν γνώμην εἶχεν οἱ Ἀπόστολοι περὶ αὐτῶν, ὅτι δηλ. οὐκ ἴσῳ δυνάμει τελεῖ τὰ θαῦματα.

55. Ἰωάν. 11, 42.

τους), αλλά, όταν μὲν περὶ Αὐτοῦ ἐσηματιζέτο ἡ γνώμη ὅτι καταλύει τὸν νόμον, προσέθεσεν αὐτὴν τὴν φράσιν (χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ εἰπουν τίποτε) «μὴ νομισθε δεῖ ἦλθον λύσαι τὸν νόμον»⁵⁶, ἐδῶ δὲ ἐπιθεσάωναι τὴν γνώμην; Ἐν γένει δέ, διότι ὄπῃρχεν ἀνάγκη τόσοῦ μεγάλης περιόδου φράσεων καὶ αἰνιγμάτων; διότι ἤρκει νὰ εἴπῃ: «Δὲν εἶμαι ἴσος» καὶ νὰ ἀπομακρῆναι τὴν γνώμην περὶ Αὐτοῦ.

Τὶ λοιπὸν⁵⁷; (θὰ εἴπῃ τις), δὲν εἶπεν ὅτι «Οὐ ποῖῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν»⁵⁸. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ λέγει συγκεκαλυμμένως καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐγένετο καὶ ἡ προσευχή. Τὶ σημαίνει δέ: «Ὅτι ἤκουσάς μου»⁵⁹. Σημαίνει, «ὅτι οὐδὲν ἐναντίον ἐμοῦ πρὸς σὲ» (ὅτι τίποτε ἀντίθετον ἐκ μέρους μου δὲν ὄπαρχει ἀπέναντί σου).

Ὅπως λοιπὸν τὸ «Ὅτι ἤκουσάς μου» δὲν εἶναι λόγος ἑνός, ὁ ὁποῖος δεῖκνύει, ὅτι ὁ ἴδιος δὲν ἠδυνήθη, (διότι ἐάν συνέβαινε τοῦτο, δὲν θὰ ἦτο μόνον ἀδυναμία, ἀλλὰ καὶ ἀγνοία, ἐάν θεσάως πρὸ τῆς προσευχῆς δὲν ἐγνώριζεν ὅτι πρόκειται νὰ ἀκούσῃ Αὐτὸν ὁ Θεός· ἐάν δὲ δὲν ἐγνώριζε, πῶς εἶπεν ὅτι «πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν»⁶⁰, καὶ δὲν εἶπε: «Πορεύομαι, ἵνα εὐξώμαι τῷ Πατρὶ, ἵνα ἐξυπνήσῃ αὐτόν;») ὅπως λοιπὸν ὁ λόγος οὗτος δὲν δεῖκνύει ἀδυναμίαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν γνώμην, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ «πάντοτε μου ἀκούεις»⁶¹. Ἡ λοιπὸν τοῦτο πρέπει νὰ εἴπωμεν, ἢ ὅτι εἶχει λεχθῆ διὰ τὴν γνώμην ἐκείνων.

Ἐάν δὲ οὔτε ἠγνόει, οὔτε ἠδυνάτει, εἶναι εὐλογο-

56. Ματθ. 5, 17.

57. «Τὶ οὖν» Ἑνωμένη πρῶσι παρ' ἀρχαίαις.

58. Ἰωάν. 6, 38.

59. Ἰωάν. 11, 41.

60. Ἰωάν. 11, 11.

61. Ἰωάν. 11, 42.

φανές ὅτι διὰ τοῦτον τὸν λόγον χρησιμοποεῖ ταπεινὰς ἐκφράσεις, ἵνα καὶ ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τοῦλάχιστον αὐτῶν τῶν ἐκφράσεων πεισθῆς καὶ ἀναγκασθῆς νὰ ἀπολογηθῆς, ὅτι αὐταὶ δὲν εἶναι χαρακτηριστικαὶ τῆς ἀξίως Αὐτοῦ, ἀλλὰ τῆς συγκαταστάσεως. Τὶ λέγουν λοιπὸν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας; λέγουσιν: Δὲν εἶπε τὸ «ἤκουσάς μου»⁶² διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκούοντων, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ὑπεροχὴν Αὐτοῦ. Καὶ ὁμοίως ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκφράσεως δὲν ἦτο νὰ δείξῃ τὴν ὑπεροχὴν Αὐτοῦ, ἀλλὰ πολὺ νὰ ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, καὶ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει τίποτε περισσώτερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον· διότι τὸ νὰ προσεύχεται δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ Θεοῦ οὔτε τοῦ καθημένου εἰς τὸν Αὐτὸν θρόνον.

Βλέπεις ὅτι διὰ κανένα ἄλλον λόγον δὲν ἐφθασεν εἰς αὐτὸ τὸ σημμεῖον, ἀλλὰ λόγω τῆς ἀπιστίας ἐκείνων; Βλέπε λοιπὸν, εἰ καὶ τὸ ἔργον μαρτυρεῖ τὸ κύρος Αὐτοῦ. Ἐκάλεσε τὸν ἀποθανόντα καὶ ἐξῆλθεν οὗτος δεδεμένος. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι τὸ συμβῆναι οὐκ ἔστι φαντάσματος (διότι τὸ νὰ ἐξέλθῃ δεδεμένος δὲν ἐφαίνετο ὀλιγώτερον παράδοξον ἀπὸ τὸ νὰ ἀναστηθῆ), ἐκέλευσεν αὐτὸν λύσαι⁶³, ὥστε, καὶ ἀφοῦ ἐγγίσουν καὶ πλησιάσουν αὐτόν, νὰ ἴδουν ὅτι πράγματι ἐκεῖνος εἶναι, καὶ λέγει: «Ἄφετε αὐτόν ὑπάγειν»⁶⁴.

Εἶδες τὴν ἔλλειψιν καυχῆσεως; Δὲν ὀδηγεῖ αὐτὸν μαζί Του, οὔτε τὸν διατάσσει νὰ ἀκολουθήσῃ Αὐτόν, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῆ ἀπὸ μερικοῦς, ὅτι ἐπιδεικνύεται τοιοῦτοτρόπως ἐγνώριζε νὰ μετριοφρονῆ.

Ὅταν δὲ ἐγένετο τὸ θαῦμα, ἄλλοι μὲν ἐθαύμαζον, ἄλλοι δὲ προσελθόντες εἰς τοὺς Φαρισαίους ἀνήγγει-

62. Ἰωάν. 11, 41.

63. Ἰωάν. 11, 44.

64. Ἰωάν. 11, 44.

λαν αυτό⁶⁵. Τι ἔπραξαν λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐκπλήττανται καὶ νὰ θαυμάζουν, συσκέπτονται νὰ θανατώσουν Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀνέστης τὸν νεκρὸν.

Ὅποια ἀνοησία! Ἐκεῖνοι, ὁ ὁποῖος κατενίκησε τὸν θάνατον εἰς τὰ σώματα τῶν ἄλλων, ἐνόμιζον ὅτι θὰ παραβώσουν εἰς τὸν θάνατον, καὶ λέγουν: «Τί ποιοῦμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ;»⁶⁶. Ἄνθρωπον καλοῦν ἀκόμη Αὐτὸν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον τόσον σπουδαίαν ἀπόδειξιν τῆς Θεότητος Αὐτοῦ.

«Τί ποιοῦμεν;»⁶⁷. Νὰ πιστεύσουν ἔπρεπε, καὶ νὰ λατρεύσουν, καὶ νὰ προσκυνήσουν Αὐτόν, καὶ νὰ μὴ τὸν θεωροῦν πλεόν ἄνθρωπον, «Ἐάν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀρούσιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν»⁶⁸. Τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σκέπτονται νὰ κάμουν; Θέλου ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐξεγείρουν τὸν λαόν, ἐμβάλλοντες εἰς αὐτὸν τὴν ἰδέαν ὅτι πρόκειται νὰ κινδυνεύσουν ἕνεκα ὀψωφίας εἰς θάρος τῶν περὶ ἐγκαθιδρύσεως τυραννίδος. Διότι, λέγουν, ἐάν μάθουν οἱ Ῥωμαῖοι ὅτι Αὐτὸς παρασύρει τὸν ὄχλον, θὰ μᾶς ὑποπτευθοῦν καὶ θὰ ἔλθουν καὶ θὰ κατασκάψουν τὴν πόλιν ἡμῶν.

Διὰ τίον λόγον; εἰπέ μου; μήπως δηλαδὴ κωλύτρην εἰς ἀποστασίαν; δὲν ἔπρεπε νὰ δώσουν φόρον εἰς τὸν Καίσαρα⁶⁹; μήπως δὲν ἠβελήσατε νὰ καταστήσετε Αὐτὸν βασιλέα, καὶ Ἐκεῖνος ἔφυγεν⁷⁰; Δὲν ἐπαδείκνυε τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀπέριτον τρόπον ζωῆς, χωρὶς νὰ ἔχη οὔτε οἰκίαν, οὔτε τίποτε ἄλλο παρεμφερές;

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἔλεγον μὲν, ὅχι ἐπειδὴ ἀνέμενον νὰ

65. Ἰωάν. 11, 45-46.

66. Ἰωάν. 11, 47.

67. Ἰωάν. 11, 47.

68. Ἰωάν. 11, 48.

69. Μαθ. 22, 15-22.

70. Ἰωάν. 6, 14-15.

συμβῶν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐφθόνου. Συνέβησαν ὁμοῦς (ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπροφασίζοντο), καὶ ὅταν ἐκεῖνοι δὲν ἀνέμενον αὐτὰ, καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ὀπέταξαν, ὅταν ἐθανάτωσαν Αὐτόν, καὶ διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνέβαινον ἦσαν ἀπληραγμένα οἰασιήματα ὀψωφίας· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θεραπεύει ἀσθενούντας, καὶ διδάσκει ἀριστον θίον, καὶ δίδει ἐντολήν νὰ κείθωνται εἰς τοὺς ἀρχοντας, δὲν ἐσεβίαζε τυραννίδα, ἀλλὰ κατέλυεν αὐτήν.

Ἄλλὰ, βύναται νὰ εἴη τις, τοῦτο τὸ εἰκόζομεν ἐκ τῶν προηγουμένων. Ἄλλὰ ἐκεῖνοι ἐδίδασκον τὴν ἀποστασίαν, Οὗτος δὲ τὸ ἀντίθετον.

Βλέπεις ὅτι τὰ λεγόμενα ὀπ' ἐκεῖνων ἀπετέλουν ὀποκρίσιαν; διότι τί ἀπέδειξε τοιοῦτον ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔλεγον; ὠδήγει μεθ' ἑαυτοῦ δορυφόρους θαδίζοντας ἐπιδεικτικῶς; ἔσυρε μεθ' ἑαυτοῦ ὀχήματα; δὲν ἐπέδωκε τὴν μετάθεσιν εἰς ἔρημον τόπον; (ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι ἔλεγον αὐτὰ ἀπὸ ἐμπάθειαν ἰδικῆν τῶν, ἰσχυρίζοντα ὅτι κινδυνεύει ὀλη ἡ πόλις, καὶ ὅτι σχεδιάζει κακὸν κατὰ τῆς πολιτείας, καὶ ὅτι αὐτοὶ φοβοῦνται δι' ἔσχατον κίνδυνον. Δὲν εἶναι εἰς σὰς αὐτὰ αἰτία τῆς ἀχμαλωσίας, ἀλλὰ τὰ ἀπίθεται, καὶ τῆς ἐποχῆς σας καὶ τῆς ἀχμαλωσίας εἰς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἄντιόχου, ἡ ὁποῖα συνέβη μετὰ ταῦτα ὅχι τὸ ὅτι ὕπηρχον πλησίον ἄνθρωποι λατρεύοντες τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸ ὅτι ὕπηρχον μετὰς σας ἄνθρωποι διαπράττοντες ἀδικίας καὶ ἐξοργίζοντες τὸν Θεόν, τοῦτο παρέδωκε σὰς εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἄλλὰ τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ὁ φθόνος, δεδομένου ὅτι δὲν ἀφήνει νὰ ἴδῃ τις τίποτε ἐκ τῶν πρεπόντων, ὅταν ἀπαί τωφῶσῃ τὴν ψυχὴν) δὲν ἐδίδασκε νὰ ἡμεθα πρᾶσι⁷¹; δὲν ἐδίδαξε ὅταν ραπιζώμεθα εἰς τὴν δεξιάν, νὰ στρέφωμεν

71. Μαθ. 11, 20.

καὶ τὴν ἀριστεράν⁷²; δὲν ἐδίδαξε νὰ ὑπομένωμεν ὅταν ἀδικούμεθα; δὲν ἐδίδαξε νὰ δεικνύωμεν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἐλαττώμεθα μεγαλυτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἄλλοι εἰς τὸ νὰ θλάπτουν; Αὐτὰ λοιπὸν, εἰπέ μου, εἶναι ἔργα ἀνθρώπου, ὃ ὁποῖος ὀργανώνει τυραννίδα καὶ δχι ἀνθρώπου, ὃ ὁποῖος καταλύει αὐτήν⁷³;

δ'. Ἄλλὰ, ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπα, ὃ φθόνος εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα καὶ πλήρες ὑποκρισίας. Αὐτὸ ἔχει γεμίσει ἀπὸ πολλὰ κακὰ τὴν οἰκουμένην⁷⁴ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτῆς τὰ δικαστήρια ἔχουν γεμίσει ἀπὸ κατηγορουμένων· ἀπὸ αὐτὴν προέρχεται ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὰ χρήματα ἀπὸ αὐτὴν πηγάζει ἡ φιλαρχία καὶ ἡ ὑπερβολή· ἔνεκα αὐτῆς αἱ ἔδοι ἔχουν ὀδελυροῦς ληστές, καὶ ἡ θάλασσα πειρατὰς· ἐκ ταύτης καὶ διαπράττονται εἰς τὸν κόσμον οἱ φόνοι· ἐκ ταύτης καὶ τὸ γένος μας ἔχει διασπασθῆ· ἐκεῖνο τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἴδῃς, ἐξ αὐτῆς θὰ παρατηρήσῃς ὅτι προέρχεται· τοῦτο καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἔχει εἰσχωρήσει· τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἔχει προκαλεῖται ἀπειροὺς συμφορὰς· τοῦτο τὸ κακὸν τὴν φιλαργυρίαν ἐδημιούργησεν· αὐτὴ ἡ ἀσθένεια τὰ πάντα ἀνέτρεψε, καὶ τὸ δίκαιον κατέστρεψε (διότι λέγει: «ὄδρα ἐκτυφλοὶ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ὡς φιδὸς στόματι, ἀποστρέφει ἐλέγχους»)⁷⁵. Τοῦτο καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους δούλους ἀντὶ ἐλευθέρων· παρὶ τοῦτου ὀμιλοῦμεν καθημερινῶς, καὶ τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνομεν⁷⁶.

72. Ματθ. 5, 39.

73. Ἀπὸ τὸ σημεῖον «τίνας ἔνεκεν; εἰπέ μοι μὴ γὰρ ἀποστασὶν ἐδίδασκεν:.....» μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου: «Ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, τυραννίδα οὐνοσπῶντος, ἢ τὴν τυραννίδα καθαρῶντος;» τὸ ἡμῶν ταῦτο ἀποτελεῖ μὴν ἀπολογίαν τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὡς παρὰ τοῦ Ἱεροῦ Χριστοῦ καὶ ἐνθυμίζει ἐν μέρει τὸ ἔργον τοῦ Ξενοφῶντος «Ἀπομνημονεύματα» ἐνθα ὃ συγγραφεὺς ὑπερασπίζεται τὸν διδασκάλου τοῦ Σακράτους.

74. Σοφ. Σειρ. 26, 28.

75. «πλὸν αὐδὲν γίνεταί» Πρβλ. τὸ τοῦ Ἰσακράτους «ἦν αὐ-

Γινόμεθα χειρότεροι ἀπὸ τὰ θηρία, ἀρπάζομεν τὰς περιουσίας ὄφραδων, ἀπογυμνώνομεν χήρας, ἀδικούμεν πτωχοὺς καὶ κακὸν ἐπὶ κακοῦ ἐπισωρεύομεν. «Οἱμοὶ! ὅτι ἀπόλωλεν εὐλασθῆς ἀπὸ τῆς γῆς»⁷⁶.

Καὶ ἔργον ἡμῶν εἶναι νὰ θρηνώμεν τοὺς λοιποὺς, μᾶλλον δὲ τοῦτο πρέπει νὰ λέγωμεν καθημερινῶς. Τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνομεν μὲ τὰς προσευχάς, οὔτε μὲ τὰς συμβουλὰς καὶ προτροπὰς· ἔρα ὑπολείπεται νὰ θακρῶσομεν. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔκαμε· ἀφοῦ πολὺ ἐνουθέτησε τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι δὲν συναπεκόμιζον οὐδεμίαν ἀφέλειαν, ἐδάκρυσεν διὰ τὴν πάρωσιν αὐτῶν· τοῦτο κάμουν καὶ οἱ προφήται· τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὡς κάμωμεν τώρα. Εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς καιρὸς θρήνου καὶ θακρῶν καὶ κλαυθμῶν. Εἶναι κατάλληλος περίστασις⁷⁷ νὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς τώρα: «Καλέσατε τὰς θρηνοῦσας, καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἀποστείλατε, καὶ φθεγξάσθωσαν»⁷⁸. Ἰσως θυνηθῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐξαλειψώμεν τὴν ἀσθένειαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι οἰκοδομοῦν τὰς λαμπρὰς οἰκίας καὶ ἀποκοτῶν ἀγροὺς ἐξ ἀρπαγῆς.

Εἶναι κατάλληλος καιρὸς νὰ θρηπῆ κανεὶς; ἀλλὰ συνουθεύσατέ με εἰς τοὺς θρήνους, σεις οἱ ὁποῖοι ἔχετε γυμνωθῆ καὶ ἀδικηθῆ· εἰς τοὺς θρήνους σας φέρετε τὰ δάκρυά μου. Ἄλλὰ ὡς θρηπήσομεν δχι τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ ἐκείνους· δὲν ἠδίκησαν σὰς, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοὺς των ἠφάνισαν· διότι σεις μὲν ἔχετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀντὶ τῆς δικαιοσύνης, ἐκεῖνοι δὲ τὴν γέενναν ἀντὶ κέρδους. Διὰ τοῦτο εἶναι προτιμότερον νὰ ἀδικῆ-

δὲν μοι πλὸν γένομε» («Περὶ ἀντιδόσεως» 28).

76. Μιχ. 7, 2.

77. «Ἐδικαιον εἰπὲν καὶ ἡμεῖς νῦν.» Πρβλ. τὸ τοῦ Σοφοκλέους: «ἤν π σοι λέγων εἰκαίρον ἐπὶν...» («Οἰβήσιος ἐπὶ Κάλανθ» 31-32).

78. Ἱερ. 9, 17.

ται κανείς και να μη ἀδικῆ⁷⁹.

Ἄς θρηνησωμεν αὐτοὺς ἔχι μὲ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀλλὰ μὲ τὸ πνεῦμα τὸ προερχόμενον ἐκ τῶν Θεῶν Γραφῶν, μὲ τὸ ὅποιον καὶ οἱ Προφῆται ἐθρήνησαν. Ἄς θρηνησωμεν πικρῶς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἄς εἰπωμεν: «Ὅσαι οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρόν ἐγγύζοντες, ἦνα τοῦ πλοῦτον ἀφέλωνται τί μὴ οἰκήσετε μόνον ἐπὶ τῆς γῆς; Οἰκίαι μεγάλαί καὶ καλά, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐταῖς»⁸⁰.

Ἄς θρηνησωμεν μετὰ τοῦ Ναοῦ, καὶ ἄς εἰπωμεν μετ' ἐκείνου: «Ὅσαι οἱ οἰκοδομῶν εἰς ὕψος τὴν οἰκίαν αὐτοῦ!»⁸¹, περισσότερο δὲ ἄς θρηνησωμεν αὐτοὺς, ὥπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, λέγων: «Ὅσαι ὑμῖν τοῖς πλουτοῖσι! ἔτι ἀπέχετε τὸν μισθὸν ὑμῶν, καὶ τὴν παράκλησιν ὑμῶν»⁸².

Οὕτω, παρακαλῶ, καὶ ἡμεῖς ἄς μὴ παύσωμεν νὰ θρηνώμεν' ἐάν δὲ δὲν εἶναι ἄσχημον, καὶ ἄς ὀδυρώμεθα διὰ τὴν καθρότητα τῶν ἀδελφῶν.

Ἄς μὴ κλαίωμεν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει πλέον ἀποθάνει, ἀλλὰ ἄς κλαίωμεν τὸν ἄρπαγα, τὸν πλεονέκτην, τὸν φιλάργυρον, τὸν ἀπληρτον⁸³. Διατί θρηνοῦμεν τοὺς νεκροὺς ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατόν τοῦ λοιποῦ τίποτε νὰ ἐπιτύχωμεν; Ἄς θρηνησωμεν τούτους, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ μεταβολή.

Ἄλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἄξιον θρήνων, ἔτι δηλ. γελοῦν διὰ ζητήματα, διὰ τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ πενθοῦν διότι ἐάν μὲν ἔπαρχον κατὰ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας ὀδυρ-

79. Τισαύτην γνώμην ἀέεραζε καὶ ὁ Σικεράτης ὅστις ἔλεγεν: «Εἰ ἀναγκοῖον εἴη οὐκ εἶναι ἡ ἀδικία, εἴλομην ἂν ἀδικεῖσθαι» (Πλάτ. Γοργίας 468).

80. Ἰωαὶ 5, 8, 9.

81. Ἰερ. 22, 13.

82. Λουκ. 8, 24.

83. «Τὸν ἄρπαγα, τὸν πλεονέκτην, τὸν φιλάργυρον, τὸν ἀπληρτον». Ἐνταῦθα ἔδεικτο τὸν τὸν κλίμακτον σχῆμα.

μῶν, ἔπρεπε νὰ παύσωμεν νὰ ὀδυρώμεθα μὲ τὴν σκέψιν ὅτι πρόκειται νὰ διορθωθοῦν, ἀλλὰ, ἐπειδὴ εὐρίσκονται εἰς κατὰστασιν ἀνασθησίας, ἄς ἐπιμείνωμεν εἰς τοὺς κλαυθμούς, κλαίοντες ἔχι ἀπλῶς τοὺς πλουτοῦντας, ἀλλὰ τοὺς φιλαργύρους, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἄρπαγας⁸⁴.

Δὲν εἶναι κακὸν ὁ πλοῦτος (διότι εἶναι δυνατόν νὰ τὸν χρησιμοποιῆσῃ κανεὶς καὶ ἐκεῖ, ποῦ ὑπάρχει ἀνάγκη, ὅταν τὸν βασιλεύωμεν διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην), ἀλλὰ κακὸν εἶναι ἡ πλεονεξία, ἡ ὅποια προκαλεῖ τὰς ἀκαταπαύστους τιμωρίας.

Ἄς θρηνησωμεν λοιπὸν διότι ἴσως νὰ ἐπέβη κάποια διόρθωσις' ἢ καὶ ἂν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι περιέπεσαν εἰς τὸ σχετικὸν ἀμάρτημα, δὲν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτό, ἀλλὰ θεοαίως δὲν θὰ περιπέσουν εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ θὰ φυλαγθοῦν. Εἶθε νὰ συμβῆ δὲ καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸ νόσημα, καὶ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ μὴ περιπέσῃ ποτὲ κανεὶς εἰς αὐτό, ὥστε εἶναι ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ, διὰ χάριτος καὶ φιλοanthρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 33' (65)

(Ἰωάν. κε', 49 — ιδ', 8)

«Εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Κατάρως, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς' ὁμοῦ σὺν οὐδαμὲν αὐθέν, αὐθέν

84. «Τοὺς φιλαργύρους, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἄρπαγας». Ὅρα ὅτι τὸ αὐτὸ σχῆμα χρησιμοποιεῖται καὶ ἐνταῦθα (ἔβλ. τὸ κλίμακτον), ἀλλὰ νὰς λέγεις ἔπειτα κατ' ἀντιστροφήν αὐτῶν πρὸς τὸς προηγουμένους. Οὕτω καὶ τὰ δύο ταῦτα κλίμακτον σχήματα ὁποτελεῖν ἁπλοῦς σχῆμα.

διαλογίζεσθε ὅτι συμμέρει ἡμῖν, ἕνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ¹, κλπ.

α'. «Ἐνεπαύθησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ, ἣ ἐποίησαν ἐν παγίδι ταύτη, ἣ ἔκρυμαν, συνελήφθη ὁ ποῦς αὐτῶν². Τοῦτο συνέθη ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων διότι αὐτοὶ μὲν ἔλεγον ὅτι θά θανατώσουσι τὸν Ἰησοῦν, διὰ τὸ μὴ ἔλθουν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ καταλάβουσι τὸ ἔθνος αὐτῶν καὶ τὴν πόλιν, δταν δὲ ἐθανάτωσαν Ἰεσοῦν, ἔπαθον αὐτὰ, τὰ ὅποια ἐφοβοῦντο, καὶ αὐτὰ ἀκριθῶς, τὰ ὅποια ἐπραξάν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ διαφύγουν τὴν καταστροφὴν, αὐτὰ ἐπειδὴ ἐπραξάν, δὲν διέφυγον αὐτῆς³.

Ἄλλ' Ἐκεῖνος μὲν, ὁ ὁποῖος ἐθανατώθη ὑπ' αὐτῶν εὐρίσκειται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὁποῖοι ἐθανάτωσαν Αὐτὸν κληρονομοῦν τὴν γέννησιν καὶ ὁμοῦ δὲν τὰ ἐσκέφθησαν αὐτὰ, ἀλλὰ τί; Ἥθελον, λέγει, νὰ θανατώσουσι Αὐτὸν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν διότι εἶπαν ὅτι «ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸ ἔθνος⁴.

«Εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ἦν τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκεῖνου, εἶπεν» (ὁ ὁποῖος ἦτο περισσότερο ἀναίσχυντος ἀπὸ τοὺς ἄλλους): «Ἔμεις οὐκ οὐδαμὸς ἀνείλουμεν αὐτὸν, ἀλλὰ ὅτι ὅσοι ἐκεῖνον ἀμφέβαλλον καὶ τὸ ἔθεσαν εἰς ἀσκαψίν, (διότι εἶπεν: «Τί ποιοῦμεν⁵), τοῦτο αὐτὸς μὲ ἀναίσχυντιαν καὶ ἀπροκαλύπτως⁶ καὶ μὲ θρασύτητα ἀνεφώνησε⁷» δηλ. τί λέγει:

1. Ἰωάν. 11, 49-50.

2. Ψαλ. 9, 16.

3. Τοῦτο λέγει ὁ Χρυσοστόμος καὶ εἰς τὴν 64 ἀμίλιον τοῦ (κερ. γ'): «Ἐξέθη δὲ καὶ μὴ προσδοκῶντων αὐτῶν, καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν ἔλαβον, ἐπειδὴ ἀνείλον αὐτὸν.»

4. Ἰωάν. 11, 48.

5. Ἰωάν. 11, 48.

6. Ἰωάν. 11, 47.

7. Ἐπισημ. τῆ κεφαλῆ- ἡ ἔκφρασις αὐτὴ ὡς καὶ ἡ συνώνυμος αὐτῆς «ἀπροκαλύπτως» ἔχουν ληφθῆ μεταφορικῶς ἐκ τῆς μόνης.

«Ἔμεις οὐκ οὐδαμὸς οὐδὲν, οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμμέρει, ἕνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. Τοῦτο δὲ οὐκ εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προεφήτευσεν, ἀρχιερεὺς ὢν⁸».

Βλέπετε, πόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας; Διότι ἐπειδὴ εἶχε ἀξιώθη καθ' ὁλοκληρίαν τῆς ἀρχιερωσύνης, ἂν καὶ ἦτο ἀνάξιος αὐτῆς, προεφήτευσεν, ὅχι ἐπειδὴ ἐγνώριζεν αὐτὰ, τὰ ὅποια ἔλεγεν ἢ χάρις μόνον τὸ στόμα αὐτοῦ εἶχε χρησιμοποίησει, τὴν δὲ μεμολυσμένην καρδίαν του δὲν ἤγγισε.

Πολλοὶ θεθαίως καὶ ἄλλοι εἶπαν τὰ μέλλοντα, ἂν καὶ ἦσαν ἀνάξιοι, ὁ Νασουθοδανόσορ, ὁ Φαραῖώ, ὁ Βαλαάμ⁹ καὶ ὅλοι ἡ αἰτία εἶναι φανερά.

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὅποιον λέγει ὁ Καϊάφας, ἔχει τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: «Σεῖς κάθεσθε, ἀκόμη μὲ περισσοτέραν ωθρότητα στρέφετε τὴν προσοχὴν σας εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ δὲν γνωρίζετε νὰ ἀδιαφορήτε διὰ τὴν σωτηρίαν ἑνὸς ἀνδρὸς χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος¹⁰».

Παρατήρει πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος ἡβουήθη νὰ προφέρῃ λόγους, λεγομένους ἐκ πονηρῶς σκέψεως, πλήρεις θαυμαστῆς προφητείας.

Τέκνα δὲ Θεοῦ¹¹ καλεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς τὰ ἔθνη, ἐξ ἐκεῖνου, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ γίνῃ ἔθνος λοιπὸν καὶ Αὐτὸς λέγει: «Καὶ ἄλλα πρόβητα ἔχω¹²» ὀνομαζῶν ὅστος αὐτὰ ἐκ τοῦ μέλλοντος νὰ συμβῆ.

Τί δὲ σημαίνει: «Ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκεῖνου»; Μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο εἶχεν ἀλλοιωθῆ διότι δὲν ἱεράτευσεν καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ ἔν ἔτος, ἀπὸ τότε, πού αἱ ἐξουσίαι ἠγορεύοντο. Πλὴν ὁμοῦ καὶ τότε ἀκόμη παρίστατο τὸ Πνεῦ-

8. Ἰωάν. 11, 49-51.

9. Ἰωάν. 11, 52.

10. Ἰωάν. 10, 16.

μα. Ἀλλά ὅταν ὤψασαν τὰς χεῖρας κατὰ τοῦ Χριστοῦ, τότε ἐγκατέλειπον αὐτούς, καὶ μετέβη εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

Καὶ τοῦτο τὸ ἐδείκνυε τὸ καταπέτασμα ὅταν ἐσχίζετο, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ, ἣ ὅποια ἔλεγεν: «Ἴδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὁμῶν ἕρημος»¹¹· καὶ ὁ Ἰώσηπος δέ, ὅστις ἔζησεν ὀλίγον μετὰ, εἶπεν ὅτι μερικοὶ ἄγγελοι, οἱ ὅποιοι ἀκόμη παρέμενον εἰς αὐτούς, ἐσήμαινον, ὅτι θὰ ἐγκαταλείψουν αὐτούς ἐάν δὲν θελήσουν ἐκεῖνοι νὰ μεταβάλλουν χαρακτῆρα¹²· διότι ὅσον μὲν διετηρεῖτο ὁ ἀμπελῶν¹³, τὰ πάντα ἐτελοῦντο, ὅταν δὲ ἐθανάτωσαν τὸν κληρονόμον, δὲν ἐτελοῦντο πλέον, ἀλλὰ ἐχάθησαν· καὶ ὡς ἱμάτιον λαμπρὸν ἀπὸ ἀχρηστοῦ δοῦλον ἀφοῦ τὰ ἔλασεν ὁ Θεός, δηλαδὴ ἀπὸ τούτων Ἰουδαίους, τὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς συντετοὺς δοῦλους, δηλαδὴ εἰς τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν ἑθνῶν, ἀφοῦ ἀφῆκεν ἐκεῖνους (δηλ. τοὺς Ἰουδαίους) ἔρημους καὶ γυμνοὺς.

Δὲν ἦτο δὲ τοῦτο ἀσημαντόν, τὸ ὅτι καὶ ὁ ἐχθρὸς προσήφτευσεν αὐτὰ¹⁴. Τοῦτο ἠδύνατο καὶ τοὺς ἄλλους νὰ προσελκύσῃ· διότι εἶχε μὲν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἔκθασιν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀπέθανε, διὰ τοῦτο ἀπηλλάγησαν οἱ πιστοὶ τῆς μελλούσης κολάσεως.

Τί σημαίνει: «Ἴνα συναγάγῃ εἰς ἔν»¹⁵; «Ὅτι τοὺς πλησίον καὶ τοὺς μακρὰν εὐρισκομένους κατέστησεν ἔν σῶμα, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κἀθηται εἰς τὴν Ρώμην νο-

11. Ματθ. 23, 38.

12. Ὁ Ἰώσηπος εἰς τὸ ἔργον του: «περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου» (1, 8, 31) ἀναφέρει μετὰ τῶν σημείων τῶν προμνησθέντων τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, καὶ τοῦτο: «ὅτι ἠκούσθη ἀφ' ἑθνῶν φωνὴ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔλεγον· «ὡς ἀναχωρήσαμε ἀπὸ ἐδῶ.» Πάσαν δὲ Χρυσόστομος νὰ εἴπῃ ὑπ' ὧν τὸ χωρίον τοῦτο.

13. Ἰδε παραβολὴν κακῶν γεωργῶν ἐν Ματθ. 21, 33-42.

14. Ἰωάν. 11, 49-50.

15. Ἰωάν. 11, 52.

μίξει ὅτι οἱ Ἴνδοι ἀποτελοῦν μέλος ἰδικόν του. Τί ὁμοῖον πρὸς αὐτὴν τὴν συναγωγὴν ὑπάρχει; Καὶ ὅλων κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός.

«Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν»¹⁶. Καὶ ὅμως προηγουμένως ἐζήτουν νὰ φονεύσουν Αὐτόν· διότι λέγει ὁ Εὐαγγελιστής: «Διὰ τοῦτο ἐζήτουν οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἀποκτεῖναι»¹⁷, καὶ: «τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;»¹⁸. Ἀλλὰ τότε μὲν ἐζήτουν, τώρα δὲ ἐπεκύρωσαν τὴν γνώμην αὐτὴν, καὶ ὡς ἔργον πλέον χειρίζονται τὴν ὑπόθεσιν.

«Ἰησοῦς δὲ οὐκ ἔτι παρησιάζει περιεπάτει ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ»¹⁹. Πάλιν κατὰ ἀνθρώπινον τρόπον σώζει τὸν ἑαυτὸν του, καὶ συνεχῶς τοῦτο πράττει.

8'. Εἶπον δὲ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν πολλακίς ἀπήλθε καὶ ἀνεχώρησεν. Καὶ τώρα μένει πλησίον τῆς ἐρήμου εἰς Ἐφρατὰς καὶ ἐκεῖ ἔμεινε μετὰ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ.

Πόσον νομίζει ὅτι ἐβουρῆθησαν οἱ μαθηταί, ὅταν εἶδον Αὐτὸν νὰ σώζεται κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον; Οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ ἠκολούθησεν Αὐτόν· διότι ἔστιν ἡ ἐορτὴ ἐπιληθίαζεν, ὅλοι ἐτρεχον εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα· αὐτοὶ ὅμως (δηλαδὴ οἱ μαθηταί), ὅταν ὅλοι ἔχαιρον καὶ ἐπανηγύριζον, τότε κρύπτονται, τότε εὐρίσκονται, ἀλλ' ὅμως παρέμενον πλησίον Αὐτοῦ· διότι καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅταν ἐωρτάζοντο τὸ Πάσχα καὶ ἡ Σκηνοπηγία, ἐκρύπτοντο· καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα, ὅταν ἐτελεῖτο ἡ ἐορτὴ, μὲ τὸ νὰ φεύγουν καὶ νὰ κρύπτανται μόνοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους, μετὰ τοῦ διδασκάλου ἐδεικνυσὶν τὴν ἐνοσίχνην πρὸς Αὐτὸν διάθεσιν. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν λέγει ὁ Λουκᾶς ὅτι εἶχεν εἶπει: «Ἔμεις ἔσπε-

16. Ἰωάν. 11, 53.

17. Ἰωάν. 8, 18.

18. Ἰωάν. 7, 10.

19. Ἰωάν. 11, 54.

οι διαμεμνηκότες μετ' ἑμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου»²⁰. Αὐτὰ δὲ ἔλεγε διὰ τὴν δειξῆναι ὅτι ἐκ τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ ἐνισχυόνται.

«Πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς χάρας ἀνέθησαν ἀγνίστα ἑαυτοῦς. Καὶ ἔδωκαν παραγγελίας οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν»²¹. Θευμασιῶς ἐξαγνισμός, μὲ ἀιμοδιψῆ πρόθεσιν, μὲ ἀνθρωποκτόνον σκέψιν, μὲ αἱματώμενας χεῖρας!

«Καὶ ἔλεγον: Δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ ἐν τῇ ἑορτῇ;»²². Διὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἐξαχθίζοντο τὸ κακόν, καὶ τὸν χρόνον τῆς ἑορτῆς τὸν καθίστανον κατὰ τὸν ἄλλοιον περίστασιν διὰ σφαγῆν' δηλαδὴ ἐσκέπτοντο: «ἐν ταῦθα αὐτὸν ἐμπεσεῖν δεῖ, τοῦ καιροῦ καλοῦντος αὐτόν». Ὅποια ἀσέβεια! Ὅταν ἐχρηιάζετε περισσότερο εὐλόγηται, καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶχον συλληθῆναι διὰ τὰ χειρότερα ἐγκλήματα, νὰ τοὺς ἀφήνουν ἐλευθέρους, τότε ἐπιχειροῦν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, ὁ ὅποιος δὲν ἔκαμε οὐδεμίαν ἀδικίαν, ἐπιχειροῦν νὰ Τὸν συλλάβουν.

Καὶ ὅμως καὶ ὅταν πλέον ἐπραγματοποίησαν τοῦτο, ὅχι μόνον δὲν συναπεκόμισαν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐγελοιοποιήθησαν. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐνῶ εὐρίσκεται ἐν μέσῳ αὐτῶν διαφεύγει, καὶ ἐνῶ θέλουν νὰ φονεύσουν Αὐτόν, τοὺς συγκρατεῖ καὶ τοὺς κάμνει: νὰ ἀποροῦν, ἐπειδὴ θέλει νὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς κατάνυξιν διὰ τῆς ἀποδείξεως τῆς δυνάμεως του, καὶ διὰ νὰ μάθουν, ὅταν συλλάβουν Αὐτόν, ὅτι αὐτὸ συνέθετο ὅχι ἕνεκα τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ παραχώρησιν ἰδικῆν Του: διότι οὕτως τότε ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβουν Αὐτόν, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἦτο πλῆσιον ἢ Βηθανία καὶ ὅταν δὲ ἀκόμη συνέλαβον Αὐτόν, ἔρριψεν αὐτοὺς ὑπτίους²³.

20. Λουκ. 22, 28.
21. Ἰωάν. 11, 55-57.
22. Ἰωάν. 11, 58.
23. Ἰωάν. 18, 8.

«Πρὸ ἑξ δὲ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος καὶ ἐστίθιο παρ' αὐτοῖς, καὶ Μάρθα διακονεῖ καὶ Λάζαρος ἐσθίει»²⁴. Τοῦτο δὲ ἦτο σημεῖον τῆς γησίως ἀναστάσεως, τὸ ὅτι δηλαδὴ μετὰ πολλὰς ἡμέρας καὶ ζῆ καὶ τρώγει. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς ἦτο τὸ γεῦμα: διότι, ἐπειδὴ ἦσαν φίλοι καὶ ἀγαπητοί, δέχονται τὸν Ἰησοῦν. Μερικοὶ δὲ λέγουσιν ὅτι εἰς ξένην οἰκίαν ἔλαθε χάραξ τοῦτο τὸ γεῦμα.

Ἡ Μαρία δὲ δὲν διηκόνει: διότι ἦτο μαθήτρια Πάβλου ἐδῶ αὐτὴ ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον πνευματικώτερον δηλαδὴ δὲν διηκόνει ὡς προσκεκλημένη, οὕτως προσφέρει κοινὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ εἰς Αὐτόν μόνον ἀποδίδει τὴν τιμὴν, καὶ δὲν προσέρχεται εἰς Αὐτόν ὡς ἄνθρωπον ἀλλ' ὡς Θεόν διότι τὸ μῦρον δι' αὐτόν τὸν λόγον τὸ ἔρριψε, καὶ τὸ ἐσφόγγισε διὰ τῶν τριῶν τῆς κεφαλῆς²⁵, πράγματα τὰ ὅποια εἶναι χαρακτηριστικὰ γυναικίως, ἢ ὅποια δὲν εἶχε περὶ Αὐτοῦ τοιαύτην γνώμην, ὅποιαν εἶχον οἱ πολλοὶ.

Ἄλλα ἐπετίμησεν αὐτὴν ὁ Ἰούδας, ὅτι τὸ πρόσχημα τῆς δῆθεν εὐλαθείας²⁶. Τὶ ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ Χριστός; «Ἄφες αὐτὴν εἰς γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τοῦτο ἐποίησε»²⁷. Ἄλλα διατί ἄρα γε δὲν ἤλεγξε τὸν μαθητὴν ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα, οὕτως εἶπε τοῦτο, τὸ ὅποιον εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστής, ὅτι δηλαδὴ λόγῳ τῆς τάσεώς του νὰ κλέπτῃ²⁸ ἐπετίμα τὴν γυναῖκα; Διὰ τῆς πολλῆς μακροθυμίας ἤθελε νὰ κάμῃ αὐτὸν νὰ ἐντραπῇ: διότι ἐγνωρίζεν ὅτι ἦτο προδότης, ἔξ ἀρχῆς ἤλεγ-

24. Ἰωάν. 12, 1-2. Βεβαίως τὸ χωρίον δὲν ἀναφέρεται ἐπακριθῶς, ὡς εἴρηται ἐν τῇ Κοινῇ Διαθήκῃ.
25. Ἰωάν. 12, 3.
26. Ἰωάν. 12, 4-6.
27. Ἰωάν. 12, 7.
28. Ἰωάν. 12, 6.

ξεν αὐτὸν πολλάκις, ὅταν εἶπεν: «Οὐ πάντες πιστεύουσιν»²⁹, καὶ εἰς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν»³⁰.

Λοιπὸν εἰδείε μὲν ὅτι γνωρίζει αὐτὸν ὡς προδότην, δὲν τὸν ἤλεγξε δὲ φανερώς, ἀλλὰ ἐφάνη συγκαταβατικός, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀνακαλέσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς προθέσεως, τὴν ὁποίαν εἶχε.

Πῶς λοιπὸν ἄλλος Εὐαγγελιστὴς λέγει ὅτι ἔλοι οἱ μαθηταὶ εἶπον τοὺς λόγους τοῦ Ἰούδα³¹; Καὶ ἔλοι εἶπον τοὺς λόγους ἐκείνους, καὶ ἐκεῖνος· ἀλλὰ οἱ ἄλλοι ἔχι ἐκ τῆς αὐτῆς προθέσεως.

Ἐάν δὲ κανεῖς ἐξετάση, διατί ἄρα γε εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἦτο κλέπτης, παρέδωκε τὸ κιβώτιον τῶν πτωχῶν, καὶ τοῦ ἀνέθεσε νὰ τὸ διαχειρίζεται, ἐνῶ ἦτο φιλάργυρος, ἐκεῖνο δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸν μὲν μυστικὸν λόγον ὁ Θεὸς τὸν γνωρίζει, ἐάν δὲ ἡμεῖς κάμνοντες συλλογισμὸν πρέπει νὰ εἰπώμεν κάτι, λέγομεν ὅτι ἔκαμε τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτὸν οἰανδήποτε δικαιολογίαν· διότι δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὅτι ἔκαμε τοῦτο³² λόγῳ φιλοχρηματίας, (διότι ἠδύνατο νὰ ἰκανοποιήσῃ ἀρκετὰ τὴν ἐπιθυμίαν του ἐκ τοῦ χρηματοφυλακίου), ἀλλὰ λόγῳ πολλῆς πονηρίας, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ ἀνακόψῃ ὁ Χριστός, χρησιμοποιοῦν πολλὴν συγκατάθεσιν ἀπέναντί του.

Διὰ τοῦτο οὔτε κατηγορεῖ αὐτὸν κλέπτοντα, ἂν καὶ ἐγνωρίζε τοῦτο, θέλων νὰ καταστεθῇ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ οἰανδήποτε δικαιολογίαν.

«Ἄφες αὐτὴν», λέγει· «εἰς γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τοῦτο ἐποίησε». Πάλιν ὑπενηθύμισεν εἰς αὐτὸν τὴν ιδιότητά του προδότου, ὅταν ὠμίλησε περὶ

29. Ἰωάν. 8, 84.

30. Ἰωάν. 8, 70.

31. Ματθ. 26, 8-13 καὶ Μάρκ. 14, 9-9.

32. Δηλ. τὴν προθέσιν.

ἐνταφιασμοῦ. Ἄλλὰ δὲν θίγει αὐτὸν ὁ ἔλεγχος, ὅτε ὁ λόγος καθιστᾷ αὐτὸν μαλακόν, ἂν καὶ ἦτο ἀρκετὸς νὰ προκαλέσῃ εἰς αὐτὸν οἶκτον· ὡς ἐάν ἔλεγεν· «Ἐπαχθὴς εἶμαι καὶ ὀχληρὸς, ἀλλὰ νὰ περιμένῃς ὀλίγον, καὶ θὰ ἀπέλω»· διότι εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν, ὅταν ἔλεγεν: «Ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε»³³.

Ἄλλὰ τίποτε ἐκ τούτων δὲν ἔκαμψε τὸν θηριώδη καὶ μαινόμενον, ἂν καὶ θεσπείας ἀπὸ αὐτὰ πολὺ περισσότερα καὶ εἶπε καὶ ἔκαμε καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνωμε κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, καὶ ἐκ τῆς τροπέζης μετέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ τῶν ἐν αὐτῇ, πράγματα τὸ ὁποῖον συνήθως καὶ τὰς ληστρικός ψυχὰς συγκρατεῖ (καὶ ἄλλους λόγους εἶπεν ἰκανοὺς καὶ λῆθον νὰ μαλακώσουν) καὶ αὐτὰ ἔχι πρὸ πολλοῦ χρόνου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, διὰ νὰ μὴ δημιουργήσῃ λήθην ὁ χρόνος· ἀλλὰ ἐστάθη ἀντιμέτωπος πρὸς ἔλα ὁ Ἰούδας.

γ'. Διότι εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα ἡ φιλαργυρία, φοβερὸν καὶ ὀφθαλμοῦς καὶ ὄτα ἀχρηστεύει, καὶ φοβερωτέρους θηρίου καθιστᾷ τοὺς ἀθρώπους, μὴ ἀφήνουν τὸν ἀθρώπον, ὅτε τὴν συνειδήσιν, ὅτε τὴν φιλίαν, ὅτε τὴν κοινωνίαν, ὅτε τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς νὰ σκεφθῇ, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐξ ἔλων ἀπομακρύνῃ, δούλους αὐτῆς καθιστᾷ τοὺς ὑπ' αὐτῆς κυριευθέντας, ὡς μίαν τυραννίαν φοβερά.

Καὶ τὸ φοβερὸν χαρακτηριστικὸν τῆς τόσοσ πικρᾶς δουλείας εἶναι, ὅτι πέθει τοὺς ὑπ' αὐτῆς κυριευμένους νὰ ὀφελούν εἰς αὐτὴν εὐγνωμοσύνην· καὶ ὅσον περισσότερον εἰς αὐτὴν ὑποτάσσονται οἱ ἀθρώποι, τόσοσ περισσότερον αὐξάνεται ἡ εὐχρηστοσύνησ των δι' αὐτὴν. Καὶ ὅτω λίαν ἀνίατον καθίσταται τὸ νόημα, ὅτω ἀκαταμάχητον καθίσταται τὸ θηρίον.

33. Ἰωάν. 12, 8.

Τούτο τὸ νόημα κατέστησε τὸν Γιεζή λεπρὸν ἀντὶ μαθητοῦ καὶ προφήτου³⁴. Τούτο ἤφανεσε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἰουδαίου³⁵· τούτο κατέστησε τὸν Ἰουδαίου προδότην τούτο διέφθειρε τοὺς ἀρχοντας τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον βῆρα καὶ κατέστησαν συνεργοὶ κλεπτῶν· τούτο προεκάλεσε ἀπείρους πολέμους, ἀφοῦ ἐγέμισε τὰς μὲν ὁδοὺς ἐν αἰμάτων, τὰς δὲ πόλεις διὰ θρήνων καὶ κλαυθμῶν· τούτο συνετέλεσεν ὥστε καὶ δεῖπνα ἀκάθαρτα καὶ τράπεζαι μιαραὶ γὰ παρατεθοῦν, καὶ φαγητὰ τὰ κατέστησεν παράνομα³⁶.

Διὰ τούτο εἰδωλολατρεῖον ἀπεκάλεσεν αὐτὸ (θηλασθὴ τὴν φιλαργυρίαν) ὁ Παῦλος³⁷. Ἄλλα οὕτε κατ' αὐτῶν τὸν τρόπον προεκάλεσε φόβον. Ἄλλα διατὶ καλεῖ αὐτὴν εἰδωλολατρεῖαν; δυνατόν νὰ εἴπῃ τις. Πολλοὶ ἔχουν χρήματα καὶ δὲν τολμοῦν νὰ χρησιμοποιοῦσιν αὐτὰ, ἀλλὰ τὰ καθιστοῦν ἱερά, μεταθεσάζοντες αὐτὰ θεῖα εἰς τοὺς ἐγγύους καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, μὴ τολμώντες νὰ ἐγγίσουν αὐτὰ, ὅπως δὲν τολμοῦν νὰ ἐγγίσουν κάποια ἀναθήματα καὶ ἐὰν δὲ κάποτε ἀναγκασθοῦν νὰ κάμουν χρῆσιν αὐτῶν, εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν, ὡς ἐὰν διέπραζον κάτι ἀθέμιτον.

34. Δ' Βασίλ. 6.

35. Πράξ. 5, 1-11.

36. Τὸ σῆμα τοῦτο τῆς ἐπισημοῦς, κατὰ τὸ ὅποιον ὅλοι οἱ προπαιεῖ ἀρχίζουσιν διὰ τῆς ὀπτιονίας τοῦτο, ἀποτελεῖ μῆρσον τοῦ Σοφοκλέους· αὐτὸς ὁ ἐν λόγῳ ποιητὴς γράφει:

Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπου οἶον ἀργυρὸς
κοκὸν νόμισμα· ἐδάσαστε· τοῦτο καὶ πᾶσις
πορθεῖ, τὸ δ' ἄνδρα ἐκάνισθησαν δάμον,
τὸ δ' ἐκιδδασκεῖ καὶ παραλάσσει φρένας
χρηστὴς πρὸς εἰσράβη προσημῶν ἰστασθαι θροτῶν.

(Σοφοκλ. Ἀντιγόνη 285-299).

Ἄλλο μὲν Ἰουδαίος ὁ Χριστοστόμος διὰ τῆς ἐπισημοῦς τῆς ἄντων. τούτο ἀπορθεῖ μετ' ἐμῶν τὰ κατὰ τῆς φιλαργυρίας προερχόμενα κακά, ὁ δὲ Σοφοκλῆς διὰ τῶν ἀνενομῶν τούτο καὶ τὰς τὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἐκ τῶν χρημάτων προερχόμενα κακά.

37. Κολοσ. 3, 5.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλως, ὅπως δηλαδὴ μεταχειρίζεται τὸ ἔξανον³⁸ ὁ ἐθνικός, οὕτως καὶ οὐ τὸν χρυσὸν τὸν ἐμπιστεύεσαι εἰς θύρας καὶ κλειθρα, κατασκευάζων τὸ κινώτιον ἀντὶ τῶν ναοῦ, καὶ τοποθετῶν τὸν χρυσὸν εἰς σκευὴ ἀργυρᾶ. Ἄλλὰ δὲν προσκυνεῖς αὐτὸν, ὅπως ὁ ἐθνικός τὸ ἔξανον; θεῖκονοῖς ἐν τούτοις πρὸς αὐτὸν ὄλην τὴν λατρείαν. Πάλιν ἐκεῖνος εὐχαριστῶς θὰ παρημέλει³⁹ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν του, παρὰ τὸ ἔξανον· τούτο πράτταν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀγαποῦν τὸν χρυσόν.

Ἄλλὰ δὲν προσκυνῶ τὸν χρυσόν, δυνατόν νὰ εἴπῃ τις. Οὕτε ἐκεῖνος τὸ εἰδωλον, λέγει, προσκυνεῖ, ἀλλὰ τὸν κατοικοῦντα ἐν αὐτῷ δαίμονα. Τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ, καὶ ἐν δὲν προσκυνῆς τὸν χρυσόν, προσκυνεῖς ὅμως τὸν ἐκ τῆς ὕψους τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας ὀρμώμενον κατὰ τῆς ψυχῆς σου δαίμονα· διότι ἀγριώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὸν δαίμονα εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς φιλαργυρίας, καὶ εἰς αὐτὴν πολλοὶ πείθονται περισσότερο, παρὰ δασιν ἄλλοι εἰς τὰ εἰδωλα· διότι οἱ μὲν ἐθνικοὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις δὲν ὑπακούουν, ἐνῶ ἐδῶ (εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς φιλαργυρίας) καθ' ὅλα ὑποχωροῦν καὶ, εἰς ὅτι εἴπῃ νὰ ἐκτελέσουν, πείθονται.

Τι λέγει ἡ φιλαργυρία; Νὰ εἶσαι πολέμιος, λέγει, ἐχθρὸς ἄλλων, νὰ ἀγνοῆς τὴν φύσιν, νὰ καταφρονῆς τὸν Θεόν, νὰ θυσιάσῃς τελείως τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ἐμέ· καὶ εἰς ὅλα πείθονται οἱ φιλαργυροὶ.

Καὶ εἰς μὲν τὰ ἔξαντα θεοῦ καὶ πρόσθετα θυσιά-

38. Ἐξάνον ἢ ἔξανον ὀνομαζομε θεότητος παρ' ἀρχαίους.

39. Πρόσωπο (ἐπίθετος ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τὴν ψυχὴν πρόσωπον)· Ἐπίθετος τῆς εὐκτιπῆς ἀπὸ θ' τοῦ «πρόσωπον» προσφώνως ἐλήθη ἐκ τοῦ Ἐκνοφῶντος· «ἔλεγον ὅτι οὐκ ἔν ποτε πρόσωπο» (Ἐκνοφ. Κίβρ. Ἀνάθεσις 1, 9, 10).

ζουν, ἢ δὲ φιλαργυρία λέγει: «Θυσίασε εἰς ἐμὲ τὴν ψυχὴν σου», καὶ πείθει τὸν ἄνθρωπον.

Βλέπεις ποίας φύσεως θωμούς ἔχει; ποίου εἴδους θύματα δέχεται; Βασιλείαν Θεοῦ δὲν θά κληρονομήσουν οἱ πλεονέκται⁴⁰, καὶ οὐτε μὲ τοῦτο φοβοῦνται.

Καὶ ἡμᾶς θεθαίως ἢ ἐπιθυμία αὐτῆ ἦτο ἐξ ἑλῶν ἀσθενεστέρα⁴¹ διότι δὲν εἶναι ἔμφυτος, οὐτε φυσική· διότι ἀληθῶς θά ἐτίθετο ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξ ἀρχῆς· τότε δὲ ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑπῆρχε χρυσός, οὐτε κανεῖς ἡγάπα τὸν χρυσόν.

Ἄλλὰ, ἐὰν θέλετε, λέγω ἐκ ποίας αἰτίας εἰσῆλθε τὸ κακόν. Ἐκαστος, συναγωνιζόμενος τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀποκτησαντα πλοῦτον, ἐπέτεινε τὸ νόσημα, καὶ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἐπιθυμίας, τὸν ἐρεθίζει αὐτὸς ὁ ὁποῖος πρὸ αὐτοῦ ἀπέκτησε περιουσίαν· διότι ὅταν ἴδουν οἰκίας λαμπράς, καὶ πλῆθος ἀγρῶν, καὶ ὁμάδας δούλων, καὶ ἀργυρὰ ἀκεῖνη, καὶ σαρῶν⁴¹ ἐνδυμάτων, κάμνουν τὸ πᾶν, ὥστε νὰ υπερβάλουν τοὺς ἄλλους.

Ἐὰν δὲ ἤθελον νὰ εἶναι σώφρονες, δὲν θά ἐγίνοντο εἰς τοὺς ἄλλους διδάσκαλοι, μᾶλλον δὲ οὐτε δι' αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει δικαιολογία· διότι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι περιφρονοῦν τὰ χρήματα. Καὶ ποῖος, θύναται νὰ εἴπῃ τις, τὰ περιφροναί; (Διότι τὸ κακόν εἶναι, ὅτι ἔνεκα τῆς πολλῆς κακίας θεωρεῖται ὅτι τὸ νόσημα τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφευχθῆ, καὶ οὐτε καθίσταται πισταυτὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸ ἐπιτυγχάνει).

Νὰ ἀναφέρω λοιπὸν πολλούς, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ βῆρ. Καὶ τί τὸ κέρδος; διότι οὐτε μὲ αὐτὰ θά θελιωθῆτε. Ἄλλως τε ὁ λό-

40. Α' Κορινθ. 8, 10.

41. Φορυτὸν. Ἀεσιπαρατήρητον ὅτι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνδυμάτων ὁ θεὸς ἱεράρχης χρησιμοποεῖ ὑποτιμητικὴν ἔκφρασιν, δεδομένου ὅτι ἡ λέξις «φορυτός» σημαίνει ἡλθας ἀπορριμμάτων, πρηνῶν, χόρτων κ.τ.λ.

γος τῶρα δὲν γίνεται περὶ αὐτῶν τῶν ζητημάτων, διὰ νὰ κενώσετε τὰς περιουσίας σας· θά ἤθελον δὲ νὰ πράξετε τοῦτο, ἀλλὰ ἡμᾶς, ἐπειδὴ τὸ φορτίον διὰ σας εἶναι μεγαλύτερον, δὲν σας ἀναγκάζω· ἀλλὰ σας προτρέπω νὰ μὴ ἐπιθυμῆτε τὰ ξένα, ὥστε νὰ μεταδίδετε ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σας.

Πολλοὺς δὲ τοιοῦτους ἀνθρώπους θά εὐραμεν νὰ ἀρκοῦνται εἰς τὰ ἰδικὰ των, νὰ φροντίζουν δι' αὐτὰ καὶ νὰ ζοῦν ἀπὸ δικαίους κόπους. Διὰ τὴν νὰ μὴ συναγωνιζόμεθα καὶ νὰ μὴ μιμούμεθα αὐτούς;

Ἄς σκεφθῶμεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξῆσαν πρὸ ἡμῶν· δὲν ὑφίστανται τὰ κτήματα αὐτῶν, τὰ ὁποῖα διασώζουν μόνον τὰ δυνάμια τῶν; τοῦ τάδε τὸ λουτρόν, καὶ τοῦ τάδε τὸ ἐξοχικόν κτήμα, καὶ τὸ κατάλυμα; Ἄμέσως, ὅταν τὰ ἱώμεν δὲν στενάζομεν, σκεπτόμενοι πόσον κόπον ὑπέμεινε, πόσας ἀρπαγὰς ἐνήργησε, καὶ δὲν φαίνεται εἰς οὐδὲν μέρος, ἀλλὰ ἄλλοι τέρπονται εἰς τὰ ἰδικὰ του, τοὺς ὁποῖους δὲν ἐπερμίμεν, ἴσως δὲ καὶ ἐχθροὶ του; ἐνῶ ἐκεῖνος ὑφίσταται τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν;

Αὐτὰ ἀναμένουν καὶ ἡμεῖς· διότι ὅπως δήποτε θά ἀποθάνωμεν, ὅπως δήποτε τὸ αὐτὸ τέλος θά ἔχωμεν.

Εἰπέ μου, πόσην ὄργην, πόσην δαπάνην, πόσας ἐχθρας ἀντιμετώπισαν; Καὶ τί τὸ κέρδος; Κόλασις ἀθάνατος, καὶ ὅτι δὲν εἶδον οὐδεμίαν παρηγορίαν, καὶ τὸ ὅτι ὄχι μόνον ζῶντες, ἀλλὰ καὶ ἀπελθόντες ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου κατηγοροῦνται ὑπὸ ἑλῶν;

Ἄλλὰ τί⁴²; ὅταν ἱώμεν εἰς τὰς οἰκίας νὰ εὐρίσκονται αἱ εἰκόνες τῶν πολλῶν, δὲν θρηνοῦμεν περισσότερο; Ἀληθῶς καλῶς εἶπεν ὁ Προφήτης; «Πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν»⁴³· διότι πράγματι

42. -Τι εἶ· Σύνθεσις ἔκφρασις παρὰ Πλάτων.

43. Ψαλμ. 38, 12.

ταραχήν προκαλεῖ ἢ ἀσχολία με αὐτοῦ τοῦ εἵδους τὰ ζητήματα ταραχήν καὶ θόρυβον περιττόν.

Ἄλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, οὔτε εἰς τὰς σκηνάς ἐκεῖνας· διότι ἐδῶ μὲν ἄλλος ἐκοπίασε καὶ ἄλλος ἀπαλαύει, ἐκεῖ δὲ ἕκαστος εἶναι κόριος τῶν μόχθων του, καὶ πολλαπλασίαν ἀμοιβὴν θὰ λάβῃ.

Ἄς σπεύδωμεν λοιπὸν εἰ ἐκείνην τὴν κτῆσιν ἐκεῖ ὡς κατασκευάζωμεν οἰκίαν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, διὰ νὰ ἀναπαυθῶμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, αὐτοχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΣ' (66)

(Ἰωάν. εῖ', 9 - 24)

«Ἔγνων οὖν ὄχλος πολλὸς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἔστι, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴωσιν, ὃν ἤγειρον ἐκ νεκρῶν»¹.

α'. Ὅπως ὁ πλοῦτος ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν, συνήθως τοὺς ἐκτραχηλίζει, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἐξουσία διότι ἐκεῖνος μὲν ὀδηγεῖ εἰς τὴν πλεονεξίαν, αὕτη δὲ εἰς τὴν ἀλαζονείαν. Βλέπε λοιπὸν ὅτι τὸ ἐξουσιαζόμενον πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ὀργαίνει, οἱ δὲ ἄρχοντες ἔχουν διαφθορῆν. Διότι ὡς πρὸς τὸ ὅτι ἐκ τοῦ

1. Ἰωάν. 12. 9.

πλήθους ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν, λέγουσι μὲν συνεχῶς οἱ Εὐαγγελισταὶ ὅτι «πολλοὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν αὐτῷ»², ἐκ δὲ τῶν ἀρχόντων δὲν ἐπίστευσαν.

Καὶ αὐτοὶ λέγουσι, ὅχι ὁ ὄχλος, τὰ ἑξῆς: «Μὴ τις τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν;»³. Ἄλλὰ τί προσθέτουν: «Τὸ πλῆθος, οἱ μὴ εἰδότες τὸν Θεόν, ἐπικατάρτατοί εἰσι»⁴. Ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἐπίστευον, τοὺς ἔλεγον ἐπικατάρτους, τοὺς δὲ ἑαυτοῦς των, οἱ ὅποιοι ἀθανάτως ἄντον, συνετοὺς.

Καὶ ἐδῶ δὲ, ἀφοῦ εἶδον τὸ θαῦμα, ἐπίστευον οἱ περισσότεροι· οἱ δὲ ἄρχοντες δὲν ἠρκοῦντο μόνον εἰς τὰ ἴδια κακά, ἀλλὰ καὶ τὸν Λάζαρον ἐπεχείρουν νὰ φονεύσασιν⁵. Ἔστω: τὸν Χριστὸν ἤθελον νὰ θανατώσασιν, διότι κατέλυε τὸ Σάββατον, διότι ἕκαμε τὸν ἑαυτὸν Του ἴσον μετὰ τὸν Πατέρα, καὶ διὰ τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν των, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Λαζάρου ποῖαν κατηγορίαν ἔχοντες, ἤθελον αὐτὸν νὰ θανατώσασιν: Μήπως ἀρὰ γε τὸ ὅτι εὐηργετήσθαι εἶναι ἀξιοκατάκριτον;

Βλέπεις, πῶς εἶναι φονικὴ ἡ πρόθεσις αὐτῶν; Καὶ ἡμῶς πολλὰ ἐπετέλεσεν, ἀλλὰ οὐδὲν ἐξ αὐτῶν τόσον ἐξηγρίωσεν αὐτοὺς, οὔτε ὁ θεραπευθεὶς παράλυτος, οὔτε ὁ ἀναβλέψας τυφλός· διότι τοῦτο καὶ κατὰ τὴν φύσιν ἦτο θαυμαστότερον, καὶ μετὰ πολλὰ ἄλλα εἶχε γίνεσθαι, καὶ ἦτο παράδοξον νὰ ἴθῃ τις νεκρὸν τεσσάρων ἡμερῶν νὰ περιπατῇ καὶ νὰ ἔμιλῃ.

Ἄρα βεβαίως (δὲν εἶναι δηλαδὴ;) τὰ κατωρθώματα τῆς ἑορτῆς, νὰ ἀναμηνύσασιν μετὰ φόνου τὴν πανήγυριν.

Ἄλλως τε, ἐκεῖ μὲν ἐθεώρουν καλὸν νὰ κατηγο-

2. Ἰωάν. 7. 31.

3. Ἰωάν. 7. 48.

4. Ἰωάν. 7. 49.

5. Ἰωάν. 12. 10.

ροῦν Αὐτὸν διὰ τὸ Σαδδαταῖον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
νὰ ἀπομακρύνουν τοὺς ἔχλους, ἐδῶ δέ, ἐπειδὴ δὲν εἴ-
χον οὐδεμίαν κατηγορίαν νὰ διατυπώσουν, στρέφουν
τὰς ἐνεργείας τῶν κατὰ τοῦ θεραπευομένου· διότι ἐδῶ
δὲν ἠδύνατο νὰ εἰπουν ὅτι ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Πα-
τέρα· διότι ἢ προσευχῆ⁶ ἀπιστόμασεν αὐτούς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ κατηγορία, τὴν ὁποίαν δια-
τύπωνον πάντοτε, εἶχε ἀπογυμνωθῆ πάσης ὑποστάσε-
ως, καὶ τὸ θαῦμα ἦτο καταφανές, στρέφονται πρὸς
τὸν θάνατον. Ὡστε καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ θά ἐπραττον τοῦ-
το, ἐὰν δὲν ἠδύνατο νὰ διατυπώσουν τὴν κατηγορίαν
περὶ τοῦ Σαδδαταίου. Ἄλλως τε, ἐκεῖνος μὲν (ὁ τυφλὸς)
ἦτο ἄσπικτος, καὶ ἐξεδίωξαν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, οὗτος
δὲ (ὁ Λάζαρος) ἦτο ἐπιφανής· καὶ τοῦτο εἶναι φανε-
ρὸν ἐκ τοῦ ὅτι πολλοὶ ἦλθον διὰ νὰ παρηγορήσουν τὰς
ἀδελφάς του· καὶ τὸ θαῦμα συνετελέσθη ἐνῶ ὅλοι ἐ-
θλεπον, καὶ μὲ λῆαν παράδοξον τρόπον. Διὰ τοῦτο δι-
λοι ἐτρεχον διὰ τὰ ἴδου.

Τοῦτο λοιπὸν ἐξηρέθιζεν αὐτούς, τὸ ὅτι ἐνῶ εἴ-
χεν ἀρχίσει ἡ ἑορτὴ, ὅλοι, ἀφοῦ ἀφῆκαν αὐτήν, ἦλ-
θον εἰς τὴν Βηθανίαν. Ἐπεχείρησαν λοιπὸν αὐτὸν νὰ
φονεύσουν, καὶ δὲν ἐφαίνοντο ὅτι τολμοῦν νὰ προ-
δοῦν εἰς σχετικὴν ἐνέργειαν⁷ τάσων αἰμοδιψεῖς ἦσαν.
Καὶ διὰ τοῦτο, ὁ νόμος ἀπὸ αὐτὴν τὴν φράσιν ἀρχίζει:
«Ὁ φονεύσεις»⁸ καὶ ὁ Προφήτης αὐτὴν τὴν κατηγο-
ρίαν διατυπώνει: «Αἱ χεῖρες αὐτῶν αἵματος πλήρεις»⁹.

Πῶς λοιπὸν, ἐνῶ δὲν περιεπάτει φανερά εἰς τὴν
Ἰουδαίαν, καὶ ἀνεγύρει εἰς τὴν ἔρημον, πάλιν εισέρχε-
ται εἰς τὴν πόλιν μὲ θάρρος; Ἄφοῦ ἐσθεσε τὸν θυμὸν
αὐτῶν διὰ τῆς ἀναχωρήσεώς Του, παρουσιάζεται εἰς

6. Ἰωάν. 11, 41-42.
7. Ἑεσθ. 20, 13.
8. Ἰησ. 1, 15.

αὐτούς, ὅταν εἶχε παύσει ὁ θυμὸς αὐτῶν. Ἄλλως τε
τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον προηγεῖται, καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἡ-
κολούθει, ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ ἐμβάλουν αὐτούς εἰς ἀγω-
νίαν διότι οὐδὲν ἄλλο θαῦμα προσεῖλκυσε τάσων αὐ-
τούς, ὅσον τὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου.

Καὶ ἄλλος δὲ Εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι «ὀπίστρω-
σαν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια»⁹, καὶ ὅτι «πᾶσα ἡ πό-
λις ἐσείσθη»¹⁰ μετὰ τῆς τιμῆς εἰσῆρχετο. Ἐκαστε
δὲ τοῦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν προδιαγράφων προφητείαν,
ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκπληρῶν προφητείαν, καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέρ-
γεια τῆς μὲν μιάς προφητείας ὑπῆρξεν ἀρχή, τῆς δὲ ἄλ-
λης τέλος· διότι τὸ μὲν «χαίρει, ὅτι ὁ βασιλεὺς σου ἐρχε-
ταί σοι πρῶτος»¹¹ ἦτο δηλωτικὸν ἐκπληρώσεως προφητεί-
ας, τὸ νὰ καθίσῃ δὲ ἐπὶ θνου, ἦτο δηλωτικὸν προδια-
γραφῆς τοῦ μέλλοντος, ὅτι δηλαδὴ τὸ ἀκάθαρτον γέ-
νος τῶν ἐθνικῶν ἐπρόκειτο νὰ τὸ ἔχῃ ὑπὸ τὴν ἐξου-
σίαν Του.

Πῶς δὲ οἱ ἄλλοι λέγουν ὅτι ἔσταιλε μαθητὰς, καὶ
εἶπε: «Λύσατε τὴν θνον καὶ τὸν πῶλον»¹², οὗτος δὲ (ὁ
Ἰωάννης) δὲν λέγει τίποτε παρόμοιον, ἀλλ' ὅτι, ἀ-
φοῦ εἶδεν ὄναριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ; Διότι καὶ τὰ
δύο ἦτο δυνατόν νὰ συμβοῦν, δηλαδὴ καὶ ἀφοῦ ἐλύθη ἡ
θνος, ἐνῶ ἀδήγουν αὐτὴν οἱ μαθηταί, ἀφοῦ εἶδεν ὁ Ἰη-
σοῦς τὸ ὄναριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐλαβον δὲ τὰ θεία τῶν φοινίκων καὶ τῶν ἐλαιῶν,
καὶ ἐστρώσαν τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, θεικνύοντες ὅτι τοῦ
λοιποῦ ἀνωτέρων ἰδέαν εἶχον περὶ Αὐτοῦ ἀπὸ ἐκείνην,
τὴν ὁποίαν εἶχον διὰ προφήτην, καὶ ἔλεγον: «Ὡσαννά,
ἐὺλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»¹³.

9. Λουκ. 19, 36.
10. Ματθ. 21, 10.
11. Ματθ. 21, 5.
12. Ματθ. 21, 2 καὶ Μάρκ. 11, 12.
13. Ἰωάν. 12, 13.

Βλέπεις ότι τούτο κυρίως έβλιβεν αυτούς, τό ότι δηλαδή έπέσθησαν όλοι βτι δέν είναι αντίθετος πρός τόν Θεόν; Και τούτο κυρίως διήρει τόν λαόν, τό να λέγη Αύτός ότι έχει έλθει έκ μέρους του Πατρός;

Τί σημαίνει δέ: «Χαίρε σφόδρα, θύγατερ Σιών»¹⁴. Έπειδή όλοι οι βασιλείς αυτών κατά τό πλείστον ήσαν άδικοι και πλεονέκται, και αυτούς τούς όπηκόους των παρέδωκαν εις τούς έχθρούς, και διέστρεφον τό πλήθος, και παρέδιδον όμήρους εις τούς πολεμίους, διά τούτο λέγει: «Έχε θάρρος, Ουτος δέν είναι αυτό του χαρακτήρος, αλλά πρως και έπαικής» και αποδεικνύεται τούτο έκ τής δνου διότι δέν εισήλθεν ακολουθούμενος υπό στρατού, αλλά έχων μόνον δνου.

«Τούτο δέ ούκ ήδεσσαν», λέγει, «οί μαθηταί αυτού, ότι ήν έπ' αυτώ γεγραμμένον»¹⁵. Βλέπεις ότι τά περισσότερα σημεία τά ήγνούσαν, έπειδή ό «Ιδιος δέν τά άπεκαλύπτει εις αυτούς; διότι και όταν ειπε: «Λύσατε τόν ναόν τούτον, και έν τριών ήμέραις έγερω αυτόν»¹⁶, ούτε τότε έγνώριζον οι μαθηταί τήν σημασίαν τών λόγων και άλλος δέ Εύαγγελιστής λέγει ότι είχε κρυβή από αυτούς τό θαυότερον νόημα του λόγου, και δέν έγνώριζον ότι πρέπει Αύτός να αναστή έκ νεκρών¹⁷.

Άλλά τούτο μόν εὐλόγως έκρύπτετο: διά τούτο και άλλος Εύαγγελιστής λέγει, ότι ακούοντες ένα εκαστον έκ τών λόγων, έβλιβοντο και εύρίσκοντο έν κατηφεία¹⁸: τούτο δέ συνέβαινε, λόγω του ότι δέν έγνώριζον τόν περί Άναστάσεως λόγον. Άλλά τούτο μόν εὐλόγως έκρύπτετο, έπειδή ήτο ανώτερον τής Ικανότη-

14. Ζαχ. 9. 9.

15. Ιωάν. 12. 18 (δέν είναι ακριβές οι λόγοι του κεκμένου της Κ.Δ.)

16. Ιωάν. 2. 19.

17. Μάρκ. 8.8 και Ματθ. 17. 22.

18. Ματθ. 17. 22.

τος αυτών εις τό να έννοούν τά λεγόμενα, τό σχετικόν όμως με τήν δνου διατί δέν άπεκαλύφθη εις αυτούς; διότι και τούτο ήτο σπουδαίον.

β'. Βλέπε δέ φιλοσοφίαν Εύαγγελιστοϋ, πώς δέν αίσχύνεται να εκθέτη τήν προηγουμένη άνοιαν αυτών. «Ότι θεσπιάς έχει γραφή ή προφητεία, τό έγνώριζον, ότι έχει γραφή δέ σχετικώς με Αύτον δέν τό έγνώριζον διότι και θά έσκαυδάλιζεν αυτούς, εάν θεσπιάς, ένψ ήτο βασιλεύς, έπρόκειτο να όποσή τιαυτα, και κατ' αυτών τόν τρόπον να παραδοθή. Και άλλως τε δέν θά συνελάμβανον τήν έννοιαν τής βασιλείας, περι τής όποιας όμιλει: διότι και άλλος Εύαγγελιστής λέγει ότι ένόμιζον ότι ό λόγος ήτο περι τής έπιγείου βασιλείας¹⁹.

«Έμαρτύρει δέ ό όχλος ότι άνέστησε τόν Λάζαρον»²⁰. Διότι δέν θά μετεβόλλοντο τόσοι, λέγει, εάν δέν έπίστευον εις τό θαύμα.

«Οί δέ Φαρισαίοι ειπον πρός αυτούς: θεωρείτε ότι ούκ ώφελείτε ούδέν; Ίδε ό κόσμος όπισω αυτού όπάγει»²¹. Φαίνεται δέ εις έμέ ότι αυτοί οι λόγοι είναι εκεινων, οι όποιοι έσκέπτοντο μόν υγιως, αλλά δέν έτόλμων να όμιλήσουν έλευθέρως, οι όποιοι κατόπιν έκ τοϋ αποτελέσματος κατανούσαν ότι αυτοί έπεχείρουν πράγματα άκατόρθωτα.

Κόσμον δέ έβδω πάλιν λέγει τόν όχλον διότι ή Γραφή γνωρίζει να λέγη κόσμον και τήν κτίσιν, και τούς ζώντας με κακόν τρόπον ζωής. Και τό μόν πρώτων έννοεί, όταν λέγη: «Ό εκφέρων κατά αριθμόν τόν κόσμον αυτού»²², τό δέ δεύτερον, όταν λέγη: «Ό κόσμος όμιας ού μοσει, έμέ δέ μοσει»²³. Και πρέπει ακρι-

19. Ματθ. 17. 25.

20. Ιωάν. 12. 17.

21. Ιωάν. 12. 19. (Έλαφρώς παρελλογιζόμενον τό χαρίον).

22. Ησαϊ. 40. 29.

23. Ιωάν. 7. 7.

θῶς αὐτὰ νὰ γνωρίζωμεν, ὥστε νὰ μὴ παρέχωμεν λαθὴν εἰς τοὺς αἰρετικούς, παρεκκλίνοντες ἐκ τῆς κανονικῆς σημασίας τῶν λέξεων, κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν.

«Ἦσαν δὲ τινες τῶν Ἑλλήνων ἀναθάντες προσκυνῆσαι εἰς τὴν ἑορτὴν». Ἐνῶ ἦδη ἐπιησιάζον νὰ καταστοῦν προσήλυτοι, εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἑορτὴν²⁴. Ὅταν διεδόθη λοιπὸν ἡ φήμη περὶ τοῦ Ἰησοῦ, λέγουν: «Θέλωμεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν»²⁵. Ὁ δὲ Φίλιππος ἔρχεται πρὸς τὸν Ἀνδρέαν, δεδομένου ὅτι προηγεῖτο ὁ Ἀνδρέας αὐτοῦ, καὶ ἀνακοινῶναι εἰς αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν. Ἀλλὰ οὕτε ὁ Ἀνδρέας ἀλογίστως ἀναλαμβάνει πρωτοβουλίαν διότι ἤκουσεν ὅτι «εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέληγτε»²⁶ διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐγνώρισεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ μαθητοῦ τὴν ὑπόθεσιν, τὴν ἀναφέρει εἰς τὸν Διδάσκαλον διότι καὶ οἱ δύο τὴν ἀνέφερον εἰς Αὐτόν.

Ἐκεῖνος δὲ τί λέγει: «Ἦλθεν ἡ ὄρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐάν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου, πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει»²⁷. Τί σημαίνει: «Ἦλθεν ἡ ὄρα»; Ἐλεγεν: «Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέληγτε»²⁸, ἀφανῶν οὕτω αἰανθίποτε πρόφανιν ὑπεροφίας ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, καὶ προσεπάθει νὰ συγκρατήσῃ αὐτούς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐπέμενον εἰς τὴν ἀπίθειαν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἤθελον νὰ προσέλθουν, «καί ῥος εἶναι πλέον», λέγει, «νὰ προχωρήσω εἰς τὸ πάθος, ἐφ' ὅσον ἄλλα ἔχουν ἐκπληρωθῆ». Διότι, ἐάν ἐπρόκειτο εἰς τοὺς πρώτους μὲν νὰ ἀφιερῶμεν τὸ ἐνδιαφέρον, ἐνῶ εἶναι ἀπειθεῖς, τοὺς δευτέρους δὲ νὰ μὴ δεχόμεθα, ἐνῶ ἐκεῖνοι θέλουν νὰ προσέλθουν, οἱ ἐνέργειαι αὐτὰ.

24. Ἰωάν. 12, 20.

25. Ἰωάν. 12, 21.

26. Μαρθ. 10, 5.

27. Ἰωάν. 12, 23-24.

28. Μαρθ. 10, 5.

δὲν θὰ ἦσαν ἀντάξιαί τῆς ἐκ μέρους ἡμῶν προστάσεως.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀφήσῃ τοὺς μαθητὰς νὰ μεταβῶν τοῦ λοιποῦ εἰς τὰ ἔθνη μετὰ τὴν σταύρωσιν, θέλει δὲ αὐτοὺς (τοὺς ἐθνικούς) πρῶτα νὰ ἔρχωνται²⁹, λέγει: «Καιρὸς εἶναι νὰ ἔλθω εἰς τὸν σταυρὸν» διότι προηγουμένως δὲν ἀφήκεν αὐτούς, διὰ νὰ εἶναι τοῦτο ὡς μαρτυρία δι' αὐτούς διότι μέχρι τότε, ὅτε διὰ τῶν ἔργων ἀπεμάκρυναν Ἐκεῖνον ἀφ' ἑαυτῶν, μέχρι τότε, ὅτε Αὐτὸν ἐσταύρωσαν, δὲν εἶπε: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη»³⁰, ἀλλὰ εἶπεν: «εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέληγτε»³¹ καὶ «οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπωλωλότα οἴκου Ἰσραὴλ»³² καὶ «οὐκ ἔστι καλὸν λαθεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις»³³.

Ἐπειδὴ δὲ ἐμίσησαν Αὐτόν, καὶ εἰς τοιοῦτον σημείον, ὥστε νὰ τὸν θανατώσουν, ἦτο περιττὸν νὰ ἀφιερῶσιν τὸ ἐνδιαφέρον του δι' ἐκεῖνους, ἐφ' ὅσον ἐκείνους τὸν ἀπεμάκρυνον ἀφ' ἑαυτῶν διότι καὶ ἠρνήθησαν Αὐτόν λέγοντες: «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα»³⁴. Τότε λοιπὸν ἀφήκε πλέον αὐτούς, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἀφήκεν Αὐτόν. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠθέλησατε!»³⁵.

Τί σημαίνει: «Ὁ κόκκος τοῦ σίτου, ἐάν μὴ πεσὼν ἀποθάνῃ»; Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σταυροῦ. Διότι, διὰ νὰ μὴ θεωροῦνται, σκεπτόμενοι ὅτι, ὅταν προσήλθον καὶ Ἕλληνες, τότε ἐθανατώθῃ, λέγει: «Τοῦτο κυρίως θὰ κά-

29. Ἀπὸ πρὸ τῆς κηρύξεως εἰς αὐτοὺς τοῦ θεοῦ Λόγου ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων.

30. Μαρθ. 28, 19.

31. Μαρθ. 10, 5.

32. Μαρθ. 15, 24.

33. Μαρθ. 15, 26.

34. Ἰωάν. 18, 15.

35. Μαρθ. 23, 37.

μη αὐτοὺς νὰ προσέλθουν καὶ νὰ ἀδείξουν τὸ κήρυγμά μου». Ἐπειτα, ἐπειδὴ διὰ λόγων δὲν ἔπειθεν αὐτοὺς, διδάσκει αὐτὸ διὰ παραλλήλου παραδείγματος ἐκ τῆς πείρας τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ φύσει, λέγων: «Ὅταν καὶ εἰς τὸν σίτον γίνεται τοῦτο, περισσότερον φέρει καρπὸν, ὅταν ἀποθάνῃ» ἐὰν δὲ εἰς τὰ σπέρματα συμβαίη τοῦτο, πολὺ περισσότερον εἰς ἑμέ». Ἄλλὰ δὲν κατενόουν οἱ μαθηταὶ τὰ λεγόμενα. Διὰ τοῦτο συνεχῶς τονίζει αὐτὸ ὁ Ἐσαγγελιστής, δικαιολογῶν τὴν μετὰ ταῦτα φυγὴν αὐτῶν³⁶. Τοῦτον τὸν λόγον ἀνέφερε καὶ ὁ Παῦλος³⁷, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν³⁸.

γ'. Ποῖαν λοιπὸν δικαιολογίαν θὰ προσβάλλουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ἀνάστασιν, ἐφ' ὅσον τὸ γεγονός μελετᾶται καθημερινῶς εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν σπερμάτων, καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τῆς ἰδικῆς μας γεννήσεως; Διότι πρέπει πρῶτον νὰ φθαρή τὸ σπέρμα, καὶ τότε νὰ συντελεσθῇ ἡ γένεσις. Ἐν γένει δὲ, ὅταν ὁ Θεὸς ἐπιτελῇ κάτι, δὲν παρίσταται ἀνάγκη συλλογισμῶν διότι πῶς ἐδημιούργησεν ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας;

Αὐτὰ τὰ λέγω πρὸς Χριστιανούς, οἱ ὅποιοι λέγουν ὅτι πείθονται εἰς τὰς Γραφάς. Ἐγὼ δὲ θὰ εἰπῶ καὶ κάτι ἄλλο, προερχόμενον ἀπὸ ἀνθρωπίνους συλλογισμούς. Ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοι μὲν ζοῦν μετὰ κακίαν,

36. Ὅτε θηλ. συνελήθη ὁ ἴησοῦς.

37. Α' Κορινθ. 15, 35-38.

38. «Περὶ τῆς ἀναστάσεως διαλεγόμενος». Παρατηροῦμεν ὅτι συχνὰ ὁ θεὸς ἰερῶς χρησιμοποιοῦν τὸ ῥῆμα «διαλέγομαι» μετὰ τῆς ἀναλόγου συνθέσεως ὡς ἐνταῦθα μετὰ τὴν πρόθεσιν «περὶ» μετὰ γεννητικῆς. Ἰσοῦς τὰ ῥήματα τοῦτο χρησιμοποιοῦν κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰεσοῦ φωνῆς: παραβόλων δύο χωρὶ ἐκ τῆς «Ἀποσημειωμάτων» τοῦ ἐν λόγῳ συγγραφέντος. «Ὅθεν γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως ἤσπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι διαλεγόμενοι...» (Ἔνν. Ἀπομνημ. 1, 1, 11). «Ἡκουσα δὲ ποτε αὐτῶ καὶ περὶ φίλων διαλεγόμενου» (Ἔνν. Ἀπομνημ. 2, 4, 1).

ἄλλοι δὲ μετὰ ἀρετῆν· ἀλλὰ ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ζοῦν μετὰ κακίαν πολλοὶ φθάνουν εἰς θαύτατον γῆρας εὐτυχούντες, ἐξ ἐκείνων δὲ, οἱ ὅποιοι ζοῦν μετὰ ἀρετῆν φθάνουν εἰς τὸ γῆρας ἀφοῦ ὑπέμειναν τὰ ἀντίθετα. Πότε λοιπὸν ἕκαστος θὰ λάθῃ τὴν ἀμοιβὴν τὴν ἀνάλογον μετὰ τὴν ἀξίαν του; εἰς ποῖαν περίπτωσιν³⁹;

Ναί, δύναται νὰ εἴη τις, ἀλλὰ δὲν ὀφίσταται ἀνάστασις τῶν σωμάτων. Δὲν ἀκούουν τὸν Παῦλον ὅτι λέγει: «Δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν»⁴⁰. Δὲν λέγει περὶ ψυχῆς (διότι δὲν φθίρεται ἡ ψυχὴ)⁴¹; καὶ ἀνάστασις δὲ λέγεται δι' ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχει πέσει ἔπεσε δὲ τὸ σῶμα. Διὰ τί δὲ δὲν θέλεις νὰ ὀφίσταται ἀνάστασις τοῦ σώματος; Τί δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν Θεόν; Ἄλλὰ νὰ λέγῃς τοῦτο (δηλαδὴ περὶ μὴ ἀναστάσεως) εἶναι βεῖγμα ἄκρας ἀνοησίας.

Ἄλλὰ δὲν πρέπει; Διὰ τί δὲν πρέπει τὸ φθαρτὸν σῶμα, τὸ ὅποιον καὶ μόχθους καὶ θάνατον διήλθε, νὰ λάθῃ καὶ στέφανον; Διότι, ἐὰν δὲν ἔπρεπε, οὔτε ἔξ ἀρχῆς θὰ ἐγίνετο, καὶ Ἐκεῖνος δὲν θὰ ἐλάμβανε σάρκα. Ὅτι ἔλαθε δὲ σάρκα, καὶ ἀνέστησεν αὐτήν, διὰ νὰ θεοσιωθῆς, ἀκουσε τί λέγει⁴¹: «Βάλε τούς δακτύλους, καὶ ἴδε ὅτι πνεῦμα, ὅσα καὶ νεῦρα οὐκ ἔχει»⁴². Διὰ τί δὲ τὸν Ἀδάμ ἀνέστησεν, ἐὰν ἦτο προτιμότερον νὰ ἀναστηθῇ ἀνευ σώματος; διὰ τί ἐπιτελεῖ τοῦτο εἰς θέσιν θαύματος καὶ ἐεργεσίας; διὰ τί δὲ ἐν γένει ἔδωκε τροφάς;

39. «Πότε οὖν τὰ κατ' ἀξίαν ἀπολήματα ἕκαστος; ἐν ποίῳ καιρῷ;» Πρῶτ. τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «Ποτ' οὖν, ἢ ἄνδρας Ἀθηναῖοι, πᾶς, ὁ κατὰ πρόθεσιν. Ἐπειδὴν τί γέννηται;» (Ἀριστοτ. Α' Ἠθικῶν. 10).

40. Α' Κορινθ. 15, 53.

41. Παρατήρησον ἐνταῦθα τὴν συμμετρίαν τοῦ λόγου:

Ὅτι δὲ καὶ ἀνέλαθε

καὶ αὐτὴν ἀνέστησεν, ἀκουσον τί φησι.

42. Λουκ. 24, 39 καὶ Ἰωάν. 20, 27.

Μη ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν, ἀγαπητοί· διότι καὶ ἀνάστασις ὑπάρχει, καὶ κρίσις ὑπάρχει. Αὐτὰ δὲ τὰ ἀπορρίπτουν, ὅσοι δὲν θέλουν νὰ δώσουν λόγον διὰ τὰς πράξεις των· διότι καὶ πρέπει ἡ ἀνάστασις νὰ εἶναι τοιαύτη, ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ· διότι Ἐκεῖνος ἀρχὴ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν⁴³ ὁ πρῶτος ἀναστήθεις ἐκ τῶν νεκρῶν⁴⁴.

Ἐάν δὲ εἶναι τοῦτο ἀνάστασις, δηλαδὴ καθαρισμὸς τῆς ψυχῆς καὶ ἀπολύτωση ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, ὁ δὲ Χριστὸς δὲν ἠμάρτησε, πῶς ἀνέστη; Πῶς ἡμεῖς θὰ ἀηλλαισώμεθα τῆς κατάρτας, ἐάν καὶ ὁ Ἰδιὸς ἠμάρτανε; πῶς δὲ λέγει: «Ἐρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν»;⁴⁵ διότι αὐτοὶ εἶναι λόγοι Ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος δηλοῖ τὴν μὴ διέπραξιν ἀμαρτίας.

Λοιπὸν κατὰ τοὺς αἰρετικούς ἡ δὲν ἀνεστήθη, ἢ, ἐάν ἀνεστήθη, ἡμάρτησε πρὸ τῆς ἀναστάσεως. Ἄλλὰ καὶ ἀνεστήθη καὶ ἀμαρτίαν δὲν διέπραξε. Λοιπὸν ἀνεστήθη κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ δόγματα αὐτὰ τὰ πονηρὰ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον δημιουργήματα ματαιοδοξίας.

Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν τὸ νόσημα τοῦτο· διότι λέγει: «Φθειροῦσιν ἦθη χρηστὰ ὄμιλται κακαί»⁴⁶. Δὲν εἶναι αὐτὰ διδάγματα ἀποστόλων ὁ Μακαρίων⁴⁷ καὶ ὁ Οὐσαλεντίνος εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἰσήγαγον αὐτὰ.

Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, αὐτὰς τὰς ἰ-

43. «Ἀρχὴ γὰρ ἐκεῖνος» Ἐκφρασις ληθθεῖσα ἐκ τοῦ Παύλου (Α' Κορινθ. 15, 20).

44. «Πρωτότακος ἀπὸ τῶν νεκρῶν» ἄλλη Ἐκφρασις ληθθεῖσα ὑποσάφως ἐκ τοῦ Παύλου (Κολοσ. 1, 18).

45. Ἰωάν. 14, 30.

46. Α' Κορινθ. 15, 38. Τοῦτο λέγει καὶ ὁ ποιητὴς Μένανδρος: «Φθειροῦσιν ἦθη χρηστὰ ὄμιλται κακαί». Ὁ δὲ θεόλογος Ἰππίσιος λέγει: Ἐσθλὰ γὰρ οἱ ἐσθλοὶ μαθήσασιν· ἢν δὲ κακοὶ συμιμῶσι, ἀπολέσιν καὶ τὸν ἕντα νόον.

47. Οὗτος παρεδέχτο δύο ἀρχάς· τὸν ὕμνον ἀγαθῶν Θεῶν καὶ τὸν δικαίον δημιουργὸν τῶν πλάσσαντῶν κόσμον ἐκ τῆς ὕλης.

δέας· διότι οὐδεμία ὠφέλεια προκύπτει ἐκ τοῦ καθαροῦ βίου, ὅταν πρεσβεύωμεν δόγματα διεφθαρμένα· ὅπως θεσβαίως καὶ ἀντιστρόφως, οὐδεμία ὠφέλεια προκύπτει ἐξ ὕγιων δογμάτων, ὅταν ὁ βίος εἶναι διεφθαρμένος⁴⁸.

Αὐτὰ οἱ Ἔθνηκοι ἐδημιούργησαν, αὐτὰ ἐκεῖνοι⁴⁹ ἠβέησαν, ἀφοῦ τὰ ἔλαθον ἐκ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων, καὶ λέγοντες τὴν ὕλην ἀγένητον, καὶ πολλὰ παρόμοια. Ὅπως λοιπὸν εἶπαν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρῃ δημιουργός, ἐφ' ὅσον δὲν ὑφίσταται ὅλη ἀγένητος, οὕτω καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠρνήθησαν.

Ἄλλὰ ἄς μὴ δίδωμεν προσοχὴν εἰς αὐτὰς τὰς ἰδέας, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπεριόριτος· ἄς μὴ δίδωμεν προσοχὴν.

Λέγω εἰς σὰς αὐτὰς· διότι ἡμεῖς δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν μάχην ἐναντίον αὐτῶν. Ἄλλὰ ὁ ἀσπίλος καὶ ὁ γυμνός, καὶ ἂν εὐρέθῃ ἀντιμέτωπος μὲ ἀσθενεῖς, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἰσχυρότερος, εὐκόλως θὰ καταβληθῆ. Διότι ἐάν μὲν ἐδίδετε προσοχὴν εἰς τὰς Γραφὰς καὶ ἐξησκεῖτε καθημερινῶς τοὺς ἑαυτοὺς σας, δὲν θὰ σὰς συνεθούλευον νὰ ἀποφύγετε τὴν μάχην πρὸς ἐκεῖνους, ἀλλὰ θὰ σὰς συνεθούλευον καὶ νὰ συνάπτετε μάχην· διότι ἡ ἀλήθεια εἶναι ἰσχυρά. Ἐπειδὴ δὲ δὲν γνωρίζετε νὰ χρησιμοποιεῖτε τὰς Γραφὰς, φοβοῦμαι τὴν συμπλοκὴν, μὴ ὅταν συλλάβουσι σὰς ἀσπίλους, σὰς καταβάλλουσι· διότι τίποτε ἀσθενέστερον δὲν ὑπάρχει ἀπὸ ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀτερηθῆ τῆς βοηθείας τοῦ Πνεύματος.

48. Διδόγμα κατὰ χριστὸν οὐκ ἔστιν οὐδὲν γὰρ ἀσπίλος βίος καθαροῦ, δογμάτων διεφθαρμένων· ὅσοι οὖν οὐδὲ τούναντιον, δογμάτων ὕγιων, ἐάν βίος ἢ διεφθαρμένος.

49. Δηλ. οἱ αἰρετικοί.

Ἐάν δὲ χρησιμοποιοῦν τὴν ἐξωθεν σοφίαν⁵⁰, δὲν πρέπει νὰ τοὺς θαυμάζετε, ἀλλὰ νὰ γελάτε εἰς θάρος των, διότι χρησιμοποιοῦν τοὺς μαρῶδες διδασκάλους· διότι οὔτε περὶ Θεοῦ, οὔτε περὶ κτίσεως ἠδυνήθησαν νὰ εὗρουν κάτι ὀρθὸν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἡ χήρα τῆς παρατάξεώς μας γνωρίζει, αὐτὰ ὁ Πυθαγόρας ἀκόμη δὲν τὰ ἐγνώριζε· ἀλλ' ἔλεγαν ὅτι θάμνος εἶναι καὶ ἰχθὺς, καὶ κῶν καθίσταται ἡ ψυχὴ⁵¹.

Εἰς αὐτοὺς λοιπὸν, εἰπέ μου, πρέπει νὰ δίδωμεν προσοχὴν; Μεγάλοι εἶναι εἰς τὴν κόμην, τρέφουν ὀρατοὺς βοστρύχους, καὶ ἔχουν ἐνδυθῆ τετριμμένα ἱμάτια· μέχρι τούτου τοῦ σημείου εἶναι ἡ φιλοσοφία αὐτῶν. Ἄν δὲ ἴδῃς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν, εἶναι τέφρα καὶ κόνις καὶ τίποτε τὸ ὀγιές, ἀλλὰ «τάφος ἀνεφγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν»⁵², ὅλα τὰ διδάγματα πλήρη ἀκαθαρσίας καὶ πύου καὶ σκωλήκων ὅλα τὰ δόγματα.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἔλεγεν ὅτι τὸ ὕδωρ⁵³ εἶναι Θεός, ὁ μετ' ἐκείνου τὸ πῦρ⁵⁴, ἄλλος ἔλεγεν ὅτι ὁ ἀήρ⁵⁵ εἶναι Θεός, καὶ ὅλοι τὴν ἀρχὴν τοῦ παντός εἰς τὰ σώματα τὰ ὀλικὰ τὴν ἀτήγαγον.

Τούτους λοιπὸν, εἰπέ μου, πρέπει νὰ τοὺς θαυμάζωμεν, οἱ ὅποιοι οὔτε ἴδραν τοῦ ἀσώματου Θεοῦ δὲν ἔλαθον, ἂν καὶ θεθαίως ἐκ τῶν δευτέρων τὴν ἔλαθον, ἀφοῦ ἦλθον εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς ἰδικούς μας εἰς τὴν Αἴγυπτον;

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ προκαλέσωμεν πολλὴν θόρυθον, ἐδῶ ἄς σταματήσωμεν τὸν λόγον· διότι ἂν ἀρχίσωμεν

50. «Ἐξωθεν σοφία» καλεῖται ἡ τῶν Ἑθνικῶν.

51. Οἱ Πυθαγόρειοι ἐπέροθον τὴν περὶ μεταψυχώσεως θεωρίαν.

52. Ψαλμ. 5. 10.

53. Ὁ Θεὸς ἐπικέσθησε τοῦτο.

54. Ἰδέο τοῦ Ἡρακλείτου.

55. Τοῦτο εἰδίδωκεν ὁ Ἀναξίμενης.

νὰ παραθέσωμεν τὰ δόγματα ἐκεῖνων, καὶ τί εἶπον μὲν περὶ Θεοῦ, τί δὲ περὶ ψυχῆς, τί δὲ περὶ σωμάτων, θὰ ἐπακολουθήσῃ πολλὸς γέλως. Καὶ δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκην τῆς ἐκ μέρους ἡμῶν κατηγορίας· διότι οἱ ἴδιοι θόλλουν κατ' ἀλλήλων. Ἐκεῖνος θεθαίως, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἐναντίον ἡμῶν τὸν λόγον περὶ τῆς ὕλης, τὸν ἑαυτὸν του ἠφάνισεν.

Διὰ τοῦτο ἀκριθῶς, διὰ νὰ μὴ σὰς ἀπασχολήσωμεν ματαίως καὶ δημιουργήσωμεν λαθῦρινθον λόγων, ἀφοῦ ἀφήσωμεν αὐτά, θὰ εἰπώμεν ἐκεῖνο, δηλαδὴ νὰ ἀφοσιώνεσθε εἰς τὴν ἀκράσιν τῶν θείων Γραφῶν, καὶ νὰ μὴ λογομαχῆτε διὰ ζητήματα μὴ ἀναγκαῖα πράγματα, τὸ ὅποιον καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει⁵⁶ εἰς τὸν Τιμόθεον, καίτοι ἦτο πλήρης πολλῆς σοφίας, καὶ εἶχε τὴν θαυματουργὸν δύναμιν. Ἄς πειθώμεθα λοιπὸν εἰς ἐκεῖνον, καὶ ἀφοῦ ἀφήσωμεν τὰς φιλοαρίας, ἄς ἐπιληφθῶμεν τῶν ἔργων, ἐνωδὸ τῆς φιλαδελφίας καὶ τῆς φιλοεξείας· καὶ ἄς φροντίσωμεν πολλὴν διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 32' (67)

(Ἰωάν. 15', 25 - 34)

«Ὁ φίλων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἐάν ἑμεῖ τις διακονῇ, ἔμεῖ ἀκολουθεῖτω!».

56. Β' Τιμόθ. 2, 14.

1. Ἰωάν. 12, 25-26.

α'. Γλυκός είναι ὁ παρὼν θίος, καὶ πλήρης πολλῆς τέρψεως, ὅχι ὅμως δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δι' ἐκείνου, οἱ ὁποῖοι εἶναι προσηλωμένοι εἰς αὐτόν. Ἐάν δὲ κανεὶς στρέψῃ τὸ βλέμμα του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδῃ ὄρατα τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα, ταχέως θὰ περιφρονησῇ τὸν παρόντα θίον, καὶ οὐδ' ἄλλως θὰ ὑπολογίσῃ αὐτόν²· διότι καὶ τὸ κάλλος ὀρισεμένων σωμάτων θαυμάζεται, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσιάζεται ἐν σώμα λαμπρότερον, ὅταν δὲ παρουσιασθῇ τὸ ἀνώτερον, τότε τὸ προηγούμενον περιφρονεῖται.

Ἄν λοιπὸν θελήσωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας εἰς ἐκεῖνο τὸ κάλλος, καὶ τὴν εὐπρέπειον τῆς ἐκεῖ θασιλείας νὰ παρατηρήσωμεν καλῶς, ταχέως θὰ ἀπελευθερώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὰ παρόντα θεσμά· διότι εἰς δεσμὸς εἶναι ἡ συμπάθεια πρὸς τὰ παρόντα.

Καὶ προτρέπων εἰς τοῦτο³ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, ἀκούσας τί λέγει: «Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν· ὁ ἐμοὶ διακονῶν ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω· καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός»⁴. Μὲ ἀνιγμὰ φαίνονται νὰ ὁμοιάζον τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι ὅμως ἀνιγμὰ, ἀλλὰ εἶναι πλήρη πολλῆς σοφίας.

Καὶ πῶς «ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν»; Ὅσα καταστρέψῃ αὐτὴν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς τὰς ἀτόπους· ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δεικνύεται εὐχάριστος εἰς αὐτὴν πέραν τοῦ θένοντος. Διὰ τοῦτο κάποιος συμβουλεύει λέγων: «Μὴ παρεῖσαι ἐν

2. «Ταχέως αὐτὸς καταφρονεῖ, καὶ οὐδένα παύεται λόγον.»
— Σχῆμα ἐν παραλλήλῳ (ἔβλ. ὁ ἴδιος κατὰ πλεονασμὸν τοποθετεῖ καὶ τὴν ἀντίθετον ἔννοιον μετ' ἀντιθέσεως.)

3. Ἐπὶ εἰς τὸ νὰ στραφῶμεν πρὸς τὸ ἐπουράνιον.

4. Ἰωάν. 12, 25-26.

ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς σου»· διότι κατ' αὐτόν τὸν τρόπον θὰ ἀφανίσῃ αὐτήν (διότι οὐδ' ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ὁδόν, ἢ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετήν)· ὅπως θεοθαίως καὶ τὸ ἀντίθετον συμβαίνει, δηλαδὴ «ὁ μισῶν αὐτὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σώσει αὐτήν». Τί σημαίνει δὲ: «Ὁ μισῶν αὐτήν»; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ὑποχωρεῖ εἰς αὐτήν, ὅταν τὸν προτρέπῃ εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θλάπτουν.

Καὶ δὲν εἶπεν: «ὁ μὴ εἶκον αὐτῆς», ἀλλὰ «ὁ μισῶν αὐτήν»· διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, οἱ ὁποῖοι εἶναι μισητοί, δὲν ἀνεχόμεθα οὔτε τὴν φωνὴν αὐτῶν νὰ ἀκούσωμεν, οὔτε μὲ εὐχαρίστησιν νὰ ἴδωμεν τὸ πρόσωπόν των; οὔτω καὶ τὴν ψυχὴν, ὅταν προτρέπῃ εἰς πράγματα ἀντίθετα πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶναι ἀρεστά εἰς τὸν Θεόν, πρέπει εἰς μέγα θαμβὸν νὰ τὴν ἀποστρεφώμεθα.

Διότι, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ὁμιλήσῃ εἰς αὐτοὺς περὶ θανάτου, δηλαδὴ περὶ τοῦ Ἰδικοῦ Του θανάτου, καὶ προσεῖδεν ὅτι θὰ κατασταθῶν κατηφής καὶ θὰ καταπέσῃ, προσέδωκεν ὑπεροχὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, λέγων: «Τί νὰ εἴπω, ἐάν σεῖς δὲν ὑπομείνετε μὲ γενναίτητα τὸν θάνατόν μου; διότι ἐάν σεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἀποθάνετε, δὲν θὰ προκύψῃ διὰ σᾶς οὐδὲν κέρδος».

Καὶ ἔλεπε πῶς παρηγορεῖ διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ. Διότι ἦτο πολὺ θαρρὸ καὶ ἐπαχθὸς τὸ νὰ ἀκούσῃσιν ὅτι πρέπει ὁ ἀνθρώπος νὰ ἀποθάνῃ ὅταν ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Καὶ διατί νὰ ἀναφέρω τὰ παλαιά; ἀφοῦ θεοθαίως καὶ τώρα θὰ εὕρωμεν πολλοὺς νὰ ἔχουν τὴν ὑπομονὴν ὅλα νὰ τὰ μάθουν εὐχαρίστως, ὡς πρὸς τὸ νὰ ἐκμεταλλεῶνται τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, οἱ

ὅποιοι ἔχουν πίστιν περὶ τῶν μελλόντων, καὶ οἱ ὅποιοι, ὅταν ἴδουν οἰκοδομήματα καὶ κατασκευάσματα καὶ ἐπισημὰτα, δκρούουν, λέγοντες σχετικῶς: «Πόσα ἐπινοεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ καθίσταται κόνις! Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς παρουσίας ζωῆς.

Τὰ δεσμὰ λοιπὸν αὐτὰ θέλων νὰ λύσῃ ὁ Χριστὸς, λέγει: «Ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν»· διὰ νὰ θεσπισθῆς ὅτι τὰ ἔλεγεν εἰς ἐκείνους διὰ νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ καὶ διὰ νὰ καταπαύσῃ τὸν φόβον αὐτῶν, ἀκουσε τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω»· λέγων ταῦτα ὁμιλεῖ περὶ τοῦ θανάτου, καὶ απαιτεῖ νὰ ἀκολουθήσουν Αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων· διότι πάντως πρέπει ὁ διακονῶν νὰ ἀκολουθῇ τὸν διακονούμενον.

Καὶ ἐξέτασε τότε διδάσκει αὐτὰ εἰς αὐτούς: ὅχι ὅταν ἐδιώκοντο, ἀλλ' ὅταν ἔλαθον θάρρος, ὅταν ἐνόμισαν, ὅτι εὐρίσκονται ἐν ἀσφαλεῖ λόγῳ τῆς ἐκ μέρους τῶν πολλῶν τιμῆς καὶ λατρείας, ὅταν ἠδύνατο νὰ λάθουν θάρρος καὶ νὰ ἀκούσουν: «Καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι»⁸· βηλαθὴ λέγει «καὶ παρατεταγμένους ἔσο, πρὸς κινδύνους, πρὸς θάνατον, πρὸς ἀποδημίαν τὴν ἐντεῦθεν».

Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπε ἐκεῖνος, τὰ ὅποια εἶναι δυσάρεστα, προσθέτει καὶ τὸ ἔπαθλον. Ποῖον δὲ ἦτο αὐτό; Τὸ νὰ ἀκολουθοῦν Αὐτόν, καὶ νὰ εὐρίσκονται ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκεται Ἐκεῖνος, δεικνύων ὅτι ἀνάστασις θὰ διαδεχθῆ τὸν θάνατον· διότι λέγει: «ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός»⁹. Ποῦ εἶναι δὲ ὁ Χριστὸς; Εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ πρὸ τῆς ἀναστάσεως λοιπὸν ἐκεῖ ὡς μεταδῶμεν διὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ.

8. Ματθ. 16, 24.
9. Ἰωάν. 12, 26.

«Ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, ἀγαπήσει αὐτὸν ὁ Πατὴρ»⁸. Διατί δὲν εἶπεν: «Ἐγώ»; Ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχον τὴν ὀρθὴν γνώμην περὶ Αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀνωτέραν γνώμην εἶχον περὶ τοῦ Πατρὸς ἐκείνου, οἱ ὅποιοι οὕτε, ὅτι ἔπρεπε Αὐτὸς νὰ ἀναστῆ, ἐγνώριζον, πῶς θὰ ἐσχημάτιζον ἠηλάς Ἰβέας περὶ Αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς Ζεθεδαίου λέγει: «Ὁὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται παρὰ τοῦ Πατρὸς μου»⁹, ἐνῶ θεσπίσας Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κρίνει. Ἐβῶ δὲ παρουσιάζει καὶ τὴν γνησιότητα Αὐτοῦ ὡς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ Πατήρ θὰ δεχθῆ αὐτοὺς ὡς διακόνους γνησίου Υἱοῦ.

Ἐνῶν ἡ ψυχὴ μου τετάραται. Καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὄρας ταύτης»¹⁰. Καὶ ὅμως αὐτοὶ δὲν εἶναι πλέον λόγοι ἀνθρώπου προτρέποντος τοὺς ἄλλους νὰ ἔλθουν εἰς τὸν θάνατον, Ἀνθρώπου θεσπίσας, ὁ ὁποῖος εἰς μέγιστον βαθμὸν προτρέπει τοῦτο. Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι «ἐπειδὴ ὁ Ἰδιὸς εὐρίσκεται ἐκτός τῶν ἀνθρωπίνων πόνων, εὐκόλως κάμνει θεωρίαν περὶ θανάτου, καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς μᾶς προτρέπει», δεικνύει, ὅτι, ἂν καὶ εὐρίσκεται ὁ Ἰδιὸς εἰς ἀγωνίαν, ὅμως λόγῳ τῆς χρησιμότητος ἐκείνου, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ ὑποστῆ, δὲν παραιτεῖται. Αὐτὰ δὲ ἀποτελοῦν εὐεργεσίας τῆς ἐνοσηρώσεως καὶ οὐχὶ τῆς Θεότητος. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐνῶν ἡ ψυχὴ μου τετάραται» (διότι, ἐάν δὲν συμβαίη τούτο, ποῖαν λογικὴν σειρὰν ἔχει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐλέγη, καὶ τὸ ὅτι εἶπεν: «Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὄρας ταύτης»;) καὶ τόσον ἐταράχθη, ὥστε νὰ ζητῆ καὶ ἀπαλλαγὴν, ἐάν θεσπίσας ἦτο δυνατόν νὰ διαφύγῃ¹¹.

8. Ἰωάν. 12, 26.
9. Μάρκ. 10, 40.
10. Ἰωάν. 12, 27.
11. Ματθ. 28, 39.

8'. Αὐτοὶ εἶναι αἱ ἀδυναμίες τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἄλλὰ δὲν ἔχω τί νὰ εἶπω, λέγει, ὅταν ζητῶ ἀπαλλαγὴν. «Διὰ γὰρ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην»¹². ὡς ἐάν εἴλεγον: «Κάν θοροθώμεθα, κάν ταρατώμεθα, μὴ φεύγωμεν θάνατον ἐπει κἀγώ, νῦν ταραττόμενος, οὐ λέγω ὥστε φυγεῖν», διότι πρέπει νὰ ὑπομένωμεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον συμβαίνει «οὐ λέγω» Ἀπάλλαξόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης», ἀλλὰ τί; «Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα»¹³. «καίτοι τῆς ταραχῆς τοῦτο ἀναγκαζούσης λέγειν, τὸ ἐναντίον λέγω» Δόξασόν σου τὸ ὄνομα» τουτέστιν, ἀγαγε λοιπὸν (πλέον) ἐπὶ τὸν σταυρόν τοῦτο δὲ δεικνύει πολὺ τὴν ἀνθρωπίνην διάθεσιν καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ οὕτω ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εὕρισκετο ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν διότι ὅπως τὸ νὰ πεινάσῃ δὲν εἶναι ἀξίον κατηγορίας, οὕτε τὸ νὰ κοιμάται, οὕτω καὶ τὸ νὰ ἐπιθυμῇ τὴν παροῦσαν ζωὴν δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτον.

Ὁ δὲ Χριστὸς εἶχε σῶμα ἀπηλλαγμένον ἀπὸ ἀμαρτημάτων, ὅχι ἀπηλλαγμένον ἀπὸ φυσικῆς ἀνάγκης. Διὰ τούτων λοιπὸν καὶ κάτι ἄλλο ἐδίβαζε. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τοῦτο; Ἐάν κάποτε εὐρεθώμεν εἰς ἀγῶνα καὶ δεῖλιν, οὕτε τότε τὸ νὰ ἀποφύγωμεν βεβαίως, τὰ ὅποια πρόκειται νὰ συμβοῦν.

«Πάτερ δόξασόν σου τὸ ὄνομα». Δεικνύει ὅτι ὑπὲρ ἀληθείας ἀποθνήσκει, ἀποκαλῶν τοῦτο δόξαν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ τοῦτο συνέβαινε μετὰ τὸν σταυρόν. Ἐπρόκειτο ἡ αἰκουμένη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ λατρεύσῃ Αὐτὸν καὶ βεβαίως ὅχι μόνον τοῦ Πατρὸς τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλ' ὅμως ἀποσιωπᾷ τοῦτο. «Ἦλθεν οὖν φωνὴ

12. Ἰωάν. 12, 27.
13. Ἰωάν. 12, 28.

ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω»¹⁴. Ποῦ ἐδόξασεν; Εἰς τὰ συμβάντα πρὸ αὐτῶν. Καὶ πάλιν θὰ δοξάσω μετὰ τὸν σταυρόν.

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστὸς; «Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς»¹⁵. Ἐκεῖνοι δὲ ἐνόμισαν ὅτι ἦτο θρονιτῆ, ἢ ὅτι ἀγγελος εἶχε λαλήσει εἰς Αὐτόν¹⁶. Καὶ ἐκ ποίας αἰτίας ἐνόμισαν τοῦτο; μὴ δὲν ἦτο ἰσχυρὰ καὶ ἐόκρινος ἡ φωνή; Ἀλλὰ ταχέως ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτοῦ, διότι ἦσαν θρασύνοες καὶ σαρκικοὶ καὶ καθροί. Καὶ ἄλλοι μὲν τὸν ἦχον μόνον ἀντελήφθησαν, ἄλλοι δὲ ἐγνώριζον μὲν, ὅτι ἦτο ἐναρθρὸς ἡ φωνή, τί ἐσημαίνεν ὅμως, δὲν ἐγνώριζον.

Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστὸς; «Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς»¹⁷. Διὰ τί εἶπε τοῦτο; Διότι ἤθελε νὰ ἀντικρούσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶλεγον πάντοτε, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δοξάζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πῶς δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ὁποίου τὸ ὄνομα δι' Αὐτὸν δοξάζεται; Διὰ τοῦτο θεοσέως καὶ ἡ φωνὴ ἦλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰδιος λέγει: «Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς», «οὐχ ἵνα ἐγὼ μάθω τι ἀγνωστὸν παρ' αὐτῆς, (πάντα γὰρ οἶδα τὰ τοῦ Πατρὸς), ἀλλὰ δι' ὑμᾶς». Διότι, ἐπειδὴ εἶλεγον ὅτι ἀγγελος ἀμίλησεν εἰς Αὐτόν, ἢ ὅτι θρονιτῆ εἶχεν ἠχήσει, καὶ δὲν εἶδον προσοχήν, λέγει ὅτι «διὰ σᾶς ἐγένετο, ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ παρακηνηθῆτε εἰς τὸ νὰ ἐρωτήσετε τί ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐλέγχεθ'».

Αὐτοὶ δὲ ἀφοῦ εἶχαν πτοηθῆ ὅτε καὶ ὅτ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, ἔκαμον σχετικὴν ἐρώτησιν, ἐνῶ ἤκουσαν ὅτι

14. Ἰωάν. 12, 28.
15. Ἰωάν. 12, 30.
16. Ἰωάν. 12, 29.
17. Ἰωάν. 12, 30.

τὸ συμβᾶν ἀφορᾷ εἰς αὐτούς; διότι εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώριζε πρὸς ποῖον σκοπὸν ἐλέγοντο αὐτά, φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν ἐφαίνετο ὅτι εἶναι εὐκρινῆς ἢ φωνῆ, «Δι' ὧμάς ἢ φωνῆ γέγονεν». Βλέπετε ὅτι τὰ ταπεινά γίνονται χάριν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς ἔχει ἀνάγκην θεοθεΐας;

«Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. Νῦν δὲ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κάτω ἔληθησεται»¹⁸. Τοῦτο ποῖαν λογικὴν σύνδεσιν ἔχει πρὸς τὸ «ἐδόξασα, καὶ δοξάσω»; Πολλὴν καὶ λίαν σύμφωνον διότι, ἀφοῦ εἶπε «δοξάσω», δεῖκνυσι καὶ τὸν τρόπον τῆς δόξης. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ τρόπος αὐτός; Ἐκεῖνος «ἐληθήσεται κάτω», λέγει.

Τί σημαίνει δέ; «Κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου»; Εἶναι ὡς ἐάν εἴη: «Δικαστήριον ἔσται καὶ ἐκδίκησις». Πῶς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον; «Ἐθανάτωσε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, συλλαβὼν αὐτὸν ὡς ὑπόλογον διὰ τὴν ἁμαρτίαν» («διὰ γὰρ τῆς ἁμαρτίας εἰσηλθὼν ὁ θάνατος») ¹⁹ εἰς ἐμὲ δὲν εἶρε τοῦτο. Διὰ τί λοιπὸν εἰσεπήδησα καὶ εἰς τὸν θάνατον μὲ παρῆκα; διὰ ποῖον λόγον εἰσέβαλεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰούδα, ὥστε νὰ μὲ θανατώσῃ;

Μὴ εἶπες εἰς ἐμὲ τώρα ὅτι ὁ Θεὸς οὕτω τὰ ἐρρόθυμισε διότι τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ τῆς σοφίας Αὐτοῦ κατ' ἀρχὴν ὡς ἐξετασθῆ ἢ γνῶμη ἐκεῖνου, δηλαδὴ τοῦ πονηροῦ. «Πῶς λοιπὸν κρίνεται ὁ κόσμος εἰς ἐμέ»;

Ὡς ἐάν συγκροτηθῆ δικαστήριον, θὰ λεχθῆ πρὸς αὐτόν: «Ἔσται ἔδουλος τοῦς ἐθανάτωσες διότι τοῦς εἴρας ὑπολόγους δι' ἁμαρτίας» τὸν Χριστὸν διατὶ τὸν ἐθανάτωσες; δὲν εἶναι καταφανὲς ὅτι ἀδίκως ἐθανάτωσες Αὐτόν; λοιπὸν δι' Αὐτοῦ θὰ δικαιωθῆ ὁ κόσμος. Διὰ νὰ

18. Ἰωάν. 12, 31.

19. Ρωμ. 5, 12.

καταστῆ δὲ τοῦτο σαφέστερον, καὶ διὰ παραδείγματος θὰ κάμω τοῦτο φανερόν. Ὑποθετίσω ὅτι εἶναι εἰς τύραννος θίσιος, ὁ ὁποῖος τοὺς πίπτοντας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κακοποιεῖ παντοιοτρόπως αὐτός, ἐάν, συμπλακεῖς μὲ βασίλεια, ἢ υἱὸν βασιλέως, φονεῶσθαι αὐτὸν ἀδίκως, ὁ θάνατος ἐκεῖνου θὰ θυνηθῆ νὰ κάμῃ νὰ λάβουν καὶ οἱ ἄλλοι ἐκδίκησιν.

Ἄς ὑποτεθῆ ὅτι κάποιος ζητεῖ τὰ χρήματα ἀπὸ χρεωφειλέτας καὶ τυτῶν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ρίπτει εἰς τὸ δεσμοκτήριον ἔπειτα ἐκ τῆς αὐτῆς παραφροσύνης παρασυρόμενος ὀδηγεῖ εἰς τὴν αὐτὴν φυλακὴν καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τίποτε δὲν ἄφειλε. Οὕτως (ὁ πιστωτής), θὰ τιμωρηθῆ καὶ δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς τοὺς ἄλλους διότι ἐκεῖνος (ὁ ἀδίκως φυλακισθεὶς) θὰ θανατώσῃ αὐτόν.

γ'. Οὕτω συνέθη καὶ ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ διότι δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς ὅς ὁ διάβολος, θὰ τιμωρηθῆ δι' ἐκεῖνων, τὰ ὅποια ἐτόλμησε νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ διὰ νὰ θεωρασθῆς ὅτι ὕπνοσεῖ τοῦτο, ἀκουσε τί λέγει: «Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἔληθησεται κάτω» (διὰ τοῦ θανάτου μου), «καγὼ δέ, ἐάν ὑψωθῶ, πάντας ἔλκυσω πρὸς ἐμαυτόν»²⁰ δηλαδὴ καὶ τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν ἐθνῶν.

Καὶ διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς: «Πῶς θὰ ριφθῆ κάτω, ἐάν καταθάλῃ καὶ σέ»; λέγει: «δὲν μὲ καταθάλλει» διότι πῶς θὰ καταθάλῃ αὐτόν, ὁ ὁποῖος καὶ τοὺς ἄλλους ἔλκυσε; Καὶ δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ περὶ ἐκεῖνου, τὸ ὅποιον ὑπερτερεῖ τῆς ἀναστάσεως, «πάντας ἔλκυσω πρὸς ἐμαυτόν» διότι ἐάν μὲν ἔλεγεν ὅτι «ἀναστήσομαι» δὲν θὰ ἦτο ἀκόμη φανερόν ὅτι θὰ πιστεῦσούν ἐπίσης, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ ὅτι «πιστεῦσού-

20. Ἰωάν. 12, 31-32.

σιν» καὶ τὰ δύο δεικνύει, ὅτι θηλασθῆ καὶ θὰ ἀναστηθῆ· διότι ἐὰν ἔμενε νεκρός, καὶ ἄνθρωπος μόνον ἦτο, κανεὶς δὲν θὰ ἐπίστευε.

«Πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτὸν». Πῶς λέγει λοιπὸν, ὅτι ὁ Πατὴρ ἔλκει; Διότι, ἐφ' ὅσον ἐλκύει ὁ Υἱός, ἐλκύει καὶ ὁ Πατήρ. «Θὰ σὰς ἐλκύσω δέ», λέγει, «διότι κρατεῖσθε ὑπὸ τυράννου καὶ ἀφ' ἑαυτῶν δὲν δύνασθε νὰ προσέλθετε καὶ νὰ διαφύγετε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος ἀνθίσταται». Ἄλλοτε δὲ τοῦτο τὸ ἀποκαλεῖ ἀρπαγὴν. «Οὐδεὶς δύναται τὰ σκεῦη τοῦ ἰσχυροῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὰ σκεῦη αὐτοῦ διαρπάσει»²¹. Αὐτὰ δὲ ἔλεγε, διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν θιασίαν ἐνέργειαν αὐτοῦ. Ἐκεῖνο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον ἐκόλλεσεν εἰς ἐκείνην τὴν περίπτωσιν ἀρπαγὴν, εἰς αὐτὴν ἔδω τὸ ὀνομάζει ἔλεξι.

Αὐτὰ λοιπὸν ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, ὡς ἐγερθῶμεν, ὡς δοξάσωμεν τὸν Θεὸν ὄχι μόνον διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς· διότι ἄλλως δὲν δύναται νὰ εἶναι δόξα, ἀλλὰ θλασφημία· διότι ἄλλως δὲν δύναται τόσον ὁ Θεός, ὅταν ὁ Ἐβνικός εἶναι μιαιφός, ὅσον ὅταν ὁ Χριστιανός εἶναι διεφθαρμένος.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν παρακαλῶ πάντα νὰ πράττωμεν, ὥστε νὰ δοξάζεται ὁ Θεός· διότι ἄλλοίμονον, λέγει, εἰς τὸν δοῦλον ἐκεῖνον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἑλαιοσφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, (ὅταν δὲ λέγεται «ἄλλοίμονον», ἀμέσως ἀκολουθεῖ πᾶσα κόλασις καὶ τιμωρία), μακάριος δὲ εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τοῦ ὁποῦ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δοξάζεται.

Ἄς μὴ εὐρισκώμεθα λοιπὸν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὡς νὰ εἴμεθα εἰς σκότος, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα νὰ ἀποφεύγωμεν, μάλιστα δέ²² ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀποβαίνουν εἰς κοινήν ζημίαν, ἑπειδὴ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αὐ-

21. Ματθ. 12, 29.

22. «Μάλιστα δέ». Συνήθης ἔκφρασις παρ' Ἰσοκράτους.

τὰ ὁ Θεός θλασφημεῖται· διότι ποίας συγχωρήσεως θὰ τύχωμεν, ὅταν, ἐνῶ λαμβάνομεν ἐντολήν νὰ δώσωμεν εἰς ἄλλους, ἀρπάζωμεν τὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλους; ποία ἐλπίς σωτηρίας θὰ ὑπάρξῃ δι' ἡμᾶς; Ἐὰν δὲν ἔβραμες πεινῶντα, τιμωρεῖσαι· ἐὰν δὲ ἐξέδυσες ἐνδεδυμένον, ποίαν συγχώρησιν θὰ ἐπιτόχη;

Αὐτὰ δὲν θὰ παύσωμεν συνεχῶς νὰ τὰ λέγωμεν· διότι ἴσως ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἀκούουν σήμερον, θὰ ἀκούσουν αὔριον, ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὅποιοι δὲν θὰ προσέξουν αὔριον, θὰ πεισθοῦν τὴν μεθεπομένην· ἐὰν δὲ μερικοὶ εἶναι ἀπειθεῖς, ἀπὸ ἡμᾶς ἕμως τὸ δικαστήριον δὲν θὰ ζητήσῃ λόγον· διότι, ὅτι ἐξηρτάτο ἐκ μέρους ἡμῶν, τὸ ἐξετελέσαμεν.

Ἄς συμβῆ δὲ ὥστε οὔτε ἡμεῖς νὰ ἀσχυρθῶμεν διὰ τὰ λεγόμενα, οὔτε σεις νὰ καλύψετε ἐξ ἐντροπῆς τὸ πρόσωπόν σας, ἀλλὰ ὅλοι νὰ δυνηθῶμεν με θάρρος νὰ σταθῶμεν ἐνώπιον τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ καυχθῶμεν διὰ σᾶς, καὶ νὰ λάθωμεν μίαν παρηγορίαν διὰ τὰ κακά, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς ἡμᾶς, ἥτις παρηγορία θὰ εἶναι ἡ ἰδική σας πρόδοσις κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγχρόνως μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Εἴη' (68)

(Ἰωάν. 16', 34 - 41)

* Διευκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος Ἥμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὴν αἰῶνα· καὶ πῶς λέγειτε σὺ

ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;»¹.

α'. Εὐκόλως ἀνακαλύπτεται ἡ πλήρη καὶ κατέχεται ὑπὸ ἀδυναμίας, καὶ ἂν ἐξωθεν ἀλείφεται μὲ ἀπειρα χρώματα. Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ἀλείφουν τὰ σαθρὰ μέρη τῶν τοίχων, δὲν δύναται διὰ τῆς ἐπιχρίσεως νὰ τὰ διορθώσουν, οὕτω καὶ οἱ ψευδόμενοι εὐκόλως ἐλέγχονται, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς καὶ ἐδῶ ἔχουν πάθει οἱ Ἰουδαῖοι: διότι, ὅταν ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς αὐτούς: «Ὅταν ὑψωθῶ ὑπὸ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτὸν»², λέγουσι «ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου;»³.

Ἄρα ἐγνώριζον ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀθάνατος, καὶ ἔχει ζωὴν μὴ ἔχουσαν τέλος. Λοιπὸν καὶ ἐκεῖνοι ἐγνώριζον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔλεγε: διότι καὶ εἰς πολλὰ χωρία τῶν Γραφῶν συγχρόνως καὶ τὸ πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις ἀναφέρονται: διότι καὶ ὁ Ἰσαΐας συγχρόνως ἀναφέρει αὐτὰ λέγων: «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη»⁴, καὶ ἄλλα τὰ μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Δαυὶδ εἰς τὸν δεύτερον Ψαλμὸν, καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεῖα συνδέει καὶ τὰ δύο αὐτὰ καὶ ὁ πατριάρχης δέ, ὅταν εἶπεν: «Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων», προσέθεσε: «Καὶ ὡς σκύμνος λέοντος, τίς ἐγερεῖ αὐτόν;»⁵. Συγχρόνως καὶ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν δεικνύει.

1. Ἰωάν. 12, 34.
2. Ἰωάν. 12, 32.
3. Ἰωάν. 12, 34.
4. Ἰσαΐ. 53, 7.
5. Γέν. 49, 9. Ὁ Πατριάρχης, ὅστις ἀναφέρεται ἐνταῦθα, εἶναι ὁ Ἰακώβ.

Ἄλλ' ἐκεῖνοι, ἐνῶ ἐνόμιζον ὅτι ἀποστομῶνουν Αὐτὸν καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν εἶναι ὁ Χριστὸς, ἠμολογοῦν ὅτι ὁ Χριστὸς μένει αἰωνίως. Καὶ παρατήρει κατὰ ποῖον κακεντρέχη τρόπον τὸ λέγουσι: διότι δὲν εἶπον ὅτι «ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐδὲν πάσχει, οὐδὲ σταυροῦται», ἀλλ' «ὅτι μένει εἰς τὸν αἰῶνα», ἂν καὶ οὕτω τούτο τὸ ὅποιον ἐλέγχθη ἦτο ἀντίθετον διότι τὸ πάθος δὲν ἀπετέλεσεν ἔμπόδιον διὰ τὴν ἀθανασίαν.

Ἐκ τούτου εἶναι δυνατὸν νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς ὅτι κατενόουν πολλὰ ἐκ τῶν ἀμφισβητουμένων, καὶ θεληματικῶς ἐδείκνυσαν κακεντρέχειαν. Διότι, ἐπειδὴ προηγουμένως ὁμιλήσῃ περὶ θανάτου, ὅταν ἤκουσαν τὸ «ὑψωθῆναι» ἐδῶ, τούτο ἐνόμισαν ὅτι ἐνοοεῖ.

Ἐπειτα λέγουσι: «Τίς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;»⁶. Καὶ τούτο τὸ λέγουσι μὲ κακεντρέχειαν διότι ἔλεγον: «μὴ νομίσης, ὅτι λέγομεν τούτο περὶ σοῦ, καὶ εἴπης ὅτι λόγῳ ἐχθρότητος ἀντιτιθέμεθα: διότι ἰδοὺ: δὲν γνωρίζομεν περὶ τίνος λέγεις, καὶ ὅμως ἐκφράζομεν γνώμη».

Τί κάμνει λοιπὸν ὁ Χριστὸς; Ἀποστομῶνουν αὐτούς καὶ δεικνύουν ὅτι τὸ πάθος οὐδὲν ἀποτελεῖ ἔμπόδιον εἰς τὸ νὰ παραμείνῃ αἰωνίως, «ἔτι», λέγει, «μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστί»⁷, δεικνύουν ὅτι ὁ θάνατος Αὐτοῦ εἶναι μία μεταβολὴ καταστάσεως: διότι καὶ τὸ ἡλιακὸν φῶς δὲν σβύνεται, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐπ' ὀλίγον ἀποχωρήσῃ, πάλιν παρουσιάζεται.

«Περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε»⁸. Ποῖαν περίοδον ἐνοοεῖ ἐδῶ; Ἄρα γε ὀλην τὴν παρούσαν ζωὴν, ἢ τὸ χρονικὸν διάστημα πρὸ τῆς σταυρώσεως; Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐνοοεῖ καὶ τὰ δύο: διότι λόγῳ τῆς ἀνεκφρά-

6. Ἰωάν. 12, 34.
7. Ἰωάν. 12, 35.
8. Ἰωάν. 12, 35.

στου φιλανθρωπίας Αὐτοῦ πολλοὶ καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν ἐπίστευσαν. Λέγει δὲ αὐτὰ, θέλων νὰ παρακινήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ προηγουμένως ἔχει πράξει, λέγων: «Ἐτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὁμῶν εἰμι»⁹.

«Ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει»¹⁰, Πόσα λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι τώρα πράττουσιν, καὶ δὲν γνωρίζουν τί πράττουσιν! Ἀλλὰ θαδίζοντες, ὅπως θαδίζουσι οἱ εἰς τὸ σκότος ἀντισκόμενοι¹¹, νομίζουσιν μὲν ὅτι θαδίζουσιν τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ἀλλὰ τὴν ἀντίθετον θαδίζουσιν¹², τηραῖντες τὰ Σάββατα, καὶ φυλάσσοντες τὸν νόμον καὶ τὰς διακρίσεις τῶν τροφῶν, καὶ δὲν γνωρίζουσιν ποῦ περιπατοῦν.

Διὰ τοῦτο ἔλεγε: «Περιπατεῖτε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτός γένησθε»¹³. δηλαδὴ «ἐμοὶ υἱοί». Καὶ ἕμως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θαλήματος σαρκός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν»¹⁴, δηλαδὴ «τοῦ Πατρὸς». ἔδω δὲ ὁ Ἰῆσιος λέγεται ὅτι γεννᾷ αὐτούς, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι μία εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

«Ταῦτα εἶπὼν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπελθὼν ἀπ' αὐτῶν, ἐκρύβη»¹⁵. Τώρα διατὶ κρύπτεται; διότι αὐτὸν λίθους ἤγειραν ἐναντίον Αὐτοῦ, οὕτως προέφερον θλασφημίαν, ὅπως προηγουμένως. Διατὶ λοιπὸν ἐκρύβη; Ἐπειδὴ εἰσῆρχετο εἰς τὰς καρδίας, ἐγνώριζεν ὅτι ἡ διάθεσις αὐ-

9. Ἰωάν. 7, 33.

10. Ἰωάν. 12, 35.

11. «Ἐν σκότει» φράσις πῶσάν ἀποδείξει ὅτι τοῦ Θεοῦ κινῶνται (ἀπειροὶ μὲν οἱ πλείους ἐν σκότει καὶ πολλοὶ τῶν διδόνων, ἢ καὶ αὐθιγαί- Θεοῦ, ἐγγραφῆς Β', 4).

12. «τὴν ὀρθὴν ὁδοῦν ὁδοῦν». Ὁ θεὸς ἱερὰρχος ἐννοεῖται χρησιμεύει ἐπιμορφικῶν σχήμα (δηλ. ῥῆμα μὲ ἀντιστοιχοῦν ἀντικειμενῶν ὁδοῦν ὁδοῦν.)

13. Ἰωάν. 12, 35-36.

14. Ἰωάν. 1, 13.

15. Ἰωάν. 12, 36.

τῶν ἐξηγιώμετο, ἂν καὶ δὲν ἔλεγον τίποτε: ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἔθραξε καὶ κατεῖχτο ὑπὸ φονικῆς διαθέσεως, καὶ δὲν ἀνέμενε, νὰ ἐκδηλωθῶν, ἀλλὰ κρύπτεται, θέλων νὰ καταπραυῖ τὸν φθόνον αὐτῶν.

Παρατῆρει λοιπὸν πῶς ὁμιλῶσεται τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς. Ἀμέσως λοιπὸν προσέθεσε: «Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος, οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»¹⁶. Ποῖα εἶναι τὰ «τοσαῦτα»; Εἶναι ὅσα παρέλειψεν ὁ Εὐαγγελιστὴς.

Καὶ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια μετὰ ταῦτα ἀκολουθοῦν, εἶναι τοῦτο φανερόν διότι ἀφοῦ ὑπεχώρησε καὶ ἐπανήλθε πάλιν, ἡρέμως πρὸς αὐτοὺς ὁμιλεῖ, λέγων οὕτω: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με»¹⁷. παρατῆρει δηλαδὴ τί κάμνει. Ἀρχίζει ἀπὸ ταπεινὰς ἐκφράσεις καὶ καταφεύγει εἰς τὸν Πατέρα, ἔπειτα πάλιν ὑψώνει τὸν λόγον καὶ, ὅταν ἴσῃ νὰ ἐξαγριώσῃται, ὑποχωρεῖ, καὶ πάλιν παρουσιάζεται, καὶ ἀρχίζει πάλιν ἀπὸ ταπεινὰς ἐκφράσεις.

Καὶ ποῦ ἔκαμα τοῦτο; Ποῦ θέβαια δὲν ἔκαμα τοῦτο; Παρατῆρει λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τί λέγει: «Καθὼς ἀκούω, κρίνω»¹⁸, ἔπειτα χρησιμοποιεῖ ὑψηλοτέρας ἐκφράσεις: «Ὡσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ»¹⁹, πάλιν λέγει: «Ἐγὼ οὐ κρίνω ὅμοια, ἄλλος ἐστὶν ὁ κρίνων»²⁰. ἔπειτα ἀναχωρεῖ πάλιν ἔπειτα, ἀφοῦ παρουσιάσθη εἰς τὴν Γαλιλαίαν, «ἐργάζεσθε», λέγει, «μή τὴν ἐρώσιν τὴν ἀπολλυμένην»²¹.

Καὶ ἀφοῦ εἶπε περὶ Ἐαυτοῦ μεγάλους λόγους, δη-

16. Ἰωάν. 12, 37.

17. Ἰωάν. 12, 44.

18. Ἰωάν. 5, 30.

19. Ἰωάν. 5, 21.

20. Ἰωάν. 8, 15 καὶ 50.

21. Ἰωάν. 8, 27.

λαδή ότι έχει καταστή εκ του ούραου, ότι βίβει ζωὴν αἰώνιον, πάλιν ἀναχωρεῖ καὶ, κατὰ τὴν Σκηνοπηγίαν πάλιν ἀφοῦ παρουσιάσθη, ἐνεργεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον²².

θ'. Καὶ συνεχῶς, δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ποικίλλει τὴν διδασκαλίαν, δηλαδὴ διὰ τῆς ἐναλλαγῆς παρουσίας καὶ ἀπουσίας, ταπεινῶν καὶ ὑψηλῶν λόγων²³; πράγμα, τὸ ὅποιον καὶ ἔδω ἔχει ἐφαρμόσει.

Ἐπομένως δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποηκότες, οὐκ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν», λέγει, «ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος Ἡσαίου ὃν εἶπε· Κόρια, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ θραυγίων Κυρίου τίμη ἀπεκαλύφθη;»²⁴. Καὶ πάλιν λέγει: «οὐκ ἠδύνατο πιστεῦσαι, ὅτι εἶπεν Ἡσαίας· ἀκοῇ ἀκούσατε, καὶ οὐ μὴ συνήτε. Ταῦτα δὲ εἶπεν, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ»²⁵. Ἰδοὺ πάλιν τὸ «ὅτι» καὶ τὸ «εἶπεν» δὲν σημαίνουν τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα· δηλαδὴ δὲν ἐπίστευσαν ἐπειδὴ τὸ εἶπεν ὁ Ἡσαίας, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν, διὰ τοῦτο τὸ εἶπεν ὁ Ἡσαίας²⁶.

Διὰ τὴν αἰτίαν δὲν ὁμιλεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ

22. Τὸ τμήμα τοῦτο ἀπὸ τοῦ σημείου «Καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα δὲ τοῦτο θήλου...» μέχρι τοῦ σημείου «... καὶ τῆ Σκηνοπηγῆς ἐπιπέσει, τὸ αὐτὸ τοῦτο πρῶς» (βλ. «... ἐνεργεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον») ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως προφανῶς ἀποτελεῖ μίσησον χωρίον τοῦ Δημοσθένους ἐκ τοῦ Α' Οὐμβίουκου (12-13).

23. Ὅσα τὰς ὀντιθέσεις: παρουσίᾳ, ἀπουσίᾳ, ταπεινῶς, ὑψηλοῦς λόγους.

24. Ἰωάν. 12, 38. Ρωμ. 10, 18. Ἡσ. 53, 1.

25. Ἰωάν. 12, 38 - 41. Τὸ χωρίον 12, 40 ἴσως παραλλογιζόμενον.

26. Διὰ τὴν ἐπιπέσει προέλεγε τὸ Ἡσαίας ὅτι δὲν θὰ πιστεύσουν, προεἶπε τοῦτο. Διὰ τὸ προφήτης ὅτι προέλεγε, προέλεγε· δὲν συμθαίνει· ἀπὸ τῆς ἐπιπέσει προελέχθη, ἀλλὰ προελέχθη, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ. Ὅπως καὶ εἰς τὸ φυσικὸ φαινόμενον: Προέλεγε τὸ ἀστρόνομος ὅτι θὰ γίνῃ ἐκλείψεις ἡλίου, προαναγγέλλει αὐτήν. Πραγματοποιεῖται ἡ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου, δὲν ἐπειδὴ προαναγγέλλεν αὐτήν ὁ ἀστρονόμος.

Εὐαγγελιστῆς, ἀλλὰ λέγει ὅτι ἡ ἀπίστια εἶναι ἐκ τῆς προφητείας, καὶ ὅχι ὅτι ἡ προφητεία εἶναι ἐκ τῆς ἀπιστίας, καὶ προχωρῶν ἐντανώτερον παρουσιάζει τοῦτο, ὁμιλῶν οὕτως: «Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύνατο πιστεῦσαι, ὅτι εἶπεν Ἡσαίας»;

Ἐδὼ θέλει διὰ πολλῶν ἐκφράσεων νὰ παραστήσῃ τὸ ἀδιάφυστον τῆς Γραφῆς, καὶ ὅτι, ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὅποια προεφῆτευσεν, δὲν συνέθησαν διαφορετικὰ, ἀλλὰ ὅπως τὰ εἶπε. Διότι, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς: «Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἦλθεν ὁ Χριστός; δὲν ἐγνώριζεν, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ προσέξουν εἰς αὐτόν;» παρουσιάζει καὶ τοὺς προφήτας, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον τοῦτο. Ἦλθε δὲ ὁ Χριστός διὰ νὰ μὴ ἔχουν δικαιολογίαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν διότι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια προεἶπεν ὁ Προφήτης, τὰ προεἶπεν ὡς μέλλοντα νὰ συμβοῦν ὅπως ὁποῖα· διότι ἐάν δὲν ἐπρόκειτο καθ' ὁλοκληρίαν νὰ συμβοῦν, δὲν θὰ τὰ προέλεγε· πάντως δὲ ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ἀδιόρθωτοι.

Ἐάν δὲ ἔχη τεθῆ ἡ ἐκφράσις «οὐκ ἠδύνατο», ἔχει τεθῆ ἀντὶ τῆς ἐκφράσεως «οὐκ ἠβελον». Καὶ νὰ μὴ ἀπορήσῃ· διότι καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει: «Ὁ συνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω»²⁷. Οὕτω συνηθίζει εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ἀποκαλῆ τὴν θέλησιν, δηλαδὴ «δύναμις». Καὶ πάλιν: «Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ἡμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ»²⁸. Τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὴν κοινὴν συνήθη χρῆσιν τῶν ἐκφράσεων δύναται νὰ τὸ παρατηρήσῃ κανεὶς· ὅπως ὅταν λέγῃ κανεὶς: «οὐ δύναμαι ἀγαπήσαι τὸν δεῖνα», ἀποκαλῶν τὴν ἐντασιν τῆς θελήσεως «δύναμις». Καὶ πάλιν: «Οὐ δύναται ὁ δεῖνα γενέσθαι χρηστός». Καὶ ὁ Προφήτης δὲ τί λέγει: «Εἰ ἀλλάξεται Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρβαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ

27. Ματθ. 18, 12.

28. Ἰωάν. 7, 7.

ὁ λαὸς οὗτος δυναίεται εὖ ποιῆσαι μεμαθηκῶς κακὰ²⁹. Δὲν λέγει τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἀδύνατος εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξάσκησις τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὅτι δὲν θέλουσιν, διὰ τοῦτο δὲν δύνανται.

Καὶ ὡς πρὸς αὐτό, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Εὐαγγελιστῆς, ἐννοεῖ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἦτο ἀδύνατον νὰ ψευθῆ ὁ Προφήτης. Δὲν ἦτο ὅμως δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς νὰ πιστεύουσιν διότι ἦτο δυνατόν, καὶ ὅταν ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν, νὰ παραμείνῃ ἀψευδὴς ὁ Προφήτης· διότι δὲν θὰ προέλεγεν αὐτὰ, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύουσιν.

Διατί λοιπόν, θὰ εἶπῃ τις, δὲν ὁμίλησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Διότι ἡ Γραφή ἔχει ὀρισμένα τοιαῦτα ἰδιώματα, καὶ πρέπει νὰ ἀπακούῃ κανεὶς εἰς τοὺς νόμους αὐτῆς.

«Ταῦτα δὲ εἶπεν ὅτι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ»³⁰. Τί νος; τοῦ Πατρὸς, πῶς λοιπόν ὁ Ἰωάννης λέγει περὶ τοῦ Υἱοῦ, ὁ δὲ Παῦλος περὶ τοῦ Πνεύματος; «Ὅχι διότι συγχωνεύουσιν τὰς ὑποστάσεις, ἀλλὰ δεικνύουσιν ὅτι ἡ ἀξία εἶναι μία. Διότι καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι τοῦ Πατρὸς, εἶναι τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι τοῦ Υἱοῦ, εἶναι τοῦ Πατρὸς.

Ἄν καὶ πολλὰ εἶπε δι' ἀγγέλων, ἐν τούτοις δὲν λέγει κανεὶς: «Καθὼς εἶπεν ὁ ἀγγελος», ἀλλὰ τί; «Ὁ Θεὸς εἶπε» καὶ ἐκεῖνα μὲν, τὰ ὁποῖα ἐλέγχθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀγγέλων δύνανται νὰ εἶναι λόγοι τοῦ Θεοῦ· δὲν δύνανται ὁμοίως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι τοῦ Θεοῦ, νὰ εἶναι καὶ τῶν ἀγγέλων.

Ἐδῶ δὲ λέγει ὅτι εἶναι τοῦ Πνεύματος οἱ λόγοι, «Καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ». Τί ἐλάλησεν; «Εἶπον τὸν

29. Ἰερ. 13, 23. Πρὸς τὴν νεοελληνικὴν παραβολήν: «τὸν ἀρπῆ νὰ λευκώσῃ, κόπο καὶ σαποῦνι χάνει».

30. Ἰωάν. 12, 41.

Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ»³¹ κλπ. Δόξαν ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν ὀπτασίαν ἐκεῖνην, δηλαδὴ τὸν καπνὸν, τὸ ὅτι ἤκουσε μυστήρια μὴ δυνάμενα νὰ λεχθῶσιν, τὰ ὅτι εἶδε τὰ Σεραφίμ, τὴν ἀστραπήν, ἡ ὁποία ἐξεπορεύετο ἐκ τοῦ θρόνου, πρὸς τὴν ὁποῖαν δὲν ἤδύνατο αἱ δυνάμεις ἐκεῖνα νὰ ἀντιτάξουν τὰ θλέμματα των.

«Καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. Τί ἐλάλησεν; Ὅτι ἤκουσε φωνὴν νὰ λέγῃ: «Τίνα ἀποστείλω, καὶ τίς πορεύεται; Καὶ εἶπον ἰσοῦ ἐγὼ εἰμι, ἀπόστειλόν με. Καὶ εἶπεν Ἄκοψ ἀκούσατε, καὶ οὐ μὴ συνήτε, καὶ θλέποντες θλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε»³².

Ἐτύφλωσε γὰρ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, μήποτε ἴδωσι τοὺς ὀφθαλμοῖς καὶ τῇ καρδίᾳ συνώσιν»³³. Ἰσοῦ πάλιν ἄλλο ἐρώτημα· ἀλλὰ δὲν ὑφίσταται τοῦτο τὸ ἐρώτημα, ἐὰν προσέχωμεν ὀρθῶς. Διότι, ὅπως ὁ ἥλιος θίγει τὴν θρῆσιν τῶν ἀσθενῶν ὅχι ἕνεκα τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως, οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ ἐκεῖνων, οἱ ὁποῖοι δὲν προσέχουν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Φαραὼ λέγεται ὅτι ἐσκλήρυνε τὴν καρδίαν του· οὕτω συμβαίνει καὶ ἐπὶ ἐκεῖνων, οἱ ὁποῖοι ἀντιτάσσονται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο ἰδιώμα τῆς Γραφῆς, ὅπως καὶ τὸ «παρέδωκεν εἰς ἀδόκιμον νοῦν»³⁴, καὶ τὸ «ἀπένειμε τοῖς ἔθνεσι»³⁵, δηλαδὴ «παρεχώρησεν, ἀφήκεν» δηλαδὴ δὲν παρουσιάζει ἐδῶ τὸν Θεὸν νὰ ἐνεργῇ αὐτὰ, ἀλλὰ δεῖκνυει ὅτι αὐτὰ συμβαίνουν ἕνεκα τῆς πονηρίας τῶν ἀλλων· διότι, ὅταν ἐγκαταλειφθῶμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, παραδιδόμεθα εἰς τὸν διάβολον· ὅταν παραδοθῶμεν δὲ

31. Ἰσοῦ 6, 1.

32. Ἰσοῦ 6, 8-10.

33. Ἰωάν. 12, 40.

34. Ρωμ. 1, 28.

35. Δευτ. 4, 19.

εις τὸν διάβολον, ἄπειρα κακὰ ὑφιστάμεθα.

Θέλω λοιπὸν νὰ ἐμβάλῃ φόβον εἰς τὸν ἀκροατὴν, λέγει: «Ἐσκήρυνε», καὶ «παρέδωκεν». Διότι, διὰ νὰ θεσβαιωθῆς ὅτι ἔχει μόνον δὲν παραδίδει ἡμᾶς, ἀλλὰ οὔτε μᾶς ἐγκαταλείπει, ἐὰν δὲν θελήσωμεν, ἄκουσε τί λέγει: «Οὐχὶ αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν διιστάσιν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν;»³⁶ καὶ πάλιν: «Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολούνται»³⁷. ὁ δὲ Ἰωσή λέγει: «Ἐπελάθου νόμου Θεοῦ σου, ἐπιλήσομαί σου κἀγώ»³⁸ καὶ ὁ Χριστὸς δὲ εἰς τὰ Εὐαγγέλια λέγει: «Ποσάκις ἠθέλησα ἐπιυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠθέλησατε!»³⁹ καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲ πάλιν λέγει: «ἦλθον καὶ οὐκ ἦν ἀνθρώπος ἐκάλεσα καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακουσόμενος»⁴⁰.

Αὐτὰ δὲ τὰ λέγει, θέλω νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡμεῖς κάμνομεν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ καθιστάμεθα αἴτιοι τῆς ἀπωλείας· διότι ὁ Θεὸς ἔχει μόνον δὲν θέλει νὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ μᾶς τιμωρήσῃ, ἀλλὰ καὶ εἴταν μᾶς τιμωρῇ, ἐπιτελεῖ τοῦτο χωρὶς νὰ θέλῃ· διότι λέγει: «οὐ θούλωμαι τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν»⁴¹. Ὁ δὲ Χριστὸς καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ θακροῖε, πράγμα, τὸ ὁποῖον κάμνομεν καὶ ἡμεῖς διὰ τοὺς φίλους.

γ'. Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ γνωρίζομεν, ὡς πράττομεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ ἐπιλασθῶμεθα τῆς φροντίδος διὰ τὴν ψυχὴν καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους, καὶ νὰ μὴ σπαράττωμεν τὰ μέλη ἡμῶν, (διότι τοῦτο εἶναι ἴδιον τῶν μανιακῶν καὶ τῶν ἐκτὸς ἑαυτοῦ εὐρισκομένων), ἀλλὰ

36. Ἠσαϊ. 59, 2.
37. Ψαλμ. 72, 27.
38. Ἰω. 4, 6.
39. Λουκ. 13, 34.
40. Ἠσαϊ. 59, 2.
41. Ἰεζ. 18, 23.

ὅσον θέλομεν τοὺς ἄλλους νὰ εὐρίσκονται εἰς κακὴν διάθεσιν, ὡς φροντίσωμεν βι' αὐτοὺς περισσώτερον· διότι καὶ ὡς πρὸς τὰ σώματα θέλομεν πολλοὺς νὰ ἔχουν δυσθεράπευτα καὶ ἀνίατα νοσήματα καὶ δὲν παύομεν νὰ ἐπιθέτομεν φάρμακα· διότι τί ὑπάρχει χειρότερον ἀπὸ τὴν ποδαλγίαν; τί χειρότερον ἀπὸ τὴν χειράγραν; Μήπως λοιπὸν ἀποκόπτομεν τὰ μέλη; Οὐδόλωσ' ἀλλὰ κάμνομεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν κάποιαν ἀνακούφισιν, ἐφ' ὅσον δὲν δυνάμεθα νὰ καταπαύσωμεν τὸ κακόν.

Τοῦτο ὡς πράττομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ, ἐν ἀσθενοῦν ἐξ ἀνάτου ἀσθενείας, ὡς ἐπιμένωμεν εἰς τὴν θεραπείαν, καὶ ὡς θασιτάζωμεν ἀλλήλων τὰ θάρη· διότι οὕτω θὰ ἐκπληρώσωμεν καὶ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ⁴², καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὑπεσημένα ἀγαθὰ διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνῆκε ἡ δόξα συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 38^α (69)

(Ἰωάν. 6^α, 42-50)

«Ὅμοιος μένει καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπισκευοῦν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐκ ἐμολόγησαν, ἵνα μὴ ἀποκινήσονται γέρονται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον, ἢ περ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ»¹.

42. Ἐνταῦθα ὁ Ἰησοῦς Χρυσόστομος ἐπιναλαμβάνει τὸ τοῦ Παύλου: «Ἀλλήλων τὰ θάρη θασιτάετε, καὶ οὕτως ἀναπήραστε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 8, 2).
1. Ἰωάν. 12, 42-43.

α'. Ἀναγκαῖον μὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς τὸ ἀποφεύγωμεν ἐξ ἰσοῦ ὅλα τὰ πάθη τὰ καταστρέφοντα τὴν ψυχὴν, πολὺ δὲ περισσώτερον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἄφ' ἑαυτῶν γενοῦν πολλά ἀμαρτήματα τοιοῦτον, τὸ ὅποιον ἐννοῶ, εἶναι ἡ φιλαργυρία. Τὸ νόσημα μὲν τοῦτο καθ' ἑαυτὸ εἶναι θανάσιμον, πολὺ δὲ θανάσιμον καθίσταται, διότι εἶναι ρίζα καὶ μήτηρ πάντων τῶν κακῶν².

Τοιοῦτον νόσημα εἶναι καὶ ἡ ματαιοδοξία. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀπιστάθησαν ἐκ τῆς πίστεως διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης· διότι λέγει: «πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· διὰ δὲ τοὺς Φαρισαίους οὐκ ὠμολόγησαν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται»³. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ εἰς αὐτοὺς ἐξ ἀρχῆς: «Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες;»⁴.

Ἄρα δὲν ἦσαν ἀρχοντες ἀλλὰ δοῦλοι ὡς πρὸς τὴν χειρίστην δουλείαν. Ἄλλ' ἤμας καὶ αὐτοὺς ὁ φόθος μετὰ ταῦτα ἐξηλείφθη· διότι εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων δὲν θέλομεν νὰ κατέχωνται ἀπὸ αὐτῶ τὸ πάθος· διότι καὶ ἀρχοντες τότε ἐπίστευσαν καὶ ἱερεῖς· διότι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἔσαν ἤλθε, ὅλους τοὺς κατέστησε στερωτέρους ἀπὸ ἀδάμωνα.

Ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἠμποδίζεν αὐτοὺς νὰ πιστεύσουν τότε, ἄκουσε τί λέγει: «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με»⁵. Εἶναι ὡς νὰ ἔλεγε: «Τί φοβείσθε νὰ πιστεύετε εἰς

2. Τοῦτο εἶναι καὶ ὁπόθεν μὲν πειθανῶς ἀρχαίου ποιητοῦ ἄσπι λέγει:

Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν φιλαργυρία.

3. Ἰωάν. 12, 42-43.

4. Ἰωάν. 8, 44.

5. Ἰωάν. 12, 44.

ἐμὲ; ἢ πίστις εἰς τὸν Θεὸν διαβαίνει διὰ μέσου ἐμοῦ, ὅπως θεοβίως καὶ ἡ ἀπιστία».

Παρατήρει πῶς δι' ἑλῶν τῶν ἐπιχειρημάτων δεικνύει ὅτι ἡ οὐσία εἶναι αὐτῆ. Καὶ δὲν εἶπεν: «Ὁ πιστεύων ἐμοί», διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἐν σχέσει μετὰ τοὺς λόγους τοῦ ἔλεγεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἦτο δυνατόν νὰ εἴπῃ κανεὶς καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων· διότι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος πιστεύει εἰς τοὺς Ἀποστόλους δὲν πιστεύει εἰς αὐτοὺς ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν. Ἄλλὰ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τῆς πίστεως εἰς τὴν οὐσίαν Αὐτοῦ, δὲν εἶπεν: «Ὁ πιστεύων μου τοῖς ῥήμασι», ἀλλὰ «ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ».

Καὶ διατί, θὰ εἴπῃ τις, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ τὰ εἴπῃ καὶ ἀντιστρόφως, δηλαδή: «Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Πατέρα, δὲν πιστεύει εἰς τὸν Πατέρα, ἀλλ' εἰς ἐμὲ»; Διότι ἐκεῖνοι θὰ ἔλεγον: «Ἰδοὺ ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὸν Πατέρα, καὶ εἰς σὲ οὐ πιστεύομεν» καὶ διότι ἀκόμη εἶχον ἀδυναμίαν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Εἰς τοὺς μαθητὰς θεοβίως ὁμιλῶν εἶπεν οὕτω: «Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε»⁶· τούτους δέ', ἐπειδὴ τοὺς θέλει νὰ εἶναι ἀσθενέστεροι ὡς πρὸς τὴν ἀκράσασιν τοιοῦτων λόγων, κατὰ διάφορον τρόπον διδάσκει.

Ἀποδεικνύει λοιπὸν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Πατέρα, ἐὰν δὲν πιστεύσουν εἰς Αὐτόν. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἔχουν λεχθῆ ὡς σχετικοὶ μετὰ τὸν ἄνθρωπον, προσθέτει: «Ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με»⁷.

Τί λοιπὸν; σῶμα εἶναι ὁ Θεός; Οὐδὲν ὡς· διότι ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν διὰ τοῦ νοῦ παρατήρησιν, ἐνῶ καὶ ἐκ τοῦ

6. Ἰωάν. 14, 1.

7. Ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου.

8. Ἰωάν. 12, 45.

των τῶν λόγων ἀποδεικνύει τὸ ὁμοούσιον.

Καὶ τί σημαίνει «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ»; Εἶναι ὡς ἐάν τις εἰπῆ: «Ὁ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ δὲν λαμβάνει τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ τῆς πηγῆς». Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ ἡ εἰκὼν εἶναι ἀκόμῃ ἀσθενεστέρα ὡς πρὸς τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, ὑπόθεσιν.

«Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα»⁹. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Πατὴρ μὲ αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν ἀποκαλεῖται παντοῦ καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, καὶ ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀποκαλεῖ Αὐτὸν ἀπαύγασμα¹⁰ δεδομένου ὅτι ἀπὸ ἐδῶ ἔμαθε τοῦτο.

Καὶ ἀποδεικνύει ἐδῶ πολλὴν τὴν συγγένειαν πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ ὅτι τίποτε δὲν μεσολαθεῖ μεταξύ Αὐτῶν, ἐφ' ὅσον θεοφάως λέγει ὅτι ἡ εἰς Αὐτὸν πίστις δὲν μῆναι εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ διαβαίνει εἰς Ἐκεῖνον (δηλαδὴ τὸν Πατέρα).

Ἀπεκάλεσε δὲ τὸν ἑαυτὸν Του φῶς, ἐπειδὴ ἀπαλάσσει τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς πλάνης, καὶ διαλύει τὸ νοητὸν σκότος.

«Ἐάν τις μου ἀκούσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον»¹¹. Διότι, διὰ τὴν μὴ νομίσουν ὅτι λόγια ἀδυναμίας ἀντιπαρήλθεν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι περιεφρόνουν Αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπε τὸ «οὐκ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον».

8'. Ἐπειτα, διὰ τὴν μὴ κατασταθῆναι νεωρότεροι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δηλαδὴ ὅταν μάθουν ὅτι ὁ πιστεύων σώζεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων τιμωρεῖται, παρατήρει πῶς εἰς αὐτοὺς καὶ φοβερόν δικαστήριον ἐπισεῖ, προσθέτων

9. Ἰωάν. 12, 46.
10. Εβρ. 1, 13.
11. Ἰωάν. 12, 47.

καὶ λέγων: «Ὁ ἐμὲ ἀθετῶν, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ρήματα μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν»¹². Ἐάν ὁ Πατὴρ δὲν κρίνῃ σθεῖνα, καὶ Σὺ δὲν ἦλθες διὰ τὴν κρίνῃς τὸν κόσμον, ποῖος θὰ κρίνῃ αὐτόν; «Ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει αὐτόν»¹³.

Διότι, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, εἶπε τοὺς λόγους τούτους, θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι τότε δὲν θὰ δυνηθῶν νὰ λέγουν αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ λόγοι, τοὺς ὁποίους τώρα εἶπα, θὰ λάθουν τὴν θέσιν κατηγοροῦ, δεδομένου ὅτι θὰ ἐλέγξω αὐτούς, καὶ θὰ ἀφαιροῦν οἰανδήποτε δίκαιολογίαν.

«Καὶ ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησα. Ποῖος λόγος; «Ὅτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ὅτι ὁ πέμψας με Πατὴρ, ἐκεῖνός μοι ἔδωκεν ἐντολήν, τί εἰπῶ καὶ τί λαλήσω»¹⁴ καὶ τόσα ἄλλα παρόμοια. Ἄρα οἱ λόγοι οὗτοι ἐλέγοντο κατὰ τοιοῦτον τρόπον δι' αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν οὐδεμίαν πρόφασιν ἀπολογίας.

Διότι, ἐάν δὲν ἐγένετο τοῦτο, κατὰ τί θὰ ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰωάννην; (διότι καὶ ἐκεῖνος τὸ αὐτὸ λέγει: «Κύριος δίδωσί μοι γλώσσαν παιδείας, τοῦ γινῶναι ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγους») ¹⁵ κατὰ τί δὲ καὶ ἀπὸ τὸν Ἰερემίαν; (διότι καὶ ἐκεῖνος, ὅταν ἀπεστέλλετο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐνεπνέετο ὑπ' Αὐτοῦ) κατὰ τί δὲ καὶ ἀπὸ τὸν Ἰεζεκιήλ; (διότι καὶ ἐκεῖνος, ὅταν κατέφαγε τὸ θεῖον, ὤμιλει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον) ¹⁶.

Ἄλλως τε θὰ εὐρεθῶν, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ἀκούσων ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς ἔλεγεν, ὅτι εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι Αὐτοῦ λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ ἐγνώριζον· διότι ἐάν, ὅταν ἀπεστέλλετο, τότε ἔλαβε τὴν ἐντο-

12. Ἰωάν. 12, 48.
13. Ἰωάν. 12, 46.
14. Ἰωάν. 12, 49.
15. Ἰερμ. 50, 4.
16. Ἰεζ. 3, 1.

λήν (ὁ Ἰησοῦς) τί νὰ εἶπη, θὰ εἶπης πλέον ὅτι καὶ πρὶν ἀποσταλῆ, δὲν ἐγνώριζε τοῦτο. Καὶ ποῖος ἀπὸ αὐτοῦς τοῦς λόγους θὰ ἦτο ἀσεβέστερος, ἐὰν ἤθελε δεχθῆ κα- νεις ὅτι οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἐρμηνεύονται οὕτω, καὶ δὲν ἐ- μάνθανε καλῶς τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ ταπεινὸν τρόπον ἐκφράσεως αὐτῶν; Ἀλλὰ ὁ μὲν Παῦλος λέγει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος γνωρίζει καὶ οἱ μαθητευόμενοι ἐπὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον¹⁷, ὁ δὲ Υἱὸς δὲν ἐγνώριζε, μέχρις ὅτου ἔλαθε τὴν ἐντολήν; Καὶ πῶς τοῦτο δύνανται νὰ ἔχη λογικὴν θάσιν; Βλέ- πεις ὅτι διὰ τοῦτο χρησιμοποιοῖ εἰς τοὺς λόγους του ὑπερβολικῶς ταπεινάς ἐκφράσεις, διὰ νὰ προσελκί- σῃ δηλαδὴ ἐκεῖνους, καὶ διὰ νὰ ἀποστομῶσιν τοὺς με- τέπειτα;

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὀμιλεῖ καθ' ὃν τρόπον οἱ ἄνθρω- ποι, ὥστε νὰ ἀναγκάσῃ τοὐλάχιστον αὐτούς, νὰ ἀπο- φύγουν τοὺς εὐτελεῖς λόγους, ἔχοντες ἐπίγνωσιν ὅτι οἱ λόγοι Αὐτοῦ δὲν ὀφείλουσι τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως αὐτῶν εἰς τὴν φύσιν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκρο- ατῶν.

«Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολή αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστιν, Ἄ οὖν λαλῶ, καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λα- λῶ»¹⁸. Βλέπεις τὴν ταπεινότητα τῶν λόγων; Ἐκεῖνος δηλαδὴ ὁ ὁποῖος ἔλαθεν ἐντολήν, δὲν εἶναι κύριος ἑαυ- τοῦ· καὶ ὅμως Αὐτὸς θεθαίως λέγει: «Ὡσπερ γὰρ ὁ Πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ»¹⁹.

Ἐπειτα ἔχει μὲν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀναστήσῃ ἐκεί- νους, τοὺς ὁποῖους θέλει, νὰ εἶπη δὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θέλει, δὲν ἔχει; Ἐκεῖνο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἶπη

17. Ῥωμα. 12, 2.
18. Ἰωάν. 12, 30.
19. Ἰωάν. 5, 21.

διὰ τοῦ λόγου εἶναι τοῦτο: «Ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι ται- αύτης φύσεως, ὥστε ἄλλα μὲν Ἐκεῖνος νὰ λέγῃ, ἄλλα δὲ Ἐγὼ νὰ ἐκφράζω».

«Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολή αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστιν». Εἶπε τοῦτο πρὸς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον Αὐτὸν πλά- νων καὶ ὅτι διὰ καταστροφὴν εἶχεν ἔλθει. Ὅταν δὲ λέγῃ: «Ἐγὼ οὐ κρίνω», βεικνύει ὅτι δὲν εἶναι Αὐτὸς ἀτίας τῆς ἀπωλείας τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος; δηλα- δὴ διὰ τούτων τῶν λόγων σχεδὸν διαμαρτύρεται, ἐνῶ πρόκειται νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ συ- ναναστρέφεται πλέον, διότι «αὐδένα λόγον εἶπον εἰς σὰς ὁμιλιῶν ἐξ ἰδίων, ἀλλὰ ἔβλους ὡς προερχομένους ἐκ τοῦ Πατρὸς».

Καὶ διὰ τοῦτο ἐτελείωσε τὸν λόγον πρὸς αὐτοὺς καταλήγων εἰς ταπεινάς ἐκφράσεις, διὰ νὰ εἶπη ὅτι «μέχρι τέλους αὐτὴν τὴν ἐσχάτην φωνὴν ἀφήκα εἰς σὰς». Ποία εἶναι αὕτη; «Καθὼς εἶρηκέ μοι ὁ Πατήρ, οὕ- τω λαλῶ». Ἐὰν δὲ ἤμην ἀντίθετος πρὸς τὸν Θεόν, θὰ ἔ- λεγον τὸ ἀντίθετον, ὅτι δηλαδὴ τίποτε ἐκ τῶν ἀρεσκόν- των εἰς τὸν Θεὸν δὲν λέγω, ὥστε εἰς τὸν ἑαυτὸν μου νὰ φέρω τὴν δόξαν. Τώρα δὲ²⁰ τόσον εἰς Αὐτὸν ἀνήγαγον τὰ πάντα, ὥστε νὰ εἶπω ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἰδικόν μου.

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν πιστεύετε εἰς ἐμέ, ὅταν λέγω ὅτι ἐντολήν ἔλαθον, καὶ κατὰ τόσον ἰσχυρὸν τρό- πον ἐξελείφω τὴν πονηρὰν γγύμνησιν σὰς περὶ ἀντιθέσεως

20. «Νυνὶ δὲ»... μετὰ συμπερασματικῆς προτάσεως: Ἐκφο- ρας κατὰ μίμησιν τοῦ Λυσίου. Τοῦτο δυνάμεθα νὰ διαπιστώσωμεν ἀντι- παραβάλλοντες τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Χρυσοστόμου μεθ' ἑνὸς τοῦ Λυ- σίου: Χρυσοστόμου: «Νυνὶ δὲ τοσούτων εἰς αὐτὸν πάντα ἀνήγαγον, ὡς μη- δὲν ἐμὸν εἶησι. Λυσίου: «Νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκίτοις αἰτίαισι καὶ πονηραῖς συκα- φάναισι περιπέτωμαι, ὥστ', εἰ πως οἶόν τε, δοκεῖ μοι δέναι καὶ ταύς μὴ γεγονότας ἤδη δοθέντων περὶ τῶν μελλόντων ἐκαστά.» (Λυσίου «Περὶ τοῦ σκεπτοῦ Ἀπολογία» 1)

Ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν; Διότι, ὅπως ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δέχονται μίαν ἐντολήν, εἶναι ἀδύνατον νὰ πράξουν ἢ νὰ εἴπουν ἄλλο τι, παρὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θέλουν οἱ ἀποστειλάντες αὐτούς, μέχρις ὅτου ἐκπληρώσουν τὴν ἐντολήν χωρὶς νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ αὐτῆν, τοιοῦτοτρόπως οὕτε Ἐγὼ εἶναι δυνατὸν νὰ πράξω ἢ νὰ εἴπω ἄλλο τι, παρὰ μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θέλει ὁ Πατήρ· «ὃ γὰρ ἐγὼ ποιῶ, ἐκεῖνος ποιεῖ, ὅτι μετ' ἐμοῦ ἔστι, καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ Πατήρ»²¹.

Βλέπεις πῶς παντοῦ δεικνύει ὅτι εἶναι συνδεδεμένος μετὰ τὸν Πατέρα καὶ ὅτι τίποτε δὲν μεσολαβεῖ μεταξὺ Αὐτῶν; Διότι καὶ ὅταν λέγῃ: «Ἄπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα», δὲν τὸ λέγει ἀφανῶν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ξένος καὶ ἀντίθετος πρὸς τὸν Πατέρα· διότι ἐάν οἱ ἄνθρωποι εἶναι κύριοι ἑαυτῶν, πολὺ περισσότερο ὁ Μονογενὴς Υἱός. Καὶ διὰ νὰ θεβαιωθῆς ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἔκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος: «Ἐκένωσεν ἑαυτὸν»²² καὶ «παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν»²³.

Ἀλλὰ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπα, εἶναι κακὸν πράγμα ἢ ματαιοδοξία, κακόν· διότι αὐτὴ καὶ ἐκεῖνους (τοὺς Ἰουδαίους) κατέστησεν οὕτως ὥστε νὰ μὴ πιστεύουν, καὶ ἄλλους νὰ πιστεύουν ἐσφαλμένως, καὶ, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο δι' ἐκεῖνους χάριν φιλανθρωπίας, αὐτὰ νὰ τὰ στρέφουν εἰς ἀσέβειαν.

γ'. Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν τὸ θηρίον τοῦτο καθ' ὁλοκληρίαν· διότι εἶναι ποικίλον καὶ πολύμορφον, καὶ πανταχοῦ διασπείρει τὸ δηλητήριόν του, καὶ εἰς τὰ χρήματα, καὶ εἰς τὴν πολυτέλειαν, καὶ εἰς τὸ κάλλος τῶν σωμάτων. Διὰ τοῦτο παντοῦ ὑπερβαίνομεν τὴν ἀ-

21. Ἰωάν. 8, 28-29.

22. Φίλιπ. 2, 7.

23. Ἐφεσ. 5, 2.

νάγκην διὰ τοῦτο ἐπικρατεῖ ἡ πλεονεξία εἰς τὰ ἐνδύματα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν διὰ τοῦτο παντοῦ μὲν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἢ ἀνάγκη, καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα καὶ εἰς τὴν τράπεζαν (δηλαδὴ εἰς τὸ γεῦμα)· ἐπικρατεῖ δὲ ἡ πλεονεξία.

Θέλεις νὰ ἐπιτύχης δόξαν; νὰ ἐξασκῆσης τὴν ἐλεημοσύνην; τότε θὰ σὲ ἐπαινήσουν οἱ ἀγγελοὶ, τότε θὰ σὲ δεχθῇ ὁ Θεός. Διότι τώρα μὲν ὁ θαυμασμὸς ἵσταται μέχρι τῶν χρυσοχόων καὶ τῶν ὑφαντῶν, οὐ δὲ ἀπέρχεται ἐκ τῶν ἐργαστηρίων τῶν ἀδράθευτος²⁴, καὶ βλέπουμεσθα ὅτι πολλάκις δέχεσαι κατάρως. Ἄν δὲ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἔχεις, δὲν τὰ διαθέσῃς διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ σώματός σου, ἀλλὰ τὰ δαπανήσῃς διὰ τὴν διατροφήν τῶν πτωχῶν, πολλὴ θὰ εἶναι ἀπὸ παντοῦ ἡ ἐπισημμία, πολὺς θὰ εἶναι ὁ ἔπαινος²⁵. Τότε θὰ ἔχης αὐτὰ, (τὰ ὁποῖα τώρα εἶναι ὑπὸ τὴν κατοχὴν σου), δ-ταν τὰ δώσῃς εἰς ἄλλους· ἐφ' ὅσον τὰ κατέχεις μόνη, δὲν τὰ ἔχεις· διότι ἡ οἰκία εἶναι ἀπιστο θησαυρός²⁶, ἀσφαλῆς δὲ θησαυρός εἶναι αἱ χεῖρες τῶν πενήτων.

Τί κοσμεῖς τὸ σῶμα, ἐνῶ ἔχει παραμεληθῆ ἡ ψυχὴ, καὶ κατέχεται ὑπὸ ἀκαθαρσίας; Διατί νὰ μὴ λαμβάνῃς τόσην φροντίδα διὰ τὴν ψυχὴν, ὅσην λαμβάνεις διὰ τὸ σῶμα; Καὶ ὅμως θέβαια περισσότερο ἐκρεπε, ἀγαπή-

24. «Ἀδράθευτος», δηλ. μὴ Ἰουδαῖος δραβείον, στέφανον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

25. «Ποῦς ὁ κρῆτος πανταχοῦ ἐστί, πολλὰ ὁ ἔπαινος». Τοῦτο ἔρχεται εἰς ἀντίθετον πρὸς τὸ προσηγόμενον: «κατάρως ὄψα σε αὐτὴν δεχομένην πολλὰκι».

26. α) Ἡ λέξις «θησαυρός» ἐνταῦθα ἔχει τὴν ἀρχαίαν σημασίαν, ἣν οὐ σημαίνει τὸν χῶρον ἐνθα ἀποταμιεύονται πολὺτιμα ἀντικείμενα.

β) Προσηγορίαν τῆν ἀντιθετήν: θησαυρός γὰρ ἀπιστος ἡ οἰκία.

θησαυρός δὲ βέλαιος αἰ τῶν πενήτων χεῖρες.

γ) Αἱ ἑκ ὧν προτάσεις ἐγράφησαν κατὰ μῆθρον τοῦ Ἰσοκράτους, ὅστις ἐν τῷ Πρὸς Δημόκριτον λόγον του γράφει:

«Καλὸς γὰρ θησαυρός παρ' ἀνδρὶ οὐδαμῶν ὀφειλουμένη χάρις» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόκρ. 29.)

τοί, ἢ τοῦλάχιστον ἐξ Ἰσοῦ νὰ φροντίζωμεν καὶ δι' αὐτὴν διότι, εἰπέ μου: Ἐάν κανεῖς σὲ ἡρώτα, «τί θέλεις νὰ εἶναι λαμπρὸν καὶ ὀγιές, καὶ νὰ ὑπερτερῆ εἰς τὴν ἀκμὴν, καὶ νὰ ἔχῃς ἐνδύματα εὐτελεῆ, ἢ τοῦτο μὲν νὰ τὸ ἔχῃς ἀνάτηρον καὶ πλῆρες ἀσθενειῶν, καὶ νὰ φέρῃς χρυσοῦς κοσμήματα καὶ νὰ καλλωπίζεσαι»; δὲν θὰ προετίμας μᾶλλον εἰς τὴν φύσιν τοῦ σώματος νὰ ἔχῃς τὴν ὀραϊότητα, παρὰ εἰς τὴν περιβολὴν τῶν ἐνδυμάτων; ἔπειτα ὡς πρὸς τὸ σῶμα θὰ προτιμήσῃς τοῦτο²⁷, ὡς πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τὸ ἀντίθετον, καὶ ἔστιν ἔχῃς αὐτὴν ἀσχημον καὶ δύσμορφον καὶ σκοτεινὴν, νομίζεις ὅτι ὠφελεῖσαι τίποτε ἄπο τὰ χρυσοῦς; Καὶ πόσῃς ἀνοησίας χαρακτηριστικὰ ἀποτελοῦν αὐτά;

Νὰ στρέψῃς τὸν στολισμὸν τοῦτον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν σου, καὶ τὰ περιθέραια αὐτὰ νὰ τὰ θέσῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου· διότι τὰ μὲν περιτιθέμενα εἰς τὸ σῶμα οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὑγιεινὴν οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὀραϊότητα ὠφελοῦν αὐτό, (διότι οὔτε τὸ μέλαν τὸ καθιστοῦν λευκόν, οὔτε τὸ ἀσχημον τὸ καθιστοῦν ὄραϊον ἢ εὐμορφον), ἐάν δὲ τὰ θέσῃς περὶ τῆς ψυχῆς, ταχέως αὐτὴν ἀντὶ μαύρης θὰ τὴν καταστήσῃς λευκὴν, ἀντὶ ἀσχημοῦ καὶ δυσμορφοῦ θὰ τὴν καταστήσῃς ὄραϊαν καὶ εὐμορφον.

Καὶ ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἰδικός μου, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἐάν ᾧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὁμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ»²⁸, καὶ «ἔδοτε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ὁμῶν ἔσται καθαρὰ»²⁹.

Ὅχι μόνον δὲ τὸν ἑαυτὸν σου, ἐάν ἔχῃς τοιαύτην διάθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα σου θὰ καταστήσῃς ὄραϊον. Διότι ἔστιν ἴθουν σὰς τὰς γυναῖκας οἱ ἄνδρες

27. Ἀπλ. κατὰ τὴν ἐκλογὴν μετοῦ σώματος καὶ ἐνδυμάτων, θε προτιμήσῃς τὴν σωματικὴν ὀραϊότητα.

28. Ἡσαϊ. 61, 18.

29. Λουκ. 11, 41.

νὰ ἀφήνῃτε αὐτὸν τὸν στολισμὸν (τὸν σωματικόν), δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκην μεγάλης δαπάνης, ἔστιν δὲν ἔχουν δέ, θὰ ἀφήσουν οἰκονομικῶς πλεονεξίαν, καὶ εὐκολώτερον θὰ στραφῶν εἰς τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ σεις δὲ θὰ δυνηθῆτε εἰς αὐτούς μὲ θάρρος νὰ συμβουλευέτε τὰ πρέποντα· διότι τὰρα μὲν ἔχετε ἀπομακρύνει ἀπὸ σαῶς πᾶν δικαίωμα· διότι μὲ ποῖον στόμα θὰ διδάξατε αὐτά; μὲ ποῖους δὲ ὀφθαλμούς θὰ τοὺς ἀντιμετωπίσετε, ἔστιν, ἐνῶ ἀπαιτεῖτε ἀπὸ τοῦς ἄνδρας νὰ εἶναι ἐλεήμονες, τὰ περισσότερα χρήματα τὰ δαπανᾶτε διὰ τὴν περιβολὴν τοῦ σώματος;

Τότε θὰ δυνηθῆς μὲ θάρρος νὰ συνομιλήσῃς μὲ τὸν ἄνδρα περὶ ἐλεημοσύνης, ἔστιν ἀπομακρύνῃς ἀπὸ σοῦ τὸν στολισμὸν διὰ τῶν χρυσοῦν κοσμημάτων.

Καὶ ἂν δὲν ἐπιτύχῃς τίποτε, ἐξεπλήρωσας ὀλοκληρον τὸ ἀπὸ μέρους σου καθήκον, μᾶλλον δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ κερδίσῃς καὶ ἐκεῖνον, ἔστιν ὀμύλης εἰς αὐτὸν περὶ ἐλεημοσύνης διὰ τῶν πράξεών σου: «Τί γὰρ οἶδας, γυναῖ, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;»³⁰.

Ὅπως λοιπὸν τὰρα καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνου θὰ λογοδοτήσῃς, οὕτω καὶ ἐάν ἀποθέσῃς διην αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν, θὰ ἔχῃς διπλοῦν στέφανον, φέρουσα αὐτὸν μετὰ τοῦ ἄνδρός σου καὶ δοξαζομένη εἰς τοὺς ἀτελευτήτους ἐκεῖνους αἰῶνας, καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ γευομένη· τὰ ὅποια εἶβε νὰ συμβῆ ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ο' (70)

(Ιωάν. ιγ', 1-11)

«Πρὸ δὲ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Πατέρα, ἠγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς»¹.

α'. «Μιμηταί μου γίνεσθε», λέγει ὁ Παῦλος, «καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ»². διότι διὰ τοῦτο ἔλαβε καὶ σάρκα ἐκ τῆς φθορῆς ἡμῶν σαρκός, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ ἐκπαιδεύσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀρετὴν³ «ἐν γὰρ ὁμοιώματι σαρκός», λέγει, «ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί»⁴. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραῖός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»⁵, καὶ αὐτὰ τὰ ἐδίδασκεν ὅχι μόνον διὰ λόγων ἀλλὰ καὶ διὰ πράξεων⁶· διότι καὶ Σαμαρείτην καὶ θαιμονιζόμενον⁷ Αὐτὸν ἀπεκόλουον, καὶ πλάνον, καὶ λιθούς ἔρριψαν⁸ κατ' Αὐτοῦ, καὶ ἄλλοτε μὲν ὑπηρέτας⁹ ἀπέστειλον αἱ Φαρισαῖοι ὥστε νὰ συλλάβωσιν Αὐτόν, ἄλλοτε δὲ ἄλλους ἐξαπέλειον σχεδιάζοντας κακὸν ἐναντίον Αὐτοῦ, καὶ οἱ ἴδιοι δὲ πολλὰκις συνεχῶς ὕβριζον Αὐτόν, καὶ ἔπραττον τοῦτο ἐνῶ δὲν ἠδύνατο νὰ διατυπώσῃσιν αὐ-

1. Ἰωάν. 13, 1.

2. Α' Κορινθ. 11, 1.

3. Ρωμ. 8, 3. Τὸ χωρίον τοῦτο σημαίνει: «Ὁ Θεὸς, ἀφοῦ ἐστειλε τὸν Υἱὸν τοῦ μετ' ἀνθρώπων αἰῶμα ὁμοῖον μετὰ τῶν ἰσῶν μου τὸ ἁμαρτωλόν, διὰ τὴν ἐξέλεσθαι τῆς ἁμαρτίας, κατέδικασεν τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς σαρκὸς τοῦ Υἱοῦ τοῦ, ὁ ὁποῖος παρεδόθη εἰς θάνατον».

4. Ματθ. 11, 29.

5. Ἰωάν. 8, 48.

6. Ἰωάν. 8, 58.

7. Ἰωάν. 7, 44 - 48.

θεμίαν κατηγορίαν κατ' Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς σὴν-γετοῦντο, καὶ ἄνωγαν κατόπιν τῶσων ἐχθρικών ἐκδηλώσε-ων ἐναντίον Του, δὲν ἀπομακρύνεται ἀδεργετῶν αὐτοὺς καὶ διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων¹⁰ καὶ ὅταν κάποιοι δοῦλος ἔρραπίσιν Αὐτόν, λέγει: «Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρ-τύρησον περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς, τί μὲ θέρεις;»¹¹.

Ἄλλὰ ἐκεῖνα μὲν τὰ ἐπετέλεσε ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπεθυλοῦσαν Αὐτόν, ὡς ἴσωμεν δὲ καὶ εἰ κάμνει τώρα ἀπέναντι τῶν μαθητῶν Του, μὲν-λον δὲ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θεκνῶει ἀπέναντι τοῦ μαθη-τοῦ τοῦ σχεδιάζοντος κακὸν κατ' Αὐτοῦ. διότι ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε περισσότερον ἀπὸ ὅλους νὰ μισῇ, ἐ-πειθῆ, ἐνῶ ἦτο μαθητῆς, καὶ μετέσχεν εἰς τὴν τράπεζαν¹² Αὐτοῦ, καὶ ἐνῶ εἶδε θαύματα, καὶ ἠξιώθη τῶσων ἀγα-θῶν, ἐξ ὧν διέπραξε τὰ περισσότερον δυσάρεστα, δε-δομένου ὅτι δὲν ἐλιθοβόλησε μὲν οὔτε ὕβρισην Αὐτόν, ἀλλὰ προέδωκε καὶ παρέδωκεν Αὐτόν, ὅλεπε, πῶς φι-λοφρόνως δεχεται ὁ Ἰησοῦς τοῦτον, νίπτων αὐτοῦ τοὺς πόδας· διότι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤθελε νὰ συγ-κρατήσῃ αὐτόν ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐκείνην πράξιν. Ἄν καὶ θεβαίως ἦτο θυνατόν, δὲν ἤθελε, καὶ νὰ ἐξηράνη αὐτόν, ὅπως τὴν συκῆν¹³, καὶ νὰ κατακόψῃ αὐτόν, ὅπως ἔθραυ-σε τὰς πέτρας¹⁴, καὶ νὰ σχίσῃ αὐτόν, ὅπως ἀκροῖδῶς τὸ καταπέτασμα¹⁵, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ ἀποτρέψῃ αὐτόν ἀπὸ τὸ πονηρὸν σγέδιόν του διὰ καταναγκασμοῦ ἀλλὰ διὰ τῆς ἐλευθερίας θελήσεως¹⁶ ἐκείνου· διὰ τοῦτο καὶ νίπτει τοὺς πόδας αὐτοῦ.

8. Ἰωάν. 18, 23.

9. «Καὶ τραπεζῶν καὶ ὅλων καινώνησας» — Κατὰ τὸ καινὸν λε-γόμενον. «Ἀφοῦ ἐμῶν μαθ' αὐτοῦ καὶ ὅλοι.»

10. Ματθ. 21, 18 - 20.

11. Ματθ. 27, 51.

12. Ματθ. 27, 55.

13. «Ἄλλ' οὐκ ἐβούλετο ἀνάγκη, ἀλλὰ προαιρέσει τῆς ἐπιθυ-μίας αὐτὸν ἀπαγαγεῖν». Ἀγαί λαν χαρακτηριστικοί, θεκνῶντες τὴν

Και οὕτε διὰ τοῦτο δὲν ἠσθάνθη ἐντροπὴν ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος καὶ ἄθλιος.

«Πρὸ δὲ τῆς ἐαυτοῦ Πάσχας», λέγει, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα. Δὲν λέγει ὅτι, ἀφοῦ τὸ ἐγνώριζε τότε, ἀλλὰ ἀφοῦ πρὸ πολλοῦ τὸ ἐγνώριζεν, ἔπραξεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔπραξε.

«Ἴνα μεταθῆ». Μὲ ὑψηλόφρονα διάθεσιν ὁ Εὐαγγελιστὴς μετάθεσιν καλεῖ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

«Ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς». Εἶδες πῶς, ἐνῶ πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτούς, δεικνύει εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν τὴν ἀγάπην Του; διότι τὸ «ἀγαπήσας, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς» σημαίνει τοῦτο: «Τίποτε δὲν παρέλειψεν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶναι φυσικὸν νὰ πράξῃ Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ εἰς μέγαν βαθμὸν».

Ἀλλὰ διατί ἀρὰ γε δὲν ἔκαμε τοῦτο ἐξ ἀρχῆς; Τὰ σπουδαιότερα τὰ ἐπιτελεῖ κατόπιν, ὥστε νὰ ἐπιτείνῃ τὴν ἀγάπην αὐτῶν, καὶ πολλὴν ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς αὐτοὺς παρηγορίαν, διὰ τὰ κακὰ, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ ἐπέλθουν.

Ἀποκαλεῖ δὲ αὐτοὺς ἰδίους μὲ τὴν σημασίαν τῆς οἰκειότητος; διότι καὶ ἄλλους τοὺς λέγει ἰδίους μὲ τὴν σημασίαν τῆς δημιουργίας, ὅπως, ὅταν λέγῃ: «Οἱ Ἰδιοὶ αὐτῶν οὐ παρέλαθον»¹⁴.

Τί σημαίνει δὲ: «τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ»; Ἐπειδὴ ἦσαν ἴδιοι αὐτοῦ (= ἰδικοὶ Του) καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶχον

μακροθυμίαν καὶ τὴν ἐπέκειαν τοῦ Κυρίου ἀπέναντι τοῦ προδότου, ἀποκαλοῦσαν εἰς τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ διάρθρωσιν ἐκείνου. Ἡ ἀντίθεσις τῆς «προσφύσεως» πρὸς τὴν «ἀνάγκην» πῶσιν ἐλήθη ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους, ὅστις λέγει περὶ τοῦ φίλου τοῦ Ἰππολύτου: «ἤγαστο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταίριον πολλὰ κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρόπον γένους καὶ πραίτησιν ἀνάγκης.» (Ἰσοκρ. πρὸς Δημόν. 10.)

14. Ἰωάν. 1, 11.

ἀποθάνει, οἱ περὶ τὸν Ἀθραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, καὶ οἱ σχετικοὶ μὲ ἐκεῖνους, ἀλλὰ ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν εἰς τὸν κόσμον!¹⁵ Βλέπεις ὅτι τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὁ αὐτὸς Θεὸς εἶναι;

Τί σημαίνει δὲ: «Εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς»; Λέγει τοῦτο ἀντὶ τοῦ «ἔμεινεν ἀγαπᾶν διηλεκτῶς», καὶ ὡς ἀπόδειξιν τῆς πολλῆς ἀγάπης: Ἐν καὶ θεθείως ἄλλοῦ εἶπεν ἄλλο, δηλαδὴ τὸ «τὴν ψυχὴν θείαν ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»· ἀλλ' ἐκεῖνο ἀκόμῃ δὲν εἶχεν ἐπιτελεσθῆ. Διὰ ποῖον λόγον δὲ ἔπραξε τῶρα τοῦτο; Διότι ἦτο κατὰ πολὺ θαυμαστότερον, ὅταν λαμπρότερος ἐνώπιον ὄλων ἐφάνη, καὶ μεγάλῃν παρηγορίαν κατέλιπε, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ. Διότι, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ αἰσθανθοῦν πόνον σφοδρὸν, παρέχει εἰς αὐτοὺς διὰ τούτων μίαν παρηγορίαν ἀντισταθμίζουσαν τὴν δύνην.

Καὶ βέλπου γενομένου, τοῦ διαδόλου βεβηκτότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα παραδῶ αὐτόν!¹⁶ Τοῦτο ἐκπληκτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ εἶπε, δεικνύων ὅτι αὐτόν, ὁ ὁποῖος πλεόν εἶχε βελήσει νὰ τὸν προδώσῃ, αὐτόν ἐνέψε. Δεικνύει δὲ πολλὴν τὴν πονηρίαν αὐτοῦ, διότι οὔτε ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Κυρίου συνεκράτησεν αὐτόν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον¹⁷ συνηθίζει κατὰ τὸ πλεῖστον νὰ συγκρατῇ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν πονηρίαν, οὔτε τὸ ὅτι μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας ἐξηκολούθει ὁ Διδάσκαλος νὰ ἀνέχεται αὐτόν.

«Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα αὐτῷ εἰς χεῖρας βέδωκεν ὁ Πατὴρ, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει»¹⁸. Ἐδῶ καὶ μετὰ θαυμασμοῦ λέγει ὅτι «ὅ τσον μέγας, ὁ ἐλθὼν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπερ-

15. Δεδομένου ὅτι δὲν ἔβλεπεν τότε πλεόν.

16. Ἰωάν. 13, 2.

17. Δηλ. ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν τράπεζαν.

18. Ἰωάν. 13, 3.

χόμενος πρὸς Αὐτόν, ὁ κυρίαρχος πάντων ἐπετέλεσε τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ δὲν ἐθεώρησε ἀνάξιον νὰ ἀναλάβῃ τοιοῦτον ἔργον». Παράδοξον δέ, ὅπως φαίνεται εἰς ἐμὲ, ἀνομάζει ἐδῶ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν διότι καὶ, ὅταν λέγῃ: «Ἐάντα μοι παρεδόθη παρὰ τοῦ πατρὸς μου»¹⁹, αὐτὴν τὴν παράδοσιν ἔννοεῖ, ὅπως καὶ ἄλλου λέγει: «Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας»²⁰, καὶ πάλιν: «Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν»²¹, καὶ ὅτι: «Ἐὰν μὴ ἡ δεδομένη αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»²². Ἡ τοῦτο λοιπὸν ἔννοεῖ, ἢ ὅτι οὐδὲν ἐπρόκειτο νὰ μειωθῇ ἐκ τούτου τοῦ ἔργου, ἐφ' ὅσον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἦλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν μετέβαινε καὶ τὰ πάντα κατεῖχε.

Ὅταν δὲ ἀκούσης παραδόξιν, νὰ μὴ ἐκλάβῃς αὐτὴν οὐδὲν μετὰ τὴν σημασίαν, ἢ ὅποια ἐπικρατεῖ παρ' ἀνθρώποις· διότι δεικνύει τὴν τιμὴν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὴν συμφωνίαν πρὸς Αὐτόν διηλαθῆ ὅπως ὁ Πατὴρ παραδίδει εἰς Αὐτόν, οὕτω καὶ Αὐτὸς παραδίδει εἰς τὸν Πατέρα. Καὶ δεικνύει τοῦτο ὁ Παῦλος λέγων: «Ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί»²³. Κατὰ ἀνθρωπινώτερον τρόπον δὲ εἶπεν αὐτὸ ἐδῶ, θέλων νὰ δείξῃ τὴν πολλὴν φροντίδα δι' αὐτοῦς, καὶ νὰ καταστήσῃ φανεράν τὴν ἀνεκφραστον πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην, ὅτι διηλαθῆ ἐφρόντιζε τοῦ λοιποῦ δι' αὐτοῦς ὡς ἱερέως Του, διδάσκων αὐτοὺς τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν, διηλαθῆ τὴν ταπεινοφροσύνην, διὰ τὴν ὅποیان εἶπεν ὅτι εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς²⁴.

Δὲν ἔχει προστεθῆ δὲ ἀσκόπως τὸ «ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλ-

19. Ματθ. 11, 27.

20. Ἰωάν. 17, 8.

21. Ἰωάν. 6, 44.

22. Ἰωάν. 3, 27.

23. Α' Κορινθ. 15, 24.

24. Δηλ. μετὰ ἄλλους λόγους «τὸ Α καὶ Ω τῆς ὁρθῆς».

θε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι ἐπετέλει ἔργα ἀνάξια Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν Θεόν, κατακατῶν πᾶσαν ὑπερομίαν»²⁵.

«Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ δείπνου καὶ θαῖς τὰ ἱμάτια»²⁶.

θ'. Παρατήρει πῶς ἔχει μόνον μετὰ τὸ νὰ νύσῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον δεικνύει τὴν ταπεινοφροσύνην (διότι δὲν ἠγέρθη ἐκ τοῦ δείπνου πρὶν καθήσουν οἱ μαθηταί, ἀλλὰ ἀφ' ἑκάστησαν ἄλλοι, τότε ἠγέρθη)· ἔπειτα δὲν νύπτει ἀπλῶς, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἀπέθεσε τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα· καὶ δὲν περιώρισθη εἰς αὐτὰς τὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ ἐξώσθη καὶ λέντιον²⁷· καὶ δὲν ἠρέκασθη εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ ἐπίσης ὁ "Ι-δίας ἐγέμισε τὸν νιπτήρα μετὰ ὕδατος, καὶ δὲν ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς ἄλλον νὰ τὸν γεμίσῃ, ἀλλὰ ἔλα αὐτὰ τὰ ἐπιτελεῖ αὐτοπροσώπως, θέλων νὰ δείξῃ δι' ἑαυτοῦ ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ ἔργα πρέπει νὰ τὰ ἐπιτελῶμεν, ὅταν εὐεργετῶμεν, ἔχει ἐκ τυπικῆς θρησκευτικῆς συνηθείας, ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας²⁸.

Εἰς ἐμὲ δὲ φαίνεται ὅτι κατὰ πρῶτον ἔνιψε τοὺς πόδας τοῦ προδότη ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστῆς: «Ἦρξατο νύπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν»²⁹, καὶ προσέθεσεν: «Ἐρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ λέγει αὐ-

25. «Ἄπαντα κατακατῶν τύπον.» Ἐνταῦθα πιθανὸν ὁ ῥήτωρ νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν φράσιν τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου Διογένητος: «Πατῶ τὸν Πλάτωνα τῶν.»

26. Ἰωάν. 13, 4.

27. Ἦτο ὡς ἡ σημερινὴ ποδιά.

28. «Οὐκ ἀρροισιόμενος δεῖ ποιεῖν ταῦτα... ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας.» Πρὸς τὸ τοῦ ῥητόρος ἰσχύει κατὰ ἀρροισιόμενος ὅτι ὡς εἶναι τ' ὄριστα παρασκευασόμενος. Ἡ λέξις «ἀρροισιόμενος» σημαίνει τὸν πρῶτον τι ἐκ μὲς τυπικῆς θρησκευτικῆς υποχρεώσεως πρὸς τὸ θεῶναι, διὰ τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων. (Κατὰ τὸ κοινὸν λεγόμενον: γιὰ τὰ μάτια.)

29. Ἰωάν. 13, 8.

τῷ ἐκείνος· Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας;»³⁰. «Ταῖς χερσὶ ταύταις», λέγει, «αἱς ὀφθαλμοῦς ἀνέφικας, καὶ λεπροῦς ἐκάθηρας, καὶ νεκροῦς ἀνέστησας· Διότι μεγάλην σημασίαν ἔχει καὶ τοῦτο»³¹. διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν παρέστη ἀνάγκη εἰς αὐτὸν (τὸν Πέτρον) νὰ εἴπῃ τίποτε ἐπὶ πύλον, παρά μόνον τὸ «Σὺ»· διότι καὶ αὐτὴ ἡ λέξις μόνον ἦτο δυνατὸν νὰ δείξῃ τὸ πᾶν.

Θὰ ἠρώτα δὲ κανεὶς εὐλόγως, πῶς κανεὶς ἀπὸ τοῦς ἄλλους δὲν ἠμπούσεν αὐτόν, ἀλλὰ μόνον ὁ Πέτρος, πράγμα τὸ ὅποιον ἦτο θαῦμα ἔχι μικρᾶς ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ.

Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ αἰτία; Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι κατὰ πρῶτον ἔνιψε τὸν προδότην³², κατόπιν ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ ἐκείνων ἐν συνεχείᾳ ἐδιδάχθησαν. Ὅτι θεβαίως κάποιον ἄλλον πρὸ αὐτοῦ (τοῦ Πέτρον) ἔνιψε εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι εἶπεν: «Ὅτε δὲ ἦλθε πρὸς Πέτρον»· ἀλλὰ δὲν εἶναι φοδρὸς κατήγορος ὁ Εὐαγγελιστὴς· διότι τὸ «ἤρξατο» τοῦτο ὁπαινίσσεται ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ Πέτρος ἦτο πρῶτος, ἦτο ὁμοῦ φυσικὸν ὁ προδότης, ὁ ὁποῖος ἦτο θρασὺς, νὰ λάθῃ θέσιν πρὸ τοῦ κορυφαίου (τοῦ Πέτρον)· διότι καὶ δι' ἄλλης ἐνεργείας ἀποδεικνύει τὴν θρασύτητα αὐτοῦ, ὅταν μετὰ τοῦ Διδασκάλου θέτει τὴν χεῖρα του εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ πινακίου³³, καὶ ὅταν, ἐνῶ ἐλέγχεται, δὲν συγκινῆται.

Ἄλλ' ὁ μὲν Πέτρος ὅταν μίαν φορὰν ἐπετιμήθη προηγουμένως, καὶ ἐνῶ τοὺς λόγους τούτους τοὺς εἶπεν ἐκ φιλοστοργίας, τόσοσ συνεστάλη, ὥστε ἀγωνιῶν καὶ τρέμων νὰ ἔχη τὴν ἀνάγκην ἄλλου προσώπου διὰ νὰ ὀπο-

30. Ἰωάν. 13, 6.

31. Διὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶπεν ὁ Πέτρος.

32. Ἀξιοπορητήρον ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀποφθεύγει νὰ ἀναφέρῃ ἀνάματι τοῦ Ἰουδᾶ, ἀλλὰ συνεχῶς ἀποκαλεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ἦτοι προδοτήν.

33. Ματθ. 23, 23.

θάλλῃ τὴν ἐρώτησιν³⁴, αὐτὸς δὲ (ὁ προδότης), ἐνῶ συνεχῶς ἠλέγχεται, δὲν τὸ ἠσθάνετο.

Ὅτε λοιπὸν ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, ἐλέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας; λέγει αὐτῷ· Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα³⁵· δηλαδὴ, «θὰ γνωρίσης πόσον εἶναι τὸ κέρδος τὸ προερχόμενον ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας μου, τὴν ἀφέλειαν τῆς διδασκαλίας, καὶ πῶς ἀρκεῖ νὰ διηγήσῃ ἡμᾶς εἰς ταπεινοφροσύνην.

Τὶ κάμνει λοιπὸν ὁ Πέτρος; Ἀκόμη ἐμποδίζει αὐτόν, καὶ λέγει· «Ὁ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα»³⁶. Τὶ κάμνει, Πέτρε; δὲν ἐνθυμείσαι τοὺς προηγουμένους λόγους; δὲν εἶπες· «Ἰλεῶς σοι»³⁷, καὶ ἠκούσας· «Ἔπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ»³⁸ καὶ οὐτε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον σωφρονίζεσαι, ἀλλὰ ἀκόμη εἶσαι φοδρὸς; Ναί, λέγει· διότι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον συμβαίνει πλήρης ἐκπλήξεως εἶναι.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τοῦτο τὸ ἔπραττεν ἐκεῖνος ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγάπης καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν συλλαμβάνει αὐτόν ὅπως λοιπὸν καὶ ἐκεῖ φοδρῶς ἐπετιμήσῃ αὐτόν, καὶ εἶπε· «Σκάνδαλόν μου εἶ»³⁹, οὕτω καὶ ἐδῶ λέγει· «Ἐάν μὴ νίψῃ σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ»⁴⁰. Τὶ λέγει λοιπὸν ὁ θερμὸς καὶ διακαὴς μαθητὴς; «Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν»⁴¹. Καὶ εἰς τὴν ἀρνησίαν του νὰ νιφθῇ εἶναι φοδρὸς, καὶ εἰς τὴν συγκατά-

34. Ἰωάν. 13, 24. Πρόκειται περὶ τῆς ἐρωτήσεως τῆς σχετικῆς μετὰ τὸν προδοτήν.

35. Ἰωάν. 13, 6 - 7.

36. Ἰωάν. 13, 9.

37. Ματθ. 18, 22.

38. Ματθ. 16, 23.

39. Ματθ. 16, 23.

40. Ἰωάν. 13, 8.

41. Ἰωάν. 13, 8.

θεοῖν του σφοδρότερος καθίσταται· και τὰ δύο δὲ προέρχονται ἐξ ἀγάπης.

Διατί δὲν εἶπεν ὁ Χριστός, διὰ ποῖον λόγον ἔκαμε τοῦτο, ἀλλὰ προσέθεσεν ἀπειλήν; Διότι ἐκεῖνος μὲν δὲν θὰ ἐπιθετο· ἐὰν δηλαδὴ ἔλεγεν ὁ Χριστός: «Ἀφροῦ με· διότι δι' αὐτῆς τῆς ἐνεργείας θέλω νὰ σᾶς πείσω νὰ εἰσθε ταπεινόφρονες», μῆρις φορές ὁ Πέτρος θὰ ὑπέσχετο τοῦτο, διὰ νὰ μὴ κάμῃ αὐτὸ ὁ Δεσπότης· τώρα δὲ τί λέγει ὁ Χριστός; Ἐκείνο, τὸ ὁποῖον κατ' ἐξαχθὴν ὁ Πέτρος ἐφοβείτο και ἔτρεμε, δηλαδὴ τὸ νὰ ἀπαχωρισθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Κύριον διότι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνεχῶς ἐρωτᾷ: «Ποῦ ὑπάγεις;»⁴². Διὰ τοῦτο ἀκριθῶς και ἔλεγε δι· «και τὴν ψυχὴν δώσω ὑπὲρ σοῦ»⁴³.

Δηλαδὴ ἐὰν, ἐνῶ ἤκουσεν δι· οὐκ οἶδας, ὃ ποιῶ ἐγώ, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα, οὔτε τότε ἔπαυσε νὰ ἐμποδίζῃ τὸν Κύριον νὰ νύψῃ τοὺς πόδας του, πολὺ περισσότερο, ἐὰν ἐμάνθανε τὸν λόγον· διὰ τοῦτο δηλαδὴ ὁ Χριστός εἶπε: «Γνώση δὲ μετὰ ταῦτα», ἐπειδὴ ἐγνώριζεν δι·, ἐὰν τότε μάθῃ ὁ Πέτρος, ἀκόμη περισσώτερον θὰ ἀντιταχθῇ.

Και δὲν εἶπεν ὁ Πέτρος: «ἐνημέρωσέ με λοιπὸν, δι' αὐτὸ τὸ ὁποῖον κάμνεις, διὰ νὰ σὲ ἀφήσω νὰ νύψῃ τοὺς πόδας μου», ἀλλὰ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο κατὰ πολὺ σφοδρότερον, οὔτε νὰ μάθῃ δὲν ἔχει ὑπομονήν, ἀλλὰ ἀντιτίθεται πάλιν, λέγων: «Ὅδὸ μὴ νύψῃς μου τοὺς πόδας». Ὅταν δὲ ὁ Χριστός τὸν ἠπειλήσε, τότε ἀμέσως ὁ Πέτρος ἐχαλάρωσε τὴν ἔντασιν.

Τί σημαίνει δέ: «Γνώση μετὰ ταῦτα»; Μετὰ ταῦτα· τότε: Ὅταν ἐν τῷ ὀνόματι Μου ἐκβάλλῃς δαιμόνια, ἐννοεῖ, ὅταν Μὲ ἴδῃς νὰ ἀναλαμβάνωμαι εἰς τοὺς

42. Ἰωάν. 13, 36.

43. Ἰωάν. 13, 37.

οὐρανοῦς, ὅταν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα μάθῃς δι· κάθημαι ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, τότε θὰ ἐννοήσῃς αὐτὸ, τὸ ὁποῖον γίνεται τώρα.

Τί λέγει λοιπὸν κατόπιν ὁ Χριστός; Ὅταν εἶπεν ὁ Πέτρος: «Μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ και τὰς χεῖρας και τὴν κεφαλὴν», «ὁ λελουμένος», λέγει, οὐ χρεῖαν ἔχει, εἰ μὴ τοὺς πόδας νύψασθαι μόνον, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος· και ὁμεις καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες· ἦδει γὰρ τὸν προδιδόντα αὐτόν»⁴⁴. Και ἐὰν εἶναι καθαροὶ, διὰ ποῖον λόγον νύψεις τοὺς πόδας; Διὰ νὰ μάθωμεν νὰ εἰμεθα μετρίοφρονες. Διὰ τοῦτο δὲν προέβη εἰς ἄλλην ἐνέργειαν, παρὰ εἰς ἐκείνην, ἣ ὁποία θεωρεῖται δι· εἶναι περισσώτερον ὑποτιμητικὴ ἀπὸ τὰς ἄλλας.

Τί σημαίνει δέ: «Ὁ λελουμένος»; Εἶναι ἀντὶ τοῦ «ὁ καθαρὸς». Ἐὰν γε λοιπὸν αὐτοὶ ἦσαν καθαροὶ· αὐτοὶ θεσβαίως ἀκόμη δὲν εἶχον ἀπαλλαγὴ τῶν ἀμαρτημάτων, οὔτε εἶχον λάθει Πνεῦμα Ἅγιον, δεδομένου δι· τι ἀκόμη ἐπεκράτει τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα, ἐφ' ὅσον τὸ χειρόγραφον τῆς κατάρας παρέμεινε, διότι ἀκόμη δὲν εἶχε προσφερθῆ ἡ θυσία»⁴⁵. Πῶς λοιπὸν λέγει δι· αὐτοὶ εἶναι καθαροὶ; Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίσης δι' αὐτὰ δι· εἶναι καθαροὶ ὅπὸ τὴν ἐννοιαν δι· ἔχουν ἀπαλλαγὴ τῶν ἀμαρτημάτων, προσέθεσεν: «Ἡδὲ ὁμεις καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν ἐλάλησα ὑμῖν»⁴⁶· δηλαδὴ, «ὅπ' αὐτὴν τὴν ἐννοιαν μέχρι τοῦδε εἰσθε καθαροὶ· ἐδέχθητε πλέον τὸ φῶς και ἀπηλλάγητε τῆς Ἰουδαϊκῆς πλάνης»· διότι και ὁ Προφήτης λέγει: «Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς κωνηρίας ἀπὸ τῶν φυχῶν ὑμῶν»⁴⁷.

44. Ἰωάν. 13, 9 - 11.

45. Ἦτοι ὁ Σταυρικὸς θάνατος τοῦ Κυρίου.

46. Ἰωάν. 15, 3.

47. Ἠσαΐ. 1, 16.

Ὡστε ὁ τοιαύτης φύσεως ἄνθρωπος ἔχει λουσθῆ καὶ εἶναι καθαρός. Ἄφοῦ λοιπὸν ἀπέρριψαν πᾶσαν πονηρίαν ἀπὸ τῆν ψυχὴν των ἐκεῖνοι, καὶ μὲ ελικρινῆ σκέψιν συναναστρέφοντο⁴⁸ Αὐτὸν, διὰ τοῦτο λέγει σύμφωνα μὲ τὸν προφητικὸν λόγον: «ὁ λελουμένος ἤδη καθαρὸς ἔστι»· διότι καὶ ἐκεῖ δὲν ἐννοεῖ λουτρῶν, τὸ δι' ὕδατος ἐνεργοῦμενον, τὸ Ἰουδαϊκόν, ἀλλὰ τὸν καθαρὸν τῆς συνειδήσεως.

γ'. Ἄς καταστῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καθαροί: ὡς μάθωμεν νὰ κάμνωμεν τὸ καλόν. Τί εἶναι δὲ καλόν; «Κρίνατε ὄφρα νῶ, καὶ δικαιοῦσατε χήραν καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος»⁴⁹. Πολὺς εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος, ὁ ὅποιος γίνεται εἰς τὰς Γραφὰς περὶ τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὄρφανῶν, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς δὲν ἐπικρατεῖ αὐδεμία σκέψις περὶ αὐτῶν καὶ ὅμως νὰ σκεφθῆς τοῦλάχιστον πῶσον μέγα εἶναι τὸ ἔπαθλον. «Ἐάν ὄσι», λέγει, «καὶ ἁμαρτία ὁμῶν ὡς φοινίκου, ὡς χιόνα λευκανῶ: ἐάν δὲ ὄσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ»⁵⁰· διότι ἡ χήρα εἶναι ἄτομον ἀπροστάτευτον· διὰ τοῦτο λαμβάνει μεγάλην φροντίδα δι' αὐτὴν ὁ Θεός· διότι καὶ ἐνῶ εἶναι εἰς αὐτὴν δυνατόν νὰ ἔλθῃ εἰς θεότερον γάμον, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ὑπομένει τὰ ἐκ τῆς χηρείας προσερχόμενα κακά.

Ἄς τείνωμεν λοιπὸν ἅλοι χεῖρα βοηθείας πρὸς αὐτάς, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, διὰ νὰ μὴ ὑποστῶμεν κάποτε τὰ δεινὰ τῆς χηρείας. Καὶ ἂν τὰ ὑποστῶμεν, ὡς παράσχωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας σημαντικὴν ἀφορμὴν φιλανθρωπίας (ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ).

48. Συνῆσαν αὐτῷ. Τὸ ῥῆμα συνῆμι χρησιμοποιεῖ ὁ θεὸς ἱεράρχης κατὰ μέτρον τοῦ Ἐνοσηῶντος, ὅπως χρησιμοποιεῖ τὸ αὐτὸ προκειμένου περὶ τῶν βοηθῶν τοῦ Σικαρίτου εἰς τὸ ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπορημενεύματος».

49. Ἠσάι 1, 17 - 18.

50. Ἠσάι 1, 19.

Ἡ δύναμις τῶν δεακρῶν τῆς χήρας δὲν εἶναι μικρά, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν δύναται νὰ ἀνοίξῃ. Νὰ μὴ φερόμεθα λοιπὸν σκληρῶς πρὸς αὐτάς, ὅτε νὰ καθιστῶμεν τὴν συμφορὰν των μεγαλύτεραν, ἀλλὰ διὰ παντὸς τρόπου νὰ βοηθῶμεν αὐτάς.

Ἄν ἐνεργῶμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, θὰ περιθάλλωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν· διότι ὅχι μόνον ἐσθ' ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ θὰ μᾶς ὑποστηρίξουν (οἱ χήραι), ἐνῶ θὰ ἐξαλείψουν⁵¹ τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν διὰ τῆς ἐπεργεσίας πρὸς αὐτάς, καὶ θὰ μᾶς φέρουν εἰς θέσιν ὅστε μετὰ θάρρους νὰ σταθῶμεν ἐνώπιον τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ· τὸ ὅποιον εἶθε νὰ συμῆν νὰ ἐπιτύχωμεν ἅλοι διὰ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

51. «ὑποτεμνόμενος» λέξις ἐν χηρείᾳ παρ' ἀρχαίσις. Ἄς παροβόλλωμεν τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς ἐν τοῦ Ἐνοσηῶντος. Χρυσόστομος: «τὰ πλείονα τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν διὰ τῆς εἰς αὐτάς ἐπεργεσίας ὑποτεμνόμενα.» Ἐνοσηῶντος: «Ἐδίδωκεν ὑποτεμνόμενος τὸν εἰς Σάμον πλοῦν.» (Σενοφ. Ἑλληνικά, 1, 8, 15).